

**NIKSAR İLÇESİNİN
TURİZM POTANSİYELİ**

Emre UÇKUN

**Yüksek Lisans Tezi
Coğrafya Anabilim Dalı
Doç. Dr. Ogün COŞKUN
2015
Her Hakkı Saklıdır**

**ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
COĞRAFYA BİLİM DALI**

Emre UÇKUN

**NIKSAR İLÇESİNİN
TURİZM POTANSİYELİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

**TEZ YÖNETİCİSİ
Doç. Dr. Ogün COŞKUN**

ERZURUM - 2015

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

TEZ BEYAN FORMU

04/08/2015

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

BİLDİRİM

Atatürk Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "NİKSAR İLÇESİNİN TURİZM POTANSİYELİ " adlı tezin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi taahhüt eder, tezimin/raporumun kağıt ve elektronik kopyalarının Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezim/Raporum sadece Atatürk Üniversitesi yerleşkelerinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun ...**1**. yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde, tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

04/08/2015

Emre UÇKUN

T.C.
ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TEZ KABUL TUTANAĞI

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Doç.Dr.Ogün COŞKUN danışmanlığında, Emre UÇKUN tarafından hazırlanan bu çalışma 03/08/2015 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Coğrafya Anabilim Dalı'nda Yüksek Lisans Tezi olarak kabul edilmiştir.

Başkan : Doç.Dr.Ogün COŞKUN

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Kübra ERHAN

Jüri Üyesi : Yrd.Doç.Dr.Alperen KAYSERİLİ

İmza:

İmza:

İmza:

Yukarıdaki imzalar adı geçen öğretim üyelerine aittir. / /

Prof. Dr. Mustafa YILDIRIM
Enstitü Müdürü

İÇİNDEKİLER

ÖZET.....	VI
ABSTRACT	VII
SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ	VIII
TABLolar DİZİNİ	IX
ŞEKİLLER DİZİNİ	XII
HARİTALAR DİZİNİ	XIV
FOTOĞRAFLAR DİZİNİ	XV
ÖN SÖZ.....	XVIII
GİRİŞ	1
I. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ VE SINIRLARI.....	2
II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KULLANILAN YÖNTEM.....	4
III. ARAŞTIRMA SAHASINDA ÖNCEDEN YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR	6

BİRİNCİ BÖLÜM

NIKSAR İLÇESİNDE TURİZMİ ETKİLEYEN COĞRAFİ ÇEVRE

ÖZELLİKLERİ

1.1. TURİZMİ ETKİLEYEN DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ	11
1.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler	11
1.1.2. İklim Özellikleri	16
1.1.2.1. Sıcaklık	16
1.1.2.2. Yağış	18
1.1.2.3. Basınç ve Rüzgârlar	20
1.1.2.4. Nem ve Bulutluluk.....	21
1.1.3. Doğal Bitki Örtüsü	23
1.1.4. Toprak Özellikleri	28
1.1.5. Hidrografiya Özellikleri	29
1.2. TURİZMİ ETKİLEYEN BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ	32
1.2.1. Nüfus	32
1.2.2. Yerleşme.....	40
1.2.3. Tarım	46

1.2.4. Ormancılık ve Madencilik	53
1.2.5. Ticaret ve Sanayi	54

İKİNCİ BÖLÜM

NİKSAR İLÇESİNDE TURİZMİN TEMEL UNSURLARI

2.1. TURİSTİK ÇEKİCİLİKLER	60
2.1.1. Doğal Çekicilikler	60
2.1.2. Beşeri Çekicilikler	65
2.1.2.1. Camiler	66
2.1.2.1.1. Çöreğibüyük Cami	66
2.1.2.1.2. Kale Cami	67
2.1.2.1.3. Hanegah Cami.....	67
2.1.2.1.4. Alçakbel Köyü Cami.....	67
2.1.2.1.5. Ulu Cami	68
2.1.2.1.6. Çilhane Cami	69
2.1.2.1.7. Cin Cami	69
2.1.2.2. Kiliseler.....	70
2.1.2.2.1. Kale Kilisesi.....	70
2.1.2.2.2. Thaumaturgus Kilisesi	70
2.1.2.3. Kaleler.....	71
2.1.2.3.1. Niksar Kalesi.....	71
2.1.2.3.2. Karakuş Kalesi ve Akıncı Kalesi	75
2.1.2.4. Türbeler ve Tekkeler.....	75
2.1.2.4.1. Kırkkızlar Türbesi.....	75
2.1.2.4.2. Melik Gazi Türbesi	77
2.1.2.4.3. Sunguriye Türbesi.....	78
2.1.2.4.4. Yusuf Şah Türbesi.....	79
2.1.2.4.5. Yağıbasan Türbesi	79
2.1.2.4.6. Doğan Şah Alp Türbesi.....	79
2.1.2.4.7. Ak Yapı (Ağa Yapı) Türbesi.....	79
2.1.2.4.8. Kulak Tekkesi	80
2.1.2.5. Medreseler	81

III

2.1.2.5.1. Yağıbasan Medresesi	81
2.1.2.5.2. Hacı Çıkırk Medresesi	82
2.1.2.5.3. Taş Mektep.....	82
2.1.2.6. Hamamlar	83
2.1.2.6.1. Büyük Hamam	83
2.1.2.6.2. Çavuş Hamamı.....	83
2.1.2.6.3. Ardıçlı Hamamı	84
2.1.2.6.4. Kale Hamamı	84
2.1.2.6.5. Ünye Hamamı	84
2.1.2.7. Köprüler.....	85
2.1.2.7.1. Leylekli Köprü	85
2.1.2.7.2. Çilhane (Çilehane) Köprüsü	86
2.1.2.7.3. Kayapaşa Mahallesi Köprüsü	86
2.1.2.7.4. Seymenler Köprüsü.....	87
2.1.2.7.5. Talazan Köprüsü	87
2.1.2.8. Çeşmeler ve Sarnıçlar	88
2.1.2.8.1. Halil Efendi Çeşmesi	88
2.1.2.8.2. Ulu Cami Çeşmesi	88
2.1.2.8.3. Belediye Çeşmesi.....	89
2.1.2.8.4. Lüleçizâde Çeşmesi	90
2.1.2.8.5. Arasta Çeşmesi.....	91
2.1.2.8.6. Lüleci Abdulkadir Efendi Çeşmesi.....	91
2.1.2.8.7. Kale İçi Çeşmesi	92
2.1.2.8.8. Sarnıç	92
2.1.2.9. Tarihi Yerleşmeler ve Arkeolojik Alanlar	92
2.1.2.9.1. Efkerit Vadisi ve Luvi Tapınağı	92
2.1.2.9.2. Gökçeli Höyüğü.....	93
2.1.2.9.3. Hüseyin Gazi (Tis Köyü) Höyüğü ve Nekropol Alanı	93
2.1.2.9.4. Hun Tepesi Höyüğü	94
2.1.2.9.5. Boğazbaşı (Dönekse) Höyüğü	94
2.1.2.9.6. Ayvaz Memba Suyu Tesisleri Mozaik Kalıntısı.....	94
2.1.2.9.7. Leis Han Kalıntısı	95

2.1.2.9.8. Roma Dönemi Arsenali.....	95
2.1.2.9.9. Harmancık Yamaç Yerleşmesi	96
2.1.2.9.10. Buzköy Yerleşme Kalıntısı	96
2.1.2.10. Müzeler	96
2.1.2.11. Diğer Eserler ve Sivil Mimari Örnekleri	98
2.1.2.11.1. Niksar Konakları	98
2.1.2.11.2. Hükümet Konağı	99
2.1.2.11.3. Niksar Ahşap Dükkânları.....	100
2.1.2.11.4. Su Değirmenleri	101
2.1.2.11.5. Erzurumlu Emrah Anıt Mezarı	101
2.1.2.11.6. Cahit Külebi Anıt Mezarı.....	102
2.1.2.11.7. Şehitler Anıtı ve Kültür Parkı	102
2.1.3. Kültürel Çekicilikler	103
2.1.3.1. Folklor	105
2.1.3.1.1. Halk Müziği	105
2.1.3.1.2. Yöresel Giysiler	106
2.1.3.2. Yöresel El Sanatları	107
2.1.3.3. Niksar Mutfağı.....	110
2.2. KONAKLAMA TESİSLERİ	112
2.3. ULAŞIM, ALTYAPI VE DİĞER KOLAYLIKLAR.....	115

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NİKSAR İLÇE HALKININ TURİZME BAKIŞ AÇISI VE İLÇEYE UYGUN TURİZM TÜRLERİ

3.1. ANKET UYGULAMALARI VE ELDE EDİLEN BULGULAR.....	123
3.1.1. Demografik Bulgular.....	123
3.1.1.1. Cinsiyet Durumu.....	123
3.1.1.2. Yaş Grubu.....	123
3.1.1.3. Eğitim Durumu	124
3.1.1.4. Doğum Yeri	125
3.1.1.5. Niksar’da Oturma Süresi	125
3.1.1.6. Yabancı Dil Bilgisi	126

3.1.2. Niksar’da Turizm Faaliyetlerinin Mevcut Durumu Hakkındaki Bulgular	126
3.1.3. Niksar’da Geliştirilebilecek Turizm Türlerinin Tespitine Yönelik Bulgular	142
3.1.4. Niksar’da Turizmin Gelişmesinde Öncelikli Görevin Kime Düştüğüne Yönelik Bulgular	145
3.1.5. Niksar İlçe Halkının Turizmden Kazanç Sağlama Beklentilerine Yönelik Bulgular	146
3.1.6. Niksar’da Turizmin Gelişmesine Engel Oluşturan Sorunların Tespitine Yönelik Bulgular	149
3.2. NIKSAR İLÇESİNDE GELİŞTİRİLEBİLECEK TURİZM TÜRLERİ VE SWOT (GZFT) ANALİZİ	150
SONUÇ VE ÖNERİLER.....	161
KAYNAKÇA	167
EKLER.....	179
EK 1. Anket Formu	179
EK 2. Uluslararası Kamp ve Karavan Federasyonu’nun (F.I.C.C. – Fédération Internationale de Camping, Caravanning et Autocaravanning) 2013 Yılında Yayınladığı Dergi Kapağına Konu olan: Niksar Kamping Alanı	181
EK 3. Niksar Doğa Sporları ve Turizm Derneği Tarafından Oluşturulmuş Yürüyüş Parkurları	182
EK 4. Doğa Yürüyüşü Turizmini Geliştirebilmek İçin Niksar’a Yapılabilecek Örnek Parkur Planı	184
ÖZGEÇMİŞ.....	185

ÖZET**YÜKSEK LİSANS TEZİ****NİKSAR İLÇESİNİN TURİZM POTANSİYELİ****Emre UÇKUN****Tez Danışmanı: Doç. Dr. Ogün COŞKUN****2015, 185 Sayfa****Jüri: Doç. Dr. Ogün COŞKUN****Yrd. Doç. Dr. Kübra ERHAN****Yrd. Doç. Dr. Alperen KAYSERİLİ**

Yüksek lisans tezi olarak hazırlanan bu araştırmanın amacı; “Niksar İlçesinin Turizm Potansiyeli” hakkında saptamalarda bulunmaktır. Araştırma sahasını oluşturan Niksar; Karadeniz Bölgesi’nin Orta Karadeniz Bölümü’nde, Tokat iline bağlı bir ilçedir.

Niksar ilçe idari sınırından oluşan araştırma sahası, Kelkit Vadisi’nde yer almakta olup yaklaşık 918 km² alana sahiptir. Bu alan 22 mahalleden meydana gelen ilçe merkezine ek olarak 5 belde ve 86 köyü kapsamaktadır. İlçede TÜİK’in ADNKS kayıtlarına göre 2014 yılında 64.254 nüfus bulunmaktadır. Bu nüfusun %56’sı kentsel nüfusu, %44’ü kırsal nüfusu oluşturmaktadır. İlçe halkının temel geçim kaynağı genel olarak tarımsal etkinliklerdir.

Üç bölümden oluşan bu çalışmanın ilk bölümünde; Niksar ilçesinde turizmi etkileyen doğal ve beşeri çevre özellikleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde araştırma sahasında turizmin temel unsurları etraflıca analiz edilmeye çalışılmıştır. Son bölümde ise; Niksar halkının turizme yönelik düşünceleri ve genel bakış açısı tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmanın son bölümünde sağlıklı tespit yapılabilmesi için araştırma sahasının kırsal kesiminde 110, kentsel alanında 140 katılımcıya ulaşılarak 19 sorudan oluşan bir anket çalışması yapılmış ve elde edilen bulgular ayrıntılı olarak değerlendirilmeye çalışılmıştır. Sonuç olarak Niksar’ın doğal ve beşeri çevre özellikleri, zengin kültürü ve mevcut çekicilikleri ile zengin bir turistik potansiyele sahip olduğu belirtilmiş ayrıca bu potansiyelin turizme kazandırılmasının ilçenin kalkınması açısından doğru bir tercih olacağı ifade edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Niksar, Turizm Coğrafyası, Turizm Potansiyeli

ABSTRACT

MASTER THESIS

TOURISM POTENTIAL OF NIKSAR

Emre UÇKUN

Advisor: Doç. Dr. Ogün COŞKUN

2015, Page: 185

Jury: Assoc. Prof. Dr. Ogün COŞKUN

Assist. Prof. Dr. Kübra ERHAN

Assist. Prof. Dr. Alperen KAYSERİLİ

The aim of this thesis which has been prepared as a post graduate, is to determine the “Tourism Potantial of Town Niksar”. It is the town connected to city Tokat searching area which is situated in the Middle Black Sea part of Black Sea Region.

The searching area which is formed of Niksar town administration border is situated in the Kelkit Valley on 918 km² field. This field has 22 district in addition to town centre; 5 towns and 86 villages. According to ADNKS records of TÜİK, the population is 64.254 in 2014. This population is formed of %56 urban population and %44 population. The general source of living is agricultural activities.

In the first part of this 3 parts study: natural and human environment features which affect tourism in town Niksar are informed. The basic factors of tourism in search area are tried to be analyzed in the second part. The tourism oriented thoughts and the general perspective of Niksar folks about tourism are tried to be identified in the last part. In the last part of the study, in order to make reliable detection they made a questionnaire which is consists of 19 questions by reaching 110 participants in the rural zone and 140 participants in the urban zone. The indications they got are tried to be evaluated in detail. As a result, they stated that Niksar has natural and human environment features, rich culture and existent attractions with its rich touristic potential. Moreover, it has been stated that it would be a good preference, if that potential is gained for the tourism of the town Niksar development.

Key Words: Niksar, Tourism Geography, Tourism Potential

SİMGELER VE KISALTMALAR DİZİNİ

'	: Dakika
%	: Yüzde
°	: Derece
°C	: Santigrat derece
ADNKS:	: Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi
B	: Batı
D	: Doğu
da	: Dekar
DMİGM	: Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü
G	: Güney
GB	: Güneybatı
GD	: Güneydoğu
Ha	: Hektar
K	: Kuzey
KAF	: Kuzey Anadolu Fay Hattı
KB	: Kuzeybatı
KD	: Kuzeydoğu
KGM	: Karayolları Genel Müdürlüğü
km	: Kilometre
km ²	: Kilometre kare
m	: Metre
m ³	: Metreküp
mm	: Milimetre
OBK	: Orman Bitişiği Köy
ODOÜ	: Odun Dışı Orman Ürünleri
ORKÖY	: Orman Köyü
OSB	: Organize Sanayi Bölgesi
TÜBİVES	: Türkiye Bitkileri Veri Servisi
TÜİK:	: Türkiye İstatistik Kurumu

TABLOLAR DİZİNİ

Tablo 1.1. Niksar İlçesinde Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı	17
Tablo 1.2. Niksar’da Aylara Göre Oluşan Donlu Gün Sayısı	18
Tablo 1.3. Niksar İlçesinde Mevsimlere ve Aylara Göre Düşen Yağışın Miktarı ve Oranı.....	19
Tablo 1.4. Niksar İlçesinin Rüzgâr Esme Sayıları Ortalamasının Oransal Dağılımı	20
Tablo 1.5. Niksar İlçesinin Aylara Göre Bağıl Nem Dağılımı (1965-2002).....	21
Tablo 1.6. Niksar İlçesinin Açık, Kapalı ve Bulutlu Günler Sayısı	22
Tablo 1.7. İlçelere Göre Orman Arazileri (2011).....	23
Tablo 1.8. Niksar İlçesi Arazi Kullanımı ve Oranı (2011).....	24
Tablo 1.9. Tokat İli İlçelere Göre Nüfus Miktarı (2014)	32
Tablo 1.10. Niksar İlçesinde Nüfusun Sayım Yıllarına Göre Dağılımı	33
Tablo 1.11. Niksar İlçesinin 1935 ve 2014 Yıllarına Ait Nüfus Miktarı ve Oranları	34
Tablo 1.12. Niksar İlçesinin Sayım Yıllarına Göre Kırsal - Kentsel Nüfus Miktarı.....	35
Tablo 1.13. Niksar İlçe Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı	36
Tablo 1.14. Niksar İlçe Nüfusunun Dar Aralıklı Nüfus Gruplarına Dağılımı (2014)....	37
Tablo 1.15. Niksar İlçesinin Geniş Aralıklı Nüfus Dağılımı (2014).....	39
Tablo 1.16. Niksar İlçe Merkezinin Mahalleleri ve Nüfus Miktarları (2013).....	42
Tablo 1.17. Niksar’a Bağlı Beldeler ve Nüfuslarıyla Birlikte Belde Mahalleleri (2014).....	43
Tablo 1.18. Niksar İlçesinin Tarım Arazilerinin Kullanım Alanları (2011)	47
Tablo 1.19. Niksar İlçesinde Tarla Ürünlerinin Ekim Alanları, Üretim Değerleri ve Verim	48
Tablo 1.20. Niksar İlçesinde Sebze Ekim Alanları, Üretim Değerleri ve Verim Oranları (2013)	48
Tablo 1.21. Niksar İlçesinde Meyvelik Alanlar, Ağaç Sayıları ve Meyve Üretim Miktarları (2013).....	49
Tablo 1.22. Niksar İlçesinde Büyükbaş, Küçükbaş ve Binek Hayvanlarının Sayısı (2013).....	51
Tablo 1.23. Niksar İlçesinde Kumes Hayvanı Sayısı (2013)	51
Tablo 1.24. Niksar İlçesinde Arıcılık Yapan İşletme Sayısı, Kovan Sayısı, Bal ve Bal Mumu Üretimi Sayısı (2013).....	52

Tablo 1.25. Niksar Orman İşletme Müdürlüğü Orman Varlığı (2013)	53
Tablo 1.26. Niksar'da Ticarethanelere Göre Esnaf Sayıları (2014).....	56
Tablo 1.27. Niksar'da Bulunan Sanayi İşletmelerinin Sanayi Kollarına Dağılımı ve İstihdam Miktarları (2011).....	57
Tablo 2.1. Adımı Tarihi Yapıtlardan Alan Mahalle, Cadde ve Sokaklar	66
Tablo 2.2. Niksar'da Geleneksel Olarak Düzenlenen Etkinlikler	104
Tablo 2.3. Niksar'da Bulunan Konaklama Tesisleri ve Özellikleri	112
Tablo 2.4. Niksar'da 2011 - 2013 Yılları Arasında Konaklayan Kişi Sayısı.....	113
Tablo 2.5. Niksar'da Konaklayan Kişilerin Mevsimlere Dağılımı (2013)	114
Tablo 2.6. Konaklama Tesislerinde Ortalama Kalış Süresi ve Konaklama Tesislerinin Yıllık Doluluk Oranı	115
Tablo 2.7. Niksar'ın Yakın Çevresindeki Yolların Günlük Ortalama Yoğunlukları (2012)	118
Tablo 2.8. Niksar İlçesine Yakın İlçelerin Bazı Özellikleri	119
Tablo 3.1. Katılımcıların Cinsiyet Durumu.....	123
Tablo 3.2. Katılımcıların Yaş Grupları.....	124
Tablo 3.3. Katılımcıların Eğitim Durumu	124
Tablo 3.4. Katılımcıların Doğum Yerleri	125
Tablo 3.5. Katılımcıların Niksar'da Bulundukları Süre.....	126
Tablo 3.6. Katılımcıların Yabancı Dil Bilgisi	126
Tablo 3.7. Niksar'da Turizmin Son Yıllarda Gelişmişlik Durumu.....	127
Tablo 3.8. Niksar'ın Sosyo - Ekonomik Kalkınmasında Turizmin Etkisi	128
Tablo 3.9. Turizmin Niksar'ın Geleneksel Kültür Yapısına Etkisi.....	129
Tablo 3.10. Turizmin Niksar'da Doğal Çevreye Etkisi	130
Tablo 3.11. Niksar'ın Turizmden Elde Ettiği Gelirin Yeterliliğine Dair Düşünceler ..	131
Tablo 3.12. Niksar'da Turizm Tanıtımlarının Yeterlilik Durumuna İlişkin Düşünceler	132
Tablo 3.13. Niksar'da Konaklama Tesislerinin Yeterlilik Durumuna Dair Düşünceler	134
Tablo 3.14. İlçe Halkının Tarihi Eserler, Eski Yapılar ve Ören Yerleri Hakkındaki Düşünceleri	135

Tablo 3.15. İlçe Halkının Şifalı Su, Göl, Akarsu, Dere vb. Su Kaynakları Üzerine Düşünceleri	136
Tablo 3.16. İlçe Halkının Piknik Yeri, Yeşil Alan ve Mesire Yerleri Hakkındaki Düşünceleri	137
Tablo 3.17. İlçe Halkının Kilim, El Sanatları ve Hediyelik Eşya Yapımına Dair Düşünceleri	138
Tablo 3.18. İlçe Halkının Festivaller ve Şenlikler Hakkındaki Düşünceleri.....	139
Tablo 3.19. İlçe Halkının Turistik Altyapı İmkânlarına Dair Düşünceleri	140
Tablo 3.20. İlçeye Gelen Turistlerin Memnuniyetlerinin İlçe Halkına Göre Değerlendirilmesi.....	141
Tablo 3.21. İlçe Halkına Göre Niksar’da Geliştirilebilecek Turizm Türleri	143
Tablo 3.22. Turizmin Gelişmesi İçin Öncelikli Görevin Kime Düştüğüne Dair Düşünceler	145
Tablo 3.23. İlçe Halkının Turizmden Kazanç Sağlama İsteklerine Dair Düşünceleri	146
Tablo 3.24. Ne Tür Turistik Faaliyetten Kazanç Sağlamak İsteğine Dair Düşünceler	148
Tablo 3.25. İlçede Turizmin Gelişmesine Engel Oluşturan Sebepler Üzerine Düşünceler	149
Tablo 3.26. Niksar'da Bulunan Yaylalar	151
Tablo 3.27. Niksar İlçesinde Görülen Av Hayvanları	155
Tablo 3.28. Niksar İlçesinde Görülen Yaban Kuş Türleri.....	156
Tablo 3.29. Niksar İlçesinde Görülen Bitki Türleri	157
Tablo 3.30. Niksar İlçesinin Turizm Potansiyeli Açısından SWOT (GZFT) Analizi	160

ŞEKİLLER DİZİNİ

Şekil 1.1. Niksar İlçesinin Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri	18
Şekil 1.2. Niksar İlçesinde Ortalama Yağışın Aylara Dağılımı	19
Şekil 1.3. Niksar İlçesinin Mevsimlere Göre Yağış Dağılışı.....	20
Şekil 1.4. Niksar İlçesinin Rüzgâr Frekansı.....	21
Şekil 1.5. Tokat İli İlçelere Göre Orman Arazileri	24
Şekil 1.6. Niksar İlçesinin Arazi Kullanım Oranı.....	25
Şekil 1.7. Tokat İli İlçelere Göre Nüfus Miktarı (2014).....	33
Şekil 1.8. Niksar’ın 1935 - 2014 Yıllarına Ait Kırsal-Kentsel Nüfus Oranı	35
Şekil 1.9. Niksar’ın Sayım Yıllarına Göre Kırsal-Kentsel Nüfus Miktarının Değişimi	36
Şekil 1.10. Niksar İlçe Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı	37
Şekil 1.11. Niksar İlçe Nüfusunun Dar Aralıklı Nüfus Gruplarına Dağılımı (2014)	38
Şekil 1.12. Niksar İlçesinin Geniş Aralıklı Nüfus Dağılımı (2014)	39
Şekil 1.13. Niksar Tarım Arazilerinin Kullanım Alanları	47
Şekil 2.1. Niksar Kalesi ve Yakın Çevresi.....	74
Şekil 3.1. “Niksar’da turizm son yıllarda gelişme göstermiştir.” ifadesine verilen cevapların dağılımı.....	127
Şekil 3.2. “Niksar’ın sosyo-ekonomik kalkınmasına turizm faaliyetleri fayda sağlamaktadır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı	129
Şekil 3.3. “Turizm, Niksar’ın geleneksel kültür yapısını bozmakta mıdır?” sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	130
Şekil 3.4. “Turizm Niksar’da doğal çevreye zarar vermekte midir?” sorusuna verilen cevapların dağılımı.....	131
Şekil 3.5. “Niksar’ın turizmden elde ettiği gelir yeterlidir.” ifadesine verilen cevapların dağılımı.....	132
Şekil 3.6. “İlçe turizminin gelişmesi için yeteri kadar tanıtım yapılmaktadır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı	133
Şekil 3.7. “İlçede yerli ve yabancı turistler için yeteri kadar konaklama tesisi mevcuttur.” ifadesine verilen cevapların dağılımı	134

Şekil 3.8. “Niksar’da turizmde kaynak değer olarak kullanılabilecek tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerleri mevcuttur.” ifadesine verilen cevapların dağılımı.....	135
Şekil 3.9. “Niksar’da şifalı su, göl, gölet, akarsu ve dere gibi su kaynakları oldukça fazladır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı	136
Şekil 3.10. “Niksar’da yeteri kadar piknik yeri, yeşil alan ve mesire yerleri vardır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı	138
Şekil 3.11. “Niksar’da kilim, halı, el sanatları ve hediyelik eşya yapımı vardır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı	139
Şekil 3.12. “Niksar’da düzenli olarak festivaller ve şenlikler düzenlenmektedir.” ifadesine verilen cevapların dağılımı	140
Şekil 3.13. “Yerli ve yabancı turistler için çeşme, tuvalet, park vb. gibi altyapı imkânları yeterlidir.” ifadesine verilen cevapların dağılımı.....	141
Şekil 3.14. “İlçeye bir kez gelen yerli ve yabancı turistler yeniden gelmek isterler.” ifadesine verilen cevapların dağılımı	142
Şekil 3.15. İlçe Halkına Göre Niksar’da Geliştirilebilecek Turizm Türleri	144
Şekil 3.16. Turizmin Gelişmesi İçin Öncelikli Görevin Kime Düştüğüne Dair Düşünceler.....	146
Şekil 3.17. İlçe Halkının Turizmden Kazanç Sağlama İsteklerine Dair Düşünceleri...	147
Şekil 3.18. Kazanç Beklentisi Duyulan Turistik Faaliyetler.....	148
Şekil 3.19. İlçede Turizmin Gelişmesine Engel Oluşturan Sebepler Üzerine Düşünceler.....	150

HARİTALAR DİZİNİ

Harita 1. Niksar İlçesinin Lokasyon Haritası.....	3
Harita 1.1. Niksar İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası	12
Harita 1.2. Niksar İlçesi ve Yakın Çevresinin Topografya ve Fay Hattı Haritası	15
Harita 2.1. Niksar İlçesinin Ulaşım Haritası.....	117
Harita 3.1. Niksar İlçesi Turizm Haritası.....	159

FOTOĞRAFLAR DİZİNİ

Fotoğraf 1.1. Niksar ilçe merkezinin yaklaşık 15 km güneydoğusunda bilindik bir tepe: Kocaçalı Tepesi (1.808 m).....	13
Fotoğraf 1.2. Çamiçi Yaylası'ndan Niksar Ovası'nın Doğu Kısımları	14
Fotoğraf 1.3. Niksar Kalesi Yamaçlarındaki Yabani Zeytin Ağaçları.....	26
Fotoğraf 1.4. Akıncı Köyü Güneyinde Bulunan Toros Sedirleri.....	27
Fotoğraf 1.5. Niksar'ın hâkim toprak türü: Kahverengi Orman Toprakları	28
Fotoğraf 1.6. Kelkit Çayı Üzerine 2012'de Kurulan Niksar Hidroelektrik Santrali Regülâtörü	30
Fotoğraf 1.7. Kelkit Çayı'na kurulan HES'ler sonrasında su miktarının azalmasıyla ortaya çıkan bir görüntü: Hamidiye Köprüsü Civarında Kelkit Çayı.....	31
Fotoğraf 1.8. Niksar'da Dikey Büyümeye Örnek Gösterilebilecek Toplu Konutlar	44
Fotoğraf 1.9. Niksar Çamiçi Yaylası'nda Nadir Rastlanan Ahşaptan Yapılmış Geleneksel Konut Örneği	45
Fotoğraf 1.10. Niksar'da Kent Yakınlarında Bulunan Bir Vadide Yeni Sezona Hazırlanan Kovanlar	52
Fotoğraf 1.11. Kent Merkezinde Bulunan Ticarethanelerden Bir Görünüm	55
Fotoğraf 1.12. Niksar'da Faaliyet Gösteren Bir Parke Taşı Fabrikası.....	58
Fotoğraf 1.13. Niksar'da Faaliyet Gösteren Bir Un Fabrikası	58
Fotoğraf 2.1. Çamiçi Yaylası Kamping Alanı	61
Fotoğraf 2.2. Niksar Ayvaz Kent Ormanı Mesire Alanı.....	62
Fotoğraf 2.3. Dilimkaya Kanyonu	65
Fotoğraf 2.4. Çöreğibüyük Cami Girişinde Bulunan Çöreğe Benzer Madalyon ve Geyik Figürü.....	66
Fotoğraf 2.5. Ulu Cami	68
Fotoğraf 2.6. Evliya Çelebiye Göre Anadolu'nun En Yüksek Tuğla Örgülü Minaresi.....	69
Fotoğraf 2.7. Cin Cami	70
Fotoğraf 2.8. Thaumaturgus Kilisesi	71
Fotoğraf 2.9. Niksar Kalesi	72
Fotoğraf 2.10. Ulu Cami Karşısında Yer Alan Kale Kapısı	73
Fotoğraf 2.11. Niksar Kalesi'nin İçindeki Yürüyüş Parkurları	75

Fotoğraf 2.12. Kırkkızlar Türbesi	76
Fotoğraf 2.13. Melik Gazi Türbesi	77
Fotoğraf 2.14. Melik Gazi Türbesinin Bahçesi.....	78
Fotoğraf 2.15. Sunguriye Türbesi	78
Fotoğraf 2.16. Ak Yapı Türbesi	80
Fotoğraf 2.17. Kulak Tekkesi	80
Fotoğraf 2.18. Yağıbasan Medresesi (Güney Cepheden)	81
Fotoğraf 2.19. Yağıbasan Medresesi (İç Kısmı)	82
Fotoğraf 2.20. Taş Mektep	83
Fotoğraf 2.21. Kale Hamamı	84
Fotoğraf 2.22. Leylekli Köprü	85
Fotoğraf 2.23. Leylekli Köprü’de Ağzında Yılan Olan Leylek Figürü (A) ve Haç Motifi (B)	86
Fotoğraf 2.24. Seğmenler Köprüsü	87
Fotoğraf 2.25. Talazan Köprüsü	88
Fotoğraf 2.26. Ulu Cami Çeşmesi.....	89
Fotoğraf 2.27. Belediye Çeşmesi	89
Fotoğraf 2.28. Lüleçizâde Çeşmesi.....	90
Fotoğraf 2.29. Arasta Çeşmesi.....	91
Fotoğraf 2.30. Kale İçi Çeşmesi.....	92
Fotoğraf 2.31. Efkerit Vadisi Luvi Tapınağı.....	93
Fotoğraf 2.32. Roma Dönemi Arsenali.....	95
Fotoğraf 2.33. Niksar Müzesi Olarak Hizmet Vermesi Planlanan Taş Bina	97
Fotoğraf 2.34. Niksar Konakları	98
Fotoğraf 2.35. Eski Hükümet Konağı	100
Fotoğraf 2.36. Erzurumlu Emrah Anıt Mezarı.....	102
Fotoğraf 2.37. Şehitler Anıtı ve Kültür Parkı.....	103
Fotoğraf 2.38. Eskiden Erzurumlu Emrah'ın Sıkça Uğradığı Mahvel (Adalı Kahvehanesi).....	105
Fotoğraf 2.39. Yöresel Erkek ve Kadın Kıyafetleri (A) ve Yöresel Bindallı (B)	107
Fotoğraf 2.40. Niksar'ın son semercisi: Duran Çağhan	108

Fotoğraf 2.41. UNESCO tarafından yaşayan insan hazinesi kabul edilen usta: Yaşar GÜÇ	109
Fotoğraf 2.42. İlçede Çanakçı Deresi Üzerine Kurulan Sokak Atölyeleri'nden Bir Örnek (C) ve Atölyede Üretilen Yöresel El Sanatı Ürünleri (A-B-D)	110
Fotoğraf 2.43. Niksar'da Yöresel Ev Yemekleri Satan Bir İşletme.....	112
Fotoğraf 2.44. Niksar'da bulunan işletme belgeli tek otel: Ayvaz Park Otel.....	113
Fotoğraf 2.45. Kelkit Vadisi'nin Dar Kısımlarında Taraçalar Halinde Yapılmış D-100 Karayolu.....	116
Fotoğraf 2.46. Niksar Belediyesi'nin Niksar'ı Tanıtmak Amacıyla Katılmış Olduğu Fuarlardan Bir Görüntü	120
Fotoğraf 2.47. Tanıtım Amacıyla Türkçe ve İngilizce Olarak Hazırlanmış Broşür ve CD Örnekleri	121
Fotoğraf 2.48. Niksar Doğa Sporları ve Turizm Derneği (NİDOST)'nin Etkinliklerinden Görüntüler	122
Fotoğraf 3.1. Niksar Kamping'de Yabancı Turistlere Ait Bir Karavan	152
Fotoğraf 3.2. Niksar Kamping Alanı ve Bungalov Evler	153
Fotoğraf 3.3. 2012'de Çamiçi Yaylası'nda kurulan kamping alanı: Niksar Kamping.	153
Fotoğraf 3.4. Niksar'da Gelincik Çiçekleri ve Laden Çiçeği	158

ÖN SÖZ

Ülkemiz tabiat ve tarihi varlıklar açısından zengin turizm potansiyeline sahiptir. Bu mevcut potansiyelin değerlendirilmesi, turizmden elde edilen geliri önemli ölçüde artıracaktır. Mevcut potansiyelin hâlihazırda tam olarak kullanılmadığı düşünüldüğünde, turizm ile ilgili yapılan araştırmaların ne denli önemli olduğu da ortaya çıkmaktadır.

Turizm faaliyetlerine binaen yapılan bilimsel araştırmalar, tüm beşeri çalışmalarda olduğu gibi güncellenerek yenilenmeye ihtiyaç duymaktadır. Bu konudaki gereksinimler turizm coğrafyasının alansal bir çalışması olan “Niksar İlçesinin Turizm Potansiyeli” başlıklı araştırmamızın önemini tartışılmaz kılmaktadır. Ülkemiz turizm pazarından hak ettiği payı henüz istenilen düzeyde alamamaktadır. Bu sebeple şimdiye kadar tam olarak keşfedilmemiş yüksek turizm potansiyeline sahip merkezlerin belirlenerek turizm potansiyellerinin ortaya çıkarılmasının; gerek ülke turizminin gerekse ilçe turizminin gelişmesine sağlayacağı katkılar araştırmanın önemini daha etkin bir şekilde hissettirmektedir.

Çalışmanın ortaya çıkmasında çok sayıda kişinin emek ve katkısı söz konusu olmuştur. Bunların başında “Niksar İlçesinin Turizm Potansiyeli” adlı Yüksek Lisans tezimin konusunun belirlenmesinden tamamlanmasına kadar her aşamasında değerli görüşlerinden yararlandığım ve tezimin hazırlanmasında yardımlarını esirgemeyen danışman hocam Sayın Doç. Dr. Ogün COŞKUN’a değerli katkılarından dolayı sonsuz şükranlarımı sunarım. Sayın Yrd. Doç. Dr. Kübra Erhan ve Sayın Yrd. Doç. Alperen KAYSERİLİ hocalarıma da tez savunma jürisinde yer alarak sağladıkları katkının yanı sıra yapmış oldukları eleştiri, yorum ve değerlendirmeler için ayrıca teşekkür ederim.

Coğrafya ilmini bizlere sevdiren ve öğrencileri olmaktan gurur duyduğumuz başta Prof. Dr. Hayati DOĞANAY olmak üzere yetişmemde emeği geçen tüm hocalarıma ayrı ayrı saygı ve şükranlarımı sunar, müteşekkir olduğumu bildiririm.

Arazi çalışmalarına eşlik eden Niksar Danışman Gazi Anadolu Lisesi Coğrafya Öğretmeni, değerli meslektaşım Z. İlker MELİKOĞLU’na ve çalışmamda emeği geçen başta Niksar Belediyesi Başkanı Duran YADİGAR olmak üzere tüm belediye ve kaymakamlık çalışanlarına katkılarından dolayı teşekkürü borç bilirim.

Ayrıca araştırma sahasında yapmış olduğum alan araştırması, anket ve mülakat çalışmalarında bana değerli vakitlerini ayıran samimi, içten ve güler yüzlü Niksar halkına maddi manevi desteklerini esirgemedikleri için ve şahsıma gösterdikleri ilgiden dolayı teşekkür ederim.

Metinlerin dil kurallarına uygunluğunu inceleyerek önerilerde bulunan Çağlayancerit Helete Çok Programlı Lisesi Türk Dili ve Edebiyatı Öğretmeni değerli dostum Fethi CİRİZ ile Sarıyahşi Fatih Ortaokulu Türkçe Öğretmeni değerli dostum Gökhan ŞAHİN’e ve İngilizce çevirilerde yardımlarını esirgemeyen Tokat Amerikan Kültür Koleji İngilizce Öğretmeni Sayın Güneş YALMANCI’ya katkılarından dolayı teşekkür ederim.

Son olarak çalışmam boyunca şahsıma göstermiş olduğu sabır ve vefasından dolayı eşim Ayşenur UÇKUN’a ve biricik kızım Özüm Toprak UÇKUN’a sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

GİRİŞ

Niksar İlçesinin Turizm Potansiyeli başlıklı bu çalışma turizm konulu bir araştırma olduğu için turizm ve turizmle ilgili önemli kavramların kısaca tanımlanarak açıklanması, araştırmanın daha kolay anlaşılmasını sağlamak açısından yerinde olacaktır.

Turizm; sosyal, kültürel, ekonomik ve teknik gibi anlamlar taşıyan çok yönlü bir kavram olduğu için hakkında değişik tanımlar yapılmıştır. Turizmi farklı açılardan değerlendiren bilim adamları farklı tanımlarla turizm kavramını açıklamaya çalışmışlardır. Doğanay tarafından kısaca *zevk için yapılan geziler*¹ olarak tanımlanan turizm; Köksal tarafından insanların sürekli ikamet ettikleri yerden farklı bir bölgeye gidip, gidilen yerde konaklayıp yeniden sürekli ikamet edilen yere dönme etkinliği² olarak tanımlanmıştır.

Turizm; devamlı konaklanan, çalışılan ve sürekli olarak ihtiyaçların karşılandığı yerlerden farklı yerlere seyahat etme eylemidir. Bu seyahat esnasında gidilen yerlerdeki turizm işletmelerinden ürün veya hizmet talebinde bulunmak ve sürekli ikamete dönüşmeyecek şekilde konaklamak gerekmektedir.³ Turizm, ekonomik faaliyetleri bünyesinde barındırmasına rağmen, turizme katılanların turizm etkinliğine katıldıkları yerlerde gelir sağlayıcı etkinliklerden uzak durması da gerekmektedir.⁴

Belirtilen tanımlardan çıkarımlarda bulunulacak olunursa: İlk olarak seyahatin sürekli ikamet edilen veya çalışılan yerin dışına yapılması olarak belirtebiliriz. Bir diğer özellik; bu etkinliklere katılan kişilerin seyahat edilen yerde konaklayarak buradaki turistik mal ve hizmetlerden satın alması gerekliliğidir. Konaklamanın geçici olup; sürekli ikamet edilen yere geri dönülmesi de turizmin bir başka özelliğidir. Ayrıca yapılan seyahatin turizm etkinliği sayılabilmesi için; katılımcılarda gelir elde etme amacının olmaması da yapılan tanımlamalardan çıkartılabilecek bir diğer özelliktir.

Araştırmaya rehberlik etmesi açısından açıklanması gereken diğer bir kavram ise rekreasyondur. Rekreasyon; insanların boş zamanlarını değerlendirmek için gönüllü

¹ Hayati Doğanay, Serhat Zaman, *Türkiye Turizm Coğrafyası* (Güncellenmiş 4. Baskı), Pegem Akademi Yayınevi, Ankara 2013, 1.

² Aydoğan Köksal, *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara 1994, 1.

³ Tunca Toskay, *Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım*, Der Yayınları, İstanbul 1983, 272.

⁴ Ziya Eralp, *Genel Turizm*, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara 1983, 34.

olarak katıldıkları, doyum sağlayıcı etkinlikler olarak tanımlanabileceği gibi boş zamanlarda gerçekleştirilen, para kazanma amacı taşımayan gönüllü katılımı gerektiren doyum sağlayıcı etkinlikler olarak da tanımlanabilir.⁵

Genellikle insanların boş zamanlarını değerlendirerek fiziksel ve ruhsal yıpranmışlığı giderip fiziksel ve ruhsal açıdan zindeliğe kavuşmak amacıyla yapılan, zorunluluktan uzak özgürce tercih edilen sosyal çevre değiştirme faaliyetlerine rekreasyon denir.⁶

Turizm ile rekreasyon aynı amaca hizmet ediyor olsa da rekreasyonu turizmden ayıran en önemli nokta rekreasyona katılan kişinin gittiği yerde konaklamamasıdır. Ayrıca rekreasyonel etkinlikte turizmde olduğu gibi seyahat zorunluluğu yoktur. Rekreasyonel bir faaliyet için yine turizmde olduğu gibi uzun zamana fazla ihtiyaç yoktur. Çok kısa zaman aralıkları bile rekreasyonel faaliyette bulunmak için yeterlidir.

Konunun daha net anlaşılması münasebetiyle açıklanmasına gerek duyulan diğer kavramlar ise turist ve ziyaretçi kavramlarıdır. Eğlenme, dinlenme yeni yerler ve toplumlar görüp tanıma, bilgi ve görüşünü geliştirme gibi değişik nedenlerle seyahate çıkan bireylere turist denilmekteyken aynı amaçla gidilen yerde en az bir geceleme yapmayan yani konaklama yapmayan kişilere ise ziyaretçi denir.⁷

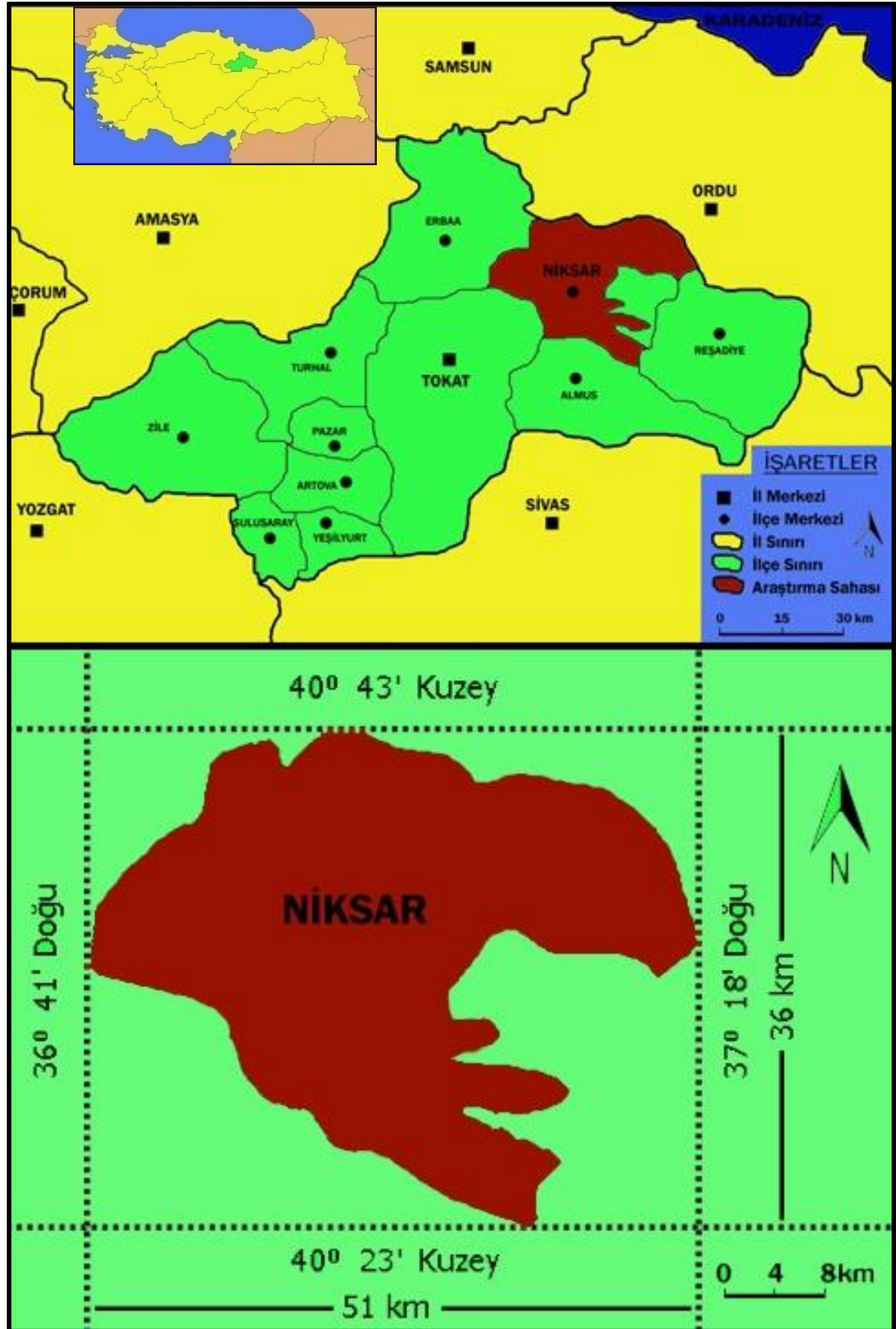
I. ARAŞTIRMA SAHASININ YERİ VE SINIRLARI

Araştırma sahası olarak seçilen Niksar, idari yönden Tokat'a bağlı bir ilçe statüsündedir. Karadeniz Bölgesi sınırları içerisinde Orta Karadeniz bölümünün iç kesiminde yer almaktadır. 40°23' - 40°43' kuzey enlemleri ile 36°41' - 37°18' doğu boylamları arasında bulunan araştırma sahası, Tokat şehrine 54 km uzaktadır. 918 km² lik alanıyla Tokat'ın yüzölçümü bakımından 7. büyük ilçesi olan Niksar; kuzeybatısında Erbaa, güneybatısında Tokat, güneyinde Almus, doğusunda Başçiftlik, güneydoğu ve kuzeydoğudan Reşadiye ve kuzeyinde Akkuş (Ordu) ilçeleri ile komşudur (Harita 1).

⁵ Atila Hazar, *Rekreasyon ve Animasyon*, Detay Yayıncılık, Ankara 2003, 21.

⁶ Suat Karaküçük, *Rekreasyon Boş Zaman Değerlendirme*, Gazi Kitapevi, Ankara 2008, 23.

⁷ Doğanay, Zaman, 10.

Harita 1. Niksar İlçesinin Lokasyon Haritası

Orta Karadeniz Bölümü'nde kıyıya paralel uzanan dağların yükselti değerleri Doğu ve Batı Karadeniz Bölümlerindeki dağların yükselti değerlerine nazaran oldukça düşüktür. Böylelikle yükseltisi daha az olan dağlar Karadeniz'in kıyı kesimlerinden ülkemizin güney kesimlerine olan ulaşımı kolaylaştırmıştır. Yine aynı şekilde doğu-batı yönlü olarak uzanan Kuzey Anadolu Fay hattının (KAF) boydan boya kat etmiş olduğu Kelkit Vadisi; ülkemizde ulaşımın doğudan batıya, batıdan doğuya doğru gelişmesini sağlayan önemli ulaşım akslarından biri olmuştur. Bu özellikler açısından ele alındığında Niksar; Tokat ilinin kuzeyinde, Doğu Anadolu Bölgesi'ni Türkiye'nin batısına bağlayan Erzurum - Erzincan – Amasya - Bolu istikameti ile Karadeniz Bölgesi'ni İç Anadolu Bölgesi'ne bağlayan Ünye – Tokat – Sivas yol güzergâhının kesiştiği, ulaşım açısından önemli bir noktada kurulmuştur.

Araştırma, Niksar ilçesi idari sınır alanı ile sınırlıdır. Araştırma sahasında ilçe merkezine ek olarak 5 belde ve 86 köy yerleşmesi mevcuttur. ADNKS 2014 yılı kayıtlarına göre bu belde ve köylerde 28.560 kişi yaşamaktadır. İlçenin toplam nüfusu 64.254 kişidir. 35.694 kişi Niksar şehrinde yaşamaktadır. Böylelikle ilçenin kentsel nüfusu, kırsalında yaşayan nüfusundan çok az miktarda fazladır. Yani ilçe nüfusun %56'sı kentsel nüfusu, %44'ü ise kırsal nüfusu oluşturmaktadır. Araştırmamıza konu olan turizm değerlerinin varlığı ve kullanımı yoğun olarak ilçenin kentsel alanını kapsasa da coğrafi çeşitliliklerinden ve var olan nüfus potansiyellerinden dolayı kırsal alanlar da çalışmamızda önemli bir yere sahip olacaktır.

II. ARAŞTIRMANIN AMACI VE KULLANILAN YÖNTEM

Niksar İlçesinin Turizm Potansiyeli başlıklı bu çalışma bir yüksek lisans tezidir. Bu tezin amacı; Niksar ilçesinde mevcut doğal, beşeri ve kültürel turistik kaynaklar hakkında tespitlerde bulunarak bilgi vermek ve mevcut turizm potansiyelini tespit ederek etkin bir kalkınma aracı olarak kullanılması yönünde önerilerde bulunmaktır.

Ekonomik kalkınmışlığın düşük olduğu, endüstriyel faaliyetlerin gelişmediği bölgelerde doğal, beşeri ve kültürel varlıkların kullanılmasını sağlayan turizm sektörü gelişmeyi tetiklemede ve gelişmişlik düzeyini artırmada etkin bir role sahiptir.⁸ Ülkede doğal, beşeri ve kültürel varlıklar açısından zengin olan bölgelerin sürdürülebilir bir

⁸ Onur Gürbahir, "Turizmin Bölgelerarası Gelişmişlik Farklarını Gidermedeki Rolü (Türkiye Örneği)", *Atatürk Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 2009, 19.

turizm anlayışıyla turizm pazarında yer bulması sadece bu zenginliklere sahip olan yörelerin kalkınmasına değil aynı zamanda ülkenin kalkınmasına katkı sağlayacaktır. Bu çalışma yöredeki turizm potansiyelinin saptanarak daha iyi bir şekilde değerlendirilmesine katkı sağlaması açısından gerek Niksar'ın kalkınmasına, gerekse bölge ve ülke kalkınmasına yardımcı olması açısından da önem taşımaktadır.

O halde Niksar'ın turizm etkinliklerinden hak ettiği payı almasını sağlamak çalışmanın öncelikli amacıdır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle çalışma alanı Niksar ilçesinin idari alanıyla sınırlandırılarak çalışma sahasının izafi sınırları çizilmiştir. Konu turizm potansiyelinin tespiti ve bu potansiyelin etkin kullanımına binaen önerilerde bulunmak olduğu için konuyla ilgili literatür çalışması yapıp öncül terim ve tanımlar hatırlatılmıştır.

Gezi – gözlem kuşkusuz coğrafi araştırmaların olmazsa olmazıdır. Öyle ki; *gezi-gözlem coğrafi araştırma ve bilgi derleme yönteminin en önemlisi*⁹ olarak değerlendirildiği için araştırma boyunca yerinde gezi – gözlem yönteminden faydalanılmıştır. Bu yolla elde edilen veriler anket ve mülakat yöntemiyle desteklenerek analiz – sentez yoluyla tahlili yapılmış ve çeşitli sonuçlara ulaşılmıştır.

Bir bölgenin turizm potansiyelinin saptanmasında coğrafi çevre özelliklerinin turizme etkisinin incelenmesi ve turizmin temel unsurlarının saptanması amaca ulaşmada tam olarak yeterli değildir. Bu doğrultuda yerel nüfusun turizm olayına yaklaşımının tespiti¹⁰ de önem kazanmaktadır. Dolayısıyla araştırma sahasında anket ve mülakat çalışmaları yapılarak ilçe halkının turizme bakış açısı yansıtılmaya çalışılmıştır (Ek-1). Anket sorularının hazırlanmasında İzgi 2007¹¹, Kurt 2009¹² ve Doğanay 2002¹³ den faydalanılmıştır.

Çalışmamız; Niksar ilçesinde turizmi etkileyen coğrafi çevre özellikleri bölümü, Niksar ilçesinde turizmin temel unsurları bölümü ve anket uygulamasının yapıldığı son

⁹ Hayati Doğanay, *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*, Aktif Kitapevi, Erzurum 2002, 19.

¹⁰ Füsün Soykan, “Coğrafi Çevrenin Turizm Amaçlı Değerlendirilmesinde Turizm Potansiyelini Saptamanın Önemi”, *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu Bildirileri*, 16-18 Nisan, İzmir 2003, 22.

¹¹ Mehmet Teyfik İzgi, *Osmaniye İlinin Turizm Potansiyelinin Bölgesel Kalkınma Politikaları Açısından Değerlendirilmesi ve Sürdürülebilir Turizmin Gelişimi İçin Bir Model Önerisi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007.

¹² İmran Başak Kurt, *Beyşehir İlçesinde Kırsal Turizm*, (Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009.

¹³ Doğanay, H., 72-74.

bölüm olan Niksar ilçe halkının turizme bakış açısı bölümlerinden oluşmaktadır. Farklı kaynaklardan faydalanan bu eserde; ilgili referanslar dipnotlu başvuru sistemiyle gösterilmiştir. İhtiyaç duyulan yerlerde yapılan açıklamaların yine aynı yöntemle verildiği bu çalışmada örnekleme yöntemine¹⁴ başvurulmuştur. Anket araştırmalarında hedef kitleye ulaşabilmek için en uygun yöntem olan olasılıklı örnekleme¹⁵ tercih edilmiştir. Coğrafya alanındaki çalışmalar için oldukça etkili olan benzer örneklerin benzer sonuçlar doğuracağı prensibi¹⁶ çalışma boyunca uygulanan önemli prensip olmuştur.

III. ARAŞTIRMA SAHASINDA ÖNCEDEDEN YAPILMIŞ ÇALIŞMALAR

Niksar, konumu ve iklim özellikleri itibarıyla jeolojik ve tarımsal çeşitliliğe sahip bir ilçedir. Jeolojik ve tarımsal çeşitliliğin araştırma alanında dikkat çeker olması; sahanın birçok jeolojik ve tarımsal konulu tez çalışması için seçilmesine neden olmuştur.

Buna rağmen araştırma sahasıyla ilgili turizm alanında istenilen düzeyde çalışmanın yapılmamış olması dikkatlerden kaçmamaktadır. Niksar’da il yıllıkları, turizm envanterleri ve tanıtım amaçlı hazırlanmış kitapçıklar, broşürler vb. gibi materyaller dışında doğrudan turizm alanında herhangi bir akademik çalışmanın yapılmamış olduğunu belirtmekte fayda vardır.

Araştırma sahasını konu alan çalışmaların önemli bir kısmı aşağıda listelenmiştir. Bu çalışmaların genel özellikleri ve teze katkıları kronolojik sırayla açıklanacaktır:

Halit ÇAL (1989)¹⁷: Niksar ‘da Türk eserleri hakkında yazılmış bir kaynak kitaptır. “Niksar’da Türk Eserleri” adlı eser Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın tanıtma eserleri dizisi çalışmasıdır. Niksar’da bulunan tarihi yapıtlar hakkında bilgi edinebildiğimiz temel eserlerin en önemlilerinden biridir.

¹⁴ Nazmiye Özgüç, *Beşeri Coğrafyada Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri*, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul 1994, 80.

¹⁵ Türker Baş, *Anket*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005, 39.

¹⁶ Doğanay, H., 7.

¹⁷ Halit Çal, *Niksar’da Türk Eserleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No: 1054, İstanbul 1989.

Haluk TEMİZ (1989)¹⁸: Cumhuriyet Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanan yüksek lisans tezidir. “Niksar Güneydoğusunda Kuzey Anadolu Fay Zonunun Jeolojik ve Tektonik Özellikleri” adlı çalışmanın danışmanlığını Doç. Dr. S. Zeki TUTKUN yürütmüştür. Niksar'ın hemen güneydoğusundan geçen fay hattının jeolojik ve tektonik özellikleri bu çalışmanın konusu olmuştur. Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın araştırma sahasında kalan kesimiyle ilgili açıklamalardan faydalanılmıştır.

S. Mobasher AFTAB (1989)¹⁹: “Niksar Ovasının Hidroloji İncelemesi” adlı eserde Niksar Ovasının hidrolojik özellikleri incelenmiştir. Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanan bu çalışmanın danışmanlığını Prof. Dr. Baki CANİK yapmıştır. Eserden Niksar Ovası'nın hidrolojik özellikleriyle ilgili bilgilerden faydalanılmıştır.

Eren YÜRÜDÜR (1991)²⁰: “Erbaa ve Niksar Ovalarının Fiziki Coğrafya Özellikleri” adlı eser Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü'nde hazırlanmış yüksek lisans tezidir. Danışmanlığını Yrd. Doç. Dr. Hayrettin OCAKVERDİ'nin yürüttüğü bu eserde Erbaa ve Niksar Ovasının özellikleri incelenmiştir. Niksar Ovası'nın fiziki coğrafya özellikleri hakkında açıklamalardan faydalanılmıştır.

H.Tahsin AKTEMUR ve Diğerleri (1992)²¹: “Niksar-Erbaa ve Destek Dolayının Jeolojisi” adlı çalışma MTA Dergisi'nde yayımlanmış bir makaledir. Kuzey Anadolu Fayı'nın Niksar – Erbaa civarındaki jeolojik özellikleri hakkındaki bilgilerden faydalanılmıştır.

M. Ozan CEVİZLİ (1994)²²: “Niksar Orman İşletmesi Sedir Meşcerelerinin Silvikültürel Gereksinimleri” adlı eser Prof. Dr. Tolgay ODABAŞI'nın danışmanlığında hazırlanan bir yüksek lisans tezidir. İstanbul Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü'nde hazırlanan bu çalışmada, Toros Sediri ve Toros Sedinin ülkemizin en kuzeyinde yayılış gösterdiği alanlar hakkında bilgi verilmiştir. Araştırma sahasında bulunan Toros

¹⁸ Haluk Temiz, *Niksar Güneydoğusunda Kuzey Anadolu Fay Zonunun Jeolojik ve Tektonik Özellikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sivas 1989.

¹⁹ Syed Mobasher Aftab, *Niksar Ovasının Hidroloji İncelemesi*, (Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 1989.

²⁰ Eren Yürüdür, *Erbaa ve Niksar Ovalarının Fiziki ve Coğrafya Özellikleri*, (Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1991.

²¹ H.Tahsin Aktemur ve Diğ., “Niksar-Erbaa ve Destek Dolayının Jeolojisi”, *MTA Dergisi*, 114, 1992.

²² M. Ozan Denizli, *Niksar Orman İşletmesi Sedir Meşcerelerinin Silvikültürel Gereksinimleri*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1994.

Sedirlerinin botanik özellikleri ve yayılış alanı hakkındaki açıklamalardan faydalanılmıştır.

H. Abbas ÇAĞLAK (1995)²³: “Niksar Ovası ve Çevresinin Jeomorfolojisi” adlı eser İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırlanmıştır. Coğrafya alanında hazırlanmış bu yüksek lisans tezinde Niksar Ovası’nın jeomorfolojik özellikleri hakkında açıklamalara yer verilmiştir. Danışmanlığını Yrd. Doç. Dr. Nilüfer PEKCAN yapmıştır. Niksar ovasının jeomorfolojik özellikleri hakkında bilgi edinilmiştir.

Meral UZUNÖZ (1997)²⁴: “Niksar Ovasında Melez Kavak Yetiştiriciliğinin Önemi ve Alternatif Tarla Ürünlerine Göre Kârlılığı Üzerine Bir Araştırma” adlı çalışma bir yüksek lisans tezidir. Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü’nde hazırlanan bu çalışmanın danışmanlığını Yrd. Doç. Dr. Adnan ÇİÇEK yapmıştır. Niksar Ovasında kavak yetiştiriciliği ve kârlılığı hakkında bilgi edinilmiştir.

Özlem KAŞIKEMAN (2005)²⁵: “Tokat İli ve Niksar İlçesi Çeşme ile Şadırvanları” adlı eser Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde hazırlanmış bir yüksek lisans tezidir. Danışmanlığını Prof. Dr. Hakkı ACUN’un yürüttüğü bu çalışmada Tokat ve Niksar’da bulunan çeşme ile şadırvanların özellikleri açıklanmıştır. Araştırma sahasında bulunan çeşmeleri yapıldığı dönem ve yapısal özellikleri hakkında bilgi edinilmiştir.

Mehmet Fatih SELÇUK (2008)²⁶: Trakya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü’nde hazırlanan “Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Araştırması” adlı çalışma yüksek lisans tezidir. Bu Çalışma Prof. Dr. İlhan ALTAN gözetiminde hazırlanmıştır. Niksar’ın tarihi yapılarını simgesel, biçimsel ve işlevsel mimari özelliklerini inceleyerek bu yapıların renklerle ilişkisini açıklamaktadır. Eserden Niksar yöresine ait geleneksel mimari hakkında bilgi edinilmiştir.

²³ H. Abbas Çağlak, *Niksar Ovası ve Çevresinin Jeomorfolojisi*, (Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.

²⁴ Meral Uzunöz, *Niksar Ovasında Melez Kavak Yetiştiriciliğinin Önemi ve Alternatif Tarla Ürünlerine Göre Kârlılığı Üzerine Bir Araştırma*, (Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tokat 1997.

²⁵ Özlem Kaşıkeman, *Tokat İli ve Niksar İlçesi Çeşme ile Şadırvanları*, (Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005.

²⁶ M. Fatih Selçuk, *Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Araştırması*, (Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne 2008.

Eren YÜRÜDÜR (2009)²⁷: “Niksar Şehir Coğrafyası” adlı eser Niksar kentinin doğal çevre özellikleri ve beşeri çevre özelliklerini konu edinmiştir. Niksar kenti hakkında hazırlanmış ayrıntılı bir coğrafi çalışma olarak dikkat çeker. Niksar kentinin fiziki ve beşeri coğrafya özellikleriyle ilgili açıklamalardan faydalanılmıştır.

Gökhan EROL (2009)²⁸: Ortadoğu Teknik Üniversitesi’nde Tamer TOPAL danışmanlığında hazırlanmıştır. “Gis-Based Microzontion Of Niksar (Tokat) Settlement Area For The Purpose Of The Urban Planning” adlı bu yüksek lisans tezinde Niksar yerleşim alanının CBS tabanlı mikro bölgeleme haritasını oluşturmak amaçlanmıştır. Niksar kent alanının farklı konularda, CSS tabanlı oluşturulmuş mikro bölgeleme haritalarından faydalanılarak coğrafi olay ve olguların dağılışı hakkında bilgi edinilmiştir.

Hatice YALÇIN (2010)²⁹: “Niksar İlçesi Tarihi ve Arkeolojik Araştırmaları” adlı eser bir yüksek lisans tezidir. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü’nde Prof. Dr. Alparslan CEYLAN danışmanlığında hazırlanmış bir çalışmadır. Çalışma Niksar ve Çevresinin tarih ve tarih öncesi çağlarıyla ilgili bilgi vermektedir. Ayrıca Niksar’da yaşamış olan çeşitli tarihi medeniyetlere de bu çalışmada yer verilmiştir. Araştırma sahasının tarih öncesi çağlardaki ve tarihi çağlardaki durumu hakkında bilgilerden ve ayrıca araştırma sahasında bulunana tarihi yerleşmeler, yapılar hakkındaki bilgilerden faydalanılmıştır.

İ. Ethem ALTUN (2011)³⁰: MTA Genel Müdürlüğü Jeoloji Etütleri Dairesi tarafından yayınlanan “Samsun F38 ve Tokat G38 Paftaları (2011)” adlı çalışma araştırma sahasının büyük bir kısmını içine alan jeolojik yapı ile ilgili bilgi vermektedir. Araştırma sahası 1/100.000 ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası’nın pafta ayrımlarının kesişim noktasında bulunmaktadır. Muhsin SÜMENGİN’in “Tokat H37³¹ ve H38

²⁷ Eren Yürüdür, *Niksar Şehir Coğrafyası*, Çizgi Kitabevi, Konya 2009.

²⁸ Gökhan Erol, *Gis-Based Microzontion Of Niksar (Tokat) Settlement Area For The Purpose Of The Urban Planning*, (Yüksek Lisans Tezi), Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2009.

²⁹ Hatice Yalçın, *Niksar İlçesi Tarihi ve Arkeolojik Araştırmaları*, (Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.

³⁰ İ. Ethem Altun, *1/100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Samsun F38 ve Tokat G38 Paftaları ve İzahnamesi*, MTA Enstitüsü Yayınları, Ankara 2011.

³¹ Muhsin Sümengen, *1/100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Tokat H37 Paftası ve İzahnamesi*, MTA Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013.

Paftaları³² (2013)” adlı çalışmaları ile M. Tahsin AKTEMUR ve diğerklerinin hazırlamış olduğu “ Tokat D23 Paftası³³ (1990)” adlı çalışması araştırma sahasının kalan kısmının jeolojik yapısı hakkında bilgi vermektedir. Bu eserlerden araştırma sahasının jeolojik, jeomorfolojik özellikleri hakkında bilgi edinilmiştir. Ayrıca bu eserler araştırma sahası için ayrıntılı bir jeoloji haritası için kaynak olarak kullanılmıştır.

³² Muhsin Sümengen, *1/100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Tokat H38 Paftası ve İzahnamesi*, MTA Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013.

³³ H. Tahsin Aktemur ve Diğ., *1/100 000 Ölçekli Açın-sama Nitelikli Türkiye Jeoloji Haritası Tokat D23 Paftası ve İzahnamesi*, MTA Enstitüsü Yayınları, Ankara 1990.

BİRİNCİ BÖLÜM

NIKSAR İLÇESİNDE TURİZMİ ETKİLEYEN COĞRAFİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1. TURİZMİ ETKİLEYEN DOĞAL ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.1.1. Jeolojik ve Jeomorfolojik Özellikler

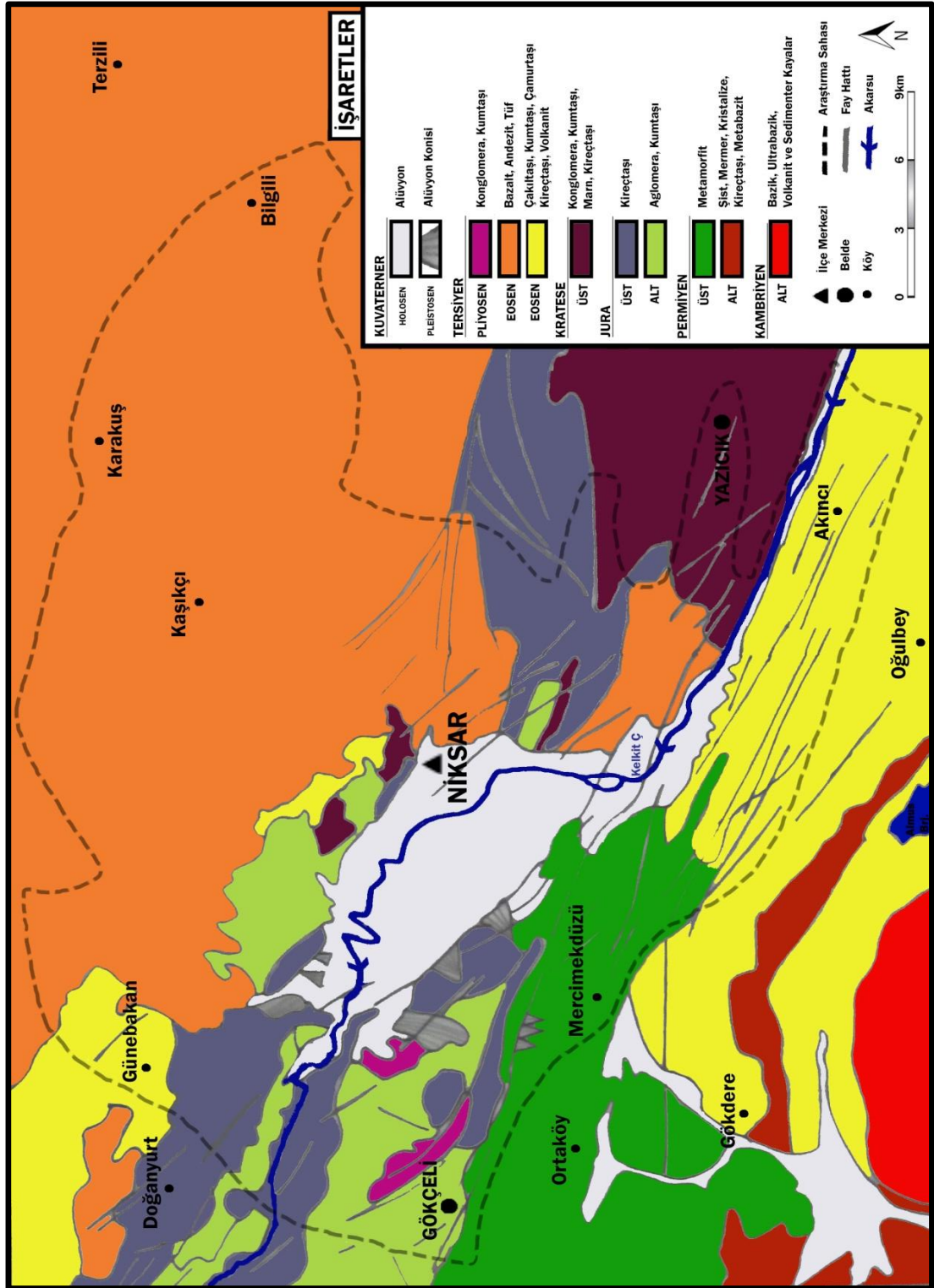
Araştırma sahası, kuzeyde, Canik Dağları ile güneyde Köse Dağları tarafından sınırlanmış dağlar ve bu dağlar arasında oluşmuş tektonik ovoidan meydana gelmektedir.

Jeolojik yapısının çeşitliliği ile birçok araştırmaya konu olmuş olan araştırma sahası genel olarak Mezozoik ve Senozoik'teki jeolojik süreçlerle oluşmuştur. Genel yapıya istisna olarak sahanın en eski arazilerini Paleozoik zamanda oluşan Turhal Grubu metamorfikleri oluşturmaktadır ki bu yaşlı kütleyi, ilçenin güneybatısında dar bir sahada görmek mümkündür (Harita 1.1). İlk olarak Blumental tarafından Tokat Masifi olarak adlandırılan bu saha, daha sonra Özcan ve diğerleri tarafından Turhal Grubu Metamorfikleri olarak adlandırılmıştır.³⁴

Araştırma sahasının genelinde Eosen Dönemi arazilerini görmek mümkündür. Bu araziler özellikle ilçe merkezinin kuzey ve doğu kısımlarında kendini göstermektedir. İlçenin en genç arazileri ise Kuvaterner Dönemi'ne ait olup Kelkit Çayı ve yan kollarının getirmiş olduğu sedimenterlerden oluşan alüvyon topraklardır (Harita 1.1). Bu topraklar ilin en önemli ovalarından biri olan Niksar Ovası'nı oluşturmaktadır. Genel olarak yan derelerin Kelkit Çayı ile birleşmiş olduğu yerlerde Kuzey Anadolu Fayı'nın kontrolünde gelişen³⁵ çakıl ve taş horizonlarından oluşan kolüvyon topraklar ise alüvyon konisi biçiminde kendini göstermektedir. Bu araziler de araştırma sahasının en genç arazileri olarak sınıflandırılmaktadır (Harita 1.1).

³⁴ Aktemur ve Diğ., 1/100 000 Ölçekli Açınama Nitelikli Türkiye Jeoloji Haritası Tokat D23 Paftası ve İzahnamesi, 5.

³⁵ Aktemur ve Diğ., 1/100 000 Ölçekli Açınama Nitelikli Türkiye Jeoloji Haritası Tokat D23 Paftası ve İzahnamesi, 11.

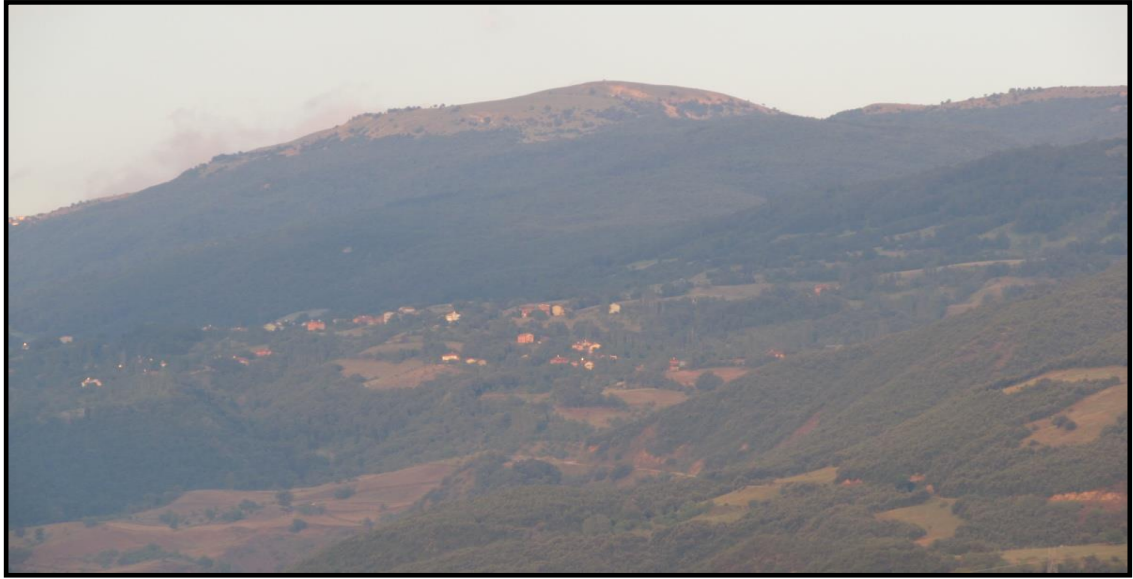

Harita 1.1. Niksar İlçesi ve Yakın Çevresinin Jeoloji Haritası*

* MTA'nın 1/100.000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritalarının H37, H38, D23, G38 (Tokat) paftaları ile F38 (Samsun) paftasından faydalanılarak hazırlanmıştır.

Araştırma sahasında jeolojik yapı sadece morfolojik yapıyı şekillendirmemiştir. Yazıcık beldesi civarında bulunan döküm betoniti ve ağartma toprağı olarak kullanıma uygun büyük betonit potansiyeli ve Kümbetli köyü civarında bulunan iyi kalitede çimento hammaddesi olarak kullanılan kireçtaşı varlığı³⁶ jeolojik yapının morfolojik şekillendirme haricinde ilçeye sunduğı önemli rezervlerdir.

Araştırma sahasının topoğrafik özelliklerini dağılık - tepelik alanlar ve ovalık alanlar olarak incelemek mümkündür. Sahada bulunan Mezozoik ve Senozoik yaşlı birimler Alpin dağ oluşum hareketlerinden, Paleozoik yaşlı Turhal Grubu ise Alpin ve Pre - Alpin dağ oluşum hareketlerinden ileri derecede etkilenip kırıklı ve kıvrımlı yapı haline dönüşmüşlerdir.³⁷ Alpin kıvrımlarının bir parçası olan Kuzey Anadolu Dağlarını³⁸ oluşturan Canik Dağları ile Köse Dağları ve bu dağların zirveleri araştırma sahasının dağılık – tepelik alanlarını oluşturmaktadır. Dikilitaş Tepesi (1431) ve Gölağa Tepesi (1502m) araştırma sahasının en önemli yükseltileridir (Harita 1.2, Fotoğraf 1.1).

Fotoğraf 1.1. Niksar ilçe merkezinin yaklaşık 15 km güneydoğusunda bilindik bir tepe: Kocaçalı Tepesi (1.808 m)*

Araştırma sahasının bir diğ er önemli topoğrafik unsuru ise KAF'ın hareketleri sonucu çek–ayır (pull-apart) biçiminde oluşmuş³⁹ tektonik ova özelliğinde olan⁴⁰ Niksar

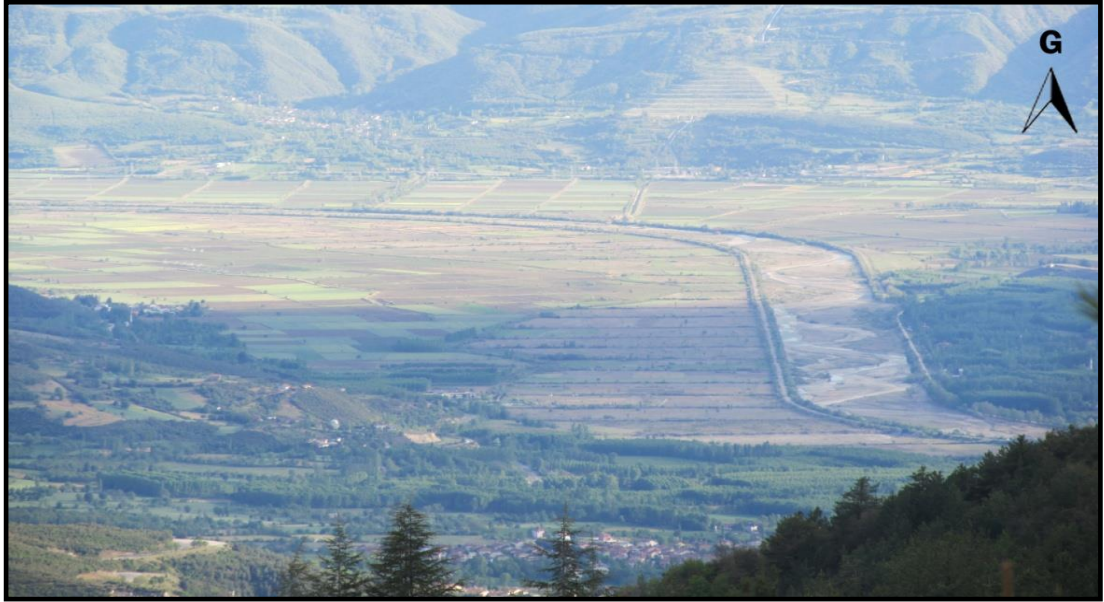
³⁶ DSİ 7.Bölge (Samsun) Müdürlüğü, *Amasya Göynücek-Karatuzla Göleti, Sulaması, Malzeme Sahaları, Kırma-Elleme-Yıkama Tesisi ve Hazır Beton Santrali Projesi: Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu*, Şubat 2014, 106.

³⁷ Temiz, 65.

³⁸ M. Yıldız Hoşgören, *Jeomorfoloji'nin Ana Çizgileri 1*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2010, 27.

* Yöre halkı Keltepe olarak bilmektedir.

Ovası'dır (Fotoğraf 1.2). Kelkit Vadisi boyunca güneydoğu-kuzeybatı yönünde uzanmaktadır. Doğuda Köklüce köyü yakınlarında başlayan ova yaklaşık 25 km uzunluğunda, 10.215 ha alana yayılarak⁴¹ doğuda Buzköy yakınlarında son bulmaktadır.

Fotoğraf 1.2. Çamiçi Yaylası'ndan Niksar Ovası'nın Doğu Kısımları

Sismik olarak dünyanın en diri faylarından⁴² ve Türkiye'nin en uzun fay hattı olan Kuzey Anadolu Fayı (KAF) araştırma sahasında Kelkit Vadisi tabanından geçerek sahanın depremselliğini artırmıştır (Harita 1.2). Özellikle Kuzey Anadolu Fayı kuzeyden güneye doğru; Lâdik-Niksar-Bereketli Fay Zonu, Hanyeri-Gökçebel Fay Zonu ve Kelkit Vadisi Fay Zonu olmak üzere üç ayrı kuşak olarak kendini göstermiştir.⁴³ Bu durum araştırma sahasının tamamının birinci dereceden deprem kuşağında kalmasına neden olmuştur. Bu yüzden Niksar ve yakın çevresi günümüze kadar önemli depremler görmüş⁴⁴⁻⁴⁵⁻⁴⁶ ciddi can ve mal kayıpları vermiştir.⁴⁷

³⁹ Aktemur ve Diğ., *Niksar-Erbaa ve Destek Dolayının Jeolojisi*, 25.

⁴⁰ Murat Özgür, *Türkiye Coğrafyası*, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara 2001, 19.

⁴¹ Tokat Valiliği Çevre Orman İl Müdürlüğü, *Tokat İl Çevre Durum Raporu*, Tokat 2011, 6.

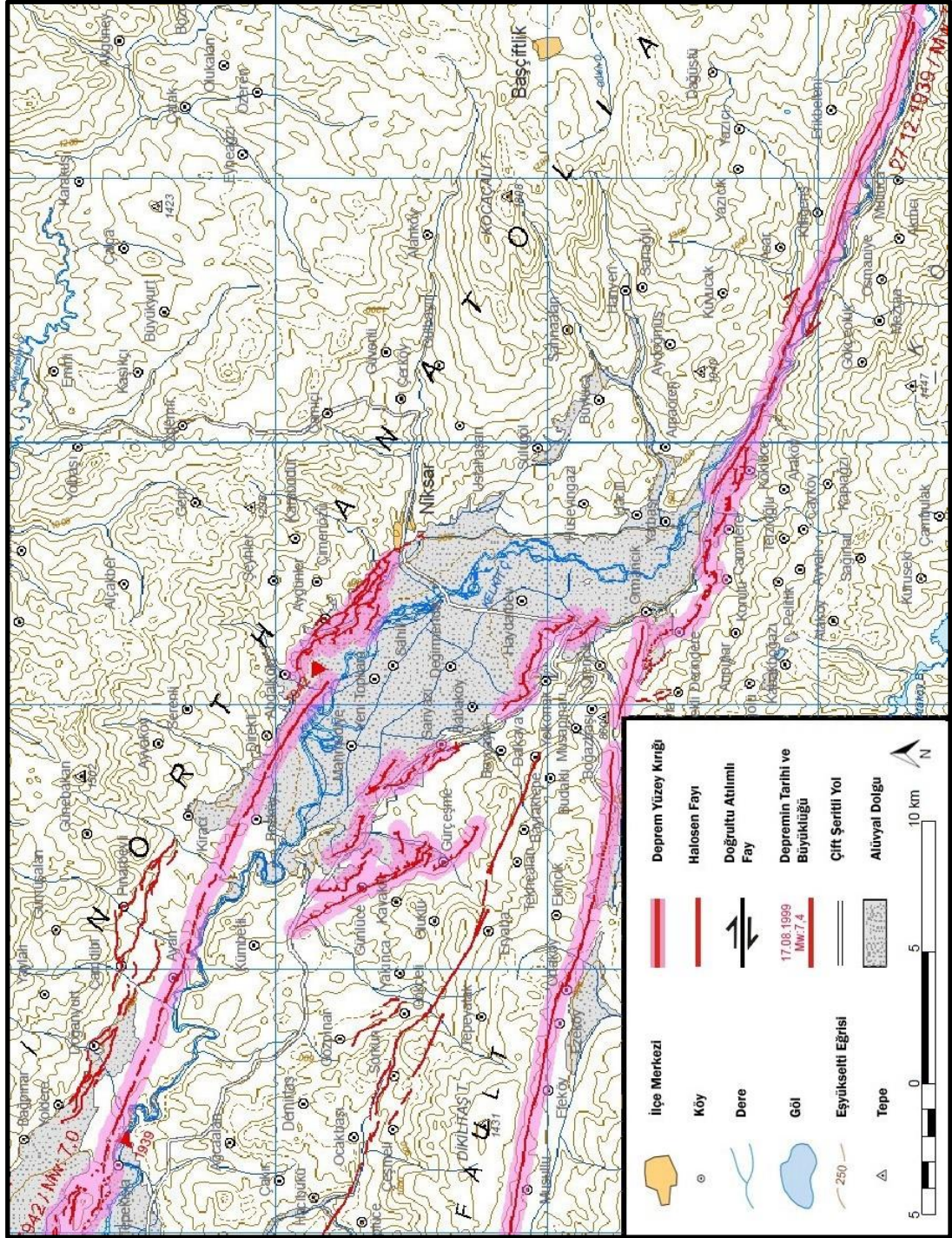
⁴² Selma Rahman, *Lâdik-Destek ve Niksar-Erbaa Yörelerinin Üst Mesozoyik-Tersiyer Stratigrafisi*, (Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sivas 2007, 21.

⁴³ Temiz, 81.

⁴⁴ Ali Yılmaz ve Diğ., "Depreme Bağlı Yeri Değiştirilen Bir Şehir (Erbaa, Tokat)" *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (4), 2013, 419.

⁴⁵ Kutluhan Saygılı, *2000'li Yılların Başında Niksar*, Dumat Ofset Matbaacılık, Kayseri 2000, 10.

⁴⁶ Baki Canik, "Tokat'ın Depremselliği ve Tarihte Geçirdiği Depremler", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu:2-6 Temmuz 1986- Tokat*, Gelişim Matbaası, Ankara 1987, 245-246.

Harita 1.2. Niksar İlçesi ve Yakın Çevresinin Topografya ve Fay Hattı Haritası*

⁴⁷ İsmet Üzen, “1939 Erzincan Depreminin Tokat’taki Yansımaları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı:27, 2010, 93.

* MTA’nın 1/250.000 ölçekli Diri Fay Hatları Harita Serisinin NK37-13 (Tokat) paftasından aynen alınmıştır.

İlçenin sahip olduğu jeomorfolojik yapıyı turizm açısından incelediğimizde jeomorfolojik yapının ulaşım olumlu etkisi, güçlü bir şekilde kendini hissettirmektedir. Yeryüzü şekillerinin doğu – batı ve kuzey - güney yönlü ulaşım olanaklar oluşturmaları turizmin gelişmesi açısından oldukça önemlidir. Yine aynı şekilde Kelkit Vadisi'nin kuzeyinde ve güneyinde doğu – batı doğrultusunda uzanan dağlar doğa yürüyüşü (trekking), yayla turizmi, kamp – karavan turizmi ve hedef bulma (Orienteering) gibi birçok turizm türünün gerçekleşmesi açısından önemli bir potansiyel sağlamıştır. Ayrıca Gökçeli beldesinin yaklaşık 1 km güney batısında oluşmuş olan Dilimkaya Kanyonu jeomorfolojik yapının ilçeye turizm için sunmuş olduğu bir başka doğal oluşumdur.

1.1.2. İklim Özellikleri

İklim; insanoğlunu en fazla etkileyen doğal faktörlerden biridir. İlçede doğal ve beşeri kaynakları yeterince açıklayabilmek için öncelikli olarak iklim özelliklerine değinmek yerinde bir davranış olacaktır. Niksar ilçesinin iklim özelliklerini açıklamak için Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü (DMİGM) Tokat Meteoroloji İstasyonu'nun ve Meteorolojik Veri Arşiv Sistemi'nin (TÜMAS) Niksar'a ait verilerinden faydalanılacaktır. Bu meteorolojik veriler ilçe merkezinde otomatik olmayan cihazlarla yapılan 38 yıllık (1965 – 2002 yılları arasında)* gözlemler neticesinde elde edilen verilerdir.

1.1.2.1. Sıcaklık

İlçenin sıcaklık değerleri incelendiğinde; yıl içerisinde en yüksek sıcaklığın Temmuz ayında 42,8°C olarak ölçüldüğü, en düşük sıcaklığın ise Şubat ayında -16,8 °C olduğu görülmektedir. Yıllık ortalama maksimum sıcaklık değeri 19,7°C iken yıllık ortalama minimum sıcaklık değeri ise -16,8°C'dir (Tablo 1.1).

Bilindiği üzere, karasallığın etkili olduğu yerlerde yıllık sıcaklık ortalamasının en yüksek olduğu ay Temmuz iken en düşük olduğu ay ise Ocak ayıdır. Denizelliğin etkili olduğu alanlarda ise yıllık sıcaklık ortalamasının en yüksek olduğu ay Ağustos, en soğuk olduğu ay ise Şubat ayıdır.⁴⁸ Araştırma sahası Karadeniz'e oldukça yakındır (kuş

* Araştırma sahasına ait veriler 1965-2002 yılları arasındaki rasatlardan oluşur. 2002'den sonra sahaya ait meteorolojik gözlem verisi bulunmamaktadır. Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü'nden edindiğimiz

uçuşu yaklaşık 64 km). Ayrıca araştırma sahasında Orta Karadeniz Bölümü'nün yükselti değeri düşük dağları sayesinde denizellik etkilidir. Mevcut konum özellikleri nedeniyle bir geçiş alanı olduğu için, karasal bölgelerin özelliklerine paralel olarak ortalama sıcaklık değerlerinin en yüksek olduğu ay 23,3°C ile Temmuz ayı iken en düşük olduğu ay ise 3,9°C ile Ocak ayıdır. Yıllık ortalama sıcaklık değeri ise 14°C'dir (Tablo 1.1, Şekil 1.1).

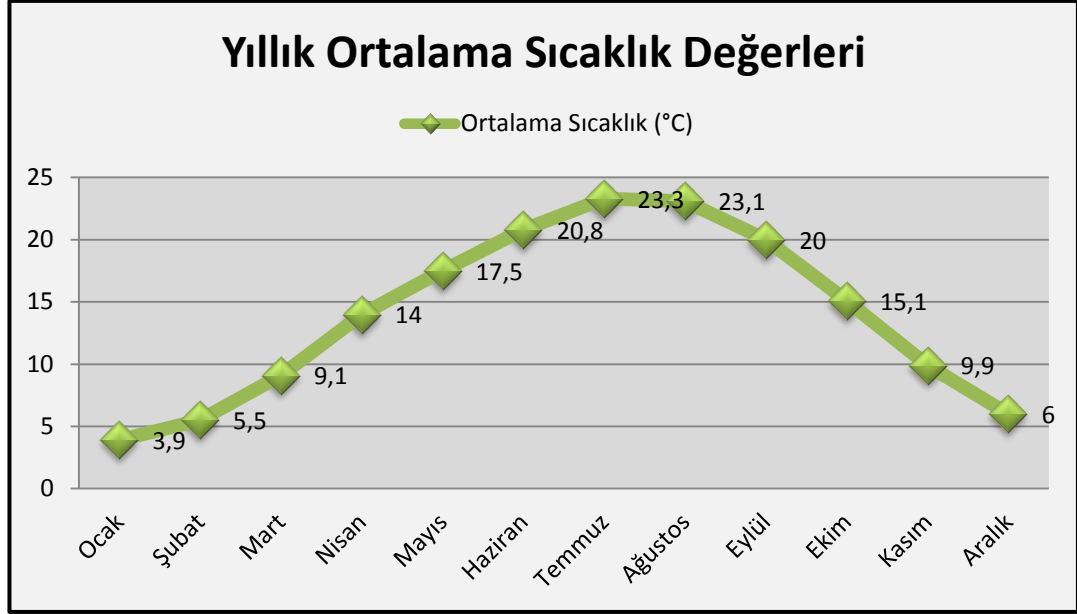
Tablo 1.1. Niksar İlçesinde Sıcaklık Değerlerinin Aylara Göre Dağılımı

Aylar	Maksimum Sıcaklık (°C)	Ortalama Maksimum Sıcaklık (°C)	Ortalama Sıcaklık (°C)	Minimum Sıcaklık (°C)	Ortalama Minimum Sıcaklık (°C)
Ocak	22.0	8.1	3.9	-15.8	0.4
Şubat	24.0	10.4	5.5	-16.8	1.5
Mart	30.6	14.8	9.1	-11.4	4.3
Nisan	35.3	20.2	14.0	-1.3	8.4
Mayıs	36.5	24.0	17.5	0.6	11.8
Haziran	40.0	27.4	20.8	6.0	14.8
Temmuz	42.8	29.7	23.3	9.4	17.3
Ağustos	41.0	29.8	23.1	10.0	17.1
Eylül	39.5	26.8	20.0	5.5	14.0
Ekim	34.4	21.1	15.1	-0.9	10.0
Kasım	28.0	15.0	9.9	-5.0	5.7
Aralık	28.0	10.1	6.0	-11.0	2.6
Yıllık	42,8	19,7	14	-16,8	8,9

Kaynak: TÜMAS (1965-2002) verileri

bilgilere göre, 29 Mayıs 2012 'de Niksar'a insansız, otomatik ölçüm cihazı kurulmuş ve yeniden meteorolojik gözlemler yapılmaya başlanılmıştır. Bununla birlikte son üç yıllık veriler henüz kontrol aşamasındadır, meteorolojik veri arşiv sisteminde veri paylaşımına açılmamıştır.

⁴⁸ Oğuz Erol, *Genel Klimatoloji*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2004, 60.

Şekil 1.1. Niksar İlçesinin Yıllık Ortalama Sıcaklık Değerleri

Araştırma sahasında sıcaklık değerlerinin sıfırın altına düşerek don olayının görüldüğü gün sayısı 37'dir. 13,5 gün ile en fazla don olayı Ocak ayında görülmektedir. Bu durum araştırma sahasında karasallığın daha hâkim olduğunun bir diğer belirtisidir. Şubat (9,8 gün) ve Aralık (7,9 gün) ayları don olayının yıl içerisinde fazlaca görüldüğü diğer aylardır. Mart ve Nisan aylarında toplamda 4 gün don olayı görülürken diğer aylarda don olayı gerçekleşmemiştir (Tablo 1.2).

Tablo 1.2. Niksar'da Aylara Göre Oluşan Donlu Gün Sayısı

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Donlu Dün Sayısı	13.5	9.8	3.9	0.2	-	-	-	-	-	-	1.7	7.9

Kaynak: TÜMAS (1965-2002) verileri

1.1.2.2. Yağış

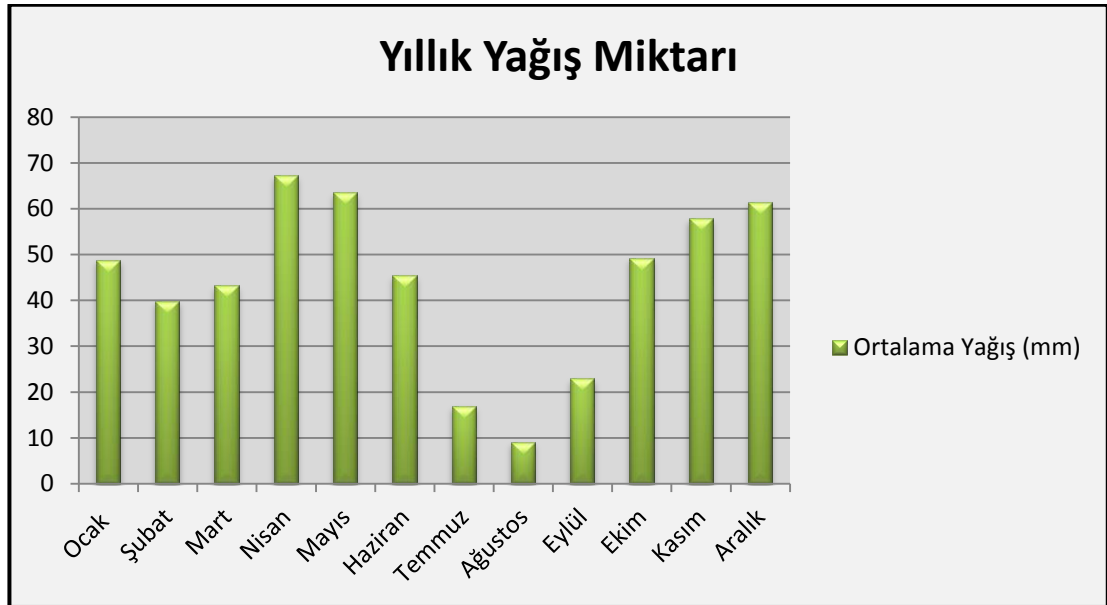
Bulunduğu bölgenin topografya özellikleri nedeniyle araştırma sahasında Karadeniz İklimi ve Karasal İklim özellikleri beraber görülmektedir. Dolayısıyla Niksar'da yağış özellikleri geçiş iklimine paralel olarak kendini göstermektedir.

Araştırma sahasının yıllık yağış miktarı 526 mm'dir. Yıllık yağışın en fazla düştüğü mevsim 173,9 mm yağış miktarı ile ilkbahardır. Bu miktar, yıllık yağış miktarının %33'üdür. İlkbahardan sonra yağışın en fazla düştüğü mevsim %28'lik yağış oranıyla kış mevsimidir. En az yağış ise yaz mevsiminde düşmektedir. Yaz mevsiminde düşen 71,5 mm yağış, yıllık yağış miktarının %14'ünü oluşturur. Yağışın en çok düştüğü aylar Nisan ve Mayıs aylarıdır. Bu aylarda yağış özellikle konveksiyonel yağış şeklinde düşer. Yağışın en az düştüğü aylarsa Temmuz ve Ağustos aylarıdır (Tablo 1.3, Şekil 1.2, Şekil 1.3).

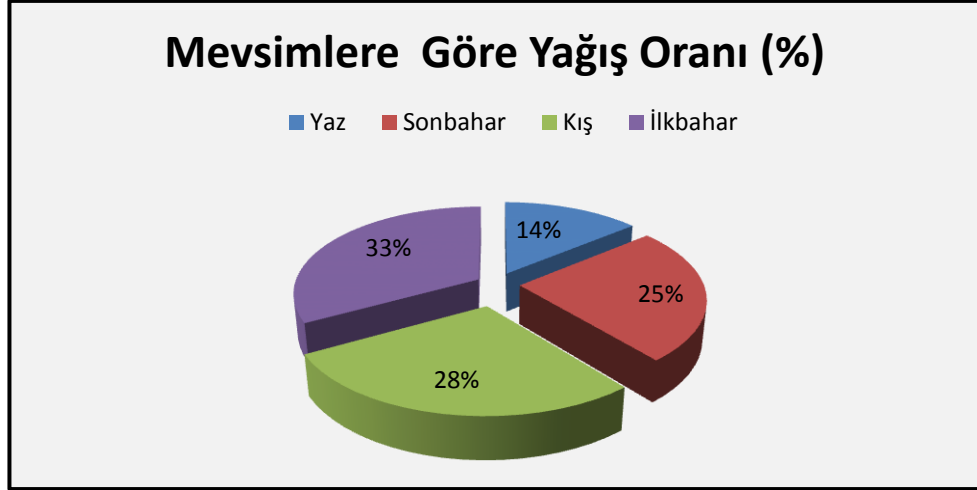
Tablo 1.3. Niksar İlçesinde Mevsimlere ve Aylara Göre Düşen Yağışın Miktarı ve Oranı

MEVSİMLER	KİŞ			İLKBAHAR			YAZ			SONBAHAR		
Aylar	A	O	Ş	M	N	M	H	T	A	E	E	K
Aylık Yağış (mm)	61.5	48.8	39.9	43.2	67.2	63.5	45.4	17.0	9.1	22.9	49.2	57.9
Mevsimlik Yağış	150,2 mm			173,9 mm			71,5 mm			130 mm		
Yağış Oranı (%)	28			33			14			25		
Yıllık Yağış	526 mm											

Kaynak: TÜMAS (1965-2002) verileri

Şekil 1.2. Niksar İlçesinde Ortalama Yağışın Aylara Dağılımı

Şekil 1.3. Niksar İlçesinin Mevsimlere Göre Yağış Dağılışı

1.1.2.3. Basınç ve Rüzgârlar

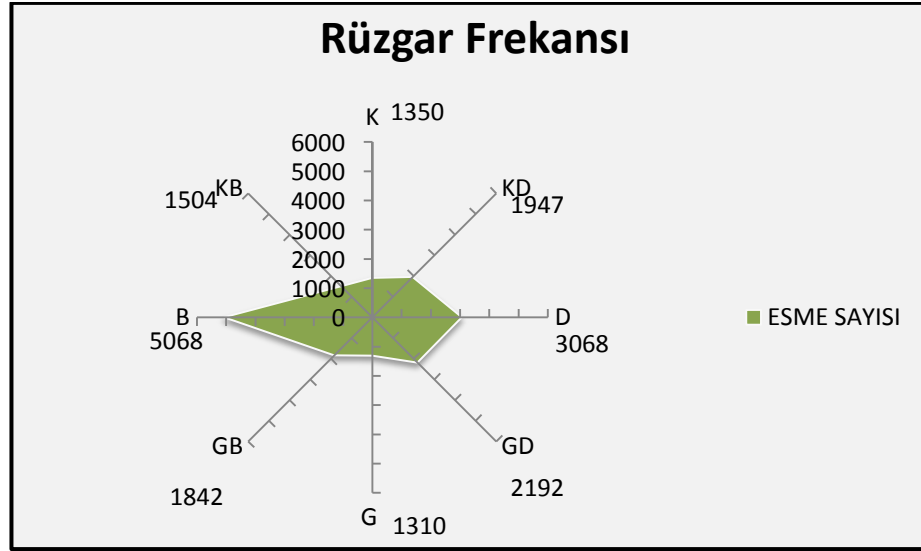
Meteoroloji istasyonunun verilerine göre araştırma sahasının hâkim rüzgâr yönü batıdır. Batı sektörlü rüzgârlar %28’lik oranla hâkim rüzgâr yönünü oluşturur. %17’lik oranla doğu sektörlü rüzgârlar ise ikinci hâkim rüzgâr yönünü oluşturmaktadır. Güney sektörlü ve kuzey sektörlü rüzgârlar %7’şerlik payla yıl içerisinde en düşük orana sahiptirler (Tablo 1.4, Şekil 1.4).

Sahaya ait rüzgâr frekansı incelendiğinde yeryüzü şekillerinden dolayı rüzgârların doğu – batı yönlü kanalize oldukları anlaşılmaktadır. Yine aynı şekilde kuzeyinde ve güneyindeki dağ sıralarından dolayı kuzey ve güney sektörlü rüzgârların sahaya pek hâkim olamadıkları anlaşılmaktadır (Tablo 1.4, Şekil 1.4).

Tablo 1.4. Niksar İlçesinin Rüzgâr Esme Sayıları Ortalamasının Oransal Dağılımı

Esme Yönü	Kuzey	Kuzey Doğu	Doğu	Güney Doğu	Güney	Güney Batı	Batı	Kuzey Batı	Yıllık
Esme Sayısı	1350	1947	3068	2192	1310	1842	5068	1504	18281
Yıl İçindeki Payı (%)	7	11	17	12	7	10	28	8	100

Kaynak: TÜMAS (1965-2002) verileri

Şekil 1.4. Niksar İlçesinin Rüzgâr Frekansı

1.1.2.4. Nem ve Bulutluluk

Erinç'in yağış etkinliği indisine göre, tam kurak, kurak, yarı kurak, yarı nemli, nemli ve çok nemli olmak üzere altı farklı sınıf bulunmaktadır.⁴⁹ Niksar'ın uzun süreli rasat sonuçlarını incelediğimizde yıllık yağış miktarının 562 mm olduğu ortaya çıkmıştır. 562 mm olan yıllık yağış tutarını ortalama maksimum sıcaklığa oranladığımızda ortaya çıkan değer araştırma sahasının yarı nemli bir iklim özelliğinde olduğunu göstermektedir.

Yine ilçeye ait uzun süreli rasat sonuçları incelendiğinde ortalama bağıl nemin en fazla olduğu aylar sırasıyla %65,9 ile Ocak, %65,1 ile Aralık ve %62,8 ile Kasım ayı olduğu görülecektir. Ortalama bağıl nemin en düşük olduğu ay ise %53,8 ile Ağustos ayı olmaktadır (Tablo 1.5).

Tablo 1.5. Niksar İlçesinin Aylara Göre Bağıl Nem Dağılımı (1965-2002)

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Ortalama Bağıl Nem (%)	65.9	61.2	58.0	57.8	60.0	57.9	55.3	53.8	56.7	61.9	62.8	65.1

Kaynak: TÜMAS (1965-2002) verileri

⁴⁹ Sırrı Erinç, *Klimatoloji ve Metodları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 3278, Gür-Ay Matbaası, İstanbul 1984, 486.

İlçede kış ayları açık gün sayısının en az olduğu aylardır. Açık gün sayısı 4,4 günle en az Aralık ayında görülürken açık gün sayısının en fazla olduğu aylar ise yaz aylarıdır. Temmuz ayı 11,8 günle açık gün sayısının en fazla olduğu aydır. Kapalı gün sayısı ise neredeyse açık gün sayısının tam tersi bir dağılım izlemiştir. Yaz ayları kapalı gün sayısının en az olduğu aylar iken kış ayları ise kapalı gün sayısının en fazla olduğu aylar olmuştur. En fazla kapalı gün sayısı 12,9 günle Ocak ayı, en az kapalı gün sayısı ise 3,4 günle Eylül ayıdır. Bulutlu gün sayısının en fazla olduğu ay ise Mayıs ayının (15 gün) olduğu bilinmektedir (Tablo 1.6).

Tablo 1.6. Niksar İlçesinin Açık, Kapalı ve Bulutlu Günler Sayısı

Aylar	Ocak	Şubat	Mart	Nisan	Mayıs	Haziran	Temmuz	Ağustos	Eylül	Ekim	Kasım	Aralık
Açık Günler Sayısı	4.5	4.5	5.0	4.6	6.4	9.6	11.8	11.3	11.2	8.6	6.4	4.4
Kapalı Günler Sayısı	12.9	10.8	10.7	10.2	7.1	4.8	4.8	3.5	3.4	8.1	10.0	12.6
Bulutlu Günler Sayısı	12.8	10.6	12.8	12.8	15.0	13.6	12.7	14.5	13.7	12.6	11.2	12.3

Kaynak: TÜMAS (1965-2002) verileri

Bilindiği üzere iklim, turistik çekim gücü taşıyıcısı olarak turizmi önemli bir oranda etkilemektedir.⁵⁰ Mevcut veriler analiz edildiğinde Niksar'ın Karadeniz İklimi ile Karasal İklim arasında geçiş iklim özelliğine sahip olduğu anlaşılmaktadır. İlçe topografyasının çeşitlilik göstermesine bağlı olarak sıcaklık, yağış, rüzgâr gibi iklim elemanları da kısmen farklılaşarak araştırma sahasının iklimini oluşturmuştur. İlçede oluşan iklim özelliklerine göre; asıl Karadeniz İklimi'ne göre daha az yağış düşmektedir (özellikle yaz mevsiminde). Aynı şekilde, Karasal iklime göre kış mevsimi daha ılıman geçmektedir.

⁵⁰ Doğanay, Zaman, 69.

Sonuç olarak ılıman iklim değerlerinin turizmde oldukça önemli olduğu düşünüldüğünde⁵¹ ilçe iklimi, hem karasal iklimin rahatsız edici sert kuraklığından hem de Karadeniz ikliminin rahatsız edici yağış özelliklerinden arınmış olarak karşımıza çıkmaktadır. Oluşan bu geçiş iklimi, ilçede turizmin gelişmesi açısından oldukça olumlu değerlere sahiptir.

1.1.3. Doğal Bitki Örtüsü

Bitki topluluklarının yayılışında ve gelişim özelliklerinin çeşitlenmesinde en önemli etken iklimdir.⁵² İkliminin uygunluğu nedeniyle Niksar’da ormanlar geniş yer kaplar. Niksar’ın ormanlık arazisi 462.440 da’dır. Bu değer bağlı bulunduğu ilin yaklaşık 3.906.000 dekar olan toplam orman arazisinin %12’sini oluşturmaktadır (Tablo 1.7, Şekil 1.5).

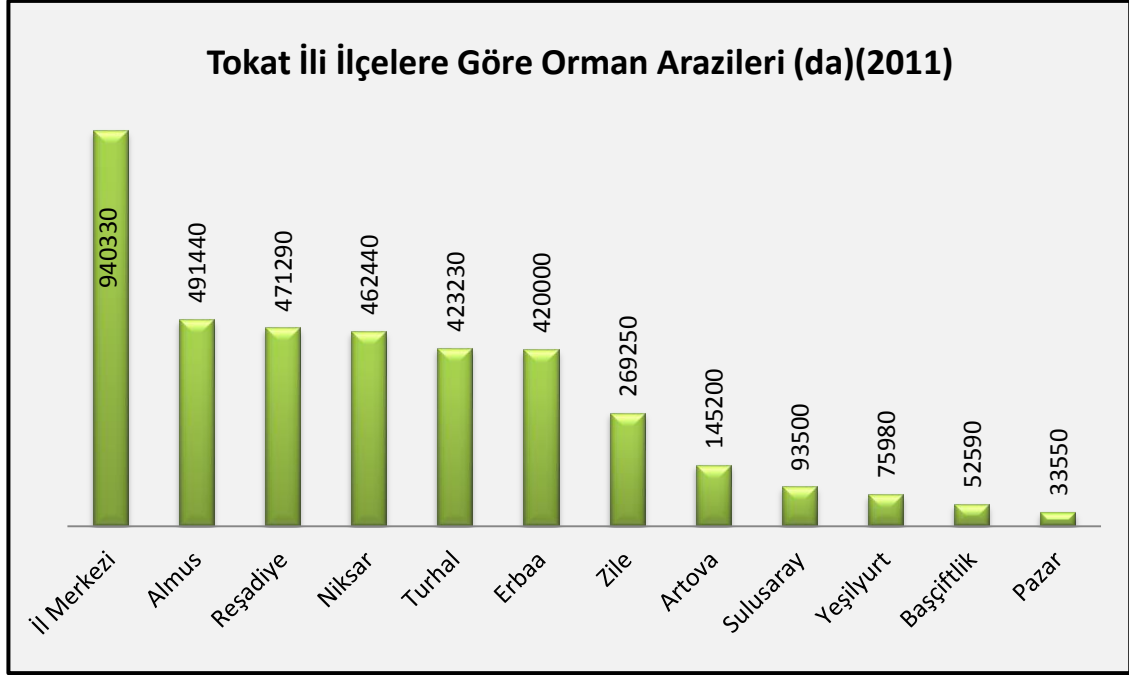
Tablo 1.7. İlçelere Göre Orman Arazileri (2011)

İlçe	Orman Arazisi (da)	İlçe	Orman Arazisi (da)
Almus	491.440	Pazar	33.550
Artova	145.200	Reşadiye	471.290
Başçiftlik	52.590	Sulusaray	93.500
Erbaa	420.000	Turhal	423.230
Merkez İlçe	940.330	Yeşilyurt	75.980
Niksar	462.440	Zile	269.250

Kaynak: Tokat ÇED 2011

⁵¹ Metin Tuncel, Suna Doğaner, “Amasya’da Turizm: Coğrafi İmkânlar, Sorunlar ve Öneriler”, *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, (1), 1989, 54.

⁵² Cemalettin Şahin ve Diğ., *Türkiye Coğrafyası*, Gündüz Eğitim ve Yayıncılık, Ankara 2005, 192.

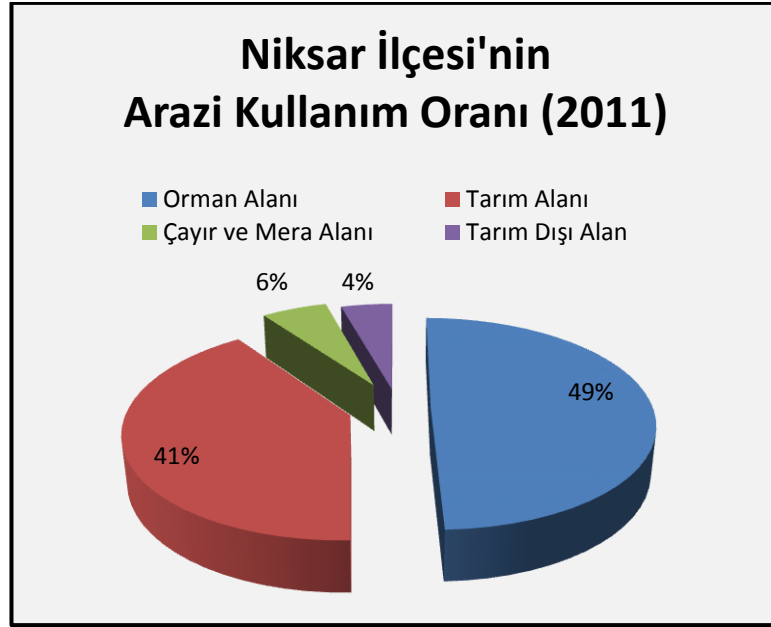
Şekil 1.5. Tokat İli İlçelere Göre Orman Arazileri

İlçenin orman arazileri, tüm topraklarının % 49'unu oluşturmaktadır. İlçede 52.310 dekar arazi çayır ve meraları oluştururken bu değer ilçe topraklarının %6'sına denk gelmektedir. İlçe topraklarının 378.546 dekarı tarım arazisi iken geriye kalan 40.820 dekarlık arazi ise tarım dışı arazidir (Tablo 1.8, Şekil 1.6).

Tablo 1.8. Niksar İlçesi Arazi Kullanımı ve Oranı (2011)

Kullanım Alanı	Arazi (da)	Kullanım Oranı (%)
Orman Alanı	462.440	49
Tarım Alanı	37.8546	41
Tarım Dışı Alan	40.820	4
Çayır ve Mera Alanı	52.310	6

Kaynak: Tokat ÇED 2011

Şekil 1.6. Niksar İlçesinin Arazi Kullanım Oranı

Kelkit Vadisi'nde tarım arazilerinin oluşturduğu düzlükler ve yerleşim yerleri dışındaki yerlerde ormanlık araziler kendini göstermektedir. Diğer bir ifadeyle ilçe merkezinin kuzeyinde kalan dağ sırasının güneye bakan yamaçları ile güneydeki dağların kuzeye bakan yamaçlarında yer yer bozulmuş ormanları görmek mümkündür. Araştırma sahasında 250 m'den 1250 m yükseltiye kadar sıcağı seven bitkilerden soğuğa dayanıklı bitkilere doğru bir yayılım görülür.⁵³ Yükseltinin kısmen az olduğu yerlerde geniş yapraklı ormanlar karşımıza çıkar. Daha yükseklerle çıkıldıkça kademeli olarak iğne yapraklı ormanlar görülecektir. İlçenin özellikle güneye bakan yamaçları boyunca defne, menengiç, kocayemiş, sandal, funda, akçakesme, kermez meşesi, sumak, ateş dikeni, laden, karaçalı, katran ardıcı ve özellikle kızılçam görmek mümkündür. Kelkit Vadisi'nin tabanında ve güneye bakan kısımlarında ise kızılçam, sandal, menengiç ve karaçalı toplulukları görülmektedir.⁵⁴ Aynı zamanda araştırma alanında Kümbetli köyü ile ilçe merkezi arasındaki sahada yabani zeytin ağaçları ve doğal olarak yetişen incir ve nar ağaçları görmekte mümkündür.⁵⁵ İlçede Akdeniz

⁵³ Zeki Kalay, Musa Genç, "Yok Olma Tehlikesi İçindeki Genetik Rezervimiz" *Çevre Dergisi*, (2), Trabzon 1991, 40.

⁵⁴ İbrahim Atalay, *Kayın Ormanlarının Ekolojisi ve Tohum Transferi Yönünden Bölgelere Ayrılması*, Orman Bakanlığı, Orman Ağaçları ve Tohumları Islah Araştırma Yayını, Yayın No: 5, Ankara 1992, 129.

⁵⁵ Orman ve Su İşleri Bakanlığı, *Tokat İli Doğa Turizmi Master Planı* (2013-2023), 38.

iklimine özgü bir ağaç türü olan zeytin ağaçlarına⁵⁶ özellikle Niksar Kalesi içinde ve yamaçlarında rastlamak mümkündür (Fotoğraf 1.3). Yükseltinin önemli ölçüde düştüğü Niksar Ovasında ise kavak söğüt gibi ağaçlarla otsu bitkiler vardır.

Fotoğraf 1.3. Niksar Kalesi Yamaçlarındaki Yabani Zeytin Ağaçları

Mobilya, inşaat, tel direği, gemi, kâğıt yapımı gibi alanlarda kullanılan ekonomik değeri yüksek⁵⁷ Toros Sedirleri'ne (Lübnan Sediri – *Cedrus Libani*) araştırma sahasında dar bir alanda rastlamak mümkündür. Akıncı köyü kuzeyinde diğer orman ağaçlarıyla karışık halde bulunan Toros Sedirlerinin en kuzeyde görüldüğü birkaç küçük bölgeden birini oluşturmaktadır. 1990'lı yıllarda yapılan araştırmalarda Toros Sedirinin bu bölgede yok olma tehlikesiyle karşı karşıya olduğu ifade edilmiş⁵⁸ olsa da yerinde yapılan gözlemlerle bu ağaçların özellikle Akıncı köyü halkı tarafından sahip çıkılarak korunduğu tespit edilmiştir (Fotoğraf 1.4).*

⁵⁶ Recep Efe ve Diğ., “Sıcaklık Şartlarının Türkiye'de Zeytinin Yetiştirmesine, Fenolojik ve Pomolojik Özelliklerine Etkisi”, *Ekoloji Dergisi*, (18), 2009, 17.

⁵⁷ Orman Genel Müdürlüğü, *Orman Atlası*, Ankara 2013, 40.

⁵⁸ Kalay, Genç, 38.

* Akıncı köyü muhtarı Ekrem TAŞKIN ve köy sakinlerinden emekli öğretmen Kemal TURAK ile yapılan saha incelemesinde Toros Sedirlerinin bulunduğu vadi yamacına tek bir yolun gittiği, bu yolun da Akıncı

Fotoğraf 1.4. Akıncı Köyü Güneyinde Bulunan Toros Sedirleri

Araştırma sahasının yaklaşık yarısını ormanlar oluşturmaktadır. Bu durum ilçede turistik faaliyetlerin çeşitlendirilmesinde veya da turistik faaliyetlerin geliştirilebilmesinde önemli rol oynamaktadır. Özellikle kırsal turizm, eko turizm, doğa turizmi ve yayla turizmi gibi turizm alanlarında ormanların var olması bir diğer ifadeyle fauna ve floranın zengin olması çok önemlidir.

Ormanların çok çeşitli faydaları vardır. Bunlardan birisi, ormanların havadaki bağıl nemi dengeleyerek sıcaklık değerlerinin daha stabil olmasını sağlamasıdır. Rüzgârın aşırı etkisini kırması, gürültüyü azaltması, oksijen üreterek temiz hava sağlaması, sinir sistemini rahatlatıcı etkiye sahip olması ve insanların rekreasyonel ihtiyaçlarını karşılaması ormanların diğer faydalarındandır.⁵⁹ Doğal bitki örtüsünün bu faydaları turizm etkinlikleri açısından önemli bir çekiciliktir. Bu yüzden Niksar ilçesinin doğal bitki örtüsü turizm etkinlikleri açısından büyük önem arz etmektedir. İlçe

köyünden geçtiği tespit edilmiştir. Sonuç olarak köy halkı tarafından korunan ağaçların aynı zamanda doğal bir koruma alanı içerisinde olduğu gözlemlenmiştir.

⁵⁹ İsmet Akova, “Alanya’nın Turistik Çekicilikleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, (7), İstanbul 1999, 186.

ormanları çevreye hem görsel güzellik katmakta hem de değişik turizm etkinlikleri için güçlü bir potansiyel oluşturmaktadırlar.

1.1.4. Toprak Özellikleri

Niksar'da kentin kuzey ve güney yamaçlarında ormanlarla kaplı bulunan arazilerde kahverengi orman toprakları yaygındır (Fotoğraf 1.5). Kahverengi orman toprakları ilçede hâkim toprak tipidir. İlçede görülen diğer toprak türleri ise alüvyal ve kolüvyal topraklardır. Kelkit Çayı'nın taşımış olduğu alüvyal malzeme vadi tabanına birikerek Niksar Ovasını oluşturmuştur. Niksar Ovasının kuzey ve güney kısımlarında birikinti konisi biçiminde, kolüvyal toprakları görmek mümkündür.

Fotoğraf 1.5. Niksar'ın hâkim toprak türü: Kahverengi Orman Toprakları

İlçede, toprak örtüsünden yoksun çıplak kayalık alanlar neredeyse hiç yoktur. Çıplak kayalık alanlar kaya tırmanışı gibi etkinlikler için olanak tanır.⁶⁰ Dolayısıyla ilçede kaya tırmanışı için uygun konumlar belirtmek pek mümkün görünmemektedir.

⁶⁰ Mehmet Zaman, *Trabzon İlinin Turizm Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 137, Mega Ofset Matbaacılık, Erzurum 2012, 86.

Niksar Ovasını oluşturan alüvyal topraklar ilçe halkı için önemli ekonomik değere sahiptir. Alüvyal topraklar verimli olduğu için suni gübrelemeye gerek kalmaksızın organik yöntemlerle tarıma imkân sağlamaktadır. Bu durum özellikle ilçede geliştirilebilecek çiftlik turizmi için önem arz etmektedir.

1.1.5. Hidrografiya Özellikleri

İlçe hidrografik kaynaklar bakımından yeterince zengindir. Karadeniz’e dökülen Yeşilirmak Nehri’nin üç ana kolundan biri olan Kelkit Çayı ve onun irili ufaklı kolları ilçe topraklarını sulamaktadır. Kelkit Çayı; Köse Dağı’nın kuzeydoğu yamaçlarından, Bayburt eşığının doğusundan ve Giresun Dağları’ndan kaynaklanarak batıya doğru akar. İlçe topraklarını geçtikten sonra Erbaa Ovası’nın kuzeyinde Tozanlı Çayı ile birleşerek yoluna devam eder.⁶¹

İlçe sınırlarına dar bir vadiyle giren Kelkit Çayı, Köklüce köyünün kuzeyine kadar dar bir vadide akar. Daha sonra kuzeye yönelerek ilçe merkezinin güneyinden menderesler oluşturarak geçer ve Niksar Ovasını sulayarak batıya doğru akar. İlçe sınırını Kümbetli köyünün kuzeyinde yeniden dar bir vadiye girerek terk eder.

Bilindiği üzere elektrik enerjisi üretimi için akarsular üzerine nehir tipi santraller kurulmaktadır.⁶² Kelkit Çayı üzerine bir tanesi de Niksar’da olmak üzere nehir tipi hidroelektrik santralleri (HES) yapılmıştır (Fotoğraf 1.6). Bu HES’ler Kelkit Çayı’nda önemli bir seviyede su miktarı azalmasına sebep olmuştur (Fotoğraf 1.7). Kelkit üzerine yapılan nehir tipi hidroelektrik santralleri sadece su miktarında azalmaya sebep olmamıştır. Özellikle HES’lerin inşaatı sırasında yamaçların doğal dengesi bozulmuştur. İnşaat hafriyatları gelişigüzel bir şekilde akarsu yatağına dökülerek bitki örtüsüne zarar verilerek erozyon riski artırılmıştır.⁶³ Hatta akarsuda yaşayan balıkların yuvalarına zarar vererek balık popülasyonunu olumsuz etkilemiştir.

⁶¹ Kenan Arınç, *Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri 2*, Mega Ofset Matbaacılık, Erzurum 2006, 232.

⁶² Dilber Ulaş, “Macahel’de Hidroelektrik Santrallerin ve Ekoturizmin Çevreye ve Yöre Halkına Etkileri”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 2010, 152.

⁶³ Vedat Karadeniz ve Diğ., “Nehir Tipi Hidroelektrik Santraller ve Çevresel Etkileri (Reşadiye Hidroelektrik Santralleri Örneği)”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16 (26), 2011, 106.

Cevdet Yılmaz ve Diğ., “Nehir Tipi Hidroelektrik Santrallerinin Coğrafi Ortam Üzerine Bir Örnek Ayancık Hes”, *E-Journal Of New World Sciences Academy*, Sayı: 7, 2012, 54.

Fotoğraf 1.6. Kelkit Çayı Üzerine 2012’de Kurulan Niksar Hidroelektrik Santrali Regülâtörü

İlçe sınırları içerisinde kurulan Niksar HES’de de benzer sorunlar söz konusudur. Yapılan arazi çalışmalarında ilçeye kurulan Niksar HES’in flora ve faunaya zarar verdiği gözlemlenmiştir. Santral ve su kanalı yapımı sırasında yamaçların doğal dengesi bozularak bitki örtüsünden yoksun bırakılmıştır. Ayrıca su ihtiyacını karşılamak amacıyla vadi tabanına inen dağ keçisi, tilki, çakal ve kurt gibi hayvanların santrale su taşıyan su kanallarından geçemediği, bırakılan doğal yaşam köprülerinin yetersiz olduğu da gözlemlenmiştir. Flora ve faunanın korunması adına doğal yaşam köprülerinin artırılması gerekmektedir. Ayrıca Kelkit Vadisi’nin doğal görünümünü yeniden kazanması için gerekli düzenlemelerin yapılması şarttır. Söz konusu düzenlemelerin yapılması, ilçede doğa temelli turizm potansiyeli üzerindeki olumsuz etkiyi de azaltacaktır.

HES’lerde regülâtör ile santral binası arasında kalan doğal dere yatağına telafi suyunun bırakılması ve regülâtörler ile doğal dere yatağına balık geçitlerinin yapılması zorunluluğu getirilmiştir. Bu düzenleme tüm HES’lerde olduğu gibi Niksar HES’de de yapılmıştır. Bu geçitler balık popülasyonunun devamlılığı açısından büyük önem arz etmiştir.

Fotoğraf 1.7. Kelkit Çayı'na kurulan HES'ler sonrasında su miktarının azalmasıyla ortaya çıkan bir görüntü: Hamidiye Köprüsü Civarında Kelkit Çayı

Maduru ve Çanakçı Dereleri kent merkezinden geçerek Kelkit Çayı'na dökülen önemli kollarıdır. Kelkit Çayı üzerine kurulan nehir tipi HES'lerden Çanakçı Deresi üzerine de yapılması planlanmaktadır.⁶⁴ Çanakçı Deresi'ne kurulacak olan bu elektrik santralının doğal yapıya zarar vereceği ve turizmin gelişmesine engel olacağı göz ardı edilmemelidir.

Niksar'da Çanakçı ve Maduru Dereleri haricinde pek çok küçük dere bulunmaktadır. Ayrıca araştırma sahasının dağ yamaçlarında ve eteklerinde yüksek kalitede içme suyu kaynaklarına rastlayabiliriz. Bunlardan en önemlisi Niksar Ayvaz Suyu'dur. Ayvaz Suyu sertlik derecesi 0,5 olan Türkiye'nin ve Avrupa'nın en kaliteli suları arasında gösterilmekte ve safra kesesi, böbrek rahatsızlıkları, yüksek tansiyon ve bağırsak hastalıklarının şifa kaynağı olarak kabul edilmektedir.⁶⁵ Bu şifa kaynağı, ilçeye önemli ölçüde ticari katkı da sağlamaktadır. Araştırma sahasının ovalık kısmında ise taban suyu seviyesi yüksektir. Öyle ki ovada yer yer gölcüklerin oluşmasına neden olmuştur. 1969 yılında ilçeye yapılan sulama kanalları⁶⁶ ile bu birikintiler tahliye edilmiştir.

⁶⁴ <http://www.csb.gov.tr/iller/tokat/index.php?Sayfa=duyurudetay&Id=30016>, Erişim Tarihi: 12.03.2015; <http://eced.csb.gov.tr/ced/jsp/ek1/2293#> Erişim Tarihi: 12.03.2015.

⁶⁵ Nurettin İmre, "Niksar", *Tokat Kültür Araştırma Dergisi*, (12), Tokat 1997, 6.

⁶⁶ <http://www2.dsi.gov.tr/bolge/dsi7/tokat.htm>, Erişim Tarihi: 26.04.2014.

Turizmde, su kaynaklarına bağlı olarak rafting – kano gibi turizm etkinlikleri yapılabileceği gibi şifalı su kaynaklarına bağlı olarak da sağlık turizmi yapılabilmektedir.⁶⁷ Kelkit Çayı’nda bir çeşit akarsu sporu olan rafting açısından önemli bir potansiyel bulunmaktadır. Ancak Kelkit Vadisi’ne Kurulan HES’ler su miktarında azalmaya neden olarak ilçede rafting yapılabilmesini güçleştirmiştir. Niksar’ın göl zengini bir ilçe olmaması kano yapılabilmesini de kısıtlamıştır. Sulugöl köyünün yaklaşık 1 km güney doğusunda bulunan Sulugöl (Sülük Gölü) Niksar’da kano yapılabilecek tek yerdir. Niksar ilçesi fay hattının geçtiği bir yerde olmasına rağmen sıcak kaynak suyunun olmaması kaplıca turizmi açısından ilçenin adını duyurmasını engellemiştir. Ancak şifa kaynağı olarak bilinen Niksar Ayvaz Suyu’nun sağlık turizmi için değerlendirilebilir özelliği bulunmaktadır.

1.2. TURİZMİ ETKİLEYEN BEŞERİ ÇEVRE ÖZELLİKLERİ

1.2.1. Nüfus

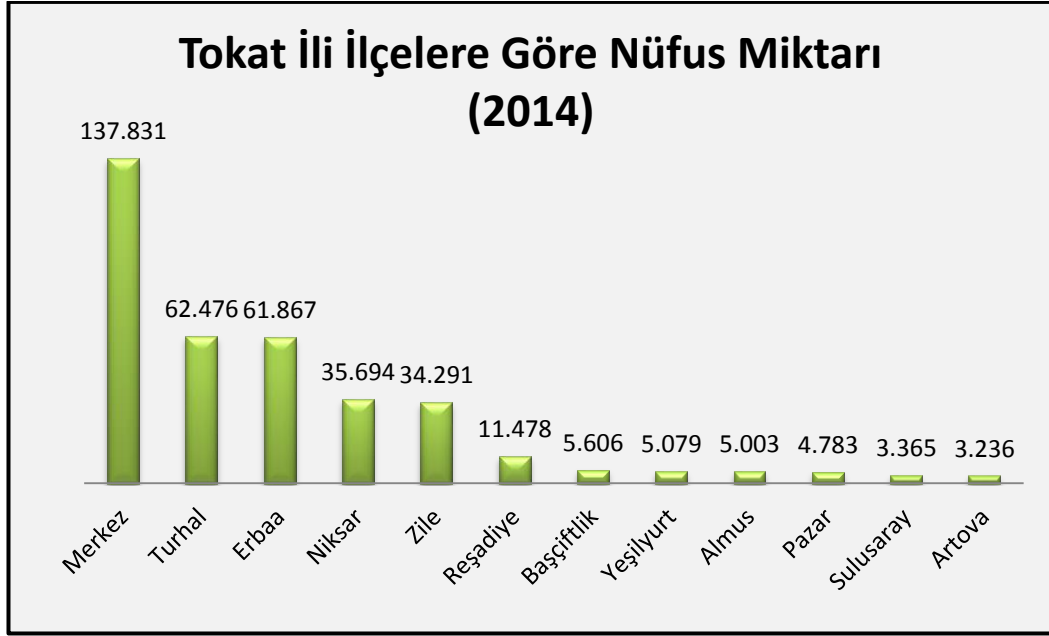
Niksar ilçesi, 1927’de yapılan nüfus sayımına göre 28.835 nüfusa sahipken; bu nüfus 2014’de Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi’ne (ADNKS) göre 64.254 nüfusa ulaşmıştır. Bu sayı bağlı bulunduğu ilin nüfusunun %11’ini oluşturmaktadır. Nüfus miktarı açısından Niksar; Merkez ilçe, Erbaa ve Turhal’dan sonra dördüncü büyük ilçe durumundadır (Tablo 1.9, Şekil 1.7).

Tablo 1.9. Tokat İli İlçelere Göre Nüfus Miktarı (2014)

İlçe	Nüfus	İlçe	Nüfus
Almus	26.589	Pazar	14.117
Artova	9.106	Reşadiye	38.870
Başçiftlik	9.399	Sulusaray	7.835
Erbaa	91.873	Turhal	81.813
Merkez İlçe	185.626	Yeşilyurt	10.291
Niksar	64.254	Zile	58.147

Kaynak: TÜİK, ADNKS istatistik verileri

⁶⁷ İsmet Akova, “Alternatif Turizm Olanaklarımız”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, (8), İstanbul 2000, 71.

Şekil 1.7. Tokat İli İlçelere Göre Nüfus Miktarı (2014)

Nüfus miktarı yıllara göre incelendiğinde 2014 yılında ulaşılan nüfus miktarına aslında 1960'lı yıllarda erişildiği anlaşılar. Bu yıllarda nüfus artışı devam ederek 2000 yılında ilçe tarihinin en yüksek nüfusuna ulaşılmıştır. Ancak, 2000 yılında 90.627 kişi olarak kayıtlara geçen nüfusun, gerçek nüfus miktarını yansıtmadığı düşünülmektedir.⁶⁸ Nüfus 2007'de 64.941'e düşmüştür. Bu değer, 2007'den 2014'e kadar çok ciddi bir dalgalanma olmadan günümüze 64.254 kişi olarak gelmiştir (Tablo 1.10).

Tablo 1.10. Niksar İlçesinde Nüfusun Sayım Yıllarına Göre Dağılımı

Yıllar	İlçe Merkezi			Belde/Köy			Toplam		
	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus	Erkek Nüfus	Kadın Nüfus	Toplam Nüfus
1927	-	-	-	-	-	-	15 197	13 638	28 835
1935	8 062	8 696	6 647	14 101	14 875	28 976	17 168	18 470	35 628
1940	3 100	3 555	6 655	14 164	14 507	28 671	17 264	18 062	35 326
1945	3 654	3 288	6 942	15 916	15 796	31 712	19 570	19 084	38 654
1950	-	-	7 640	-	-	36 281	-	-	43 921
1955	4 483	4 014	8 497	20 473	20 387	40 860	21 956	24 401	49 357
1960	5 184	5 350	10 534	22 998	22 506	45 504	28 182	27 856	56 038
1965	6 334	6 243	12 577	26 090	25 744	51 834	32 424	31 987	64 411

⁶⁸ Erdal Akpınar, "2000 Genel Nüfus Sayımına Eleştirel bir Bakış Açısı: Erzincan Örneği" *Doğu Coğrafya Dergisi*, (14), 2005, 43.

Tablo 1.10. (Devam)

1970	8 835	8 589	17 424	27 641	26 997	54 638	35 832	36 230	72 062
1975	9 736	9 420	19 156	29 402	29 557	58 959	39 138	38 977	78 115
1980	11 824	11 831	23 655	28 809	29 760	58 569	40 633	41 591	82 224
1985	13 940	14 408	28 348	27 859	30 778	58 637	41 799	45 186	86 985
1990	17 786	17 415	35 201	23 587	26 144	49 731	41 373	43 559	84 932
2000	22 418	22 390	44 808	22 897	22 967	45 864	45 315	45 357	90 672
2007	17 112	17 150	34 262	14 970	15 907	30 679	32 082	32 859	64 941
2008	16 211	16 464	32 675	15 264	16 137	31 401	31 475	32 601	64 076
2009	16 705	16 977	33 682	15 318	15 930	31 248	32 023	32 907	64 930
2010	16 537	16 953	33 490	15 042	15 563	30 605	31 579	32 516	64 095
2011	16 494	16 596	33 090	14 671	15 030	29 701	31 165	31 626	62 791
2012	16 279	16 413	32 692	15 242	15 790	31 032	31 521	32 203	63 724
2013	15 933	16 045	31 978	15 368	15 794	31 162	31 301	31 839	63 140
2014	17 764	17 930	35 694	14 125	14 435	28 560	31 889	32 365	64 254

Kaynak: TÜİK (Genel Nüfus Sayımları ve ADNKS) verileri

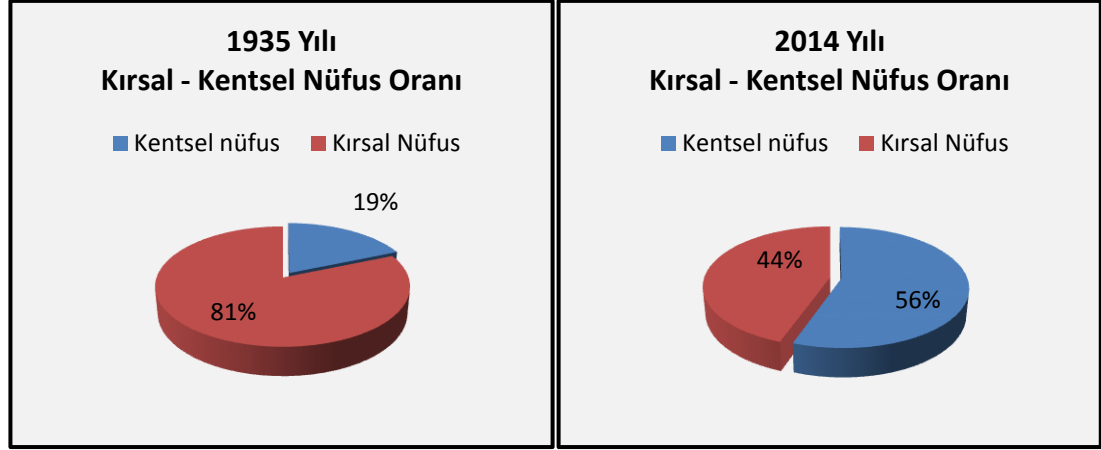
1935 yılında yapılan nüfus sayımına göre Türkiye nüfusun %76'sı kırsal alanda yaşamaktaydı. Kentsel alanlarda yaşayan insan sayısı ise nüfusun sadece %24'ünü oluşturmaktaydı.⁶⁹ Bu sayıma göre; Niksar'ın kırsal nüfus oranı %81, kentsel nüfus oranı %19 olarak tespit edilmiştir. Böylelikle; Cumhuriyetin ilk yıllarında Niksar'ın kırsal nüfusunun ülke kırsal nüfus oranına nazaran daha yüksek olduğu anlaşılmaktadır. 2014 yılına gelindiğinde; ülkenin kırsal nüfus oranı ADNKS kayıtlarına göre %8'e düşmüş, kentsel nüfus oranı ise %92'e çıkmıştır. Aynı kayıtlara göre Niksar İlçesinin kırsal nüfus oranı %44'de, kentsel nüfus oranı ise %56'da kalarak kır – kent nüfus dağılımında dengeyi korumuştur (Tablo 1.11, Şekil 1.8).

Tablo 1.11. Niksar İlçesinin 1935 ve 2014 Yıllarına Ait Nüfus Miktarı ve Oranları

	1935 Yılı		2014 Yılı	
	Kentsel Nüfus	Kırsal Nüfus	Kentsel Nüfus	Kırsal Nüfus
Nüfus Miktarı	6.647	28.976	35.694	28.560
Nüfus Oranı	%19	%81	%56	%44

Kaynak: TÜİK (Genel Nüfus Sayımları ve ADNKS) verileri

⁶⁹ Şahin ve Diğ., 300.

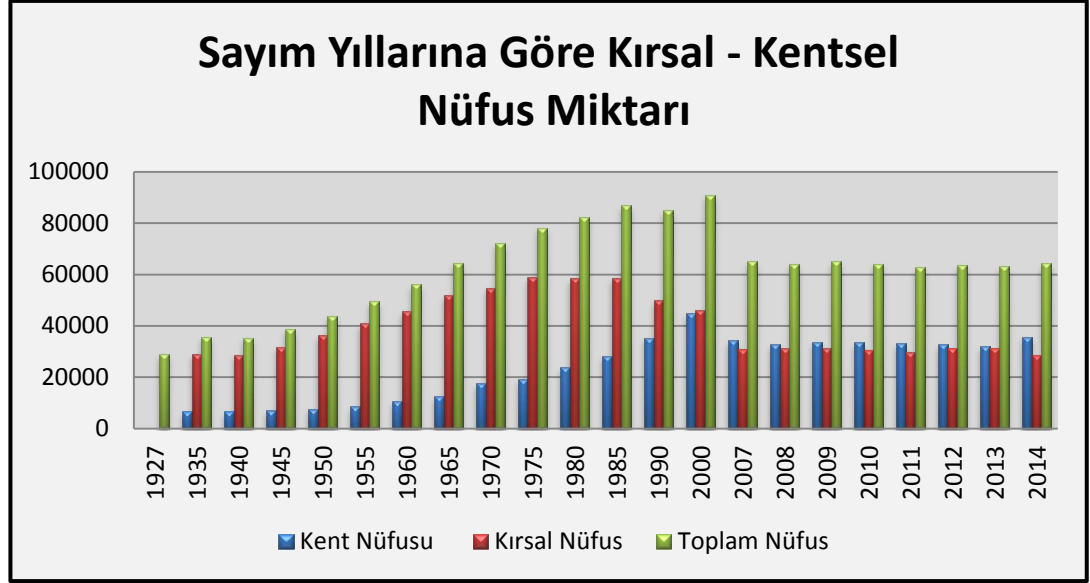
Şekil 1.8. Niksar'ın 1935 - 2014 Yıllarına Ait Kırsal-Kentsel Nüfus Oranı

Cumhuriyetin ilk yıllarından 2000'li yıllara kadar kırsal nüfus miktarı kentsel nüfus miktarından fazla olmuştur. 1950'li yıllara kadar kırsal – kentsel nüfus oranında çok ciddi bir farklılaşma olmamıştır. 1950'li yıllarda kırsal alandaki yaşam zorlukları ve özellikle tarımda makineleşme göçe neden olarak ilçenin kırsalında nüfusun azalmasına sebep olmuştur. 2000'li yıllarda kentsel nüfus miktarı kırsal nüfus miktarına göre artmıştır. Ancak arada çok büyük nüfus farkı oluşmadan günümüze kadar gelmiştir. 2014 ADNKS verilerine göre Niksar'ın kırsal nüfusu 28.560, kentsel nüfusu ise 35.694'dir (Tablo 1.12. Şekil 1.9).

Tablo 1.12. Niksar İlçesinin Sayım Yıllarına Göre Kırsal - Kentsel Nüfus Miktarı

Sayım Yılı	Kırsal Nüfus	Kentsel Nüfus	Sayım Yılı	Kırsal Nüfus	Kentsel Nüfus
1927	-	-	1985	58.637	28.348
1935	2.8976	6.647	1990	49.731	35.201
1940	2.8671	6.655	2000	45.864	44.808
1945	31.712	6.942	2007	30.679	34.262
1950	36.281	7.640	2008	31.401	32.675
1955	40.860	8.497	2009	31.248	33.682
1960	45.504	10.534	2010	30.605	33.490
1965	51.834	12.577	2011	29.701	33.090
1970	54.638	17.424	2012	31.032	32.692
1975	58.959	23.655	2013	31.162	31.978
1980	58.569	19.156	2014	28.560	35.694

Kaynak: TÜİK (Genel Nüfus Sayımları ve ADNKS) verileri

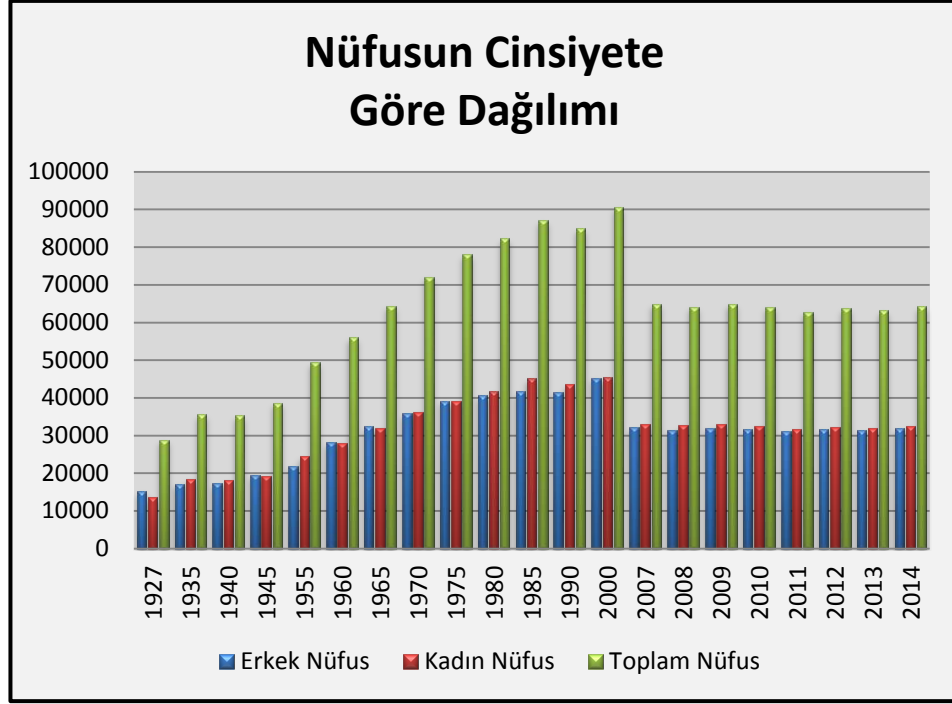
Şekil 1.9. Niksar'ın Sayım Yıllarına Göre Kırsal-Kentsel Nüfus Miktarının Değişimi

Niksar nüfusu kadın - erkek nüfus miktarı açısından çok büyük farklılıklar göstermemektedir. Çoğu yıllarda (1945, 1960, 1965, 1970, 1975, 2000, 2011) kadın - erkek nüfusu arasındaki fark 500 kişiden az olmakla birlikte bazı yıllarda kadın nüfus fazlayken bazı yıllarda ise erkek nüfus kadın nüfusundan daha fazla olmuştur (Tablo 1.13, Şekil 1.10).

Tablo 1.13. Niksar İlçe Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Sayım Yılı	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus	Sayım Yılı	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus
1927	13.638	15.197	1990	43.559	41.373
1935	18.470	17.168	2000	45.357	45.315
1940	18.062	17.264	2007	32.859	32.082
1945	19.084	19.570	2008	32.601	31.475
1955	24.401	21.956	2009	32.907	32.023
1960	27.856	28.182	2010	32.516	31.579
1965	31.987	32.424	2011	31.626	31.165
1970	36.230	35.832	2012	32.203	31.521
1975	38.977	39.138	2013	31.839	31.301
1980	41.591	40.633	2014	32.365	31.889
1985	45.186	41.799			

Kaynak: TÜİK (Genel Nüfus Sayımları ve ADNKS) verileri

Şekil 1.10. Niksar İlçe Nüfusunun Cinsiyete Göre Dağılımı

Niksar ilçesinin nüfus piramidi incelendiğinde; 0-4 ve 5-9 yaş aralığındaki nüfusun azaldığını yani piramidin tabanının daraldığını saptamak mümkündür. Piramit tabanındaki bu daralma son yıllarda ilçede doğum oranlarının düştüğünü göstermektedir. Son yıllardaki ilçe doğum oranında görülen düşüş ülke doğum oranındaki düşüşe paralellik göstermektedir. Nüfus artış hızının ise özellikle 2000’li yıllardan sonra hızlı bir şekilde düştüğünü saptamak mümkündür (Tablo 1.14, Şekil 1.11).

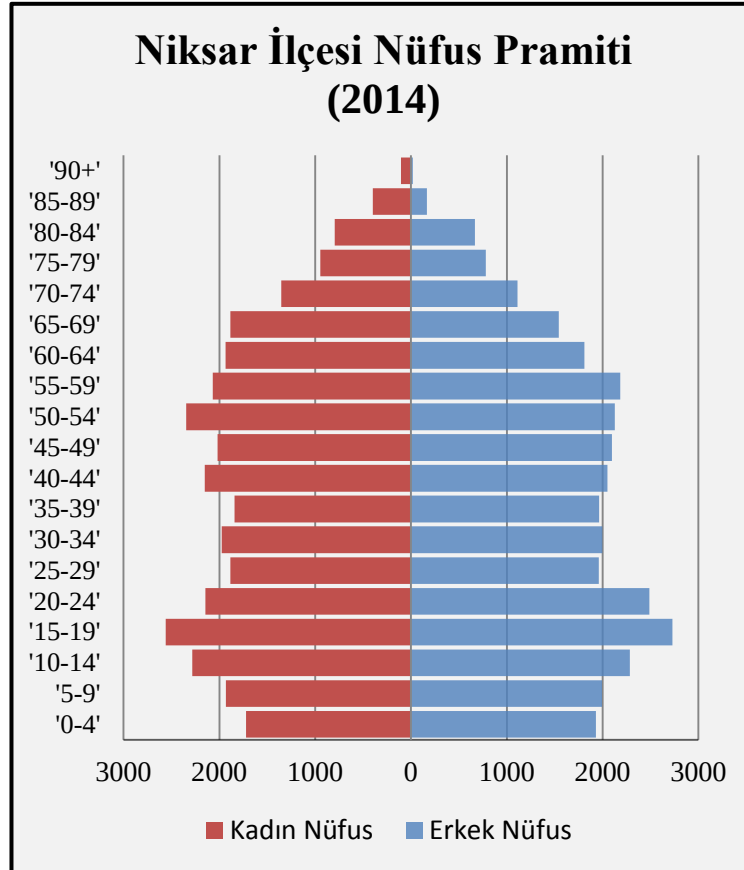
Tablo 1.14. Niksar İlçe Nüfusunun Dar Aralıklı Nüfus Gruplarına Dağılımı (2014)

Yaş Grubu	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus
'0-4'	1.721	1.929	3.650
'5-9'	1.934	1.992	3.926
'10-14'	2.283	2.282	4.565
'15-19'	2.560	2.729	5.289
'20-24'	2.145	2.487	4.632
'25-29'	1.886	1.961	3.847
'30-34'	1.977	1.998	3.975

Tablo 1.14. (Devam)

'35-39'	1.843	1.964	3.807
'40-44'	2.153	2.049	4.202
'45-49'	2.021	2.098	4.119
'50-54'	2.347	2.125	4.472
'55-59'	2.069	2.182	4.251
'60-64'	1.935	1.809	3.744
'65-69'	1.887	1.541	3.428
'70-74'	1.355	1.112	2.467
'75-79'	947	781	1.728
'80-84'	798	667	1.465
'85-89'	398	164	562
'90+'	106	19	125
TOPLAM	32.365	31.889	64.254

Kaynak: TÜİK (ADNKS - 2014) verileri

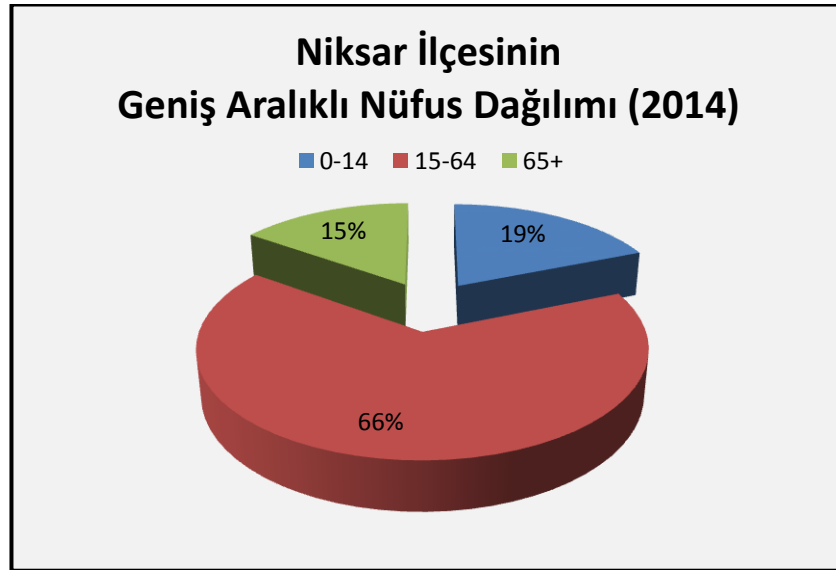
Şekil 1.11. Niksar İlçe Nüfusunun Dar Aralıklı Nüfus Gruplarına Dağılımı (2014)

Niksar'ın geniş aralıklı nüfus dağılım grafiği incelendiğinde ise nüfusun yaklaşık onda yedisinin veya %66'sının aktif nüfus (çalışabilir nüfus) olduğu görülmektedir. Bu oran ilçe nüfusunun genç nüfus yapısına sahip olduğunu ve çalışabilir nüfusun fazla olduğunu gösterir. Ancak, ilçe nüfusunun 0-14 yaş grubundaki nüfus oranının fazlalığı, aktif nüfusun fazla olmasına rağmen, çalışan nüfusun çok fazla olmadığını göstermektedir (Tablo 1.15, Şekil 1.12).

Tablo 1.15. Niksar İlçesinin Geniş Aralıklı Nüfus Dağılımı (2014)

Yaş Grubu	Kadın Nüfus	Erkek Nüfus	Toplam Nüfus
'0-14'	5.938	6.203	12.141
'15-64'	20.936	21.402	42.338
'65+'	5.491	4.284	9.775
Toplam	32.365	31.889	64.254

Kaynak: TÜİK (ADNKS - 2014) verileri

Şekil 1.12. Niksar İlçesinin Geniş Aralıklı Nüfus Dağılımı (2014)

Nüfus özellikleri ile turizm arasında yakın ilişki söz konusudur. Dolayısıyla buraya kadar açıklamış olduğumuz ilçe nüfusunun genel özelliklerini turizm açısından değerlendirmek faydalı olacaktır.

Turizm, doğrudan ve dolaylı olarak geniş istihdam sağlayan bir sektördür.⁷⁰ Turizm etkinlikleri ilçede istihdam imkânı sağlayarak ekonomik gelişmeye önemli derecede yardımcı olacaktır. İlçede genç nüfusun fazla olması turizmde istihdam açısından oldukça önemlidir. Kadın - erkek nüfus miktarının birbirine oldukça yakın olması yine turizm açısından oldukça önemlidir. Cinsiyet oranındaki bu denge turizm sektörü içerisinde farklı istihdam alanları için fırsatlar oluşturmaktadır. Cinsiyet oranındaki birbirine yakın olan bu denge kırsal ve kentsel nüfus miktarı açısından da olumlu bir şekilde karşımıza çıkmaktadır. İlçe nüfusunun yarıya yakınının kırsal alanlarda yaşaması, ilçede geliştirilebilecek kırsal turizm olanakları açısından son derece önemlidir.

Bir bölgeye turist çekebilmek için o bölgede yaşayan insanların ekonomik etkinliklerinden yaşam biçimine, kültüründen yetenek ve becerilerine kadar birçok unsurun çekici yanının olması gerekmektedir.⁷¹ Bu yönüyle de ilçe halkının hoşgörülü, misafirperver ve sıcakkanlı insanı turist çekebilecek potansiyele sahiptir. Öyle ki, yüzyıllar öncesinden Niksar'a gelen Evliya Çelebi ilçe halkı için şu sözleri söylemiştir⁷²:

Bütün halkı zeki olarak yaratılmışlardır. Olgun, yetkin insanları, güzel kız ve erkek çocukları vardır. ... Suyu ve havasının tatlılığından halkının çehrelerinin renkleri kırmızımsı olup zinde Türk adamları olur. Memleketinden uzak düşmüşlere gayet yakınlık gösterir iyi huylu adamları vardır.

Sonuç olarak, ilçenin demografik yapısının turizm açısından son derece elverişli olduğu ifade edilebilir.

1.2.2. Yerleşme

Tarih, tabiat, kültür ve turizm kenti olarak tanımlanan Niksar Kenti'nin bilinen tarihi Pontus Dönemi'ne dayanmaktadır. Pontus Dönemi'nden sonra sırasıyla Roma,

⁷⁰ Özgür Yanardağ, Mehmet Avcı, "Turizm Sektöründe İstihdam Sorunları: Marmaris, Fethiye, Bodrum ilçeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme" *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, (2), 2012, 43.

⁷¹ Zaman, *Trabzon İlinin Turizm Coğrafyası*, 109.

⁷² Evliya Çelebi, 2, 126.

Bizans, Danişmentli, Selçuklu, Beylikler ve Osmanlı'ların hâkim olduğu yerleşme hemen her dönemde cazibe merkezi durumundadır.⁷³

Pontus'lular ve daha sonra Romalıların hâkimiyetine giren Niksar; 395 yılında Roma İmparatorluğunun Doğu Roma - Batı Roma olmak üzere parçalanması⁷⁴ sonucunda Doğu Roma İmparatorluğunun yani Bizans'ın egemenliğine girmiştir. Böylelikle Niksar yaklaşık 600 yıl boyunca Bizans himayesinde ticari ve askeri açıdan önemli bir yerleşme özelliğini taşımıştır.⁷⁵

Ünlü coğrafyacı Strabon Niksar'ın; Romalıların hâkim olduğu dönemlerde Diospolis, Sebaste, Neokaseria (Yeni Kayseriye) adlarıyla, daha önceleri Pontus döneminde ise Kaberia (Caberia) adıyla anıldığından bahsetmiştir.⁷⁶

XI. yüzyılda Türk'lerin Anadolu'ya yaptıkları akınlar sonucunda Afşin Bey* 1067 yılında Niksar'ı fethetmiştir. 1068'de yeniden Bizanslıların eline geçen Niksar; Malazgirt savaşı sonrasında Artuk Bey tarafından yeniden fethedilmiştir. Beş yıl kadar Türk egemenliğinde kalan Niksar Bizans tarafından yeniden fethedilmiştir. Yöredeki Bizans hâkimiyetine son veren Niksar'ın asıl fatihi Danişment Gümüştekin Ahmet Gazi'dir. Niksar'ı Danişmentli Devletinin başkenti yaparak buranın ilim kültür kenti olmasına büyük katkı sağlamıştır. Daha sonra Niksar, 1175'te II. Kılıçaslan tarafından Selçuklu topraklarına dâhil olmuştur. Selçuklu himayesinde olan Niksar, Moğol istilası sonrasında Selçuklu hâkimiyetinden çıkmıştır. Daha sonra İlhanlıların hâkimiyetine giren Niksar; 1341 yılında İlhanlıların parçalanması ile önce Eretna Devleti'nin ve sonrasında Taceddinoğulları Beyliği'nin himayesine girmiştir. Bu dönemde Niksar, Taceddinoğulları Beyliği'nin de merkezi olmuştur.⁷⁷

1398 yılında kendi isteğiyle Osmanlı himayesine giren Niksar'ı; Yıldırım Beyazıt'ın oğlu Süleyman Çelebi idare etmiştir. Niksar o dönemde Osmanlı ve Akkoyunlu Devletleri arasında sınır bölgesinde bulunduğu için önemli bir merkez durumundaydı.⁷⁸ Tarihine şahitlik eden Roma, Bizans, Selçuklu, Danişmentli ve

⁷³ Niksar Belediyesi, *Niksar Kent Rehberi*, Dumat Ofset Matbaacılık, Ankara 2011, 13.

⁷⁴ Levent Kayapınar, (Ed.), *Bizans Tarihi*, Anadolu Üniversitesi Yayın No:2298, Eskişehir 2013, 43.

⁷⁵ Saygılı, 10.

⁷⁶ Hasan Akar, Müjdat Özbay, *Milli Mücadele Yıllarında Niksar*, Dumat Ofset Matbaacılık, Ankara 2011, 15.

* Sultan Alp Arslan'ın Komutanlarından.

⁷⁷ Niksar Belediyesi, *Niksar Kent Rehberi*, 20-21.

⁷⁸ Saygılı, 23.

Osmanlı Devleti’nden kalma pek çok tarihi yapıyla Niksar, birçok Osmanlı padişahının uğrak merkezidir. 1461 yılında Fatih Sultan Mehmet Karadeniz seferine çıktığında Niksar’a gelerek Ramazan ayını burada geçirmiştir. Bayram namazını Niksar Ulu Camiinde kılmış daha sonra Trabzon’a gitmek üzere şehirden ayrılmıştır. 1515 yılında Yavuz Sultan Selim buraya gelerek iki gece konaklamıştır. 1544 yılında ise Kanuni Sultan Süleyman doğu seferi dönüşünde Niksar’a uğramıştır. Ayrıca ordusunun bir kısmını Niksar’da kışlatmıştır.⁷⁹

Cumhuriyetin ilk yıllarında Tokat’a bağlı bir ilçe olan Niksar’da devamlı yerleşme olarak 86 köy, 5 belde bulunmaktadır. İlçe merkezi ise 22 mahalleden oluşmaktadır. 3.463 nüfusuyla İsmetpaşa Mahallesi Niksar’ın en fazla nüfusa sahip mahallesidir. Hamidiye Mahallesi ise 171 nüfusuyla Niksar’ın en küçük mahallesidir (Tablo1.16).

Tablo 1.16. Niksar İlçe Merkezinin Mahalleleri ve Nüfus Miktarları (2013)

Mahalle Adı	Nüfusu	Mahalle Adı	Nüfusu
İsmetpaşa	3.463	Melikgazi	1.610
Bahçelievler	3.010	Kırkızlar	1.556
Kayapaşa	2.694	Yusuşah	1.304
Fatih	2.647	Ayvaz	1.072
G.Osmanpaşa	2.572	Gaziahmet	786
Kültür	2.526	Kılıçarslan	561
Bağlar	2.412	Cepnibey	481
50. Yıl	2.205	Aydınlıkevler	429
Cedit	1.983	Akpınar	391
Şair Emrah	1.859	Çengelli	215
Bengiler	1.747	Hamidiye	171

Kaynak: TÜİK (ADNKS - 2014) verileri

Günümüzde ilçe nüfusunun %56’sı ilçe merkezindeki kentsel nüfusu oluşturmaktadır. Kalan %44’ünü ise kırsal nüfusun oluşturduğu ilçede 30 Mart 2014’e kadar 8 belde bulunmaktaydı. Bu tarihten sonra 12.11.2012’de kabul edilen kanunla⁸⁰

⁷⁹ “Niksar Tarihi Kronolojisi”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 5.

⁸⁰ On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2012), *T.C. Resmi Gazete*, 28489, 6 Aralık 2012

nüfusu 2000'in altında olan beldeler kapatılmış, belde sayısı 5'e düşmüştür (Tablo 1.17). Belediyelikleri düşen Kuyucak, Günebakan ve Özalan beldeleri kendi isimleriyle⁸¹ köye dönüştürülmüştür. Böylelikle ilçenin 83 olan köy sayısı 86'ya çıkmıştır.

Tablo 1.17. Niksar'a Bağlı Beldeler ve Nüfuslarıyla Birlikte Belde Mahalleleri (2014)

Belde Adı	Mahallesi	Nüfusu	Toplam Nüfusu
Gökçeli	Gözpınar	541	2.162
	Yeni	540	
	Yakınca	467	
	Bahçelievler	414	
	Balıca	191	
Gürçeşme	Eskidir	1.190	2.850
	Gazi Osman Paşa	849	
	Yapraklı	811	
Yazıcık	Kültür	1.150	2.422
	Yeni	649	
	Şafak	544	
	Yeşilçam	79	
Serenli	Fatih	883	3.062
	Beyazıt	707	
	Gazi Osman P.	716	
	Ayvaköy	528	
	Tamlar	228	
Yolkonak	Yeşilyurt	1.330	3.791
	Merkez	925	
	Katıpgözü	853	
	Hasyer	683	

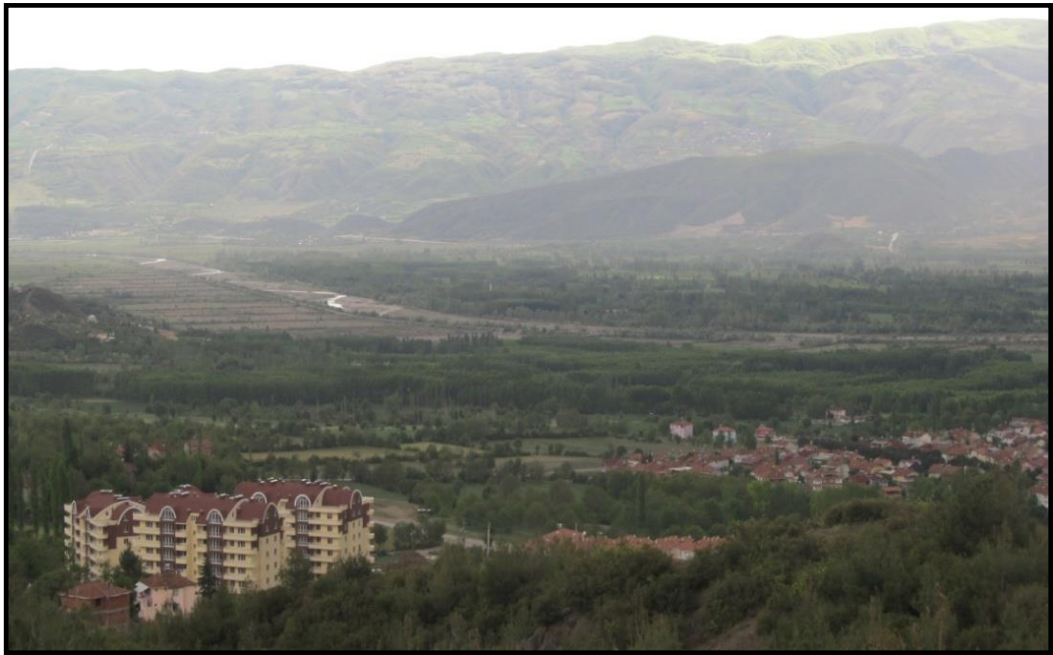
Kaynak: TÜİK (ADNKS - 2014) verileri

Topoğrafik özellikler, şehrin kurulması ve gelişmesinde etkin rol oynamıştır. Maduru ve Çanakçı Dereleri arasında yükselen tepeye kurulan kale şehrin çekirdeğini

⁸¹ <http://www.niksar.gov.tr/koyler.html>, Erişim Tarihi: 24.05.2014.

oluşturmaktadır.⁸² Bilindiği gibi, özellikle savunma ihtiyacından doğan korunaklı tepelere yerleşme gereksinimi şehri tehdit eden güvenlik unsurları ortadan kalktıktan sonra önemini yitirir, şehirleşme ovalara doğru yayılır.⁸³ Niksar’da da durum farksızdır. Şehirdeki yerleşmeler ilk olarak kale içine yapılmış olsa da nüfusun artmasıyla beraber öncelikli olarak kale yamaçlarına sonraları ise ovaya doğru bir yayılma gerçekleşmiştir.

Kent, Maduru ve Çanakçı Dereleri’nin vadilerinden doğuya ve güneye doğru yatay bir büyüme göstermiştir. Şehrin doğu ve batı uçları arasındaki uzaklık yaklaşık 6km, kuzey güney uçları arasındaki uzaklık ise yaklaşık 5 km’dir. Genelde iki - üç katlı olan geleneksel konutlar kimi yerlerde kat sayısını artırarak kentin dikey gelişimini azda olsa etkilemişlerdir. Kent imar planında özellikle deprem riskinden dolayı en çok 3-4 kata müsaade edilen ilçede⁸⁴ son yıllarda yapılan toplu konutlar bu kuralı bozmaktadır. Bu konutlar dikey büyümeye örnek gösterilsede halen yatay yönde büyüme baskındır (Fotoğraf 1.8).

Fotoğraf 1.8. Niksar’da Dikey Büyümeye Örnek Gösterilebilecek Toplu Konutlar

İlçe kırsalındaki nüfus çoğunlukla tarımsal etkinliklerle geçimini sağlarlar. Yerleşmeler genellikle dağınık ve az nüfusludur. Ortalama köy nüfusu Tokat il

⁸² Necati Demir, Fatih Demirci, *Tarih ve Kültür Kenti Niksar*, Mesut Matbaacılık, Ankara 2006, 34.

⁸³ Süha Güney, *Şehir Coğrafyası I*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul 1995, 260.

⁸⁴ <http://www.oka.org.tr/Documents/Mevcut-Durum-ve-Analizi.pdf>, 4-92, Erişim Tarihi: 07.08.2012.

ortalamasının altındadır. Ortalama köy nüfusu 2014 ADNKS verilerine göre 165'dir*. İlçede bulunan köylerden 36'sı 100 nüfusun altında bir nüfusa sahiptir. Ayrıca ilçe köylerinin 36'sı Orman Bitişiği Köy (OBK) statüsündedir.⁸⁵ Yani bir diğer ifadeyle bu köyler orman köyü (ORKÖY) olarak adlandırılmaktadır.

İlçenin geleneksel konutları ahşap iskeletli, kerpiç dolgulu, zemin katları taştan, hımış adı verilen teknikle yapılmıştır.⁸⁶ Araştırma sahasının bazı köylerinde konut yapımında sadece ahşap malzeme kullanılmıştır (Fotoğraf 1.9). Bu yapılar eski ve yıpranmış durumda olduğundan yerine betonarme evler yapılarak kullanılmaya başlanmıştır.

Fotoğraf 1.9. Niksar Çamiçi Yaylası'nda Nadir Rastlanan Ahşaptan Yapılmış Geleneksel Konut Örneği

Niksar, Roma öncesine dayanan tarihinde pek çok kez başkentlik yapmıştır. Bu yönüyle "Tarihi Başkent" olarak adlandırılmaktadır. Köklü tarihinin varlığı ilçede turizm gelişebilmesi için yardımcı olmaktadır. İlçenin bu köklü tarihinden günümüze

* Ortalama köy nüfusu; toplam köy nüfusunun toplam köy sayısına bölünmesiyle elde edilmiştir.

⁸⁵ <https://www.tkd.gov.tr/BasvuruFiles/.../OrmanKoyleri/OrmanKoyleri.xls> (22.05.2014)

⁸⁶ Selçuk, 35.

kadar yaşamını sürdürebilen tarihi dokusu özellikle kültürel turizmin geliştirilebilmesi adına çok önemlidir.

Yapılan arazi çalışmalarında ilçede betonarme evlerin yapımının yaygınlaştığı tespit edilmiştir. Bu durum kent merkezi için kabul edilebilir olsa da ilçenin kırsal kesiminde bulunan yayla evleri için pek kabul edilebilir bir durum değildir. Özellikle Çamiçi Yaylası başta olmak üzere yayla yerleşmelerinde betonarme yapıya müsaade edilmemelidir. Geleneksel konut tipi olan sade ahşap evler veya ahşap iskeletli kerpiç dolgulu evler tercih edilmelidir. Aksi halde kırsal alanlardaki yerleşme doğallığı yok olacaktır. Dolayısıyla kırsal turizm, yayla turizmi, doğa turizmi gibi alternatif turizm türlerinin gelişmesi imkânsız hal alacaktır.

Yapılan arazi çalışmalarında köylerde terk edilmiş evlerin olduğu gözlemlenmiştir. Zira sadece Niksar'ın değil bağlı bulunduğu ilin genelinin ciddi boyutta göç verdiği bilinmektedir.⁸⁷ Bu konutlar, yapılabilecek bir proje kapsamında ufak restorasyonlarla turizme hizmet edebilecek duruma getirilebilir. Böylelikle turistik konaklama arzını yükseltmek mümkün olabilecektir.

1.2.3. Tarım

Genel olarak dar bir vadide akış gösteren Kelkit Çayı, araştırma sahasında Niksar Ovası'nı oluşturur. Verimli alüvyal malzemenin oluşturduğu Niksar Ovası %0 ile %0,2 arası eğime sahiptir ki bu durum, tarımsal faaliyetlerin yapılmasını kolaylaştırmıştır.

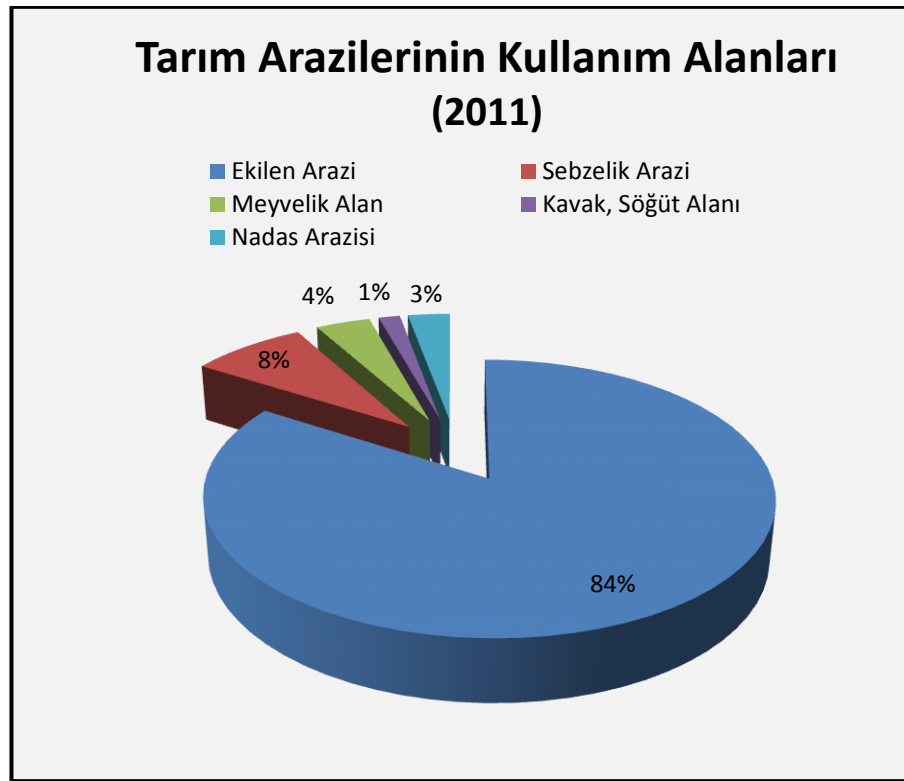
İlçenin topraklarının %41'i yani 378.546 hektarlık arazisi tarım topraklarını oluşturmaktadır. İşlenen toprakların önemli bir kısmında tarla tarımı yapılmaktadır. Kimi yerlerde nadas uygulamasının yapıldığı ilçe topraklarının önemli kısmında meyve ve sebze yetiştiriciliğinin yapıldığını söylemek mümkündür (Tablo 1.18, Şekil 1.13).

⁸⁷ Eren Yürüdür ve Diğ., "Tokat İlinde Yaşanan Son Dönem İç Göçlerin Yönü ve Boyutu", *Tokat Sempozyumu: 01-03 Kasım 2012 – Tokat*, Cilt 2, Özyurt Matbaacılık, Ankara 2013, 125.

Tablo 1.18. Niksar İlçesinin Tarım Arazilerinin Kullanım Alanları (2011)

Arazi Kullanım Alanı	Arazi Alanı (Da)	Oran (%)
Ekilen Arazi	244.014	84
Sebzelik Arazi	22.937	8
Meyvelik Alan	10.825	4
Kavak, Söğüt Alanı	4.276	1
Nadas Arazisi	8.334	3

Kaynak: ÇED 2011

Şekil 1.13. Niksar Tarım Arazilerinin Kullanım Alanları

İlçe tarım arazisinin yarıya yakını (%37'si) sulanabilir durumdadır.⁸⁸ Tarım topraklarının önemli bir kısmı tahıl tarımına ayrılmıştır. 2013 yılı itibari ile yaklaşık 187.000 da arazide tahıl ve endüstri bitkisi tarımı yapılmış, toplamda yaklaşık 77.000 ton ürün hasat edilmiştir. Buğday, şekerpancarı, patates, mısır, kuru soğan, tritikale* ve arpa üretim miktarı açısından önde gelen ürünlerdir (Tablo 1.19).

⁸⁸ Tokat Valiliği Çevre Orman İl Müdürlüğü, 2011, 131.

* Bir çeşit yem bitkisidir.

Tablo 1.19. Niksar İlçesinde Tarla Ürünlerinin Ekim Alanları, Üretim Değerleri ve Verim Oranları (2013)

Ürün	Ekilen Alan(Da)	Üretim (Ton)	Verim(Kg/Da)	Ürün	Ekilen Alan(Da)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Da)
Buğday	134.343	31.208	232	Fiğ	6.500	520	80
Ş.pancarı	4.986	29.053	5827	Nohut	1.898	323	170
Patates	8.750	21.840	2496	K. Fasulye	1.325	264	199
Mısır	11.983	9.862	823	Çavdar	932	233	250
K. Soğan	4.125	8.663	2100	Yulaf	574	98	171
Tritikale	5.018	1.997	398	Tütün	1.044	75	72
Arpa	10.250	1.907	186	Mercimek	230	29	126

Kaynak: TÜİK (Bitkisel Üretim İstatistikleri) verileri

Araştırma sahası sebze yetiştiriciliği açısından da çeşitlilik arz etmektedir. İlçede 2013 yılı itibari ile yaklaşık 22.000 da alan sebze tarımı için ayrılmış ve toplamda yaklaşık 54.000 ton sebze yetiştirilmiştir. Yaklaşık 550.000 ton domates üretimiyle Tokat, Türkiye domates üretiminde 8. sıradadır.⁸⁹ Bu üretimin önemli bir kısmı Niksar Ovasından sağlanmaktadır. Dolayısıyla domates ilçede en fazla yetiştirilen sebzedir. Bunun yanı sıra karpuz, yeşil fasulye, salatalık, kavun, lahana, pırasa, biber ve patlıcan ilçede yetiştirilen önemli sebzelerdir (Tablo 1.20). Domates, salatalık, marul ve maydanoz ise 2013 itibari ile toplam 48 da alana kurulmuş seralarda (44 da plastik sera, 4 da yüksek tünel tipi sera) en çok yetiştirilen ürünlerdir (Tablo 1.20).

Tablo 1.20. Niksar İlçesinde Sebze Ekim Alanları, Üretim Değerleri ve Verim Oranları (2013)

Ürün	Ekilen Alan(Da)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Da)	Ürün	Ekilen Alan(Da)	Üretim (Ton)	Verim (Kg/Da)
Domates	13.731	38.894	2833	Biber	642	727	1132
Karpuz	1.932	5.796	3000	Patlıcan	250	363	1452
Y. Fasulye	2.000	2.398	1199	İspanak	317	349	1101
Salatalık	822	1.501	1826	Marul	189	338	1788
Kavun	825	1.196	1450	Turp	35	49	1400
Lahana	465	977	2101	Y. Soğan	25	30	1200
Pırasa	317	729	2300	Havuç	25	28	1120

Kaynak: TÜİK (Bitkisel Üretim İstatistikleri) verileri

⁸⁹ TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri (2013)

Meyve yetiştiriciliği açısından Niksar'ın en önemli ürünü cevizdir. İlçede 2.974 da arazi ceviz ağaçlarıyla kaplıdır. Toplam ceviz ağacı sayısı 60.000, yıllık ceviz üretimi ise 1.000 ton civarındadır (Tablo 1.21). İlçe ince kabuklu kaliteli ceviziyle ülke genelinde meşhur olmuştur. Yetiştirilen cevizler ilçede genellikle kabuk ayıklama atölyelerinde kabuklarından ayıklanarak pazara sürülmektedir. Ceviz yetiştiriciliğiyle ülkemizde önemli merkezlerden biri olan ilçe mehlep yetiştiriciliğinde de en önemli merkezlerdendir.⁹⁰ Üzüm, şeftali ve elma yetiştiriciliği de ilçede önemli bir noktadadır. Bu ürünler meyve sebze haline pazarlanmakla beraber yöredeki meyve suyu ve şarap fabrikalarında satılmaktadır. Ayrıca üzüm bağlarından toplanan asma yapraklarının önemli bir kısmı (yaklaşık % 70'i) salamura yapılarak pazara sunulmaktadır.⁹¹ Araştırma sahasının ikliminin ılıman olması sahada bahsi geçen meyvelerin dışında birçok meyvenin yetişmesine de olanak sağlamıştır. Armut, erik, kiraz, dut, vişne, ayva, kızılıçık, muşmula, kayısı, incir, nar, fındık, kestane ve badem araştırma sahasında yetiştirilen diğer önemli meyvelerdir (Tablo 1.21).

Tablo 1.21. Niksar İlçesinde Meyvelik Alanlar, Ağaç Sayıları ve Meyve Üretim Miktarları (2013)

Ürün	Alanı (Da)	Toplam Ağaç S.	Üretim (Ton)	Ürün	Alanı (Da)	Toplam Ağaç S.	Üretim (Ton)
Üzüm	-	6.931	3331	Ayva	50	2.870	49
Şeftali	1537	66.475	1906	Kızılıçık	-	6.250	42
Elma	362	32.915	1322	Muşmula	-	3.350	37
Ceviz	2974	57.993	939	Kayısı	50	1.580	18
Armut	358	31.570	332	İncir	-	1.350	16
Erik	55	8.310	126	Nar	-	2.500	10
Kiraz	133	5.550	103	Fındık	20	2.020	10
Dut	-	3.150	83	Kestane	-	160	2
Vişne	-	2.750	65	Badem	-	125	1

Kaynak: TÜİK (Bitkisel Üretim İstatistikleri) verileri

⁹⁰ Ahmet Kapusuz, *Tokat İlçeler ve Bölgemiz*, Ayka Yayıncılık, Ankara 1994, 100.

⁹¹ Neval Topcu ve Diğ., "Tokat'ta Üzümden Üretilen Yöresel Ürünler", *Tokat Sempozyumu: 01-03 Kasım 2012 – Tokat*, Cilt 2, Özyurt Matbaacılık, Ankara 2013, 527.

İlçede tarım arazilerinin önemli bir kısmının boş bırakılması, ekilen arazilerde yoğun emek istemeyen ürünlerin yetiştirilmemesi ve ayrıca 4.276 da arazide fazla uğraş istemeyen kavak - söğüt yetiştiriciliğinin yapılması ilçe tarımını olumsuz etkiler. Bu durum arazi sahiplerinin şehirli olmasıyla ilgilidir⁹². Tarım arazilerinin miras vb. yollarla bölünerek küçük parçalara ayrılması tarımsal üretimi olumsuz yönde etkilemiştir.⁹³ İlçe tarım arazilerinin parçalı olması tarımı olumsuz yönde etkileyen bir diğer etkidir. Tarımsal gelirlerin artırılabilmesi için parçalı tarım arazilerin toplulaştırılması çalışmaları yapılmaya başlanmıştır. Ayrıca ilçe çiftçileri tarımda organik üretime teşvik edilmektedirler. Bu doğrultuda 40 çiftçi organik ürün yetiştirmek üzere sertifikasyon kuruluşlarıyla sözleşme imzalamıştır.⁹⁴ Ayrıca, ilçede Nursel ve Davut Koçer çiftine ait yaklaşık 20 da arazide organik sebze ve meyve yetiştirmek amacıyla kurulmuş “Küçükağa Çiftliği” bulunmaktadır.⁹⁵ Bu çiftlik organik tarım uygulamaları açısından ilçe için örnek sayılmaktadır.

İlçede hayvancılık önemli bir ekonomik etkinliktir. Araştırma sahasında TÜİK verilerine göre 2013 yılı itibarı ile 7.158 baş kültür, 15.100 baş melez ve 9.840 baş yerli ırk olmak üzere toplam 32.098 baş sığır ile 1.005 baş manda beslenmektedir. Genellikle besi hayvancılığı biçiminde yetiştirilen bu hayvanlardan elde edilen yıllık yaklaşık 30.000 ton süt* yöredeki süt fabrikalarına satılmaktadır. Araştırma sahasında 38.210 baş koyun ve 1.585 baş kıl keçisi olmak üzere 39.795 baş küçükbaş hayvan beslenmektedir. Büyük çoğunluğu eşek olmak üzere 1.111 baş binek hayvanı bulunmaktadır (Tablo 1.22). İlçede 65 adet kaz, 85 adet ördek, 380 adet hindi ve 13.000 adet tavuk olmak üzere 13.530 adet kümes hayvanı beslenmektedir (Tablo 1.23).

⁹² Yürüdü, *Niksar Şehir Coğrafyası*, 36.

⁹³ http://www.tarim.gov.tr/SGB/Belgeler/yayinlar/turkiyede_tarim.pdf, 106, Erişim Tarihi: 03.02.2014.

⁹⁴ Tokat Valiliği Çevre Orman İl Müdürlüğü, Tokat İl Çevre Durum Raporu, Tokat 2009, 133.

⁹⁵ Eren Yürüdü ve Diğ. “Türkiye’nin Organik (Ekolojik) Tarım Coğrafyası” *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar-2010, 412.

* TÜİK’in süt ve süt ürünleri istatistiklerine (2013) göre hesaplanmıştır.

Tablo 1.22. Niksar İlçesinde Büyükbaş, Küçükbaş ve Binek Hayvanlarının Sayısı (2013)

Hayvan Türü	Hayvan Sayısı (baş)
Sığır	32.098
Manda	1.005
Büyükbaş Toplam:	33.103
Koyun	38.210
Kıl Keçisi	1.585
Küçükbaş Toplam:	39.795
Binek Hayvanı	1.111

Kaynak: TÜİK (Hayvansal Üretim İstatistikleri) verileri

Tablo 1.23. Niksar İlçesinde Kümes Hayvanı Sayısı (2013)

Hayvan Türü	Hayvan Sayısı (baş)
Kaz	65
Ördek	85
Hindi	380
Tavuk	13.000
Küçükbaş Toplam:	13.530

Kaynak: TÜİK (Hayvansal Üretim İstatistikleri) verileri

İlçede arıcılık yapan 29 adet işletme bulunmaktadır. Yaklaşık 3.500 kovanla toplamda 77.000 ton bal üretimi, 1.700 ton ise bal mumu üretimi yapılmaktadır (Tablo 1.24). Göçebe arıcılık faaliyetinde kış döneminde kovanlar vadi içlerine ya da alçak kıyılarda yeni sezona hazırlanması için bekletildikten sonra aşama aşama yüksek kesimlere çıkartılır. Sıcaklık koşulları arıcılıkta son derece önemli olduğu için⁹⁶ ilçe arıcıları da genellikle kış sezonunda kovanlarını Canik Dağları'nın güneye bakan vadi içlerinde bekleterek arılarını yeni sezona hazırlarlar (Fotoğraf 1.10). İlkbaharla birlikte özellikle Erzincan civarlarına göçerek bal üretimi için daha uygun yerlerde üretimlerini devam ettirirler.

⁹⁶ Hayati Doğanay, Ogün Coşkun, *Tarım Coğrafyası*, Pegem Akademi, Ankara 2012, 418.

Tablo 1.24. Niksar İlçesinde Arıcılık Yapan İşletme Sayısı, Kovan Sayısı, Bal ve Bal Mumu Üretimi Sayısı (2013)

Arıcılık Yapan İşletme Sayısı	Kovan Sayısı	Bal Üretim (ton)	Bal Mumu Üretimi (ton)
29	3.500	77.000	1.700

Kaynak: TÜİK (Hayvansal Üretim İstatistikleri) verileri

Fotoğraf 1.10. Niksar’da Kent Yakınlarında Bulunan Bir Vadide Yeni Sezona Hazırlanan Kovanlar

Kırsal turizme katılan turistler genel olarak bozulmamış kırsal alan, rahatlatıcı bir atmosfer ve doğal manzara arayışı içindedir.⁹⁷ Bu yönüyle Niksar; çiftlik turizmi (agro turizm), kırsal turizm gibi alternatif turizm türleri açısından değerlendirilebilir potansiyele sahiptir. Ayrıca ilçede tarımsal ürün çeşitliliğinin fazla olması turizmi geliştirebilme adına oldukça önem arz etmektedir. Özellikle organik yöntemlerle üretilen ürünlerin turizm alanında pazarlanarak değerlendirilmesi yöre halkının ekonomik kazancını artıracaktır. Böylelikle ilçe, turizm açısından önemli bir ilerleme kat edecektir.

⁹⁷ Yusuf Aymankun ve diğ., “Potansiyel Kırsal Turistleri Kırsal Turizme Yönlendiren Motive Edici Faktörler ve Kırsal Turistlerin Kırsal Turizmden Beklentileri”, 14. Ulusal Turizm Kongresi, Aralık 2013, Kayseri, 832.

Ancak bir bölgede turizmin gelişmesinin tarımsal etkinliklerin ihmal edilmesine neden olabileceği bilinmelidir.⁹⁸ Niksar'da turizm planlaması yapılırken, halkın tarımı ihmal etmemesi için gereken tedbirler muhakkak alınmalı; iki sektör birbirine alternatif olarak değil paralel ve destekleyici olarak geliştirilmelidir.

1.2.4. Ormancılık ve Madencilik

Araştırma sahası, orman varlığı açısından bağlı bulunduğu ilde, 462.440 da arazisiyle, Tokat merkez ilçe, Almus ve Reşadiye'den sonra dördüncü büyük orman arazisine sahiptir (Tablo 1.25).

İlçede Reşadiye ve Başçiftlik ilçelerinin orman işlerinin yürütülmesi faaliyetini de kapsayan Niksar Orman İşletme Müdürlüğü bulunmaktadır. Bu müdürlüğe bağlı Niksar ile Çamiçi Orman Şefliği Niksar'da, Ayvaz Orman Şefliği hem Niksar hem de Başçiftlik'te faaliyetlerini sürdürmektedir. Çamiçi Orman Şefliği 14.901,30 ha alanda, Niksar Orman Şefliği 20.287,80 ha alanda Ayvaz Orman Şefliği ise Başçiftlik ilçesinin orman arazisi de dâhil olmak üzere 15.288,40 ha alanda faaliyet göstermektedir (Tablo 1.25). Niksar Orman İşletme Müdürlüğüne bağlı olan diğer iki orman şefliği ise çalışmalarını Reşadiye'de sürdüren Reşadiye ve Karşıkent Orman Şefliği'dir.

Tablo 1.25. Niksar Orman İşletme Müdürlüğü Orman Varlığı (2013)

İşletme Şefliği	Normal Orman	Bozuk Orman	Toplam Orman (Ha)
Çamiçi	11.818,30	3.083,00	14.901,30
Niksar	14.039,80	6.248,00	20.287,80
Ayvaz	11.538,60	3.749,80	15.288,40
Karşıkent	10.978,20	5.270,70	16.248,90
Reşadiye	20.501,20	7.178,60	27.679,80
TOPLAM	68.876,10	25.530,10	94.406,20

Kaynak: Amasya Orman Bölge Müdürlüğü⁹⁹

⁹⁸ Nazife Küçükaslan, *Özel İlgi Turizmi*, Ekin Yayıncılık, Bursa 2007, 70.

⁹⁹ <http://amasyaobm.ogm.gov.tr/Sayfalar/isletmeler/niksarisil.aspx>, Erişim Tarihi: 27.05.2014.

Niksar ormanlarından yıllık ortalama 12.000 m³ endüstriyel odun 22.500 siter^{*} yakacak odun üretimi yapılmaktadır.¹⁰⁰ İlçe ormanlarından tomruk, yakacak odun vb. gibi orman ürünleri üretiminde faydalanıldığı gibi özellikle son yıllarda odun dışı orman ürünleri alanında da faydalanılmaktadır. Bu doğrultuda 2012 Eylül ayında Çamiçi yaylasında “Tokat Odun Dışı Orman Ürünleri Hasat Panayırı” düzenlenerek özellikle yörede bulunan orman köylülerinin ormandan hasat ettikleri ürünler sergilenmiştir.¹⁰¹

İlçe maden varlığı açısından pek zengin sayılmaz. Araştırma sahasında Eryaba köyü civarında küçük zuhur niteliğinde bakır madeni bulunmaktadır. Bakır madeninin haricinde Kümbetli köyü civarında çimento hammaddesi olan kireçtaşı rezervi ve 4.500.000 ton tuğla kiremit rezervi bulunduğu belirtilmektedir.¹⁰²

Doğal bitki örtüsünün turizm etkinlikleri açısından büyük önem arz ettiğinden daha önce bahsetmiştik. Buna ilaveten ilçede ormancılık faaliyetleriyle üretilen tomrukların kırsal alanlardaki geleneksel konutlarda kullanılması için gerekli düzenlemenin yapılması ve bu uygulamaya özellikle turistik çekiciliği yüksek olan kritik noktalardan başlanması ilçe turizminin gelişmesi açısından faydalı olacaktır. Yine aynı şekilde, özellikle Niksar ve çevresine özgü odun dışı orman ürünlerinin yöreye gelecek olan turistler için yöresel ürün olarak pazarlanabilir hale getirilmesi de ilçe turizminin gelişmesi açısından faydalı olacaktır.

1.2.5. Ticaret ve Sanayi

İlçe, tarihi kervan yolları güzergâhı üzerinde bulunduğu için ticaret neredeyse tarihin her döneminde canlılığını sürdürmüştür. 19. yüzyılda bu canlılık sekteye uğramış olsa da 20. yüzyılın ilk çeyreğinde yani Cumhuriyet döneminde yeniden canlanmıştır. Bu canlılık özellikle 1950’li yıllardan sonra daha da hız kazanmıştır.¹⁰³ Günümüzde Niksar; Tokat’a bağlı ilçeler içerisinde sanayi ve ticaretin önemli ölçüde geliştiği en önemli yerlerden biridir.¹⁰⁴

* Siter, bir metreküpe eşit hacim ölçü birimidir.

¹⁰⁰ Saygılı, 142.

¹⁰¹ http://www.yesilirmak.org.tr/userfiles/file/ODOU_KORUP.pdf, 12, Erişim Tarihi: 20.05.2014.

¹⁰² http://www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Tokat_Madenler.pdf, 3, Erişim Tarihi: 04.04.2014.

¹⁰³ Saygılı, 139.

¹⁰⁴ Tokat Valiliği Çevre Orman İl Müdürlüğü, 2011, 248.

Ticari faaliyetler genel olarak kent merkezinde yoğunlaşmış durumdadır (Fotoğraf 1.11). İlçede haftanın ilk günü kurulan pazar sadece kent halkı için değil ilçe kırsalı için de oldukça önemlidir. Burada yöresel ürünler pazara sunulduğu gibi yöre dışından getirilen ürünler de pazara sunulmaktadır. İlçede aynı zamanda hayvan pazarı da kurulmaktadır. Kentten kısmen uzağa kurulan küçük sanayi sitesi ve organize sanayi bölgesi ise ticari faaliyetlerin sahada geniş bir alana yayılmasına katkı sağlamıştır.

Fotoğraf 1.11. Kent Merkezinde Bulunan Ticarethanelerden Bir Görünüm

Niksar'da 2014 yılı itibari ile toplam 1030 esnaf bulunmaktadır (Tablo 1.26). Bu ticarethanelerden esnaf sayısı en fazla olan bakkallar ve büfelerdir (145 adet). Bakkal ve büfelerden sonra en fazla esnafa sahip olan ticarethane ise kahve, kiraathane ve internet kafelerdir. Yerinde yapılan gözlemlerden kahvehanelerden ziyade kiraathane kültürünün bulunduğu ve bu kültürün ilçe halkı için önemli bir yer tuttuğu anlaşılmıştır. İlçede, kebab, köfte, döner veya değişik yemek çeşitlerinin yapıldığı 46 lokanta işletmesi bulunmaktadır. Bunun dışında genel olarak ilçe halkının gündelik ihtiyaçlarına cevap veren tuhafiye, züccaciye, kırtasiye, kuru temizleme, manav, fotoğrafçı, terzi ve fırın gibi çok çeşitli meslek dallarına ait işletmeler vardır (Tablo 1.26).

Tablo 1.26. Niksar’da Ticarethanelere Göre Esnaf Sayıları (2014)

Niksar’da Ticarethanelere Göre Esnaf Sayıları			
Meslek	Adet	Meslek	Adet
Akaryakıt ve LPG Satıcılığı	2	Kasaplık, Sakatatçılık	7
Aktarlık ve Baharatçılık	2	Kır Kahvesi, Çay Bahçesi, Çay Ocağı, Piknik ve Dinlenme Yeri İşletmeciliği	21
Aperatif Yiyecek Maddeleri İmal ve Satıcılığı (Tantuni, Ciğer, Kokoreç, Midye, Gözleme, Katmer, Dürüm, Sıkma, Çiğköfte v.b.)	9	Kırtasiyecilik	7
Av Malzemeleri Bayiliği	2	Konfeksiyon İmal ve Satıcılığı	16
Av ve Kamp Araçları v.b. İmal, Satış ve Tamirciliği	1	Kuru Temizlemecilik	2
Ayakkabı İmal ve Satıcılığı	14	Kuruyemiş İmal ve Satıcılığı	5
Ayakkabı Tamirciliği ve Boyacılığı	3	Kuyumculuk (Altın, Gümüş v.b. Kıymetli Madenlerden Süs ve Ziynet Eşyası Yapımı ve Tamirciliği, Vitrin Kuyumculuğu)	7
Bakkallık, Bayılık, Büfecilik	145	Lokantacılık (Kebap, Köfte, Döner ve her türlü yemek)	46
Bilardo, Bowling, Atari ve Playstation Salonu İşletmeciliği	3	Manavlık	7
Bisiklet ve Motosiklet İmal, Satış ve Tamirciliği	7	Otel, Motel, Pansiyon ve Han İşletmeciliği	2
Elektrik Malzemeleri İmal, Satış ve Tamirciliği	7	Pastanecilik (Pasta, Börek, Tatlı v.b. İmal ve Satıcılığı)	6
Elektrikli Araç Gereç ve Ev Aletleri İmal, Satış ve Tamirciliği	12	Pazarcılık	39
Fırıncılık	16	Pide, Lahmacun v.b. İmal ve satıcılığı	12
Fotoğrafçılık	4	Sandık, Kutu, Kasa vb. İmal, Satış ve Tamirciliği	3
Hasırcılık, Sepet ve Süpürge İmal ve Satıcılığı	2	Simit, Poğaça, Çörek v.b. Maddeler İmal ve Satıcılığı	3
Her Çeşit Yemek Hazırlama, Pişirme ve Servisi	1	Telefon, Cep Telefonu, Faks, Telsiz ve Diğer Haberleşme Cihazları ve Aksesuarları Satış, Tesisat Kuruculuğu, Bakım ve Tamirciliği	7
Hırdavatçı (Nalbur) İmal ve Satıcılığı	7	Terzilik	21
Kabzımallık (sebze meyve toptancısı, komisyoncusu)	3	Tuhafiyecilik	25
Kadın ve Erkek Kuaförlüğü	60	Turistik, Otantik Hediye ve Hatıra Eşya İmal ve Satıcılığı	3
Kafe, Kafeterya, Kahvaltı Salonu İşletmeciliği	7	Züccaciyecilik	10
Kahvecilik, Kıraathanecilik ve İnternet Kafe İşletmeciliği	75	Diğer	399
TOPLAM			1030

Kaynak: Niksar Esnaf ve Sanatkarlar Odası kayıtlarından derlenmiştir.

Sanayisi gelişmekte olan¹⁰⁵ Niksar’da sanayi tesisleri büyüklük tipi açısından çeşitlilik göstermektedir. Ev tipi, atölye tipi ve fabrika tipi olarak sınıflandırılan sanayi işletmelerinin¹⁰⁶ üç türünü de ilçede görmek mümkündür. Ancak, atölye tipi sanayi tesislerinin yaygın olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Niksar’da gıda, içki ve tütün sanayi kolunda faaliyet gösteren 11 adet işletme bulunmaktadır. Yine aynı şekilde orman ürünleri ve mobilya sanayi kolunda da 11 adet işletme faaliyet göstermektedir. Bu işletmeler ilçedeki sanayi işletmelerinin büyük çoğunluğunu oluşturmaktadır. Çalışan sayısı açısından değerlendirildiğinde taşta toprağa dayalı kurulmuş olan 4 işletme ilçede istihdam açısından en önde gelmektedir (Fotoğraf 1.12). İlçe ekonomisine tekstil sanayisinin de katkısı büyüktür (Tablo 1.27).

Tablo 1.27. Niksar’da Bulunan Sanayi İşletmelerinin Sanayi Kollarına Dağılımı ve İstihdam Miktarları (2011)

	Gıda, İçki ve Tütün Sanayi	Kimya Petrol Ürün_ Lastik ve Plastik Sanayi	Metal Eşya, Makine ve Otomotiv Sanayi	Orman Ürünleri ve Mobilya Sanayi	Taş, Toprağa Dayalı Sanayi	Tekstil, Deri ve Ayakkabı Sanayi	Diğer İmalat Sanayi	Toplam
İşletme Sayısı	11	3	2	11	4	3	3	37
Çalışan Sayısı	170	14	8	55	449	273	109	1.078

Kaynak: ÇED 2011

¹⁰⁵ <http://www.oka.org.tr/Documents/Mevcut-Durum-ve-Analizi.pdf> (02.05.2012), 6-41.

¹⁰⁶ Erol Tümertekin, Nazmiye Özgüç, *Ekonomik Coğrafya*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2012, 402.

Fotoğraf 1.12. Niksar’da Faaliyet Gösteren Bir Parke Taşı Fabrikası

Araştırma sahasında ekonomik hayat önemli ölçüde tarım ve hayvancılığa dayalı olduğu için ilçe sanayisi tarıma dayalı sanayi yönünde gelişme göstermektedir.¹⁰⁷ İlçe halkının hasat ettiği mahsuller gıda ve içki sanayilerine pazarlanmaktadır (Fotoğraf 1.13). Yöre halkının besiciliğini yaptığı büyükbaş ve küçükbaş hayvanlar ise ülke genelinde satışa sunulmaktadır. Bu hayvanlardan elde edilen yaklaşık 25.000 ton süt¹⁰⁸ yörede bulunan süt toplama istasyonlarınca satın alınmaktadır.

Fotoğraf 1.13. Niksar’da Faaliyet Gösteren Bir Un Fabrikası

¹⁰⁷ <http://www.oka.org.tr/Documents/Strateji-ve-Yeniden-Yapilandirma-Seneryolari.pdf>, 2-29, Erişim Tarihi: 06.03.2013.

¹⁰⁸ TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri (2013)

İlçenin doğal çevre şartları da ekonomik etkinliklere yoğun bir şekilde yön vermektedir. Doğal bitki örtüsünün zenginliği orman ürünlerine dayalı sanayide, jeolojik çeşitliği ise özellikle taş toprağa dayalı sanayide can bularak ekonomik etkinlikleri şekillendirmiştir. Doğal bitki örtüsü ve jeolojik çeşitlilik doğal kaynak sularının kalitesini artırarak mevcut yer altı sularının, su ve şişeleme sanayisinde hammadde olarak kullanılmasına yol açmıştır.

İlçede 1997 yılında 210 ha alana Organize Sanayi Bölgesi (OSB) kurulmuştur. Kent merkezinin güneybatısına kurulmuş olan OSB kent merkezine yaklaşık 20 km kadar uzaktadır. Hâlihazırda Niksar OSB’de sadece iki firma faaliyettedir.¹⁰⁹ OSB tam olarak faaliyete geçtiğinde önemli istihdam alanlarının açılacağı ve ilçe ekonomisine ciddi katkı sağlayacağı açıktır.

Niksar’da ticaret ve sanayi faaliyetleri genel olarak ilçe turizmine değer katmaktadır. Tarıma ve hayvancılığa bağlı olarak gelişen ticaret ve sanayi faaliyetleri alternatif turizmi tercih eden turistler için çekici gelmektedir. Yerel ürünlerin işlendiği veya günümüzde yok olmaya yüz tutmuş el sanatlarının yapıldığı işletmelerin halen ilçede bulunması turizm açısından oldukça önem arz etmektedir. Bu tür işletmelerin turizme kazandırılabilmesi için gereken çalışmaların yapılması, kültürel ve ekonomik açıdan olumlu sonuçlar doğuracağı gibi turizmin gelişimine de ivme kazandıracaktır.

Herhangi bir yörede geliştirilen turizm, o yöreye ekonomik kazanç sağlamaktadır.¹¹⁰ Dolayısıyla Niksar’da geliştirilecek turizm yerel ekonomik aktiviteleri destekleyecek ve ekonomik gelişmeyi koruyacaktır. Bu yüzden ilçede sanayi planlaması yapılırken turizmin gelişmesine engel oluşturabilecek durumlardan kaçınılmalıdır. Özellikle ilçeye kurulan Niksar Organize Sanayi Bölgesi’nin ilçede turizmin gelişmesine engel oluşturabileceği dikkatlerden kaçmamalıdır.

¹⁰⁹ Tokat Valiliği Çevre Orman İl Müdürlüğü, Tokat İl Çevre Durum Raporu, Tokat 2012, 100.

¹¹⁰ İrfan Arıkan, (Ed.), *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*, Gazi Kitabevi, Ankara 2016, 106.

İKİNCİ BÖLÜM

NİKSAR İLÇESİNDE TURİZMİN TEMEL UNSURLARI

*Bir ülkenin doğa, tarih, arkeoloji, deniz, güneş, konukseverlik gibi turistik potansiyelini oluşturan nitelikler hakkında mevcut potansiyel turistleri bilgilendirme ve ülkenin turistik değerleri hakkında olumlu imaj oluşturma faaliyetlerinin tümü turistik tanıtma¹¹¹ olarak tanımlanmaktadır. Turistik tanıtım herhangi bir yörenin turizmini canlandırabilmek için önemli bir hamledir. Turizm; *tanıma, tanıtma ve değerlendirme (2T-ID) süreci¹¹²* olarak düşünüldüğünde turistik potansiyeli tanıma ve tanıtma işi önem arz etmektedir. Bu bağlamda Niksar İlçesinde turizm potansiyelinin tespiti için turizmi etkileyen başlıca unsurları tanıma, tanıtmak ve değerlendirmek yerinde olacaktır.*

Herhangi bir yerin turist çekebilme potansiyeli *turizmin temel unsurları* veya *turizmin arz kaynakları* olarak bilinen *turizmin üç A'sına (attractions, accessibility, accommodation)* yani *çekicilikler, erişim ve konaklamaya* bağlıdır.¹¹³ Keza herhangi bir yerin turizm potansiyelini saptamak için turizmin arz kaynaklarını belirlemek en önemli adımlardan biridir.¹¹⁴ Bu yüzden bu bölümde çekicilikler, ulaşım ve konaklama olarak da bilinen turizmin temel unsurlarını tespit etmeye çalışacağız.

2.1. TURİSTİK ÇEKİCİLİKLER

2.1.1. Doğal Çekicilikler

Turizm faaliyetine katılacak kişinin ziyaret edeceği yeri belirlemesinde yerin doğal veya beşeri çekiciliğinin yüksek olması öncelikli tercih unsurlarındandır.¹¹⁵ Özellikle son yıllarda turistlerin tatillerini geçirebilmek için doğa ile iç içe olan mekânları tercih ettiği ve bunun için doğal bitki örtüsü, yabani hayvan varlığı, akarsu, göl gibi doğal alanların ve jeolojik yapının sunmuş olduğu görsel güzelliklerin devreye sokulması gerektiği bilinmektedir.¹¹⁶

¹¹¹ Bahattin Rızaoğlu, *Turizmde Tanıtma*, Detay Yayıncılık, Ankara 2004, 12.

¹¹² Doğanay, Zaman, III.

¹¹³ Nazmiye Özgüç, *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2011, 44.

¹¹⁴ Fatih Orhan, *Şavşat'ın Beşerî ve Ekonomik Coğrafyası*, (Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014, 334.

¹¹⁵ Özgüç, *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*, 44.

¹¹⁶ Akova, "Alternatif Turizm Olanaklarımız", 71.

Niksar ilçesi 918 km² yüzölçümüyle çok çeşitli doğal zenginliğe sahip, çekiciliği yüksek bir alandır. Dolayısıyla, ilçesinin yeryüzü şekilleri, farklı turizm türlerinde değerlendirilebilecek özelliktedir. Kelkit Vadisi'nin oluşturduğu Niksar Ovası tarımsal etkinlikler açısından oldukça değerlidir. Aynı zamanda Niksar Ovası, çiftlik turizmi gibi alternatif turizm türlerinin geliştirilebilmesi açısından da önemli değere sahiptir. Altyapı imkânlarının sağlanmasıyla beraber tarımsal etkinliklerin turizmle kaynaştırılarak yürütülmesi pek zor olmayacaktır.

Niksar Ovası'nı kuzeyden ve güneyden çevreleyen dağlar, Niksar ilçesinde birçok turizm alanı için imkân sunmaktadır. Yaylalar, tepelik alanlar ve vadiler ilçede yapılabilecek turizm türlerine çeşitlilik katmaktadır.

Niksar İlçesi yaylalar açısından oldukça zengindir. Özellikle Çamiçi Yaylası ilçenin en önemli mesire yerlerinden birisidir. Deniz seviyesinden yaklaşık 1350 m yüksekte bulunan yaylanın yemyeşil görüntüsüyle beraber doğal terapi niteliğinde olan havası ziyaretçilerini kendine hayran bıraktırmaktadır (Fotoğraf 2.1). Yayla turizmi, kamping, karavan turizmi, hedef bulma, off-road, gibi turistik aktiviteler için altyapı imkânları bulunmaktadır. Dolayısıyla Çamiçi Yaylası ilçenin en önemli turizm destinasyonlarından biridir. Niksar'ın Çamiçi Yaylası ve diğer yaylalarında festival ve şenlikler düzenlenmesine rağmen tanıtım yetersizliğinden dolayı Çamiçi Yaylası haricindeki yaylalar yeteri kadar bilinmemekte ve ayrıca turizm açısından etkin bir şekilde değerlendirilememektedir.

Fotoğraf 2.1. Çamiçi Yaylası Kamping Alanı

Araştırma sahasındaki doğal güzellikler pek çok mesire alanının oluşmasına katkı sağlamıştır. Ayvaz Kent Ormanı bu mesire alanlarından en çok bilinenidir (Fotoğraf 2.2). Kent merkezinde bulunan ve yöre halkının sıklıkla gittiği bu mesire alanında tuvalet, market, hediyelik eşya satan büfe, lokanta ve çay bahçesi gibi altyapı imkânları mevcuttur. Bir diğer önemli mesire alanı Buğama Çamlığı'dır. Oldukça soğuk akan yedi oluklu pınarı ve çam ağaçlarıyla bilinen piknik alanı Gözpınar (Buğama) köyünün yaklaşık 3 km kuzeybatısındadır. Bu mesire alanında bulunan bir adet alabalık tesisi gelen ziyaretçilerine hizmet vermektedir. Kayabaşı Mesire Alanı bir diğer önemli piknik alanıdır. Günebakan köyünde bulunan mesire alanı Kelkit Vadisi'ne hâkim konumda olduğu için *Kelkit Vadi Balkon*u olarak da adlandırılmaktadır.

Fotoğraf 2.2. Niksar Ayvaz Kent Ormanı Mesire Alanı

*Flora zenginliği, potansiyel turistik çekim gücü taşıyıcısıdır.*¹¹⁷ Özellikle kentlere yakın olan ormanlar hızlıca günübirlik rekreasyon merkezi veya turistik çekim merkezi olabilmektedir.¹¹⁸ Niksar orman varlığı açısından oldukça zengindir. İlçe topraklarının hemen hemen yarısının ormanlarla kaplı olması, ilçe flora ve faunasının çeşitlilik göstermesi, ormanlarının kentle iç içe yer alması bu anlamda önemli bir turizm potansiyeline sahip olduğunu ortaya koymaktadır.

¹¹⁷ Doğanay, Zaman, 77.

¹¹⁸ Hayati Doğanay, N. Tanfer Altaş, *Doğal Kaynaklar*, Pegem Akademi, Erzurum 2013, 359.

Halen odun dışı orman ürünlerinin (ODOÜ), tıbbi bitkilerin ve baharat bitkilerinin mevcut ormanlardan köylülerin organik yöntemlerle toplaması¹¹⁹, tahrip olmamış eşsiz güzelliklere şahitlik etmektedir. Yine aynı şekilde 80.000 ha alana yayılmış olan Niksar Devlet Avlağı'nın araştırma sahasında bulunması¹²⁰ tabii güzelliğinin bir başka ispatıdır.

İlçe su kaynakları açısından da zengindir. Dünya çapında ün kazanan Ayvaz Suyu yalnız ilçenin değil Türkiye'nin de en önemli yer altı su kaynaklarından. Bu doğal kaynak suyunu Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde şu şekilde anlatmıştır.¹²¹

Şehrin kible yönünde ve dışında, haylice uzak yerde, bağlar kenarında ufak tefek binalı bir ılıcadır ama suyu gayet faydalıdır. Bölge halkının çocukları ve kadınları bütün esvaplarını orda yıkarlar. Gayet yumuşak ve lezzetli hayat suyudur, asla kükürt kokusu yoktur. İnsanın vücudunda suyu yağ gibi kayar. Cüzama berasa, nikrise ve uyuza yararlı olduğundan dört taraftaki bölgelerden her sene temmuz ayında nice bin araba hastalıklı insanlar gelip bir ay dururlar ve suyundan içip sağlıklarına kavuşarak herkes vatanlarına giderler. Ünlü bir ılıcadır.

İlçenin akarsuları ve göletleri, çevresindeki yeşil bitki örtüsünün rengini alacak kadar berraktır. Kelkit Çayı üzerine kurulan nehir tipi HES'ler buradaki balık popülasyonunu olumsuz bir şekilde etkilemiş olsa da ilçe tatlı su balıkçılığı için eşsiz fırsatlar sunmaktadır.¹²² Araştırma sahasında ayrıca Sulugöl köyü yakınlarında Sülüklü Göl (Sulugöl) olarak bilinen küçük heyelan yarası göl¹²³ bulunmaktadır. Adını gölde bulunan sülüklerden almaktadır. Göl kano gibi turizm aktiviteleri için değerlendirileceği gibi göldeki sülükler koruma altına alınarak sağlık turizmi açısından değerlendirilebilir.

Gökçeli beldesinin yakınında bulunan Dilimkaya bir başka doğal turistik çekiciliktir (Fotoğraf 2.3). Henüz tam olarak turizme kazandırılmayan Dilimkaya Kanyonu görenleri kendisine hayran bıraktırmaktadır. Dilimkaya Kanyonu'nun efsanesini yöre halkı şu şekilde anlatmaktadır¹²⁴:

¹¹⁹ <http://www.oka.org.tr/Documents/bolgesel-gelisme-ana-plani.pdf>, 4-70, Erişim Tarihi: 20.04.2014.

¹²⁰ Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Av Yönetimi Daire Başkanlığı Verileri (2014)

¹²¹ Evliya Çelebi, 2, 126.

¹²² <http://www.oka.org.tr/Documents/Mevcut-Durum-ve-Analizi-ekler.pdf>, 7-14, Erişim Tarihi: 23.04.2013.

¹²³ Yürüdü ve Diğ., "Türkiye'nin Organik (Ekolojik) Tarım Coğrafyası", 412.

¹²⁴ <http://www.gokcelibeldesi.com/efsaneler.html>, Erişim Tarihi: 30.12.2014.

Yeşil ormanlık içerisinde bir dere yatağına paralel uzanan kayalıkların olduğu yerde çok eskiden bir köy varmış. Her yerde olduğu gibi bu köyde de güzelliği dilden dile dolaşan bir kız yaşamış.

Gözleri ceylanlardan daha güzel, saçları sırma sarısı, boyu selvi kavaklarını kıskandıracak cinstenmiş. Bütün erkekler ona hayran ona vurgunmuş. Etraftaki köylerde, kasabalarda, şehirlerde güzelliği dilden dile dolaşır olmuş. Delikanlılar onu görmeden onun güzelliğine âşık olmuştur. Leyla'nın bir Mecnun'u varsa onu gören güzelliğini duyan herkes onun Mecnunu olmuş. Dağları delmek için kaç Ferhat sıraya geçmiş. Elbette onunda düşlerinde güzel bir hayat, güzel bir gelecek ve atlı prensi varmış. Oda hep o atlı prensin yolunu bekler olmuş. Onun bu güzelliği onunda kaderini belirlemiş. Herkesin âşık olduğu bu kız babası ile beraber yaşamış. Efsane bu ya; kızın bu güzelliğine babası da âşık olmuş. Onu başkalarına vermemek ve kızından ayrı kalmamak için, onunla evlenmek istediğini söylemiş. Güzelliğin felakete, hüznü, çıkmaza düştüğü an işte bu an olmuş. Kızın tüm düşleri, tüm hayalleri kâbusa dönüşmüş. Hayatın tüm güzellikleri yerini mateme bırakmış, dağlardaki yeşil yapraklar yazı görmeden hazana durmuş. Derelerden akan suların sesi, ağıt çalan çoban kavallarının melodisini andırır olmuş. Her şeyden soğuyan kız, içten içe solmaya başlamış. Babası ile evlenme düşüncesi onu tüketmiş. Ne Hak katında nede halk katında makul olmayan bu evlilik teklifi onu bir çare aramaya yöneltmiş. Babası her geçen gün kızını sıkıştırır. Ateşe atılan dişi kurt gibi ateş çemberi daralmaya başlar. Babasının nefesini hep ensesinde hisseder olmuş. Ve bir gün, gün batımında kararını vermiş.

Köyün kenarında bulunan kayalıkların olduğu bölgeye gitmiş. Bütün doğayı süzmüş, kuşların eve dönüşünü kuracağı yuvasını hatırlatmış. Yaprakların rüzgârda salınışını, insanların kaypaklığını düşündürmüş. Güneşin bulutların arkasına çekilmesi ona ölümü hatırlatmış. İlk kez güzel olduğuna sıradan bir kız olmadığına üzülmüş. Boşluk kızın çaresizliğini fırsat bilerek bütün benliğini kuşatmış. Karanlıklar esir almış güzelliğini. Güneşin battığı kızıl boşluğa bırakmış gözlerini. Ölüm, çağırmış bütün sessizliği ile onu kendine. Yalçın bir kayanın zirvesine çıkmış ölümün boşluğuna bırakmış kendini. Ve bir beddua etmiş ölüm atlayışından önce; Beni buradan atlamak zorunda bırakan babamla beraber bu kayalar, dilim dilim olsun ve o sonsuzluğun yolunu tutarken o dağdaki kayalar dilim dilim parçalanmış.

Fotoğraf 2.3. Dilimkaya Kanyonu¹²⁵

17. yüzyıl gezginlerinden olan Evliya Çelebi Niksar'ın muhteşem tabii görüntüsüne hayran kalarak “Cennet Niksar'ın ya altında ya da üstündedir” diyerek övgüler yağdırmıştır.¹²⁶ Niksar sahip olduğu doğal güzellikleriyle günümüzde de hala cennete benzetilmektedir. Niksar, sahip olduğu doğal güzellikleriyle doğa tutkunlarını kendine çekmiştir, çekmeye de devam edeceği düşünülmektedir.

2.1.2. Beşeri Çekicilikler

Niksar'da tarihi değerler incelendiğinde Pers, Roma, Selçuklu, Danişmentli ve Osmanlı, dönemlerinin izlerini bulmak mümkündür. Günümüzde özellikle 11. yüzyıl ve sonrasında yapılmış yapıları görebilmekteyiz. Bu eserlerin bir kısmı harabe şeklindedir. Bir kısmı ise restore edilerek hizmete sunulmuştur. Restorasyonların birçoğunun ise maalesef aslına uygun yapılmaması dikkatlerden kaçmamaktadır.¹²⁷

Niksar'daki yapılar malzeme, teknik, tasarım ya da süsleme açısından pek iddialı sayılmazlar. Ancak bu eserler Anadolu Türk Mimarisine örnek oluşturması açısından önem arz etmektedirler. Ayrıca bu tarihi yapıtlar Niksar insanında öylesine yer etmiştir ki birçok bulvar, mahalle, cadde ve sokak bu eserlerin isimleriyle adlandırılmıştır (Tablo 2.1). Çok sayıda medrese, köprü, hamam, çeşme, cami, konak, türbe, kümbet ve kale bu eserlere örnek gösterilebilir.

¹²⁵ <http://truvadergisi.com/wp-content/uploads/2011/01/dilimkayalari2.jpg>, Erişim Tarihi: 30.12.2014.

¹²⁶ Aktaran: Tokat Valiliği Çevre Orman İl Müdürlüğü, Tokat İl Çevre Durum Raporu, 2012, 15.

¹²⁷ Selçuk, 20.

Tablo 2.1. Adını Tarihi Yapıtlardan Alan Mahalle, Cadde ve Sokaklar

Mahalle, Cadde, Bulvar İsimleri	Melik Gazi Mahallesi, Taş Mektep Mahallesi, Kırkkızlar Mahallesi, Kaleiçi Mahallesi, Hamidiye Mahallesi, Yusuf Şah Mahallesi, Şair Emrah Mahallesi, Şair Emrah Sevgi Bulvarı, Danişment Gazi Bulvarı, Cahit Külebi Caddesi
Sokak ve Kümeler İsimleri	Taş Mektep Sokak, Çavuş Hamam Sokak, Kale Sokak, Çavuş Hamam Sokak, Kale Kapısı Sokak, Danişment Sokak, Melik Gazi Sokak, Merkez Çeşmesi Sokak, Arasta Sokak, Sarnıç Sokak, Taş Mektep Geçidi Sokak, Cin Cami Kümeleri

Kaynak: Yerinde yapılan gözlem ve incelemeler

2.1.2.1. Camiler

2.1.2.1.1. Çöreğibüyük Cami

İlçenin İlhanlılar Dönemine ait¹²⁸ en önemli eseridir. İlçe merkezinde Cahit Külebi Caddesi'nde yer almaktadır. Yöre halkının bir kısmı bu yapının adını giriş kapısının hemen üstünde bulunan büyük iki adet çöreğe benzer kabartılmış yuvarlak madalyondan aldığına inanmaktadır (Fotoğraf 2.4). Yöre halkının diğer bir kısmı ise; Çöreğibüyük Sultan adında bir zat yapının yakınında gömülü olduğu için¹²⁹ eserin bu adı aldığına inanmaktadır.

Fotoğraf 2.4. Çöreğibüyük Cami Girişinde Bulunan Çöreğe Benzer Madalyon ve Geyik Figürü

¹²⁸ Kazim Karabay, *63 No'lu Tokat Şer'iye Sicili*, (Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş 2007, 9.

¹²⁹ Evliya Çelebi, 2, 127.

1939 Erzincan depreminde ta kapısı hariç her yeri yıkılmıştır. Yerine 1957 yılında bugünkü cami inşa edilmiştir. Giriş kapısı orijinal ta kapısı olan bu eser günümüzde cami olarak kullanılmaktadır. Kapı üzerinde, başını geriye doğru çevirerek oturmuş geyik figürü bulunmaktadır. Hemen kitabenin üstünde bulunan bu figür ziyaretçilerin dikkatini çekmektedir.¹³⁰ Günümüzde cami olarak kullanılmaktadır.

2.1.2.1.2. Kale Cami

Niksar Kalesi içerisine yapılan bu caminin yapılış tarihi bilinmemektedir. Kiliseden camiye çevrilmiştir.¹³¹ Kare planlı, tek kubbeli yapılmış ve kubbesiyle, kuzey ve doğu duvarları yıkılmıştır. Sağlam kalan güney ve batı duvarlarından caminin moloz taşlarla yapıldığı yerinde yapılan gözlemlerden anlaşılmaktadır. Günümüzde kullanılamaz durumdadır.

2.1.2.1.3. Hanegah Cami

Şehir merkezindedir. Kitabesi bulunmadığı için yaptırının kim olduğu bilinmemektedir. 19. yüzyılda yaptırıldığı düşünülmektedir. Kuzey-güney yönünde dikdörtgen biçimde basit mekânlı bir camidir. Yakınına yeni bir cami inşa edildiği için günümüzde cami olarak kullanılmamaktadır.¹³²

2.1.2.1.4. Alakbel Köyü Cami

Niksar ilçesine bağlı yeni adı Gültepe olan Alakbel köyünde bulunmaktadır. Kitabesi bulunmadığından banisinin kim olduğu ve yapılış tarihi bilinmemektedir. İki katlı olarak inşa edilen binanın kaidesi beton, gövde kısmı ahşaptır. Alt katta bulunan ibadet kısmının ve üst katta bulunan dinlenme mekânının giriş kapıları binanın farklı cephelerindedir.¹³³

¹³⁰ Hamza Gündoğdu, “Tokat'tan Bir Kaç Figürlü Kabartma Hakkında”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, (13), 2004, 68.

¹³¹ Evliya Çelebi, 2, 126.

¹³² <http://kurumsal.kulturturizm.gov.tr/turkiye/tokat/kulturenvanteri/hanegah-camii> (03.05.2014)

¹³³ Tokat Valiliği İl Kùltür ve Turizm Müdürlüğü, Tokat Merkez ve İlçeleri Taşınmaz Kùltür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, Tokat 2010, 229.

2.1.2.1.5. Ulu Cami

Bu tarihi yapı Niksar ilçe merkezinde bulunmaktadır. Evliya Çelebi Seyahatnamesi'nde 'Melik Gazi Cami' olarak bahsedilen cami; Niksar'ın önemli tarihi yapılarından (Fotoğraf 2.5).¹³⁴ Kimin tarafından yaptırıldığı, mimarı ve inşa tarihi kesin olarak bilinmemekle birlikte bazı kaynaklarda banisinin Çepnizade Hasan Bey olduğu ve Danişmentliler döneminde inşa edildiği geçmektedir.¹³⁵

Fotoğraf 2.5. Ulu Cami

Evliya Çelebi'nin “*Bir çeşit sürahi biçiminde, uzun ince bir minaresi var ki cihanda benzeri yoktur.*” diye bahsettiği¹³⁶ minaresi birçok onarım görmüş¹³⁷ ve günümüzde kaidesi kesme taş, gövdesi tuğla örgülü olduğu yerinde yapılan gözlemlerden anlaşılmaktadır (Fotoğraf 2.6).

¹³⁴ Evliya Çelebi, 2, 12.

¹³⁵ Ayşe Denknalbant, “Niksar Ulu Camii Üzerine Bir Değerlendirme”, *Vakıflar Dergisi*, (40), Aralık 2013, 10.

¹³⁶ Evliya Çelebi, 2, 126.

¹³⁷ Denknalbant, 10.

Fotoğraf 2.6. Evliya Çelebiye Göre Anadolu'nun En Yüksek Tuğla Örgülü Minaresi¹³⁸

2.1.2.1.6. Çilhane Cami

Niksar ilçe merkezinde Çanakçı Deresi'nin kenarında buğday pazarı yakınında bulunmaktadır. Kare planlı ve tek mekânlı Çilhane Camisi'nin yaptırانının kim olduğu bilinmemektedir.¹³⁹

2.1.2.1.7. Cin Cami

Şehir merkezinde dış kale surları içerisinde Taş Mektep Mahallesi'ndedir (Fotoğraf 2.7). 1160 yılında Danişmentliler döneminde yapıldığı, giriş kapısının bordürlerindeki palmet ve rumi motifleri yapının tek süslemesi olduğu kitabesinden anlaşılmaktadır. Doğu-batı doğrultusunda uzanan, beden duvarları moloz taşla inşa edilmiş, kapı ve pencereler için düzgün kesme taş kullanılmış olduğu da yine kitabesinde belirtilmektedir. Cin Cami diğer birçok eser gibi bakım görmüştür. Ancak günümüzde cami olarak kullanılmamaktadır.

¹³⁸ Evliya Çelebi, 2, 126.

¹³⁹ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 304.

Fotoğraf 2.7. Cin Cami

2.1.2.2. Kiliseler

2.1.2.2.1. Kale Kilisesi

Niksar Kalesi'nin iç kısmının güneyinde eğimli bir yamaca inşa edilmiştir. Yapıtın Türk dönemi öncesinde yapılmış Bizans kilisesi olduğu düşünülmektedir.¹⁴⁰ Yapıldığı yer eğimli olduğundan kilisenin kuzey yamacı kısmen toprağa gömülmüştür. Günümüzde oldukça tahrip olmuş durumda olan Kilisenin moloz taşlardan yapılmış olduğu ve girişin hemen solunda bir pano üzerinde bulunan haç motifinin bulunduğu yerinde yapılan gözlemlerde anlaşılmaktadır.

2.1.2.2.2. Thaumaturgus Kilisesi

Niksar ilçe merkezinin Karşıbağ Hüsam Mahallesi'nde bulunmaktadır (Fotoğraf 2.8). Kilisenin yapılış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Kilisenin Gregory Thaumaturgus tarafından yapıldığı veya yaptırıldığı düşünülmektedir. Thaumaturgus MS 213'de Niksar'da doğmuştur. Hristiyanlıkla sonradan tanışmıştır. Şehirdeki on yedi Hristiyan tarafından piskopos seçilmiş ve bir kilise inşa edilmesini sağlamıştır.

¹⁴⁰ Nuri Seçgin, *Tokat ve İlçeleri Mimari Eserleri*, (Doktora Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 1997, 204.

Thaumaturgus adını ise ikna edici vaizleriyle ünlendikten sonra almıştır. Thaumaturgus'un daha sonra doğduğu yer olan Niksar'da vefat ettiği bilinmektedir.¹⁴¹

Günümüzde depo ve hayvan barınağı olarak kullanılan kilise harabesinin temeli ve birkaç tonozu kalmıştır. Yol yapım çalışmasında bu kiliseye ait taban mozaikleri açığa çıkartılmıştır. Birçok oda ve tüneli olan yapının büyük bir kilise olduğu düşünülmektedir (Fotoğraf 2.8).

Fotoğraf 2.8. Thaumaturgus Kilisesi

2.1.2.3. Kaleler

2.1.2.3.1. Niksar Kalesi

Niksar kalesi; şehir merkezinde Çanakçı ve Maduru Dereleri arasında yükselen tepe üzerine moloz taştan kurulmuş bir kaledir. Niksar'da geçmişten günümüze ulaşan tarihi eserlerin en eskisidir. Kalenin kurulu olduğu tepe Niksar ve çevresine hâkim bir tepedir. Yapılmış olduğu tepenin yamaçlarının dik ve ormanlık olması kalenin korunaklılığını artırmıştır (Fotoğraf 2.9). Bu özelliği kalenin Romalılardan Bizans'a hatta Selçuklu ve Osmanlı dönemlerinde stratejik öneminin yüksek olmasına neden olmuştur.

¹⁴¹ http://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=656, Erişim Tarihi: 10.06.2014.

Fotoğraf 2.9. Niksar Kalesi

Bilindiği kadarıyla kaleden ilk kez Coğrafyacı Strabon bahsetmiştir. Strabon kalenin doğal ve korunaklı kaya üzerinde bulunduğundan, su kaynaklarının bol olduğundan ve eteğinden bir ırmak ile derin bir dere aktığından bahsetmiştir.¹⁴² Niksar kalesi günümüze kadar pek çok savaş ve deprem görmüş, ciddi bir şekilde tahrip olmuş olsa da günümüzde kaleyi gezenler Strabon'un tasvirinin ne denli yerinde olduğunu anlayacaktır.

Ne zaman yapıldığı net olarak bilinmemekle birlikte Ortaçağ'da yapılmış olduğu düşünülmektedir. Romalılardan sonra Bizanslılara, Bizanslılardan Türklerin hâkimiyetine geçen kale; iç kale, orta kale ve dış kale olmak üzere üç kısımdan meydana gelmiştir.¹⁴³

İç kalenin iskâna açık olduğunu burada bulunan Yağıbasan Medresesi ve diğer yapılardan tahmin edebilmekteyiz. Akropol surlarına paralel devam eden surlar yamaç kaleyi yani orta kaleyi ikiye bölmüştür. Üst kısımda bir kilise harabesi ve hamam kalıntısı bulunmaktadır. Kalenin alt kısmında ise cami kalıntısı bulunmaktadır. Dış kale olarak tanımlanan alan ise sur dışı sahadır. Ulu Cami, Danişment Gazi Türbesi ve Zaviyesi burada yer almaktadır (Şekil 2.1).¹⁴⁴

¹⁴² Demir, Demirci, 34.

¹⁴³ Selçuk, 21.

¹⁴⁴ M. Hanefi Bostan, "XV. ve XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Yönetiminde Niksar Şehri", *XIII. Türk Tarih Kongresi*, Ekim 1999, Ankara 1499.

Evliya Çelebi 1677 yılında Diyarbakır Kalesi'nden sonra Türkiye'nin ikinci büyük kalesi olan Niksar Kalesi için şunları söylemiştir¹⁴⁵:

Yalçın kayalık yerde taştan yapılmış, çok sağlam ve eski bir kaledir. Altıgen şeklinde, etrafı 5.060 adımdır. Yer yer gedikleri vardır. Doğuya, güneye ve batıya bakan üç tane kapısı vardır (Fotoğraf 2.10). Kale içinde üç yüz kadar ev, ambarlar, bir cephanelik ve kiliseden çevrilme bir cami vardır.

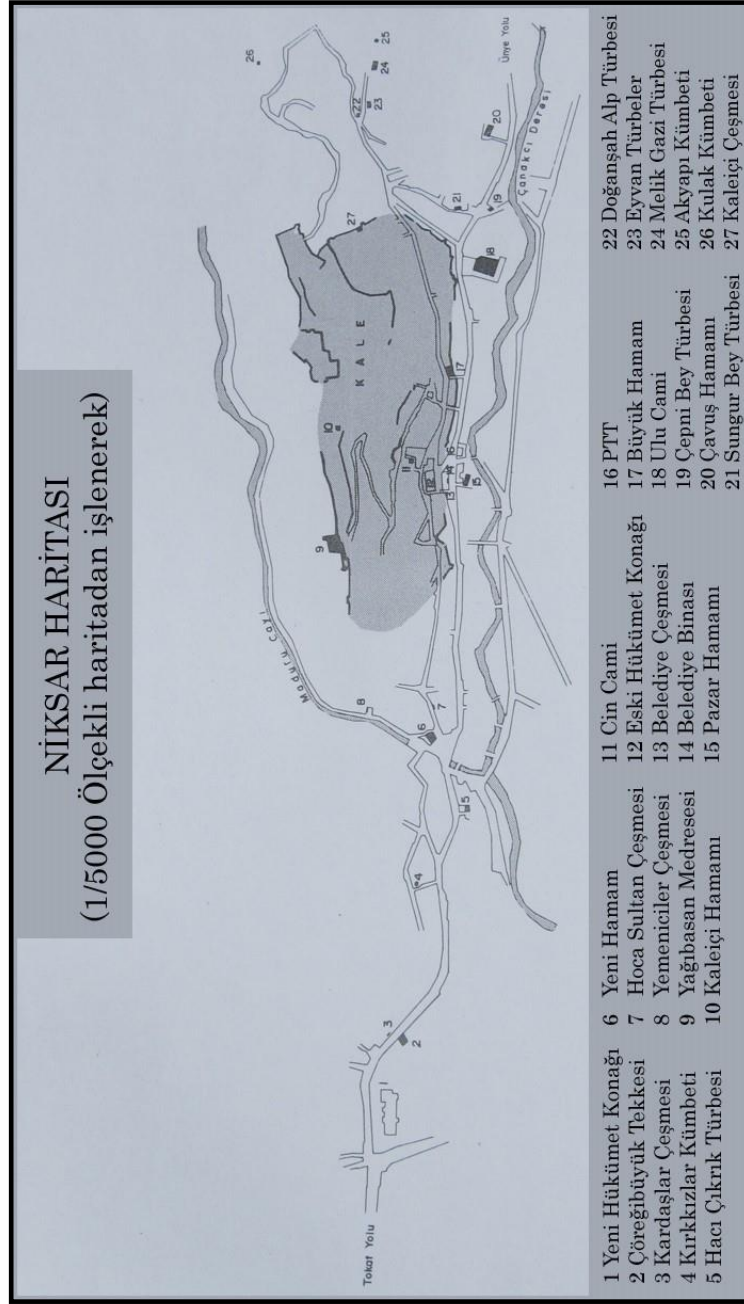

Fotoğraf 2.10. Ulu Cami Karşısında Yer Alan Kale Kapısı

Niksar, kalesi sayesinde uluslararası faaliyet gösteren The Walled Towns Friendship Circle (WTFC) yani Dünya Kaleli Kentler Birliği kuruluşuna üyedir. Yine aynı şekilde The European Association Of Historic Towns and Regions (EAHTR) yani Avrupa Tarihi Kentler Birliği üyesidir.¹⁴⁶

¹⁴⁵ Evliya Çelebi, 2, 126.

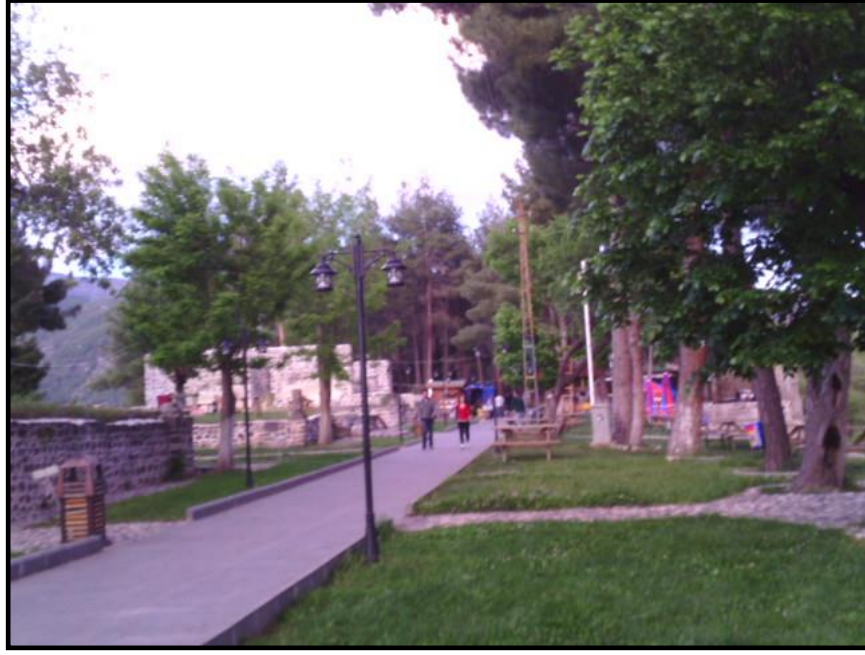
¹⁴⁶ www.migm.gov.tr/Dokumanlar/Uluslararası_Uyelikler_Isbirlikleri.xls (06.06.2014)

Şekil 2.1. Niksar Kalesi ve Yakın Çevresi*

Yerinde yapılan gözlemlerden, ilçeye gelen turistler için kalenin en önemli turizm destinasyonlarından biri olduğu anlaşılmaktadır. Restoresinin yapıldığı ancak hâlihazırda bazı bölümleri için restorasyona ihtiyaç duyduğu anlaşılmaktadır. Çevresine hâkim, yüksek bir tepede kurulmuş olduğu için turistler yakın çevresini kolaylıkla seyredebilmektedir. Henüz seyir dürbünleri bulunmayan kalede bir şeyler yemek - içmek için işletmeler ve yürüyüş parkurları bulunmaktadır (Fotoğraf 2.11).

* Çal, *Niksar'da Türk Eserleri*, 88.'den aynen alınmıştır.

Fotoğraf 2.11. Niksar Kalesi'nin İçindeki Yürüyüş Parkurları

2.1.2.3.2. Karakuş Kalesi ve Akıncı Kalesi

Karakuş Kalesi; Niksar'ın kuzeyinde yer alan Canik Dağları'nın zirvesindedir. Niksar ile Akkuş (Ordu) arasında Karakaş köyü sınırları içerisinde yer almaktadır. Günümüzde sadece kale surlarından kalıntılar kalmış olan Karakuş Kalesi harabe şeklindedir. Akıncı Kalesi ise; Niksar'ın doğusunda, Kelkit Çayı yakınlarında bulunan Akıncı köyünün kuzeyinde yer almaktadır. XV. yüzyılda yapıldığı düşünülen kale¹⁴⁷ günümüzde harabe şeklindedir.

2.1.2.4. Türbeler ve Tekkeler

2.1.2.4.1. Kırkkızlar Türbesi

Niksar ilçe merkezinde Kırkkızlar Mahallesi'nde bulunmaktadır. Türbenin ne zaman ve kim tarafından yapıldığı bilinmemektedir. Tarihçi A. Gabriel'in tespitine göre kayıp kitabesinde; türbeyi, 1220 yılında Mimar Ahmet Bin Ebubekir'in yaptığı

¹⁴⁷ <http://tr.wikipedia.org/wiki/Almus>, Erişim Tarihi: 06.06.2014.

belirtilmektedir. Aynı mimarın Sivas'ta bulunan I. Keykavus Darüşşifası'nı yaptığı ve bu eserle benzer bir mimari özellik taşıdığı bilinmektedir.¹⁴⁸

Eser tuğla ile inşa edilmiştir. Genelde taş eserlerin bulunduğu Niksar'da tuğla ile yapılmış bu eser dikkatleri üzerine çekmektedir. Sekizgen şekilde bir planı vardır. Tavanı içeriden kubbe biçimindedir. Su basmanı üzerine kurulu olan yapı iki katlıdır (Fotoğraf 2.12).

Fotoğraf 2.12. Kırkkızlar Türbesi

Türbenin II. Kılıçaslan'ın oğullarından Nasıreddin Bekyaruk Şah ya da II. Rükneddin Süleyman Şah adına inşa edildiği¹⁴⁹ düşünülse de eserle ilgili halk arasında farklı efsaneler konuşulmaktadır. Bu efsanelerden biri;

Zalim kralın kızı ve kız arkadaşlarından oluşan kırk kız, hükümdarın zorla topladığı vergileri hazineye bir şekilde çalıp yoksul halka geri dağıtırlar. Bu durum fark edildiğinde hepsi öldürülüp bugünkü kümbetin olduğu yere defnedilirler.

Bir diğer efsane ise; Niksar'ı fetheden Türk askerleri kalede yaşayan kızlara âşık olurlar. Kırk kız gizli geçitlerden askerleri içeri almak için anlaşılır. Bu durum kalenin askerleri tarafından duyulur. Türk askerleri gizli geçitlerden içeri girmek için gittiklerinde bu kırk kızın kellelerini kesilmiş olarak bulurlar.

¹⁴⁸ Niksar Belediyesi, Niksar Kent Rehberi, 34.

¹⁴⁹ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 316.

*Askerlerimiz kırk kızın kellelerini alarak şuan ki kümbetin olduğu yere defnederler.*¹⁵⁰

2.1.2.4.2. Melik Gazi Türbesi

Niksar ilçe merkezinde Melik Gazi Mezarlığı'nda yer almaktadır. Giriş kapısının üzerinde kitabesi bulunmaktadır. Kitabede tarih belirtilmediği için ne zaman yapıldığı bilinmemektedir. Ancak 12. yüzyılda inşa edildiği düşünülmektedir. Kitabesindeki tek satırlık yazı, yaptıranın Hacı Çarık oğlu Nusret olduğunu söylemektedir. Kitabede Melik Gazi ile ilgi bir şey yazmamasına rağmen eserin onun manevi kişiliğine saygı amaçlı yapılmış bir eser olduğu düşünülmektedir (Fotoğraf 2.13).¹⁵¹

Fotoğraf 2.13. Melik Gazi Türbesi

Türbe tek katlıdır. Kareye yakın dikdörtgen bir planı vardır. İnşa malzemesi moloz taş, kesme taş ve tuğladır (Fotoğraf 2.13). Türbe duvarlarındaki farklı tip taşlardan eserin onarım gördüğü anlaşılmaktadır. Türbenin çevresi mezar taşları ve kitabelerle donatılmış açık hava müzesi gibidir (Fotoğraf 2.14). Özellikle yerli turistlerin uğrak yeridir.

¹⁵⁰ “Farklılık Arz Eden Kırkkızlar Kümbeti”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 19.

¹⁵¹ Mehmet Mercan, Mehmet Emin Ulu, *Tokat Kitabeleri*, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara 2003, 153.

Fotoğraf 2.14. Melik Gazi Türbesinin Bahçesi

2.1.2.4.3. Sunguriye Türbesi

Niksar ilçe merkezindedir. Cami-i Kebir Mahallesi'nde Hacı Mehmet Morkoyuncu'ya ait evin avlusu içerisinde kalmıştır. Kitabesi bulunmayan türbenin içinde üç kabir bulunur (Fotoğraf 2.15).¹⁵²

Fotoğraf 2.15. Sunguriye Türbesi

¹⁵² Selçuk, 53.

1939 depreminde hasar gören türbenin tavanı, doğu ve kuzey duvarlarının tamamı ile batı duvarının bir kısmı yeniden inşa edilmiştir. Duvarları moloz taştan yapılan eserin iç duvarlarında ve kubbede tuğla, tabanda ise çini kullanılmıştır.¹⁵³

2.1.2.4.4. Yusuf Şah Türbesi

Moloz taştan yapılmış olan bu eser; Niksar ilçe merkezindedir. Yusuf Şah Mahallesi'nde kale surları içerisinde yer almaktadır.

2.1.2.4.5. Yağbasan Türbesi

Niksar Kalesi içerisinde Yağbasan Medresesi'nin batısında yer alır. 1939 depreminde tamamen yıkılmıştır. Deprem sonrası geriye temel taşları kalan eser; A. Gabriel'in anlattığına göre moloz taş örgü üzerine kesme taş kaplama olarak inşa edilmiştir. XII. yüzyılda yapıldığı düşünülen yapının pencere kemerleri tuğla ile örgülü olup üzeri kubbeyle kapatılmıştır.¹⁵⁴

2.1.2.4.6. Doğan Şah Alp Türbesi

Niksar ilçe merkezinde Melik Gazi Mezarlığı'nın girişinde, sol taraftadır. Doğu batı yönünde planlanmış dikdörtgen biçimindedir. Eser moloz taşla yapılmıştır. Türbede çok sayıda lahit olmasına rağmen günümüzde tek bir lahit kalmıştır ki onun da bazı bölümleri eksiktir.¹⁵⁵

2.1.2.4.7. Ak Yapı (Ağa Yapı) Türbesi

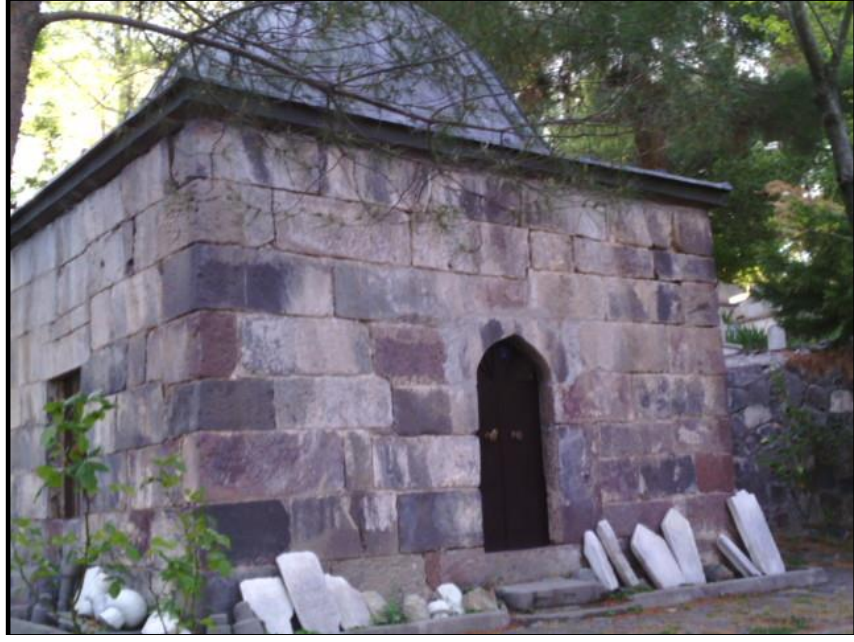
Niksar'da Melik Gazi Mezarlığı içerisinde. Kitabesi ya da yapıldığı tarihe dair net bir bilgi bulunmamaktadır. Kareye yakın dikdörtgen planlıdır. Üstü kubbe biçiminde örtülmüş olan eserin duvarları moloz taşla inşa edilip, kesme taşla kaplama yapılmıştır (Fotoğraf 2.16).¹⁵⁶

¹⁵³ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 325.

¹⁵⁴ Saygılı, 35.

¹⁵⁵ Ali Akdamar, *Uygurluklar Merkezi Niksar*, Niksar Belediyesi Yayınları, Tokat 2000, 102.

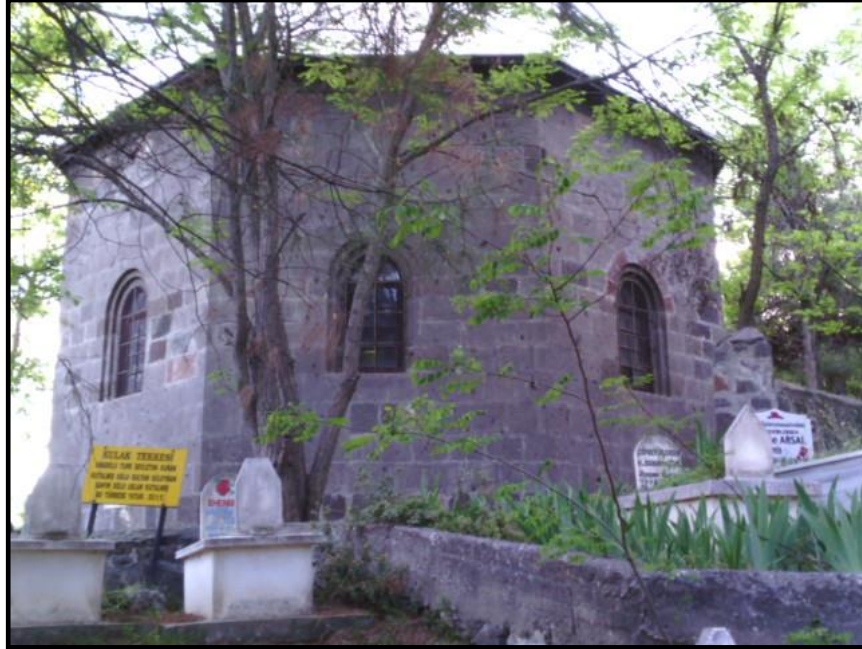
¹⁵⁶ TC Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 298.

Fotoğraf 2.16. Ak Yapı Türbesi

2.1.2.4.8. Kulak Tekkesi

Niksar'da Melik Gazi Mezarlığı'ndadır. 12. yüzyılda yapıldığı tahmin edilmektedir. Moloz taştan yapılmış eser, tadilat gördükten sonra üzeri kesme taşla kaplanmıştır. Sekizgen planlıdır (Fotoğraf 2.17).¹⁵⁷

Fotoğraf 2.17. Kulak Tekkesi

¹⁵⁷ TC Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 317.

2.1.2.5. Medreseler

2.1.2.5.1. Yağıbasan Medresesi

Niksar Kalesi'ndedir. Bir benzerinin de Tokat'ta yapıldığı medrese Danişmentliler döneminde (1158) Anadolu'da yapılan ve günümüze kadar gelebilen ilk ve en eski medreselerdendir.¹⁵⁸ Birinci Dünya Savaşı öncesinde Melik Gazi Türbesinde bir medrese kitabesi bulunmuş olup bu kitabenin kitabesi olmayan Yağıbasan Medresesine ait olduğu düşünülmektedir.¹⁵⁹ Nizamettin Yağıbasan tarafından yaptırılan bu medrese Anadolu'nun ilk kapalı avlulu medrese alanına sahiptir. Medrese tek katlı ve kareye yakın dikdörtgen yapıdadır (Fotoğraf 2.18, Fotoğraf 2.19). Yapının iç duvarları ile dış duvarları arasında kalınlık farkı bulunmamaktadır. Tamamıyla moloz taştan inşa edilmiştir.¹⁶⁰ Günümüzde, ziyarete açık olan Yağıbasan Medresesi yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekmektedir.

Fotoğraf 2.18. Yağıbasan Medresesi (Güney Cepheden)

¹⁵⁸ “Niksar Kalesi”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 15.

¹⁵⁹ Aptullah Kuran, “Tokat ve Niksar’da Yağıbasan Medreseleri”, *Vakıflar Dergisi*, (VII), Baha Matbaası, İstanbul 1968, 41.

¹⁶⁰ K. Armagan Korkmaz ve diğ., “Tokat Yağıbasan Medrese Yapısının Deprem Riskinin Değerlendirilmesi”, *Celal Bayar Üniversitesi Fen Bilimleri Dergisi*, (8), 2013, 44.

Fotoğraf 2.19. Yağıbasan Medresesi (İç Kısım)

2.1.2.5.2. Hacı Çıkrık Medresesi

Kent merkezinde Bengiler Mahallesi'nde yer almaktadır. Çanakçı Deresi'nin kuzey kıyısındaki yamaca inşa edilmiştir. Selçuklu Emiri Bedreddin Ebu Mansur Şehinşah tarafından inşa edilmiştir. 1182 yılında yaptırılan ve içerisinde üç kabir bulunan dikdörtgen planlı tonoz yapı Hacı Çıkrık türbesi, 1183 yılında yaptırılan medreseden günümüze ulaşabilmiş mimari parçalardır.¹⁶¹

2.1.2.5.3. Taş Mektep

İlçe merkezinde, Taş Mektep Mahallesi'nde, Taş Mektep Sokağı'nda bulunmaktadır. Kitabesi bulunmadığı için yaparı ve yapıış tarihi kesin olarak bilinmemektedir. Yerinde yapılan gözlemlerde eğimli bir araziye kurulduğunu, korkuluklarla çevrili revakları bulunduğunu, moloz taştan inşa edildiğini ve revak ile kapı - pencere sövelerinde kesme taş kullanılmış olduğu anlaşılmaktadır (Fotoğraf 2.20). Günümüzde Niksar Belediyesi'ne bağlı birimler için ofis olarak kullanılmaktadır. Bu eserin turizme kazandırılması için gereken düzenlemenin yapılması ilçe turizminin gelişmesi açısından olumlu bir adım olacaktır.

¹⁶¹ Pars Tuğlacı, *Osmanlı Şehirleri*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1985, 258.

Fotoğraf 2.20. Taş Mektep

2.1.2.6. Hamamlar

2.1.2.6.1. Büyük Hamam

Kaleiçi Mahallesi'nde bulunmaktadır. “Kral Kızı Hamamı”¹⁶² ya da “Roma Hamamı”¹⁶³ olarak da bilinmektedir. Kitabesi bulunmadığı için banisi ve inşa tarihi bilinmemektedir. Doğu – batı yönünde dikdörtgen bir planı olan eser moloz taştan inşa edilmiştir. Zemini taş döşemeli olan hamamda bulunan kurnalar üzerinde peştamallı oturan insan, tavus kuşu, hayat ağacı ve palmet gibi çeşitli motifler işlenmiştir¹⁶⁴. Günümüzde hizmet vermemektedir. Orijinaline uygun restorasyon yapılarak hizmete açılması, turizmin gelişmesi açısından faydalı olacaktır.

2.1.2.6.2. Çavuş Hamamı

İlçe merkezinde Taşra Mahallesi'nde bulunmaktadır. Bulunduğu sokağa adını vermiştir. Moloz taşlardan yapılmış hamam, eğimli bir yamaca doğu - batı doğrultusunda inşa edilmiştir.

¹⁶² Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 301.

¹⁶³ Niksar Belediyesi, *Niksar Kent Rehberi*, 56.

¹⁶⁴ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 301.

2.1.2.6.3. Ardıçlı Hamamı

Niksar-Ünye karayolunun 13'üncü kilometresinde anayola 250 metre mesafede bulunmaktadır. Yörede hamam başı olarak bilinen yapı dikdörtgen planlıdır. Duvarlar moloz taştan kemer ise kesme taştan yapılmıştır. Kubbesi tamamıyla yıkılmış durumdadır.¹⁶⁵

2.1.2.6.4. Kale Hamamı

Niksar Kalesi içerisinde iç kale surlarına bitişik bir şekilde inşa edilmiştir. Günümüzde Kale Hamamı harabe biçimindedir. Sadece surların tarafında kalan duvarları ayakta kalabilmiştir. Doğu – batı yönünde uzanan dikdörtgen biçimli bir planı vardır. Moloz taştan inşa edilmiş hamamın tuğla örgülü kubbesinin olduğu kalıntılardan anlaşılmaktadır (Fotoğraf 2.21).

Fotoğraf 2.21. Kale Hamamı

2.1.2.6.5. Ünye Hamamı

Şehir merkezindedir. Keşfi Osman Efendi Camii civarında bulunmaktadır. “Matori Hamam” ya da “Yeni Hamam” olarak da bilinmektedir. Banisi ve inşa tarihi

¹⁶⁵ Demir, Demirci, 88.

bilinmemektedir.¹⁶⁶ 1975 yılında sahibi tarafından yapılan tadilatla hamamın içi ve dışı tamamen sıvanmıştır. Moloz taştan yapıldığı düşünülen hamamın yapı malzemesi sıvandığı için tam olarak bilinmemektedir. Hamamın üzerine ise otel yapılmıştır. Zemini mermerle kaplanan hamamın mimarisi büyük oranda değiştirildiği için turistik çekiciliğinin kalmadığı yerinde yapılan gözlemlerle tespit edilmiştir.

2.1.2.7. Köprüler

2.1.2.7.1. Leylekli Köprü

Diğer bir adı Yılanlı Köprü'dür. Kentin içinden geçen Çanakçı Deresi üzerinde yapılmıştır. İlçe merkezinde Arasta Camisi'nin yanındadır. Yapım tarihi tam olarak bilinmeyen ancak Roma döneminde yapıldığı düşünülen köprü adını kemer kilit taşında bulunan ağızda yılan tutan kabartmalı leylek figüründen almıştır (Fotoğraf 2.22).

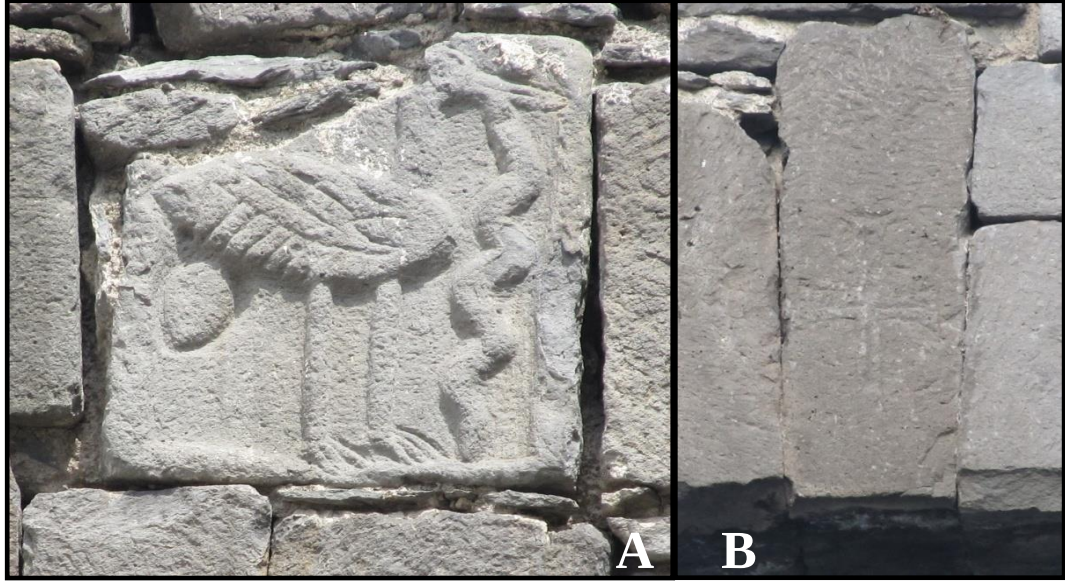

Fotoğraf 2.22. Leylekli Köprü

Ağızda yılan tutan leylek ve leyleğin gerisinde düşmek üzere olan yumurta motifi köprü kemeri üzerindeki taşta işlenmiştir. Taşın yapısal özellikleri ve figüründeki leylek, yılan ve yumurta üçlüsünün Türk - İslam Mitolojisi'ndeki anlamsal ilişkisi düşünüldüğünde, bu taşın buraya Roma döneminde değil Danişmentliler döneminde

¹⁶⁶ Saygılı, 47.

konmuş olabileceği düşünülmektedir.¹⁶⁷ Aynı zamanda köprünün kesme taştan yapılmış kilit taşında bir haç motifi bulunmaktadır (Fotoğraf 2.23).

Fotoğraf 2.23. Leylekli Köprü’de Ağzında Yılan Olan Leylek Figürü (A) ve Haç Motifi (B)

Yuvarlak tek kemer gözlüdür. Yaklaşık 4,5 m genişliğinde olan köprünün her iki tarafında da korkuluk bulunmaktadır. Kemer kısmı kesme taştan, diğer kısımları ise moloz taştan yapılmıştır. Köprü üzerinde bulunan ağzında yılan tutan leylek motifi ile haç, köprünün batı yüzündedir.

2.1.2.7.2. Çilhane (Çilehane) Köprüsü

Cepni Bey Mahallesi’nde Çanakçı Deresi üzerindedir. Yapıldığı tarih bilinmemektedir. Adını hemen yakınındaki Çilhane Camisi’nden aldığı tahmin edilmektedir. Moloz taştan inşa edilen köprünün kemer kısımlarında kesme taş kullanılmıştır. Köprünün her iki kenarında korkuluk bulunmaktadır.

2.1.2.7.3. Kayapaşa Mahallesi Köprüsü

Kentin doğu girişinde, Kayapaşa Mahallesi’nde yer almaktadır. 19. yüzyılda Sivas Valisi Halil Rıfat Paşa tarafından yaptırılmıştır. Tek kemer gözlü bir köprüdür. Kemer

¹⁶⁷ Kamil Şahin, *Danışmentliler Döneminde Niksar*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Matbaası, Tokat 1999, 81.

genişliği yaklaşık 5 metredir. Kemerin kilit taşı vurgulanmış köprü tamamıyla kesme taştan inşa edilmiştir.¹⁶⁸

2.1.2.7.4. Seymenler Köprüsü

Seğmenli Köprüsü olarak da bilinen köprü anakı Deresi üzerindedir. Yapım tarihi bilinmemekle beraber 19. yüzyıla ait bir eser olduğu düşünülmektedir. Kesme taştan yapılmış tek kemere sahip olan köprünün diğer kısımlarında moloz taş kullanılmıştır (Fotoğraf 2.24).

Fotoğraf 2.24. Seğmenler Köprüsü

2.1.2.7.5. Talazan Köprüsü

“Palazan Köprüsü” olarak da anılan köprü Niksar – Erbaa yolunda, Kelkit ayı üzerindedir. Yapılış tarihi net olarak bilinmemektedir. Ancak 13. yüzyılı ilk çeyreğinde yapıldığı kabul edilmektedir. Köprü yaklaşık 9 m yüksekliğinde, 10 m genişliğindedir. Yedi kemerden oluşan köprünün uzunluğu 147 metredir.¹⁶⁹ Yerinde yapılan gözlemlerden köprünün; ortadan kenarlara doğru küçülen kemerlerinden en büyük olanı yani ortada bulunan kemerinin yıkılmış olduğu anlaşılmaktadır. Uzun yıllar düz bir demir köprüyle köprünün bağlantısı yapılmış ve sonradan onarılmıştır. Kemer kısımları

¹⁶⁸ Demir, Demirci, 95.

¹⁶⁹ Niksar Belediyesi, *Niksar Kent Rehberi*, 58.

düz kesme taştan, diğer kısımlar ise moloz taştan yapılmıştır. Köprüde bulunan değişik dönemlere ait taşlar tamir gördüğünün belirtisidir (Fotoğraf 2.25).

Fotoğraf 2.25. Talazan Köprüsü

2.1.2.8. Çeşmeler ve Sarnıçlar

2.1.2.8.1. Halil Efendi Çeşmesi

Kent merkezinde, Melik Gazi Mahallesi'ndedir. Halil Efendi Camisi'nin bitişiğinde bulunan çeşmenin H.1122 (M.1710) yılında yaptırıldığı kitabesinden öğrenilmektedir. Çeşme sivri kemerli yüzeysel bir nişe sahiptir. Kemerin sağ ve sol yanlarında vazodan çıkan lale motifleri kabartma biçiminde işlenmiştir. Düzgün kesme taşla inşa edilen çeşmenin tek kurnası ve taş yalağı bulunmaktadır.¹⁷⁰

2.1.2.8.2. Ulu Cami Çeşmesi

Niksar ilçe merkezinde bulunan Ulu Caminin avlu duvarıyla bitişik durumdadır. Kitabesinde H.1331 (M.1913) ve H.1333 (M.1915) tarihleri vardır. Kesme taştan inşa edilmiştir. Köşelerinde büyükçe birer gül motifi bulunan çeşmenin üç yanı beş sıra silme ile çevrelenmiştir. Çeşme çift kurnalıdır (Fotoğraf 2.26).

¹⁷⁰ Hamza Gündoğdu ve Diğ., *Tarihi Yaşatan İl Tokat*, PYS Vakıf Sistem Matbaası, Ankara 2006, 468.

Fotoğraf 2.26. Ulu Cami Çeşmesi

2.1.2.8.3. Belediye Çeşmesi

İlçe merkezinde, şimdilerde Belediye Konağı olarak kullanılan Eski Hükümet Konağı'nın önünde yer almaktadır. “Çarşı Çeşmesi” veya “Narlı Çeşme” olarak da bilinen¹⁷¹ çeşmenin kitabesi bulunmamaktadır. Mermerden inşa edilmiş çeşmenin her iki yanında birer niş bulunmaktadır (Fotoğraf 2.27).

Fotoğraf 2.27. Belediye Çeşmesi

¹⁷¹ Çal, *Niksar'da Türk Eserleri*, 81.

İç içe kaval ve oyuk silmelerin çevrelediği çeşmenin kenarlarının dış kısmında balık, aslan ve ejder motiflerinden oluşan figürler vardır. Çift kurnalı çeşmenin kurnaları arasında dallarında nar meyvesi ve uçlarında gül ve lale motifleri bulunan bir hayat ağacı motifi vardır. Kurnaları çevreleyen dalgalı silmenin köşe kısımlarında gülçe motifleri bulunmaktadır.¹⁷²

2.1.2.8.4. Lülecizâde Çeşmesi

Niksar Çöreğibüyük Cami karşısındadır. H.1340 (M.1921) yılında yapılmıştır. Lülecizâdeler olarak bilinen Asaf, Ziya ve Nazif kardeşler tarafından yaptırıldığı için “Kardeşler” veya “Lülecizâde Kardeşler” çeşmesi olarak da bilinmektedir. Niksar Harmancık Tepesi Nekropol Alanı’ndan getirilen Roma Dönemi lahitin çeşmeye dönüştürülmesiyle yapılmıştır.¹⁷³ Yerinde yapılan gözlemlerden lahit kapağının tek kurnalı çeşme üzerine yerleştirilmiş olduğunu, lahit teknesinin ise yalak olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır. Lahit kapağının bir yanında koyunlarını otlatan çoban, diğer yanında ise süt sağan kadın figürü vardır (Fotoğraf 2.28).

Fotoğraf 2.28. Lülecizâde Çeşmesi

¹⁷² Gündoğdu ve Diğ., 474.

¹⁷³ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 301.

2.1.2.8.5. Arasta Çeşmesi

İlçe merkezinde, Arasta Çarşısı'nda bulunmaktadır. Gri mermer kitabelinden H.1321 (M.1903) yılında yapıldığı anlaşılmaktadır.¹⁷⁴ Kitabesi iki sıra oyuk silme ile çevrelenmiş olan çeşmenin kurnası ise sade bir silme ile çevrelenmiştir. Çeşme tek kurnalı yapılmış olup klasik bir çeşme özelliğindedir (Fotoğraf 2.29).

Fotoğraf 2.29. Arasta Çeşmesi

2.1.2.8.6. Lüleci Abdulkadir Efendi Çeşmesi

İlçe merkezinde Melik Gazi Mahallesi'nde yer almaktadır. Tek kurnalı çeşmenin yalağı, tek parça taştan oyularak yapılmıştır. Çeşmenin blok taşlarla örülmüş sade bir gövdesi vardır.

¹⁷⁴ Saygılı, 48.

2.1.2.8.7. Kale İçi Çeşmesi

Niksar İlçe merkezindedir. Dış kalenin Ulu Cami karşısındaki kapısının iç tarafındadır. Tek kurnalı bir çeşmedir. Kesme taşlarla inşa edilmiştir. Derin olmayan yüzeysel bir işlemesi vardır (Fotoğraf 2.30).

Fotoğraf 2.30. Kale İçi Çeşmesi

2.1.2.8.8. Sarnıç

Niksar kent merkezinde, Kültür Mahallesi'nde bulunmaktadır. Roma dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Sarnıcın kuzeyinde bulunan ana yapısı, üzerine inşa edilen bir binanın temelleri altında kalmıştır. Sarnıcın güney duvarının orta kısmında dış cephede bulunan çeşmeyi besleyen oluk deliği yer almaktadır. Sarnıcın güney duvarındaki tonozların birleşim kısmında bulunan künklerden ise sarnıca su geldiği anlaşılmaktadır.

2.1.2.9. Tarihi Yerleşmeler ve Arkeolojik Alanlar

2.1.2.9.1. Efkerit Vadisi ve Luvi Tapınağı

Niksar ilçe merkezine 10 km kadar uzakta bulunan Efkerit mevkiinde bulunmaktadır. Bir kanyon içerisinde bulunan yapıtlar mağara, irili ufaklı Tümülüs ve mezar kalıntıları ile Luvilere ait bir tapınaktan ibarettir. Luvilerin M.Ö. 3000 yıllarında

gerçekleştiği düşünülen Nuh Tufanı’ndan kaçarak bu mağara ve tapınakları inşa ettiği düşünülmektedir. Buranın daha sonraları Nizamettin Yağıbasan tarafından askeri üs olarak kullanıldığı bilinmektedir (Fotoğraf 2.31).¹⁷⁵

Fotoğraf 2.31. Efkerit Vadisi Luvi Tapınağı*

2.1.2.9.2. Gökçeli Höyüğü

Niksar’a bağlı Gökçeli beldesinin güneybatısında bulunmaktadır. Gökçeli beldesinin eski adı “Lâdik” olduğu için burada bulunan höyük “Lâdik Höyüğü” olarak da bilinmektedir. Höyük yaklaşık 75 m çapındadır. Kaçak kazılar sonucunda tahrip olan höyüğün yüzeyinde bulunan seramik parçalarından Frig Çağı, Helenistik ve Roma Dönemlerinde iskân gördüğü anlaşılmaktadır.¹⁷⁶

2.1.2.9.3. Hüseyin Gazi (Tis Köyü) Höyüğü ve Nekropol Alanı

Niksar’a bağlı eski adı Tis olan Hüseyingazi köyü sınırları içerisindedir. Hüseyingazi köyünün batısında yer alan höyük halen mezarlık olarak kullanılmaktadır. Yaklaşık 70 m çapında olan ve kalkerli ana kayası üzerine mezar yapılmış oldukça

¹⁷⁵ “Efkerit Vadisi ve Luvi Tapınağı”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 55.

* Niksar Belediyesi personeli Atalay KİPECI’nin arşivinden alınmıştır.

¹⁷⁶ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, Tokat Merkez ve İlçeleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri, Tokat 2009, 320.

yüksek bir tepe şeklindedir. Üzerindeki kayaya oyulmuş kaya mezarları bulunmaktadır. Höyüğün yüzeyinde çok sayıda, bir kısmı boyalı olan seramik parçalarının bulunduğu bilinmektedir.¹⁷⁷

2.1.2.9.4. Hun Tepesi Höyüğü

Bazı kaynaklarda Un Tepesi Höyüğü olarak geçen¹⁷⁸ Hun Tepesi Höyüğü Buzköy civarındadır. Talazan Köprüsü'nün güneydoğusunda yer almaktadır.

Zirai faaliyetler ve kaçak kazılar neredeyse ülkemizdeki tüm höyüklerle zarar vermiştir.¹⁷⁹ Hun Tepesi Höyüğü de bu kaçak kazılardan nasibini almıştır. Kaçak kazılarla zarar verilen höyüğün değişik yerlerinde kazı çukurlukları oluşmuştur. Bu çukurlardan höyüğün kültür katmanları seçilebilmektedir. Yine aynı şekilde kaçak kazı çukurlarında gün yüzüne çıkan seramiklerden Eski Tunç Çağı, Hitit, Helenistik, Roma ve Bizans Dönemlerinde iskân gördüğü anlaşılmaktadır.¹⁸⁰

2.1.2.9.5. Boğazbaşı (Dönekse) Höyüğü

Niksar'da eski adı Dönekse olan Boğazbaşı köyünde bulunmaktadır. Boğazbaşı köyünün yaklaşık 1,5 km kuzeydoğusundadır. Yüksek sarp bir tepe üzerinde bulunan höyük çevresinde Demir Çağı, Helenistik, Roma, Bizans ve Selçuklu dönemlerine ait seramiklere rastlanılmıştır.¹⁸¹

2.1.2.9.6. Ayvaz Memba Suyu Tesisleri Mozaik Kalıntısı

İlçede Ayvaz Suyu Memba Tesisi'nin arka bahçesinde ortaya çıkartılmıştır. Tuğla duvarlar arasında kalan mozaiklerin taban mozaïği olduğu düşünülmektedir. Bulunan mozaik kalıntıları duvarlar arasında yaklaşık iki metrelik genişlikte ve yapının koridoru olabilecek bir yerdedir.¹⁸²

¹⁷⁷ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2009, 368.

¹⁷⁸ Mehmet Özsait, "1993 Yılı Ordu-Mesudiye ve Sivas-Koyulhisar Yüzey Araştırmaları", *XII. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Yayın No: 1735, Ankara 1995, 470.

¹⁷⁹ Kurtuluş Kıymet, *M.Ö. II. Binde Orta Karadeniz Bölgesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004, 30.

¹⁸⁰ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 367.

¹⁸¹ Yalçın, 74.

¹⁸² Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 364.

2.1.2.9.7. Leis Han Kalıntısı

Niksar'a bağlı Leis köyünün kuzeydoğusunda, Orta duvar mevki civarındadır. Mevcut kalıntının, bir hana ait duvarın doğu köşesi olduğu düşünülmektedir. Kalıntının bulunduğu alanın üstü tamamıyla toprakla dolmuş olup yapı moloz taş örgülüdür.

2.1.2.9.8. Roma Dönemi Arsenali

Niksar ilçe merkezinde İsmetpaşa Mahallesi'nde bulunmaktadır. Yapı kuzey güney doğrultusunda uzanan dikdörtgen planlıdır. Birbirine paralel uzanan iki galeriden oluşmaktadır. Yapıtın kuzey ve güneyinde birer giriş kapısı bulunmaktadır. Oldukça tahrip edilmiş olan bu girişler tek parça iri taş sövelerden yapılmıştır (Fotoğraf 2.32).¹⁸³

Fotoğraf 2.32. Roma Dönemi Arsenali*

Ana galeri boyunca yapıtın doğu kısmında 11 adet oda bulunmaktadır. Odalar tonoz örtülüdür. Galeriyeye bağlantıları kemerli kapılarla sağlanmaktadır. Tüm bu mimari özelliklerinden yapıtın Roma dönemine ait olduğu anlaşılmaktadır.¹⁸⁴

¹⁸³ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 369.

* Niksar Belediyesi personeli Atalay Kipeci'nin arşivinden alınmıştır

¹⁸⁴ "Roma Dönemi Arsenali", *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 52.

İl Kültür Turizm Müdürlüğü bu eseri güzel sanatlar galerisine dönüştürmeyi planlamaktadır.¹⁸⁵ Ancak eser henüz ziyarete açılmamıştır. Gerekli düzenlemeler yapıldıktan sonra yerli ve yabancı turistlerin ilgisini çekeceği düşünülmektedir.

2.1.2.9.9. Harmancık Yamaç Yerleşmesi

Niksar'da Harmancık Mevkii civarındadır. Mevcut kalıntılarla, Şehitler Kültür Parkı'nın hemen üstünde bir yamaçta bulunmaktadır. Yerleşmenin Roma dönemine ait olduğu düşünülmektedir. Bu yamaç yerleşkesinde bulunan bir lahitin kent merkezine götürülerek Lülecizâde Kardeşler çeşmesinin yapımında kullanıldığı bilinmektedir.¹⁸⁶

2.1.2.9.10. Buzköy Yerleşme Kalıntısı

Niksar'da Buzköy sınırları içerisinde Hamam olarak adlandırılan mevkidedir. Helenistik ve Roma dönemi izlerine rastlanılmıştır.¹⁸⁷

2.1.2.10. Müzeler

Tarihi eserler açısından oldukça zengin olan ilçede henüz Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müze bulunmamaktadır. Özellikle kültür turizminin vazgeçilmez unsuru olan müzelerin ilçede eksikliği fark edilmiş ve kentin muhtelif yerlerine bu müzelerin kurulması planlanmıştır.

Hükümet Caddesi ile Terazı Bayırı Sokağın köşesinde bulunan ve 19. yüzyıl eseri olan Taş Bina'nın müze olarak kullanımı planlanmaktadır. Henüz tam olarak faaliyete geçmemiş olan müzede ilçe tarihine mührünü vurmuş farklı devletlere ait yaklaşık 200 parça eser sergilenmektedir. Ayrıca Cahit Külebiye ait farklı eserler sergilenmektedir. Tam olarak faaliyete geçirildiğinde buranın "Niksar Yaşayan Kent Müzesi" olarak da hizmet vermesi planlanmaktadır (Fotoğraf 2.33).

¹⁸⁵ İl Özel İdaresi, *Stratejik Planı (2011-2015)*, Tokat 2010, 93.

¹⁸⁶ Gündoğdu ve Diğ., 467.

¹⁸⁷ David H. French, "Küçük Asya Roma Yolları ve Miltaşları 1986", *V. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987, 194.

Fotoğraf 2.33. Niksar Müzesi Olarak Hizmet Vermesi Planlanan Taş Bina

İlçenin diğer bir müzesi ise doğa sevgisini yaymak, doğayı tanıtmak, sevdirmek ve korumak amacıyla 2011 yılında kurulan Niksar Doğa Sporları ve Turizm Derneği'nin (NİDOST) hizmet verdiği Çıtakoğlu Konağı'nın bir kısmında açılması planlanmaktadır. Burada açılması planlanan müzenin; "Niksar Büyükleri Müzesi" olarak hizmet vermesi düşünülmektedir. Bu müzelerin haricinde Yağıbasan Medresesi'nin üç odası kaleyi ziyaret edenler için küçük bir müze olarak düzenlenmiştir. Ayrıca Danişment Gazi Mezarlığı'nın "Açık Hava Taş Eserler Müzesi" olarak ziyaretçilerine hizmet vermesi planlanmaktadır.

Turistik değerleri oluşturan kültürel kaynaklardan birisi de müzelerdir.¹⁸⁸ Tarihi ve kültürel değerleri toplama, koruma, belgeleme ve sergileme gibi amaçları müzelerin önemini artırmaktadır.¹⁸⁹ Müzeler bu amaçlara hizmet ederken turizmin gelişmesine sağlayacağı katkı azımsanamayacak büyüklüktedir. Dolayısıyla ilçeye kazandırılması planlanan müze projelerinin en kısa zamanda hayata geçirilmesi ilçede turizm ve turizm bilincinin gelişmesinde önemli rol oynayacaktır.

¹⁸⁸ Küçükaslan, 30.

¹⁸⁹ M. Serdar Sezer, *Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi*, (Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010, 54.

2.1.2.11. Diğer Eserler ve Sivil Mimari Örnekleri

2.1.2.11.1. Niksar Konakları

Niksar konakları Anadolu Türk konaklarının gelişim süreci içerisinde klasikleşen ve son evresini oluşturan konak mimarisine sahiptir. Bulunduğu tabii çevrenin şartları mimarinin şekillenmesine öncülük etmiştir. Ayrıca ilçenin konak mimarisi, bağlı bulunduğu ilin konak mimarisi ile neredeyse her yönden uyumluluk, benzerlik göstermektedir (Fotoğraf 2.34).¹⁹⁰⁻¹⁹¹

Fotoğraf 2.34. Niksar Konakları

Geleneksel Türk ev mimarisinde olduğu gibi evlerin zemin katı genel hizmetlere ayrılmıştır. Üst katlara geçişler farklı yönlerden konularak mahremiyeti koruma amaçlanmıştır. Konaklarda yüklük, ocak, gusülhane, banyo (cağ), dolap, sedir ve raf gibi elemanlar zengin veya fakir konağı olsun hepsinde mevcuttur. Zengin ve orta sınıf arasındaki fark Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi Niksar konaklarında da iç mekânların, cephe, saçak ve çatı kısımların malzeme çeşitliliği ile süsleme ayrıntısında ve ayrıca oda sayısında kendini göstermektedir.¹⁹²

¹⁹⁰ Halit Çal, "Tokat Evleri", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu: 2-6 Temmuz 1986- Tokat*, Gelişim Matbaası, Ankara 1987, 365-366.

¹⁹¹ Halit Çal, *Tokat Evleri*, Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 894, Asar Matbaacılık, İstanbul 1989, 28-50.

¹⁹² M. Sıtkı Aydıngün, *Niksar Arkeolojik Sit Alanı İçerisinde Sokak Silüetleri*, Niksar Belediyesi Yayınları, Ankara 2001, 3.

Küçük yerleşme alanlarında tarihsel turizmin gelişebilmesi için bu alanlardaki tarihi konutların korunarak turizme kazandırılması oldukça önemlidir.¹⁹³ Taş Bina, Dağdelenoğlu Konağı, Mukayitoğlu Konağı, Çoroğulları Konağı, Dağdenoğulları Konağı, Softaoğlu Konağı, Sabri Özdemir Konağı, Tahsin Çavuşoğlu Konağı, Halit Köktürk Konağı ve ismen tek tek zikredilemeyecek çok sayıda konak Niksar'ın sokaklarını tarihsel turizm için cezbedici kılmıştır. Bu eserlerin çoğu geçirdikleri restorasyon neticesinde turizme kazandırılabilir duruma gelmiştir.

Ülkemizin hemen hemen her yerinde tarihsel konutlar küçük ölçekte de olsa korunmuştur. Ancak sokak, mahalle gibi bir bütün halinde koruma pek mümkün olamamaktadır. Tarihsel konutlarını bütünüyle koruyabilen yerleşmeler turizm açısından tercih edilen çekim merkezleri olmuşlardır.¹⁹⁴ Bu yüzden araştırma sahasındaki tarihsel konutlara yapılan restorasyon çalışmaları bir bütünlük arz etmelidir. Bu bağlamda yapılan restorasyon çalışmaları daha da genişletilerek markalaşmış “Niksar Konakları” algısı oluşturulmalı ve bu yapıtların bir kısmı konaklama amaçlı veya müze ev olarak turizme hizmet eder hale getirilmelidir. Bu doğrultuda çalışmalar yapılırken ilçe halkının da tarihin bir parçası olduğu planlamalar yapılmalıdır. Aksi halde sadece turizm odaklı yapılacak düzenlemenin turizm sezonu sonrasında konakların bütün işlevselliğini kaybetmesine neden olacağı¹⁹⁵ bilinmelidir.

2.1.2.11.2. Hükümet Konağı

Niksar ilçe merkezine Sultan II. Abdulhamid devrinde 1905-1907 yılları arasında Niksar eşrafından Hacı Abdurrahman Efendi tarafından yaptırılmıştır. İlk zamanlarda hükümet konağı olarak hizmet vermiş olup daha sonra halk kütüphanesi olarak da kullanılmıştır. Yakın zamanda yapılan restorasyon çalışması sonrasında, günümüzde belediye konağı olarak hizmet vermektedir.¹⁹⁶

¹⁹³ Suna Doğaner, *Türkiye Kültür Turizmi*, Doğu Kitabevi, İstanbul 2013, 147.

¹⁹⁴ Doğaner, *Türkiye Kültür Turizmi*, 166.

¹⁹⁵ Doğaner, *Türkiye Kültür Turizmi*, 211.

¹⁹⁶ Niksar Belediyesi, *Niksar Kent Rehberi*, 48.

Fotoğraf 2.35. Eski Hükümet Konağı

Doğu – batı yönünde uzanan dikdörtgen planlı eser, İstanbul’da yoğun olarak görülen ve etkileri Anadolu’da hissedilen Batı üslubunun izlerini yansıtmaktadır. Bina iki katlı olup katlar arasında silme vurgusu kullanılmıştır. İnşasında düzgün kesme taş kullanılan eser, üçgen alınlıklı, dışarı taşmış taş söveli pencerelerle hoş ve estetik bir görüntüye sahip olmuştur (Fotoğraf 2.35).¹⁹⁷

2.1.2.11.3. Niksar Ahşap Dükkânları

İlçe merkezinde Çepnibey Mahallesi’nde yer almaktadır. III. Derece arkeolojik sit alanı içerisinde kalan dükkânlar ahşap malzeme ile inşa edilmişlerdir. Gerek malzeme-teknik gerekse mimari özellikleriyle daha çok ev mimarisi özelliğinde olan dükkânlar iki veya üç katlı olarak inşa edilmiştir. Genel mimari özellikleri, dükkân sayılarını arttırmak amacıyla sonradan değiştirilmiştir. Yapıldığında bazı kısımları şehir hanı olarak kullanılan bu yapıtlar sonradan mimari değişikliklerle dükkânlara dönüştürülmüşlerdir.¹⁹⁸

¹⁹⁷ Gündoğdu ve Diğ., 492.

¹⁹⁸ Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, 2010, 356.

2.1.2.11.4. Su Değirmenleri

Niksar; Dünya'nın ilk dikey milli su değirmenleri ile dönemin endüstri başkenti olarak değerlendirilmektedir.¹⁹⁹ Amasyalı ünlü coğrafyacı Strabon; Anadolu tarihinde bilinen ilk su değirmenlerinin Caberia'da (Niksar), Lykos (Kelkit Çayı) üzerinde Mithridates Krallığı döneminde (yaklaşık olarak M.Ö. 1. yüzyıl) inşa edildiğini söylemektedir.²⁰⁰ M.Ö. 1. yüzyılda ilk dikey milli su değirmeninin inşa edilmesinden sonra Çanakçı ve Maduru Deresi üzerine sayıca çok fazla su değirmeninin yapıldığı Endüstri Tarihi ve Coğrafya kayıtlarında yer almıştır. Ayrıca bilimsel araştırmalar sonucu elde edilen bilgilere göre; suyun içme ve sulama amaçları dışında endüstriyel amaçlı ilk kullanımı Niksar'da görülmüştür. Söz konusu bu değirmenler basit planlı olup duvarları moloz taştan yapılmıştır. Yükseklikleri yaklaşık 3 m olan yapıların duvarı 50 – 60 cm kalınlığındadır.²⁰¹

2.1.2.11.5. Erzurumlu Emrah Anıt Mezarı

18. yüzyıl sonlarında Erzurum'un Tanbura köyünde doğan ünlü halk şairi Erzurumlu Emrah'a ait olan anıt mezar, şairin sürekli gittiği, şimdilerde Adalının Kahvehanesi olarak bilinen Mahfel'in karşısındaki Tekke Bayırı mevkisindedir. (Fotoğraf 2.36).

¹⁹⁹ <http://www.hendesdergisi.com/icerikgoruntule/10-51-profdr-atilla-bir.aspx> (25.06.2014)

²⁰⁰ Strabon, *Coğrafya (Geographika)*, (1969), (Çev. Adnan Pekman), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 1437, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1969, 49.

²⁰¹ "Dünyanın İlk Dikey Milli Su Değirmenleri", *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 49-50.

Fotoğraf 2.36. Erzurumlu Emrah Anıt Mezarı

1854’te Niksar’da vefat eden şairin mezarını Prof. Dr. Abdülkadir Karahan tespit etmiştir. Şairin mezarında bulunan 12 satırlık kitabeyi Tokatlı Hacı Abdülkadir Hoca “Hıfzı” lakabıyla yazmıştır.²⁰²

2.1.2.11.6. Cahit Külebi Anıt Mezarı

Tokat’ın Zile ilçesinde 20 Aralık 1917’de doğan ve ilk “Adamın Biri” isimli ilk şiir kitabını 1946’da yayınlayan ünlü şaire ait anıt mezar, Erzurumlu Emrah Anıt Mezarı’nın yakınındadır. 20 Haziran 1997’de vefat eden şaire ait anıt mezar 25 Haziran 2010 tarihinde yapılan törenle ziyarete açılmıştır.

2.1.2.11.7. Şehitler Anıtı ve Kültür Parkı

Niksar’da Harmancık Yamaç Yerleşmesi ile çevre yolu arasındaki mevkidedir. Şehitlerimizin anısına inşa edilen yapıtta Türkiye’yi temsilen Türk Bayrağı ve 16 Türk devletini temsil eden devlet bayrakları gönderde dalgalanmaktadır (Fotoğraf 2.37).

²⁰² Ersal Yavi, *Tokat (Komana)*, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul 1986, 152.

Fotoğraf 2.37. Şehitler Anıtı ve Kültür Parkı

Niksar tarihi yapılar açısından oldukça zengindir. Buraya kadar bahsetmiş olduğumuz kaleler, camiler, kiliseler, medreseler, çeşmeler ve bunun gibi tarihi dokular ilçede kültür turizmi için oldukça önemli yapıtlardır. Genel olarak kent merkezinde yoğunlaşmış bu yapılar şehre ayrı bir hava katmaktadır. Bilindiği üzere yerleşmelerdeki tarihi dokular mevcut sosyo - ekonomik değişikliklerle beraber tahribata uğramaktadır.²⁰³ Niksar’da da sosyo - ekonomik değişiklikler benzer bir şekilde ilçedeki eserlerin tahrip olmasına neden olarak özellikle tarihsel turizmin gelişmesinde engel oluşturmuş olsa da ilçe hâlihazırda, tarihi ve kültürel turizmi canlandırabilmek için çok sayıda tarihi yapıya sahiptir.

2.1.3. Kültürel Çekicilikler

Akdeniz havzası ülkeleri, mevcut kültürel çekicilikleri, tarihi değerleri ve renkli mutfak kültürü gibi nedenlerle dünyanın en çok turist çekebilen yerleri arasında gösterilmektedir.²⁰⁴ Bu durumu, kültürel çekiciliklerle turizm potansiyeli arasında doğru orantı olduğu şeklinde yorumlamak mümkündür. Dolayısıyla oldukça zengin yöresel kültürel zenginliği sayesinde Niksar; turizmde hızlı bir gelişme ivmesi kazanabilecek niteliktedir. İlçe halkı kültürel etkinliklerini geçmişten günümüze taşıyarak kültürel değerlerini korumaktadır. İlçe halkının dini inançları geleneksel yaşam biçimini şekillendirmiş, yöreye has kültürün oluşmasına katkı sağlamıştır. İlçe halkının aile

²⁰³ Doğaner, *Türkiye Kültür Turizmi*, 197.

²⁰⁴ Gözde Emekli, “Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm”, *Ege Coğrafya Dergisi*, (15), 2006, 57.

bağları ve komşuluk ilişkileri güçlüdür. Oldukça misafirperver olan yörede düğünler, cenaze törenleri, hasta ziyaretleri, bayramlar tüm mütevazılığıyla ilçe halkının birbirine olan muhabbetini artırarak sosyal bağları güçlendirmiştir. Mevcut bu kültürel atmosfer yörede turizmin gelişmesi için önemli katkılar sağlayabilecek niteliktedir.

İlçe kent merkezi ile çoğu köy ve kasabasında birlik beraberlikte devamlılığı sağlamak, kültürel etkileşimi artırmak amacıyla; yerel veya ulusal çapta yayla şenliği gibi etkinlikler düzenlenmektedir (Tablo2.2). Bilindiği üzere bu tip etkinlikler iç turizmde önemli bir hareketliliğin oluşmasına katkı sağlamaktadır.²⁰⁵ Öyle ki bu etkinliklerden bazıları özellikle son yıllarda yerel hatta ulusal kimlik özelliğinden çıkarak uluslararası düzeyde kültürel etkileşime sahne olmuştur.

Tablo 2.2. Niksar’da Geleneksel Olarak Düzenlenen Etkinlikler

	Niksar’da Geleneksel Olarak Yapılan Etkinlikler
1	Akgüney Köyü Yayla Şenlikleri
2	Erzurumlu Emrah ve Cahit Külebi’yi Anma Etkinliği
3	Geleneksel Keltepe Yürüyüşü
4	Gökçeli Belediyesi Akpınar Yayla Şenlikleri
5	Günebakan Kasabası Kayabaşı Şenliği
6	Kuyucak Köyü Gurbetten Sılaya Hasret Şenlikleri
7	Kuyucak Kültür ve El Sanatları Şenlikleri
8	Niksar (Oryantiring) Çamiçi Yayla Şenlikleri
9	Niksar Gülbayır, Keltepe Kültür ve Doğa Festivali
10	Ormancık Köyü Polat Gazi Anma Şenlikleri
11	Özalan Kasabası Yayla Şenlikleri
12	Ramazan Sokağı Etkinlikleri
13	Sorhun Köyü Kır Şenlikleri
14	Yazıcık Karaçam Düden Yayla Kır Yemeği Etkinliği

Niksar’ın kendine has kültüründe kahvehane kültürü ayrı bir yer tutar. Kahvehane kültürü geçmişten günümüze canlılığını korumuştur. Günümüzde üstlendiği görevi pek de değişmeyen kahvehaneler geçmişte haberin kaynağının bulunduğu iletişim merkezleriydi.²⁰⁶ Bu kahvehaneler günümüzde açılan, mazisi ve ruhu olmayan kültür

²⁰⁵ Serkan Doğanay, “Doğu Karadeniz’de Yayla Turizmi Merkezlerine Yeni Bir Örnek: Taşköprü Yaylası”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, (26), 2011, 234.

²⁰⁶ Turgut Özeke, *Anılar İçinde Niksar*, Özdilek Basın Yayın, Tokat 2012, 124.

düşmanı kahvehanelerden çok farklı olarak; sohbetlerin edildiği, dostların dertleştiği, fikirlerin tartışıldığı, gazetelerin okunduğu birliğin beraberliğin sağlandığı kahvehanelerdir. Mahvel, Kola ve Arasta Kahvehanesi günümüzde de özelliğini yitirmemiş bu asırlık kahvehanelerdendir (Fotoğraf 2.38).

Fotoğraf 2.38. Eskiden Erzurumlu Emrah'ın Sıkça Uğradığı Mahvel (Adalı Kahvehanesi)

2.1.3.1. Folklor

2.1.3.1.1. Halk Müziği

Yöre türküleri Niksarlıların sevgilerini, hüznlerini, hasretlerini, gururlarını ve duygularını derinden anlatan eserlerdir. Anadolu'nun diğer bölgelerinde olduğu gibi Niksar'da da her bir türkünün hikâyesi vardır. Kalenin Bedenleri, Fadik ve Burçak Tarlası yöreye ait türkülerin birkaçıdır. Yörede küçüklü büyüklü herkesin dilinde olan ve sadece Niksar'da değil Anadolu'nun her yerinde bilinen TRT repertuarına girmiş “Kalenin Bedenleri” türküsü şöyledir:

KALENİN BEDENLERİ (NİKSAR'IN FİDANLARI)

Kalenin bedenleri
Koyverin gidenleri
İpek bürük bürünmüş
Niksar'ın fidanları

Kaleden iniyorum
 Çağırsan dönüyorum
 Aşkından kibrit oldum
 Üfürsen yanıyorum

Entarisi aktandır
 Ne gelirse haktandır
 Benzimin sarılığı
 Yâre ağlamaktadır

Anonim

Niksar, kullanılan çalgılar açısından da oldukça zengindir. İlçede tezeneli sazlardan divan, bağlama çöğür, cura; üflemeli çalgılardan dilli – dilsiz çeşitli boy kaval ve düdük, kaba ve orta boy zurna çalınmaktadır. Yaylı saz olarak kemane ve kemençe çalınırken vürmal olarak davul, tef, kaşık ve zillimaşa çalınır. Farklı amaçlarla yapılan toplantılarda en çok tercih edilenlerse; tef, bağlama, çöğür ve kemanedir.²⁰⁷

2.1.3.1.2. Yöresel Giysiler

İlçe halkının geleneksel kıyafetleri Niksar'ın kültürel zenginliğinin en belirgin ifadesidir denebilir. Kültürel renklilik özellikle kadın giysilerinde kendini göstermiştir. Değişik renk ve desenlerin kullanıldığı kadın kıyafetleri rahatlık ve pratiklik açısından gündelik kullanımda vazgeçilmez özelliktedir. Erkek kıyafetlerinde de durum aynı olsa da erkek kıyafetlerinde; kadın kıyafetlerinden farklı olarak çok renklilikten kaçış vardır. Günlük hayatta kadınlar içlik üzerine saya diğer bir adıyla üçpeş olarak adlandırılan entariler giyerken, genç kızlar özel günleri olan kına gecelerinde bindallı ve atlas fistan giymektedir.²⁰⁸

Niksar'da halk oyunları kıyafetleri de yüzyıllar öncesinden günümüze canlılığını koruyarak gelen kültürün ifadesidir. Göz alıcı renkleriyle kadın kıyafetlerini; önlük, işlik, şalvar, tuzluk, fistan, bindallı, yağlık, saç bağı, yazma (elmalı), fes (pullu), dış saya, çorap ve yemeni çarık oluşturmaktadır. Erkek kıyafetlerini ise; göynek, yelek, zıvga (şalvar), kuşak, kaytan (bel bağı), çorap ve çarık oluşturmaktadır (Fotoğraf 2.39).²⁰⁹

²⁰⁷ Saygılı, 70.

²⁰⁸ Saygılı, 72.

²⁰⁹ Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, *Halk Oyunlarımız ve Giysilerimiz*, Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı Kültür Yayınları, Ankara 2011, 58.

Fotoğraf 2.39. Yöresel Erkek ve Kadın Kıyafetleri²¹⁰ (A) ve Yöresel Bindallı²¹¹ (B)

2.1.3.2. Yöresel El Sanatları

Herhangi bir toplumun kültürel yapısını ve karakteristik geleneklerini yansıtan, çoğunlukla elle ya da basit araç gereçler yardımıyla yapılan ekonomik etkinliklere el sanatları adı verilmektedir.²¹² Bir bölgenin kültürel özelliklerini yansıtan yöresel el sanatları özellikle kültür turizminde başlı başına bir çekicilik kaynağı olduğu için önem arz etmektedir.²¹³

Sanayileşen, gelişen yörelerde geleneksel meslek ve beceriler hızla unutulmaya mahkûm olmaktadır²¹⁴. Turizm etkinlikleri açısından oldukça önem arz eden yöresel el sanatları Niksar’da bakırcılık, semercilik, süpürgecilik, yazmacılık, kunduracılık ve dokumacılık olarak kendini gösterse de bu meslekler günümüzde hayatta kalma mücadelesi vermektedir (Fotoğraf 2.40).

²¹⁰ Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, 58.

²¹¹ Demir, Demirci, 166.

²¹² Melda Özdemir, F. Ozan Kaya, “Günümüzde Gaziantep İlinde Bakırcılık”, Gaziantep Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, (10), 2011, 1249.

²¹³ Zafer Öter, “Türk El Sanatlarının Kültür Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Milli Folklor Dergisi*, (86), 2010, 175.

²¹⁴ Öter, 178.

Fotoğraf 2.40. Niksar'ın son semercisi: Duran Çağhan

Cevizi ile meşhur olan ilçede ceviz ağacından yapılan oymalı veya kilim işlemeli sandıklar önemli el sanatları ürünüdür. Özellikle yeni evlenen çiftlerin vazgeçilmez çeyiz eşyası olarak kullandığı sandık sadece Niksar'da değil dünyanın muhtelif yerlerinde pazarlanmaktadır.²¹⁵

Niksar erik kavalı ile de adını duyurmuştur. Dayanıklı olduğu için özellikle erik ağacından yapılan kavallar Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın kaval, zurna ve ney yapımı sanatkârı unvanını verdiği Yaşar GÜÇ' ün elinde can bulmaktadır. Yaşar GÜÇ, babadan kalma mesleği ile 2009 yılında UNESCO tarafından kaval yapımı ve icrası dalında “Yaşayan İnsan Hazinesi” olarak kabul edilmiştir (Fotoğraf 2.41).²¹⁶

²¹⁵ http://www.yenitokat.com/haber/haber_detay.asp?haberID=2787, Erişim Tarihi: 30.06.2014.

²¹⁶ <http://www.yasarguc.net/ozgecmis.html>, Erişim Tarihi: 30.06.2014.

Fotoğraf 2.41. UNESCO tarafından yaşayan insan hazinesi kabul edilen usta: Yaşar GÜÇ²¹⁷

Niksar’da son yıllarda el sanatlarını geliştirmek ve özellikle kadın istihdamını artırmak amacıyla “Sokak Atölyeleri” adıyla yeni bir proje geliştirilmiştir. Niksar Belediyesi’nin 2009 yılında başlattığı bu proje kapsamında kentte 10’dan fazla atölye açılarak yöresel el sanatlarının çeşitlenmesi ve geliştirilmesi sağlanmıştır (Fotoğraf 2.42). Yöresel el sanatlarının kültürel turizmin gelişmesi üzerinde pozitif etkiye sahip olduğu düşünüldüğünde²¹⁸ bu sokak atölyelerinin ilçede turizmin gelişmesine katkı sağlaması kaçınılmaz olacaktır.

²¹⁷ <http://www.yasarguc.net/fotograflar.html>, Erişim Tarihi: 30.06.2014.

²¹⁸ Hülya Kurgun, Yurdanur Yamuk, “Yöresel El Sanatlarının Kültürel Turizmin Gelişimindeki Rolü: Görece (Boncukköy) ve Nazarköy Örnekleri”, *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, (3), 2013, 27.

Fotoğraf 2.42. İlçede Çanakçı Deresi Üzerine Kurulan Sokak Atölyeleri'nden Bir Örnek (C) ve Atölyede Üretilen Yöresel El Sanatı Ürünleri (A-B-D)

Sokak atölyeleri küçük hediyelik eşyaların tasarlanıp yapıldığı Sanat Merkezleridir. Kapı süsleri, çocuk odası süsleri, duvar süsleri, anahtarlıklar, nazarlıklar, cüzdanlar, tablolar, alçı tel bebekler, magnetler, keçeden yapılan süs eşyaları, dekoratif ahşap süslemeleri, alçı ve ahşap maketler, kuklalar ve çeyizlik ürünler bu atölyelerde yapılan başlıca eşyalardır.

2.1.3.3. Niksar Mutfağı

*Yerel tatlar, özgünlüğün tecrübe edilmesinde ve ziyaretçilerin memnuniyet derecesini artırmada önemli katkılar sağlar*²¹⁹ ve bulunduğu yöreye göre yemek alışkanlıklarında çeşitlilik oluşturur. Farklı bölgelerde gelişen farklı iklim koşullarında yetişen bitkilerde çeşitlilik olduğu gibi hayvancılıkta da çeşitlilik oluşmuş ve bu durum yemek geleneklerine tesir etmiştir.²²⁰ Ayrıca Niksar'ın doğal çevre şartları düşünüldüğünde mevcut olan bitkisel ve hayvansal zenginlik evin en büyük kullanım

²¹⁹ Serhat Zaman, Erol Uzun, "Kültürel Turizm İçerisinde Yerel Tatların Önemi: Gaziantep Örneği", 1. Ulusal Coğrafya Sempozyumu:28-30 Mayıs 2012 – Erzurum, Bildiriler Kitabı, 909.

²²⁰ Şükran Erten, "Tokat Yemekleri", *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu*:2-6 Temmuz 1986- Tokat, Gelişim Matbaası, Ankara 1987, 275.

alanlarından biri olan ve genelde oturma odası olarak kullanılan mutfakta yerini bulmuştur.

Niksar'da lezzetli yemeklerin pişirildiği ve doyumsuz sohbetlerin yapıldığı mutfağın bir diğer adı “aşevi” veya “aşkana” dır. Yörede yetişen sebze ve meyveler aşkanaya girerek Anadolu'nun muhtelif yerlerindeki unlu besinlerin haricinde yapılan yemek çeşitliliğini artırmıştır. Yörenin taze sebzeleri ve kuzu etiyle yapılan kendine has ocakta pişirilen tokat kebabı, yaprak sarması, cevizli bat*, baklalı yaprak dolması, kabak kabuğu kavurması, madımak ve pancar yörenin en gözde yemekleridir. Yöreye has baharatlarla yapılan çemen ve pastırmanın ayrı bir tat verdiği keşkek Anadolu'nun diğer bölgelerinde yapılan keşkeklerinden farklı bir lezzettedir. Keşkek, pehli, mercimekli ve fasulyeli bulgur pilavı, nohutlu pirinç pilavı gibi pilavlar ile çökelikli, katmer, cızlak, leylek giliği, muhacir böreği, çarşaf böreği ve cevizli çörek gibi hamur işleri yine sofraları süsleyen yemeklerdir.

Yemeklerden önce içilen bacaklı çorba, zoğallı ve erikli çorba, tarhana, helle çorbası, tutmaç çorbası, gendirme tongası ve kuskus yörenin önemli çorbalarıdır. Yemeklerden sonra yenilen cevizli baklava, yufka tatlısı, ırmik tatlısı, lokma tatlısı ve kalburbastı ise en sevilen tatlı çeşitleridir.

Niksar mutfağında hazır ve ambalajlı yemekler pek tercih edilmez. İlçede sebzenin ve meyvenin bollaştığı aylarda mutfak için gerekli erzak tedarik edilerek kışa hazırlık yapılır. Yıl boyu tüketilecek dut pekmezi, kuşburnu marmelatı, peynirler, yufkalar, erişteler, asma yaprakları (salamura edilerek) çeşitli turşular ve yemeklerin vazgeçilmezi salçalar yaz mevsiminde hazırlanarak kilerde yerini alır.

Yöresel yeme içme alışkanlıkları turistlerin motivasyonunu artırmakta ve yörenin turistik değer kazanmasına katkı sağlamaktadır.²²¹ Bu yönüyle yöreyi ziyaret eden turistlerin yöresel yemeklere kolaylıkla ulaşabilmesi ayrı bir değer katmaktadır. Niksar'da yöresel yemekle hizmet veren işletmeler mevcuttur (Fotoğraf 2.43). Bu işletmeler gastronomi turizmi açısından oldukça önem arz etmektedir.

* Niksar ve Tokat yöresine ait, kısıra benzeyen fakat sulu bir yemektir. Genellikle asma yaprağı ile servis edilir.

²²¹ Serhat Zaman, Erol Uzun, 915.

Fotoğraf 2.43. Niksar’da Yöresel Ev Yemekleri Satan Bir İşletme

2.2. KONAKLAMA TESİSLERİ

Konaklama; geceleme ve beslenmeyi ifade eden turizmin üç temel unsurundan biridir. Herhangi bir yörede turizmin gelişmesinde, konaklama imkânlarının önemi oldukça büyüktür.²²² Bu yüzden araştırma sahasındaki konaklama imkânları hakkında bilgi vermek oldukça yerinde olacaktır.

Niksar’da 5 adet belediye belgeli otel ve bir adet işletme belgeli otel bulunmaktadır. Belediye belgeli oteller; Dicle Otel, Ünye Otel, İpekpalas Otel, İkizoğulları Otel ve Nuri Park Otel’dir. İlçede bulunan tek işletme belgeli otel ise Ayvaz Park Otel’dir (Tablo 2.3, Fotoğraf 2.44). Toplam 149 oda kapasiteli bu otellerin toplam yatak kapasitesi ise 282’dir.

Tablo 2.3. Niksar’da Bulunan Konaklama Tesisleri ve Özellikleri*

Konaklama Tesisi	Belgesi	Oda	Yatak
Ayvaz Park Otel	İşletme Belgeli	44	100
Dicle Hotel	Belediye Belgeli	17	26
İkizoğulları Doruk Motel	Belediye Belgeli	34	73
Nuri Park Otel	Belediye Belgeli	41	65
Otel İpek Palas	Belediye Belgeli	13	18
Ünye Otel**	Belediye Belgeli	-	-

²²² Özgüç, Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler, 108.

* Yerinde yapılan gözlemlere göre hazırlanmıştır.

** Ünye Otel’in oda ve yatak kapasitesi tespit edilememiştir.

Fotoğraf 2.44. Niksar'da bulunan işletme belgeli tek otel: Ayvaz Park Otel

Bu konaklama tesislerinin dışında Ardıçlı Dağ Evi ilçenin bir diğer konaklama tesisidir. Çamiçi Yaylası'nda bulunan bu dağ evi 10 oda ve 22 yatak kapasitesine sahiptir. Ayrıca Çamiçi Yaylası'nda bulunan Niksar Camping ve ilçe merkezinde bulunan öğretmenevi ve polisevi kamuya ait konaklama tesisleridir.

İlçede belediye belgeli ve işletme belgeli otellerde 2011 yılında 19.234 yerli, 116 yabancı olmak üzere toplamda 19.350 kişi konaklama yapmışken 2012 yılında 21.759'u yerli, 97'si yabancı olmak üzere toplamda 21.856 kişi konaklama yapmıştır. 2013 yılında bu tesislerde konaklayanların sayısı ise; 22.977 yerli, 78 yabancı turist olmak üzere toplamda 23.055 kişi konaklama yapmıştır (Tablo 2.4).

Tablo 2.4. Niksar'da 2011 - 2013 Yılları Arasında Konaklayan Kişi Sayısı

	2011		2012		2013	
	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı
Ocak	1279	3	1766	5	1454	0
Şubat	1176	3	1505	6	1447	0
Mart	1626	17	1874	16	1481	3
Nisan	1613	14	2012	6	1862	7
Mayıs	1760	8	2234	6	1927	30

Tablo 2.4 (Devam)

Haziran	1743	19	1876	29	2393	12
Temmuz	1912	23	1805	12	2324	5
Ağustos	1624	6	1780	2	1889	21
Eylül	1874	18	1806	6	2279	0
Ekim	1654	0	1902	8	2021	0
Kasım	1149	3	1653	0	2013	0
Aralık	1824	2	1546	1	1887	0
Toplam	19234	116	21759	97	22977	78

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Konuklar konaklamak için en fazla yaz mevsimini tercih etmiştir. Yaz mevsiminden sonra bazı yıllar ilkbahar mevsimi konaklamak için daha fazla tercih edilirken, bazı yıllar ise sonbahar daha fazla tercih edilmiştir. Kış mevsimi ise konaklama için en az tercih edilen mevsimdir. 2013 yılı mevsimlere göre konaklayan konuk sayıları; yaz mevsimi 6.606, sonbahar 6.313, ilkbahar 5.270 ve kış mevsimi ise 4.788'dir (Tablo 2.5).

Tablo 2.5. Niksar'da Konaklayan Kişilerin Mevsimlere Dağılımı (2013)

	2011		2012		2013	
	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı
İlkbahar	4999	39	6120	28	5270	40
Yaz	5279	48	5461	43	6606	38
Sonbahar	4677	21	5361	14	6313	0
Kış	4279	8	4817	12	4788	0

Kaynak: İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

İlçede bulunan konaklama tesislerindeki ortalama kalış süreleri incelendiğinde yabancı turistlerin yerli turistlere göre daha uzun süreli kaldığı anlaşılabacaktır (Tablo 2. 6). Yine aynı şekilde ortalama kalış süresinin 1-2 günle sınırlı olduğu anlaşılabacaktır. Turistlerin yoğun olarak geldiği yaz döneminde tesisler hemen hemen tamamen dolarsa da yıllık doluluk oranı % 50'yi aşmamaktadır. İlçede yapılan turistik faaliyetlerin çeşitliliğini artırarak hem yerli hem de yabancı turistlerin ortalama kalış sürelerini

uzatmaya çalışmak ve özellikle yaz mevsimi dışında yöreye turist çekebilecek farklı etkinliklere odaklanarak tesislerin doluluk oranını artırmak ilçe turizmi için oldukça faydalı olacaktır.

Tablo 2.6. Konaklama Tesislerinde Ortalama Kalış Süresi ve Konaklama Tesislerinin Yıllık Doluluk Oranı

	BELEDİYE BELGELİ				İŞLETME BELGELİ			
	Ortalama Kalış Süresi (Gün)		Yıllık Doluluk Oranı (%)		Ortalama Kalış Süresi (Gün)		Yıllık Doluluk Oranı (%)	
	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı	Yerli	Yabancı
2011	1,1	2,6	18,31	0,32	1,4	4,3	46,53	0,33
2012	1,1	4,6	16,06	0,61	1,3	2,7	54,44	0,45
2013	1,0	3,3	16,06	0,31	1,4	-	34,03	0,00

Kaynak: Kültür ve Turizm Bakanlığı, Konaklama İstatistikleri

2.3. ULAŞIM, ALTYAPI VE DİĞER KOLAYLIKLAR

Yerleşmelerin kuruluşunda ve gelişiminde ulaşımın rolünün azımsanamayacak kadar büyük olduğu bilinmektedir.²²³ Ulaşım imkânları turizm etkinliklerinin sürdürülebilmesi açısından da önemli bir role sahiptir.

Ulaştırma alt yapısı olmadan, özünde yer değiştirme faaliyeti olan turizm, imkânsız hale gelecektir. Dolayısıyla turizm, ulaşım altyapısı olmadan düşünülemez. Niksar İlçesinin kurulduğu yerin tarihi kervan yolları üzerinde olması buranın tarihin her döneminde canlılığını koruması ve önemli bir merkez olmasını sağlayarak turizm ulaştırması için önem arz etmiştir.

Ulaşım imkânlarının gelişmiş olması turizm varlıklarının gelir getirmesi açısından değerlendirmesinde de yardımcı olmaktadır. Turizm kaynakları ne kadar bol olursa

²²³ Erol Kapluhan, “Ulaşım Coğrafyası Açısından Türkiye’de Karayolu Ulaşımının Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Yapısı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (7), Ekim 2014, 426.

olsun ancak ulaşım imkânları geliştiği ölçüde turistik değer kazanabilir.²²⁴ Niksar, ulaşımı kolay bir ilçedir. Dolayısıyla ilçenin turistik kaynakları ulaşım kolaylıklarına bağlı olarak önemini artırmıştır.

Topografya şartlarının ulaşım imkânlarını şekillendirdiği düşünüldüğünde ilçede ulaşım; doğal olarak doğu batı yönünde uzanan Kelkit Vadisi boyunca gelişmiş durumdadır (Fotoğraf 2.45). Kelkit Vadisi'nin oluşturduğu doğal güzergâh boyunca devam eden D-100 karayolu ilçe merkezinin güneyinden geçmektedir. Bu yol yerleşmenin yatay büyüme yönünü kendine çekmektedir (Harita 2.1).

Fotoğraf 2.45. Kelkit Vadisi'nin Dar Kısımlarında Taraçalar Halinde Yapılmış D-100 Karayolu

²²⁴ Mehmet Gürdal, *Turizm Ulaştırması*, Karınca Matbaası, İzmir 1995, 95.

Ordu'nun Ünye ilçesinden başlayıp güneye doğru devam eden D-850 karayolu ise önce Niksar'dan geçip Tokat, Yıldızeli istikametinde devam etmektedir. Bu yol Niksar'ın yaklaşık 8 km güneyinde D-100 karayoluyla kesişmektedir. D-100 Karayolunda Niksar – Erbaa arası günlük ortalama taşıt sayısı 4.535, Niksar – Reşadiye arası günlük ortalama taşıt sayısı ise 3.573'tür. D-850 karayolunda Niksar – Tokat arası

günlük ortalama taşıt sayısı 3.981 iken Niksar - Ünye arası yol yapımı nedeniyle aynı yıla ait bu yolun verisi bulunmamaktadır (Tablo 2.7). Ancak 2013 devlet karayolları hacim haritasının verilerine göre bu yoldan 1.708 taşıt geçmiştir. Mevcut taşıt sayılarının transit taşıt sayılarını da içerdiğini söylemek doğru olacaktır.

Tablo 2.7. Niksar'ın Yakın Çevresindeki Yolların Günlük Ortalama Yoğunlukları (2012)

Araç Türü	Niksar - Erbaa (100-20)	Reşadiye -Niksar (100-21)	Niksar - Ünye (850-01)	Niksar - Tokat (850-02)
Otomobil	3.012	2.398	Yol İnşası Nedeniyle Trafikçe Kapalı	2.965
Tic. Taşıt (Orta Yüklü)	236	214		280
Otobüs	223	198		7
Kamyon	482	329		632
Kamyon + Römork	582	434		97
Toplam	4.535	3.573		3.981

Kaynak: Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM)²²⁵

İlçe kırsal kesiminde bulunan dağ köylerinin ulaşımı kısmen sıkıntılı olsa da ovada bulunan köylerin ulaşımı oldukça kolaydır. Niksar, bağlı bulunduğu il merkezine yaklaşık 52 km uzaktadır (Tablo 2.8). İlçeden Tokat'a minibüslerle günde yaklaşık 40 sefer düzenlenirken ilçe merkezine 47 km olan Erbaa ilçesine ise günde yaklaşık 20 sefer düzenlenmektedir.²²⁶ Niksar; Ankara'ya 420 km, İstanbul'a 800 km mesafededir. İlçeden bu önemli merkezlere de düzenli otobüs seferleri bulunmaktadır.

²²⁵ <http://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionDocuments/KGMdocuments/Istatistikler/TrafikveUlasimBilgileri/12TrafikUlasimBilgileri.pdf>, 95, Erişim Tarihi: 03.06.2014.

²²⁶ Yürüdü, E., *Niksar Şehir Coğrafyası*, 63.

Tablo 2.8. Niksar İlçesine Yakın İlçelerin Bazı Özellikleri*

İlçenin adı	Niksar'a olan uzaklık (km)	Yüzölçümü (km ²)	Yükselti (m)
Tokat (Merkez İlçe)	52	1.924	623
Erbaa	47	1.111	240
Başçiftlik	32	130	1.425
Reşadiye	54	1.162	450
Akkuş (Ordu)	41	666	1.300
Ünye (Ordu)	90	487	10

Niksar ilçesi, ulaşım imkânları açısından her ne kadar kavşak konumunda olsa da turizm ulaştırması açısından çok elverişli bir konumda değildir. İlçede bulunan karayolu ağı, Türkiye turizmini etkisi altına alan genel ulaşım hatlarının dışında kalmaktadır.²²⁷ Özellikle havayoluyla İstanbul'a giriş yapan ve karayoluyla Doğu Karadeniz Turlarına katılan kabileler ana güzergâh hattı dışında kaldığı için Niksar'ı görmeden geçmektedir. Bu durumun yörede turizminin gelişiminde engeller oluşturduğu açıktır. Kaldı ki D-100 karayolunu kullanan turizm acentelerinin dahi ilçeye uğramadan geçtikleri gözlemlenmiştir. Öncelikle D-100 karayolundan geçen turizm acentelerinden başlamak kaydıyla Doğu Karadeniz'e geçiş yapan tüm turizm acentelerine gerekli tanıtımların yapılması ilçede turizmin hızlı bir şekilde gelişmesine katkı sağlayacaktır. Ayrıca ilçede, turizm amaçlı ulaşım planlamasının yeterli olmadığı gözlemlenmiştir. Turistik önem taşıyan güzergâhlara düzenli seferlerin koyulması ilçede turizm ulaştırması sorununa büyük ölçüde çözüm olacaktır.

Turizmin önemini kavrayan ilçe halkı, ilçelerinde turizmin gelişmesi için her geçen gün turizme biraz daha ilgi göstermektedir. Yine aynı şekilde zengin kültür ve tarih yapısının varlığı ilçenin tarih, tabiat, kültür ve turizm kenti olamaması için hiçbir neden bırakmamıştır. Başta Niksar Belediyesi olmak üzere ilgili kurumların ilçede turizmin gelişmesi için yaptığı başarılı çalışmalar ilçenin kısa sürede turizm alanında ismini duyurmasına yardımcı olmuştur.

* Karayolları Genel Müdürlüğü, Harita Genel Komutanlığı ve Valilik/Kaymakamlık verilerinden oluşturulmuştur.

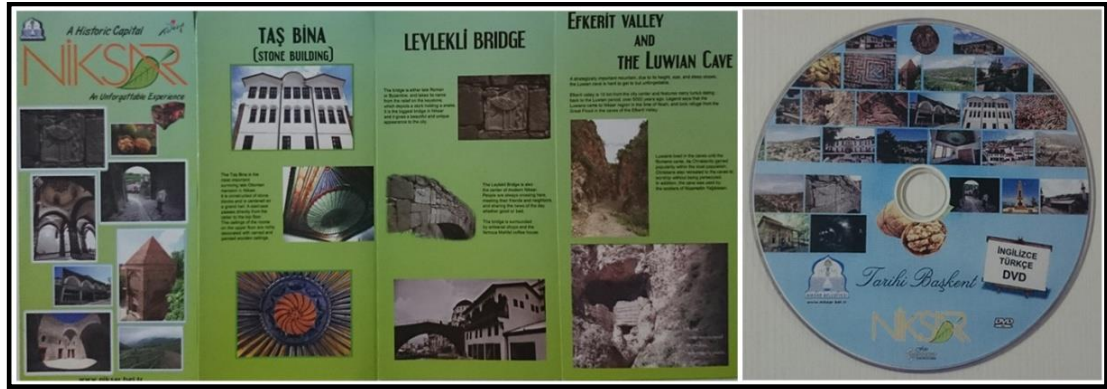
²²⁷ Suna Doğaner, "Türkiye'de Turizm Ulaştırması" *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, (4), 1996, 42.

Bu çalışmalardan birisi ilçedeki tarihi doku ve sivil mimari örneklerinin onarımdan geçirilmesi ve kentin tarih kokan sokaklarına yeniden kavuşması olmuştur. Niksar'ın en önemli tarihi yapıtı olan Niksar Kalesi, onarım gören birçok yapıttan biridir. Diğer bir çalışma ise Niksar Belediyesi'nin ulusal ve uluslararası birçok fuara katılıp Niksar'ı tanıtmasıdır (Fotoğraf 2.46).

Fotoğraf 2.46. Niksar Belediyesi'nin Niksar'ı Tanıtmak Amacıyla Katılmış Olduğu Fuarlardan Bir Görüntü²²⁸⁻²²⁹

Bu tanıtımlarda Niksar’a has değerlerin tanıtımı yapılmış ve ilçeyi tanıtıcı Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış broşür, kitapçık ve tanıtım CD’leri dağıtılmıştır (Fotoğraf 2.47). İlçeye yabancı turistlerin gelmesi amacıyla farklı dillerde tanıtım çalışmalarının yapılması elbette oldukça etkili olacaktır. Tanıtım kitapları, kitapçıkları, broşürleri ve tanıtım belgeselleri genel olarak Türkçe ve İngilizce olarak hazırlanmış olsa da henüz turistik tanıtım amaçlı hazırlanmış farklı dillerde web sitesi bulunmamaktadır. Kaldı ki belediyeye ve kaymakamlığa ait olan resmi web sitelerde dahi yabancı turistlerin kendi dilleriyle giriş yapabilecekleri bölümler bulunmamaktadır. Bu eksikliklerin giderilerek İngilizce hatta Rusça ve Çince gibi farklı dillerde tanıtım çalışmalarının yapılması ilçenin uluslararası arenada tanınarak yabancı turist çekebilmesi adına oldukça faydalı olacaktır.

Fotoğraf 2.47. Tanıtım Amacıyla Türkçe ve İngilizce Olarak Hazırlanmış Broşür ve CD Örnekleri

İlçede 2011 yılında kurulan “Niksar Doğa Sporları ve Turizm Derneği (NİDOST)” özellikle doğa turizminin gelişmesi için aktif bir rol oynamaktadır. Düzenli aralıklarla yaptıkları doğa yürüyüşü (trekking), kamping ve hedef bulma (orienteering) gibi etkinliklerle ilçenin tanıtımına ciddi katkı sağlamaktadır (Fotoğraf 2.48).

²²⁹ <http://www.niksardanismend.com/files/news/default/niksareskisehirdetanitildi56440ebc9c2452b02671.JPG>, Erişim Tarihi: 05.07.2014.

Fotoğraf 2.48. Niksar Doğa Sporları ve Turizm Derneği (NİDOST)'nin Etkinliklerinden Görüntüler²³⁰

²³⁰ <http://www.nidost.com>, Erişim Tarihi: 17.03.2015.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

NIKSAR İLÇE HALKININ TURİZME BAKIŞ AÇISI VE İLÇEYE UYGUN TURİZM TÜRLERİ

3.1. ANKET UYGULAMALARI VE ELDE EDİLEN BULGULAR

Anket bulgularının anlaşılır bir biçimde ifade edilebilmesi için anket sorularına verilen cevaplar çeşitli başlıklar altında toplanmıştır. Ayrıca bu sorulara verilen cevaplar tablo ve grafiklerle özetlenmiştir.

Ankette yer alan Likert tipi sorularda her bir ifadeye verilen cevapların ağırlıklı ortalamaları hesaplanmıştır. Ortalama değerin; orta değer olan 3 olması madde hakkındaki kararsızlığı göstermektedir. 1 katılımın hiç olmadığına, 5 ise tam bir katılımın olduğu şeklinde yorumlanmış ve verilen cevaplar hakkında ayrıntılı açıklamalar yapılmaya çalışılmıştır.

3.1.1. Demografik Bulgular

3.1.1.1. Cinsiyet Durumu

Örneklem grubu incelendiğinde; toplam 250 katılımcının 159'unun erkek (%64), 91'inin kadın (%36) olduğu görülmektedir (Tablo 3.1).

Tablo 3.1. Katılımcıların Cinsiyet Durumu

	Erkek	Kadın	Erkek (%)	Kadın (%)
Katılımcı	159	91	64	36
Toplam	250		100	

3.1.1.2. Yaş Grubu

Turizm etkinliklerine katılan bireyin yaşı; tercih edilen turizm etkinliklerinde önemli rol oynamaktadır. Turizm algısı yaş gruplarına göre farklılık arz ettiği için her yaş grubundan insana anket uygulamaya gayret gösterilmiştir. Anket çalışmasına katılanların %34'ü 18-30 yaş grubunda, %25'i 31-40 yaş aralığında, %22'si ise 41-50

yaş grubunda yer almaktadır. 51-60 yaş grubu katılımcıların %16'sını oluştururken, 61 ve üstü yaş grubuna ait katılımcılar ise %3'lük bir kısmını oluşturmaktadır (Tablo 3.2).

Tablo 3.2. Katılımcıların Yaş Grupları

	18 - 30	31 - 40	41 - 50	51 - 60	61 ve üstü
Katılımcı Sayısı	86	63	54	41	6
Katılımcı Yüzdesi	34	25	22	16	8
Toplam Katılımcı	250				

Tablo 3.2'den de anlaşıldığı üzere katılımcıların yaş gruplarının dengeli dağılım göstermesine özen gösterilmiştir.

3.1.1.3. Eğitim Durumu

Araştırmaya katılan kişilerin eğitim durumuna göre dağılımını incelediğimizde katılımcıların %28'inin ilköğretim düzeyinde, %32'sinin lise düzeyinde, %36'sının üniversite düzeyinde ve %4'ünün ise yüksek lisans veya doktora düzeyinde eğitim seviyesine sahip olduğu görülmektedir (Tablo 3.3).

Tablo 3.3. Katılımcıların Eğitim Durumu

	İlköğretim	Lise	Üniversite	YL.ve Doktora
Katılımcı Sayısı	69	81	90	10
Katılımcı Yüzdesi	28	32	36	4
Toplam Katılımcı	250			

Araştırma kırsal ve kentsel alanda ayrı ayrı yürütülmüş olup, bu sahalarda arasındaki düşünce farklılıkları ön değerlendirmeye alınarak ankete verilen cevapların daha sağlıklı yorumlanması amaçlanmıştır. Ankete katılanların %56'sı kentsel alandan %44'ü ise kırsal alandan seçilmiştir. İlköğretim düzeyinde eğitim seviyesine sahip olan katılımcıların %28'lik dilime sahip olmasının nedeni; kırsal alandan katılan kişilerin eğitimlerinin yarısından fazlasının ilköğretim seviyesinde olmasıdır. Kentsel alandaki katılımcıların yarısından fazlasının eğitim seviyesinin üniversite olması ise; araştırma

sahasının bütününde üniversite seviyesindeki katılımcıların %36'lık bir dilimle tüm grupların önüne geçmesine yardımcı olmuştur. Katılımcıların %4'lük bir kısmı ise yüksek lisans veya doktora seviyesinde eğitime sahiptir.

3.1.1.4. Doğum Yeri

İnsanların doğup, büyüdüğü memleketlerinde cereyan eden her türlü olaya karşı hassasiyetleri daha fazladır. Bu hassasiyetten faydalanmanın araştırmanın amacına ulaşmasında olumlu bir etki sağlayacağı düşünülmüştür. Bu yüzden araştırmacının anket çalışmasındaki hedef kitlesi Niksar ilçe halkı olmuştur. İlçe merkezinde doğan 106 kişi (%43) ve ilçe kırsalında doğan 88 kişi (%35) olmak koşulu ile toplamda doğum yeri Niksar olan 194 kişiye (%78) ulaşılarak hedeflenen amaca ulaşılmıştır (Tablo 3.4).

Tablo 3.4. Katılımcıların Doğum Yerleri

	Niksar Merkez	Niksar Köyleri	Diğer
Katılımcı Sayısı	106	88	56
Katılımcı Yüzdesi	43	35	22
Toplam Katılımcı	250		

3.1.1.5. Niksar'da Oturma Süresi

Oturma süresi veya yaşanılan yerde bulunma sürenin uzunluğu veya kısalığı; yaşanılan yerde meydana gelen değişikliklerin, yeniliklerin daha yakından takip edilmesinde önemli rol oynamaktadır. Bu yüzden katılımcıların kaç yıldır Niksar'da bulunduğu tespit edilmeye çalışılmıştır.

Anketten edinilen sonuçlara göre katılımcıların yarıya yakını (%49'u) doğduğundan beri Niksar'da yaşamaktadır. Yine %21'lik bir çoğunluk 15 yıldan fazla bir süredir ilçede yaşamaktadır. Katılımcıların sadece %13'lük bir dilimi 2 - 5 yıldır ilçede bulunmaktadır (Tablo 3.5). Katılımcıların büyük çoğunluğunun araştırma sahasını tanıyabilecek uzunlukta ilçede ikameti; anket sorularına verilen cevapların güvenilirliğini artırmıştır.

Tablo 3.5. Katılımcıların Niksar'da Bulundukları Süre

	Doğumdan Beri	Bir Yıldan Az	2-5 Yıl	6-10 Yıl	11-15 Yıl	15+
Katılımcı Sayısı	122	12	33	16	14	53
Katılımcı Yüzdesi	49	55	13	6	6	21
Toplam Katılımcı	250					

3.1.1.6. Yabancı Dil Bilgisi

Turistlerle iletişim kurmada, onların isteklerini ve düşüncelerini kestirebilmede yabancı dil bilmek önemli bir avantajdır. Bu yüzden katılımcıların ikinci bir dil bilip bilmediklerinin tespitine ihtiyaç duyulmuştur.

Anket sonuçlarına göre, katılımcıların yarıya yakını (%47) yabancı dil bilmemektedir. Yabancı dil bilen gruptan İngilizce bilen katılımcılar %43'lük bir payla ilk sıradadır. Katılımcıların %5'i Almanca, %4'ü Fransızca bilmektedir (Tablo3.6).

Tablo 3.6. Katılımcıların Yabancı Dil Bilgisi

	İngilizce	Almanca	Fransızca	Diğer	Bilmiyorum
Katılımcı Sayısı	104	13	10	2	114
Katılımcı Yüzdesi	43	5	4	1	47
Toplam Katılımcı	250				

Bazı katılımcılar birden çok yabancı dil bilmektedir. Anket sonuçlarına göre, 5 katılımcı hem İngilizce hem Almanca, 1 katılımcı hem İngilizce hem Arapça bilmektedir. Ayrıca 1 katılımcı İngilizce, Almanca ve Fransızca olmak kaydıyla 3 yabancı dil bilmektedir.

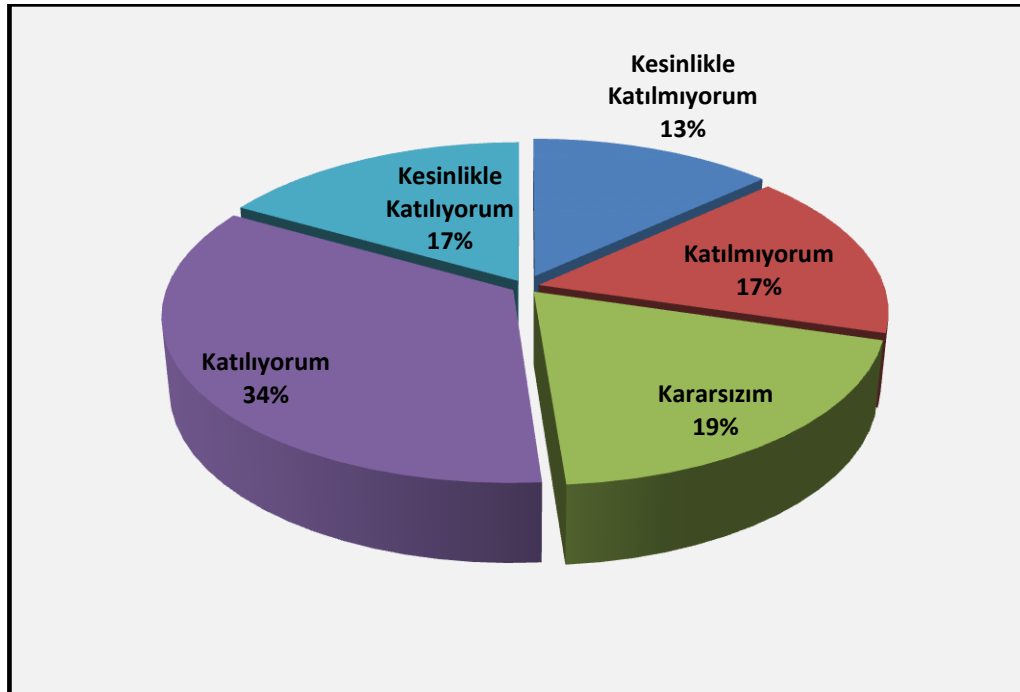
3.1.2. Niksar'da Turizm Faaliyetlerinin Mevcut Durumu Hakkındaki Bulgular

Anketin ilk sorusuyla; Niksar'da son yıllarda halkın turizmin gelişip gelişmediği hakkındaki düşüncelerinin tespiti amaçlanmıştır. Bu soruya 86 kişi katılıyorum cevabını vermiştir. Bu sayı; bu soruya verilen cevapların %34'ünü oluşturmaktadır (Tablo3.7,

Şekil 3.1). Verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,52'dir. Bu oran bu maddeye katılımın olumlu olduğunu doğrular niteliktedir.

Tablo 3.7. Niksar'da Turizmin Son Yıllarda Gelişmişlik Durumu

SORU 1:	Niksar'da turizm son yıllarda gelişme göstermiştir.	
	Sayı	Yüzde
Kesinlikle Katılmıyorum	33	%13
Katılmıyorum	41	%17
Kararsızım	48	%19
Katılıyorum	86	%34
Kesinlikle Katılıyorum	42	%17
Toplam	250	%100
ORTALAMA	3,52	

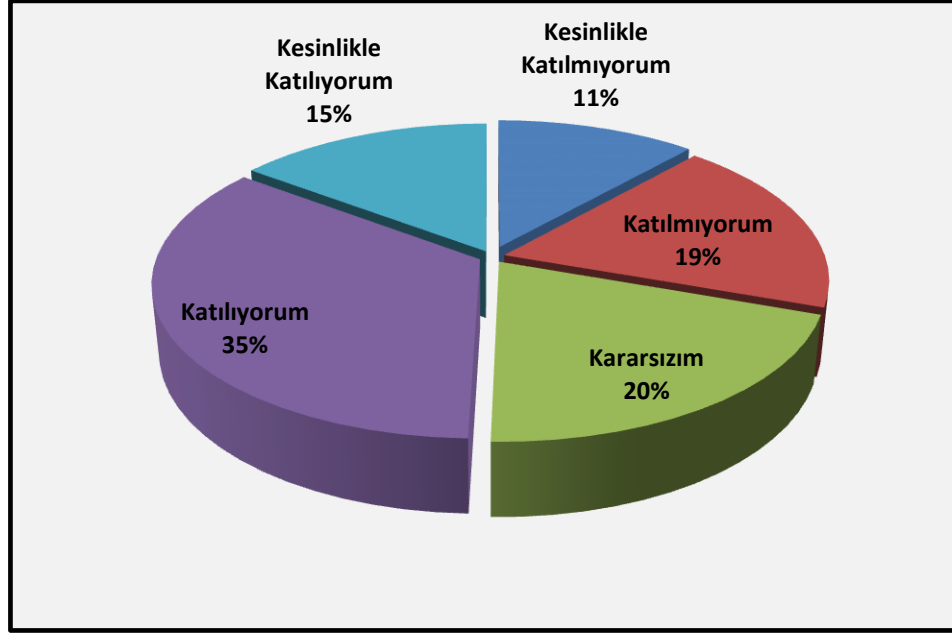
Şekil 3.1. “Niksar'da turizm son yıllarda gelişme göstermiştir.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

Anketin ikinci sorusuyla Niksar'ın sosyo-ekonomik kalkınmasında turizmin faydasının olup olmadığı sorgulanmıştır. 87 kişi turizmin sosyo-ekonomik kalkınmada fayda sağladığına inanmaktadır ki bu cevap tüm cevapların %35'ini oluşturmaktadır (Tablo 3.8, Şekil 3.2).

Verilen cevapların aritmetik ortalaması 3,22'dir. Yani ilçe halkı Niksar'ın sosyo-ekonomik kalkınmasında turizmin fayda sağladığı noktasında pek emin değildir. Anketin birinci sorusuyla halkın, ilçede son yıllarda turizm faaliyetlerinde gelişme gösterdiğine katıldığını tespit etmiştik. Gelişen turizm olgusunun henüz yeterli düzeyde olmaması ve turizmin ilçenin genel ekonomik etkinliklerinde henüz baskın bir seviyede olmaması; ilçe halkının ikinci soruya karşı düşüncelerini kararsız kılmıştır. Sonuç olarak bu iki sorudan halkın; ilçede turizmin geliştiğine katıldığını ancak hâlihazırda turizmin ilçenin sosyo-ekonomik yapısında henüz etkin bir rol oynayamadığı kanaatinde olduğunu söylemek mümkündür.

Tablo 3.8. Niksar'ın Sosyo - Ekonomik Kalkınmasında Turizmin Etkisi

SORU 2:	Niksar'ın sosyo-ekonomik kalkınmasına turizm faaliyetleri fayda sağlamaktadır.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	29	% 11
Katılmıyorum	47	% 19
Kararsızım	50	% 20
Katılıyorum	87	% 35
Kesinlikle Katılıyorum	37	% 15
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	3,22	

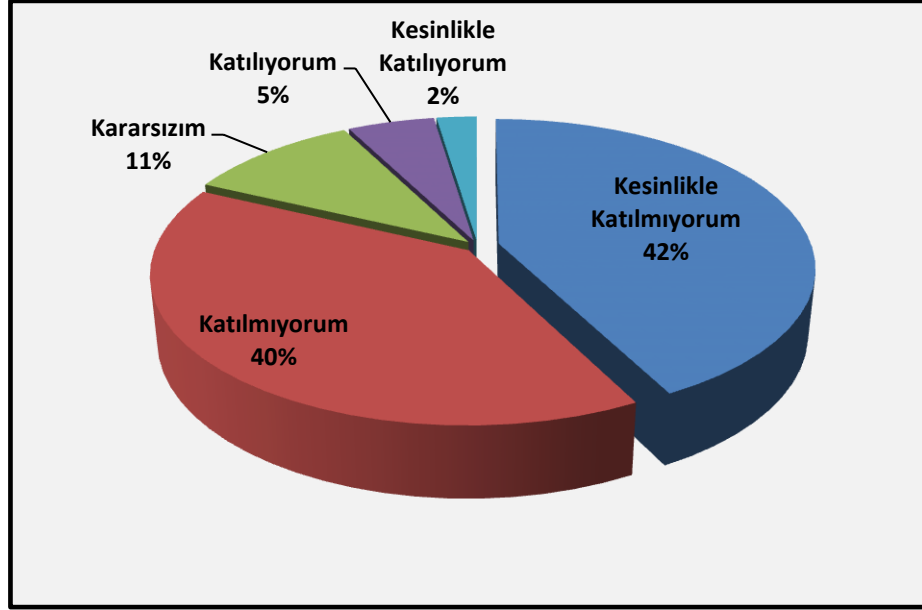

Şekil 3.2. “Niksar’ın sosyo-ekonomik kalkınmasına turizm faaliyetleri fayda sağlamaktadır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

Anketin üçüncü sorusuyla turizmin; ilçenin geleneksel kültürüne nasıl bir etki yaptığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda sorulan “Turizm, Niksar’ın geleneksel kültür yapısını bozmakta mıdır?” sorusuna en fazla kesinlikle katılmıyorum cevabı verilmiştir. Kesinlikle katılmıyorum cevabı verenlerin sayısı 106 (%42), katılmıyorum cevabı verenlerin sayısı 99 (%40) iken soruya verilen cevapların ortalama değeri 1.86’dır (Tablo 3.9, Şekil 3.3). Sonuç olarak ilçe halkının turizmin Niksar’ın geleneksel kültür yapısını bozmadığı düşüncesinde olduğu anlaşılmaktadır.

Tablo 3.9. Turizmin Niksar’ın Geleneksel Kültür Yapısına Etkisi

SORU 3:	Turizm, Niksar’ın geleneksel kültür yapısını bozmakta mıdır?	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	106	% 42
Katılmıyorum	99	% 40
Kararsızım	26	% 11
Katılıyorum	13	% 5
Kesinlikle Katılıyorum	6	% 2
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	1,86	

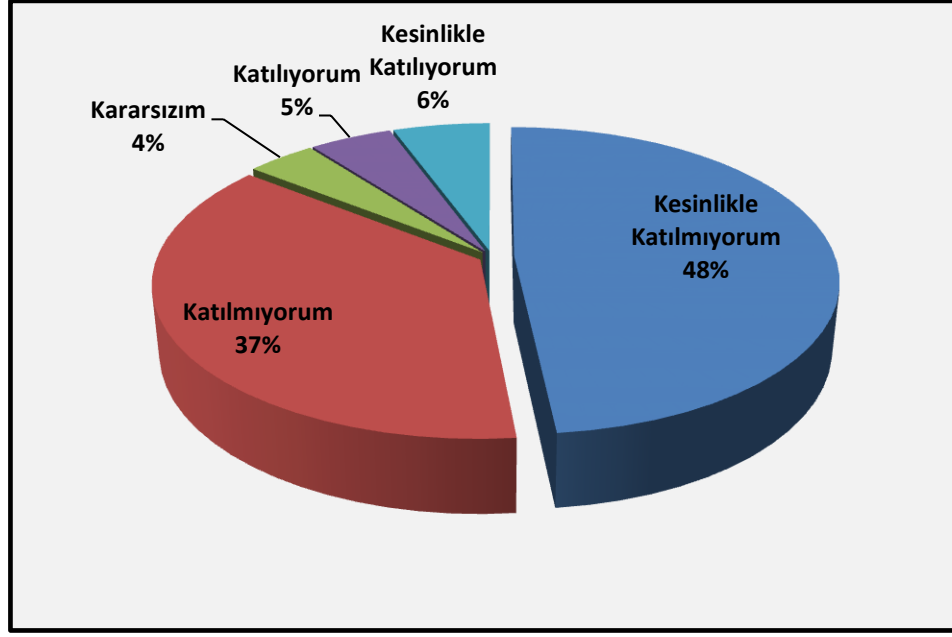

Şekil 3.3. “Turizm, Niksar’ın geleneksel kültür yapısını bozmakta mıdır?” sorusuna verilen cevapların dağılımı

Anketin 4. sorusunda katılımcılara “Turizm, Niksar’da doğal çevreye zarar vermekte midir?” sorusu yöneltilmiştir. 121 kişi (%48) bu maddeye kesinlikle katılmadığını, 93 kişi (%37) ise katılmadığını ifade etmiştir. Cevapların ortalama değeri 1.82’dir (Tablo 3.10, Şekil 3.4). Ankete ek olarak yapılan mülakatlarda da ilçe halkının genel olarak; turizmin doğal çevreye zarar vermediği aksine doğal kaynaklara yönelik farkındalığı artırarak doğanın daha çok korunduğu kanaatinde olduğunu gözlemlenmiştir.

Tablo 3.10. Turizmin Niksar'da Doğal Çevreye Etkisi

SORU 4:	Turizm, Niksar’da doğal çevreye zarar vermekte midir?	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	121	% 48
Katılmıyorum	93	% 37
Kararsızım	10	% 4
Katılıyorum	12	% 5
Kesinlikle Katılıyorum	14	% 6
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	1,82	

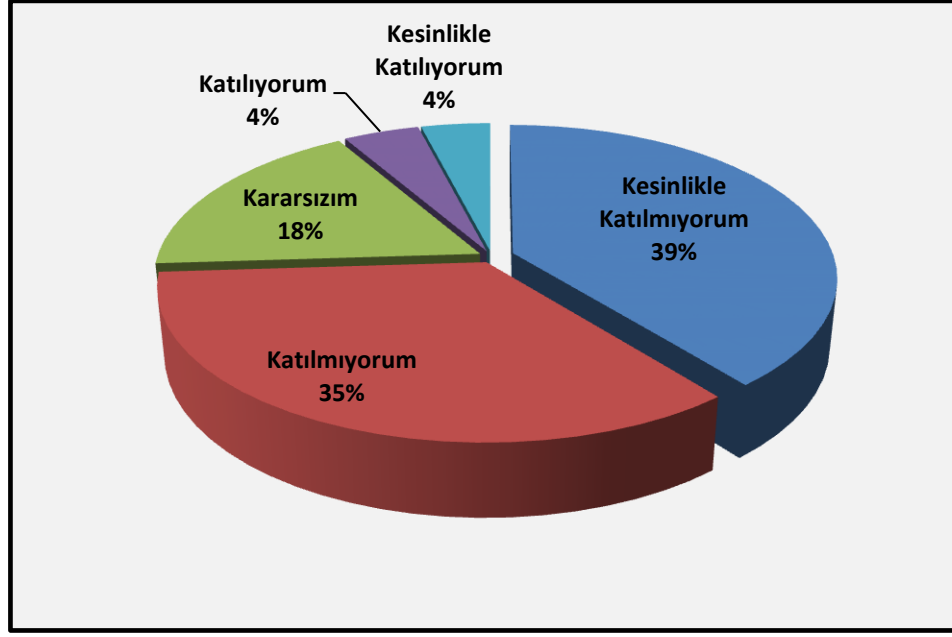

Şekil 3.4. “Turizm Niksar’da doğal çevreye zarar vermekte midir?” sorusuna verilen cevapların dağılımı

İlçe halkının 5. soruya verdiği cevaplar halkın; Niksar’ın turizmden elde ettiği gelirin yeterli olmadığına katıldığını göstermektedir. Bu soruya verilen cevapların ortalama değeri 1.99’dur (Tablo 3.11, Şekil 3.5). Bu durum da halkın turizmden ekonomik beklentilerinin olduğunu göstermektedir.

Tablo 3.11. Niksar’ın Turizmden Elde Ettiği Gelirin Yeterliliğine Dair Düşünceler

SORU 5:	Niksar’ın turizmden elde ettiği gelir yeterlidir.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	98	% 39
Katılmıyorum	87	% 35
Kararsızım	44	% 18
Katılıyorum	11	% 4
Kesinlikle Katılıyorum	10	% 4
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	1,99	

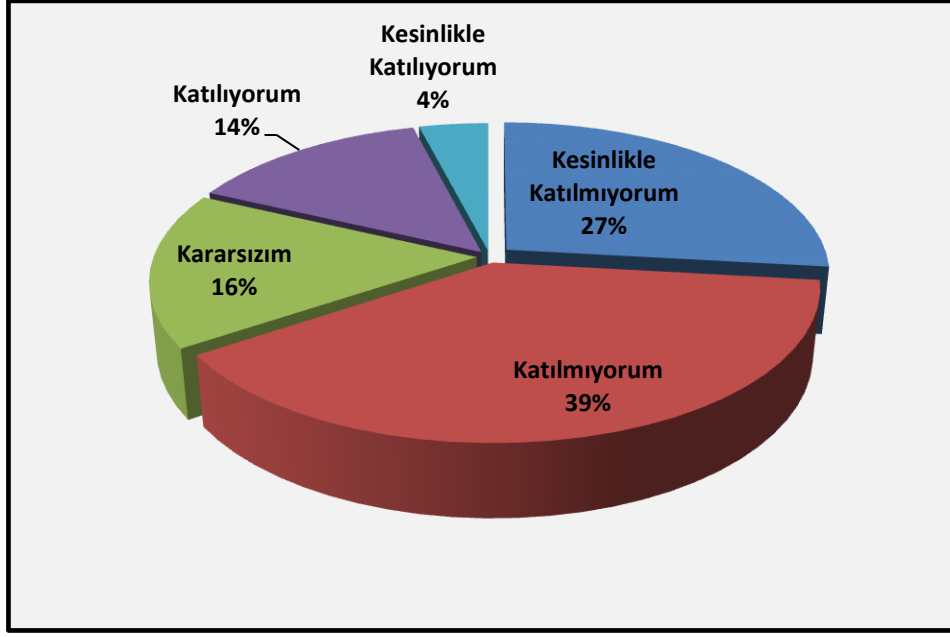

Şekil 3.5. “Niksar’ın turizmden elde ettiği gelir yeterlidir.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

Anketin 6. sorusuyla ilçe turizminin gelişmesi için yeteri kadar tanıtım yapıp yapılmadığı öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu doğrultuda hazırlanan “İlçe turizminin gelişmesi için yeteri kadar tanıtım yapılmaktadır.” maddesine verilen cevaplar; 97 kişi (%39) katılmıyorum, 67 kişi (%27) kesinlikle katılmıyorum şeklindedir (Tablo 3.12, Şekil 3.6). Verilen cevapların ortalama değeri 2,30’dur. Yani halk, yeteri kadar tanıtımın yapıp yapılmadığı konusunda kararsız kalsa da yeteri kadar tanıtımın yapılmadığı düşüncesine daha yakındır.

Tablo 3.12. Niksar’da Turizm Tanıtımlarının Yeterlilik Durumuna İlişkin Düşünceler

SORU 6:	İlçe turizminin gelişmesi için yeteri kadar tanıtım yapılmaktadır.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	67	% 27
Katılmıyorum	97	% 39
Kararsızım	41	% 16
Katılıyorum	35	% 14
Kesinlikle Katılıyorum	10	% 4
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	2,30	

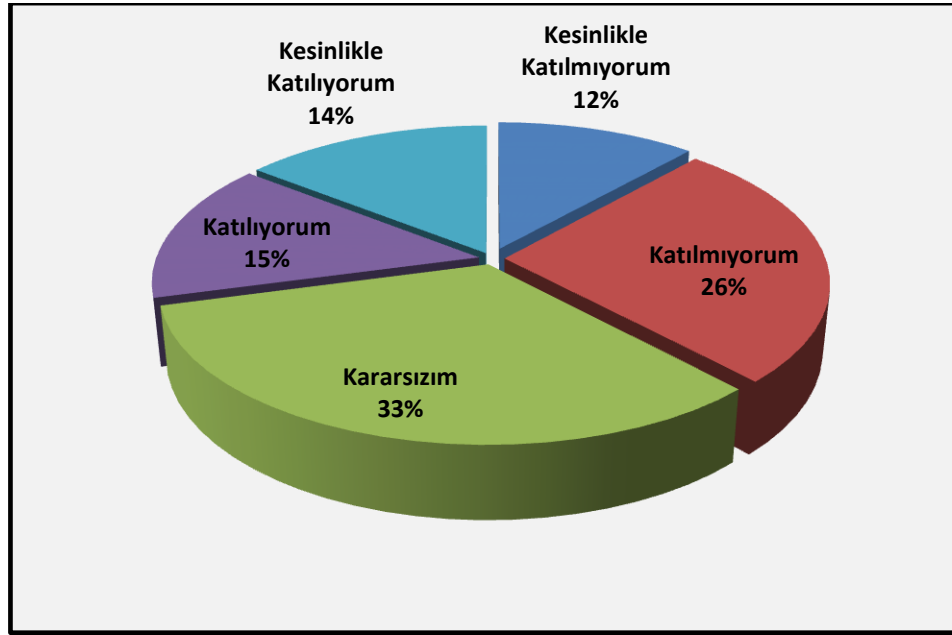

Şekil 3.6. “İlçe turizminin gelişmesi için yeteri kadar tanıtım yapılmaktadır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

Anketin 7. sorusuyla Niksar’ın konaklama tesislerinin yeterlilik durumu hakkında bilgi edinmek istenmiştir. İlçe halkı Niksar’da yeteri kadar konaklama tesisi olduğu hakkında net bir karar verememiştir. Bu maddede 82 cevapla (%33) en çok kararsızım seçeneği işaretlenmiştir. Kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum seçeneğini işaretleyenler 95 kişi (%36) iken katılıyorum ve kesinlikle katılıyorum seçeneğini işaretleyenlerin sayısı 73 kişide (%29) kalmıştır. Bu soruya verilen cevapların ortalama değeri 2.94’tür (Tablo 3.13, Şekil 3.7). Anketin bu sorusuna verilen cevaplardan ve araştırma sahasında yapılan mülakatlardan, ilçedeki konaklama tesislerinin yeterli olduğu ancak bu konaklama tesislerinin özellikle kalabalık gruplar halinde gelebilecek turistler için yeterli olamayacağı düşüncesi ortaya çıkmaktadır.

Tablo 3.13. Niksar'da Konaklama Tesislerinin Yeterlilik Durumuna Dair Düşünceler

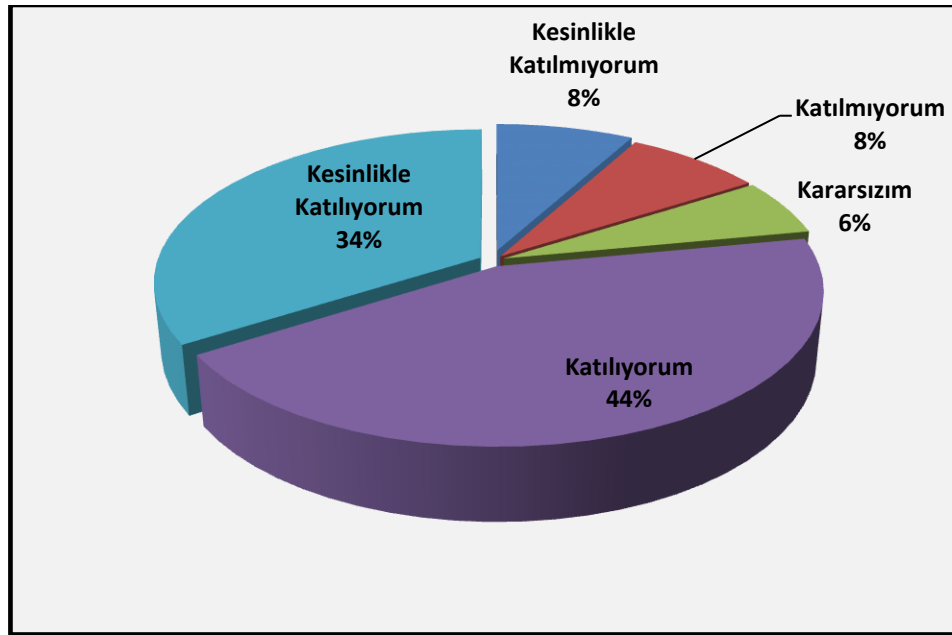
SORU 7:	İlçede yerli ve yabancı turistler için yeteri kadar konaklama tesisi mevcuttur.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	29	% 12
Katılmıyorum	66	% 26
Kararsızım	82	% 33
Katılıyorum	37	% 15
Kesinlikle Katılıyorum	36	% 14
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	2,94	

Şekil 3.7. "İlçede yerli ve yabancı turistler için yeteri kadar konaklama tesisi mevcuttur." ifadesine verilen cevapların dağılımı

Anketin 8. sorusu; ilçe halkının Niksar'da turizmde kaynak değer olarak kullanılabilecek tarihi eserlerin, eski yapıların ve ören yerlerinin olup olmadığı hakkındaki düşüncelerini öğrenmeyi amaçlamıştır. Bu soruya en fazla verilen cevap 110 kişinin verdiği (%44) katılıyorum cevabıdır. Kesinlikle katılanlar ise 85 kişidir (%34) (Tablo 3.14, Şekil 3.8). Cevapların ortalama değerinin 3.88 olduğu bu soruda halk turizmde kaynak değer olarak kullanılabilecek tarihi yapıların olduğu düşüncesindedir.

Tablo 3.14. İlçe Halkının Tarihi Eserler, Eski Yapılar ve Ören Yerleri Hakkındaki Düşünceleri

SORU 8:	Niksar’da turizmde kaynak değer olarak kullanılabilecek tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerleri mevcuttur.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	20	% 8
Katılmıyorum	20	% 8
Kararsızım	15	% 6
Katılıyorum	110	% 44
Kesinlikle Katılıyorum	85	% 34
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	3,88	

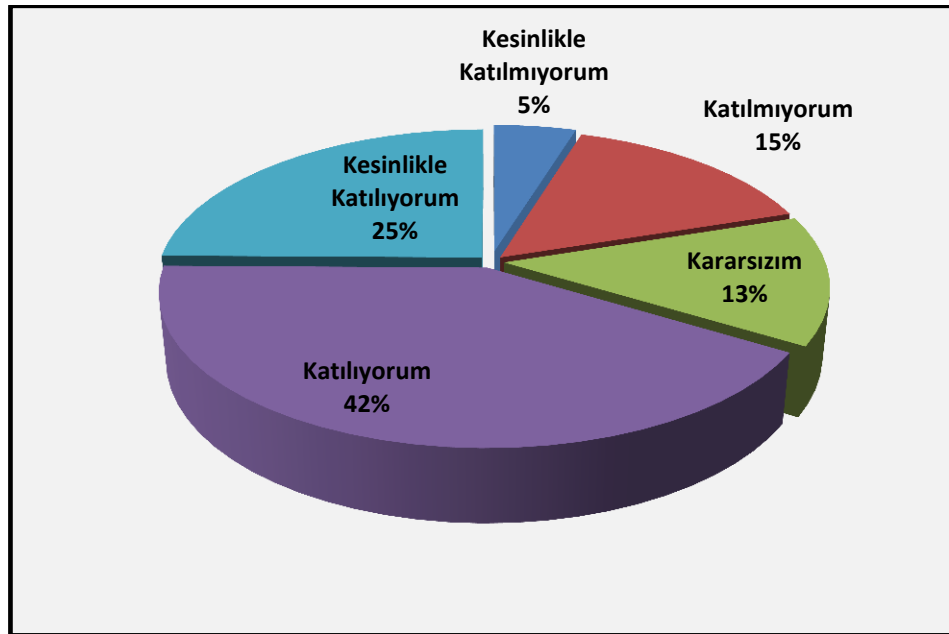
Şekil 3.8. “Niksar’da turizmde kaynak değer olarak kullanılabilecek tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerleri mevcuttur.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

9. soru ile ilçede yeteri kadar su kaynağının olup olmadığı hakkındaki görüşler öğrenilmeye çalışılmıştır. Bu soruya 104 katılımcı (%42) katılıyorum, 62 katılımcı (%25) kesinlikle katılıyorum, 34 katılımcı (%13) kararsızım, 38 katılımcı (%15) katılmıyorum ve son olarak 12 katılımcı (%5) ise kesinlikle katılmıyorum şeklinde cevap vermiştir (Tablo 3.15, Şekil 3.9). Bu sorunun ortalama değeri 3.66’dır. İlçe halkı

Niksar’da şifalı su, göl, akarsu ve dere gibi su kaynaklarının fazla olduğu düşüncesine katılmaktadır. Bu düşünceye katılmayanların ve kararsız kalanların Kelkit Çayı üzerine kurulan HES’lerden etkilendiklerini söylemek mümkündür.

Tablo 3.15. İlçe Halkının Şifalı Su, Göl, Akarsu, Dere vb. Su Kaynakları Üzerine Düşünceleri

SORU 9:	Niksar’da şifalı su, göl, gölet, akarsu ve dere gibi su kaynakları oldukça fazladır.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	12	% 5
Katılmıyorum	38	% 15
Kararsızım	34	% 13
Katılıyorum	104	% 42
Kesinlikle Katılıyorum	62	% 25
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	3,82	

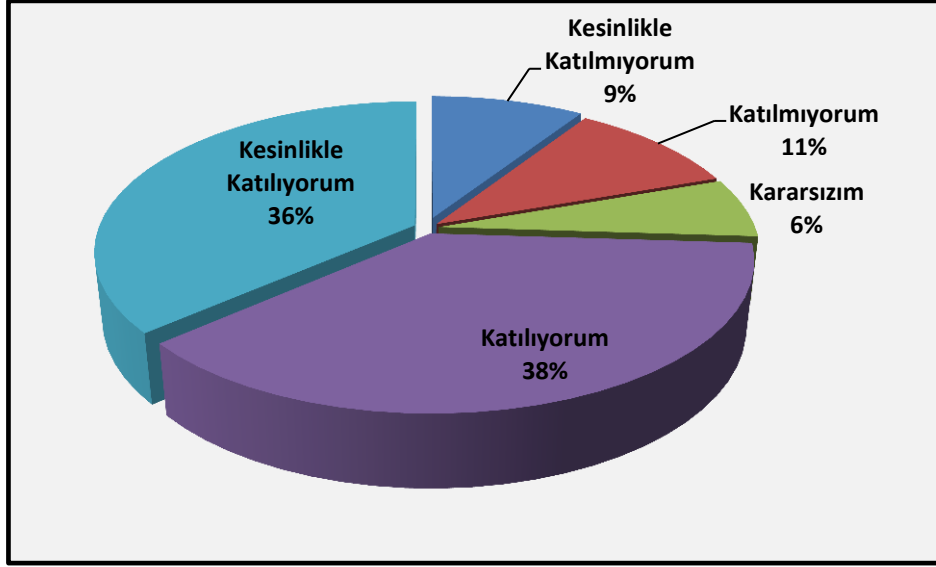

Şekil 3.9. “Niksar’da şifalı su, göl, gölet, akarsu ve dere gibi su kaynakları oldukça fazladır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

Doğal yeşillikler gelişen alternatif turizm türleri için en önemli kaynaklardır. İlçede doğal yeşil alanların varlığı doğaseverleri kendine çekecektir. Böylelikle ilçede turizmin gelişmesinde önemli bir faktör olacaktır. Anketin 10. Soruyla Niksar’da piknik alanı, yeşil alan ve mesire yerleri gibi yerlerin yeterliliği tespit edilmeye çalışılmıştır. Bu amaçla sorulan soruya; 94 katılıyorum (%38) cevabı, 91 Kesinlikle katılıyorum (%36) cevabı verilmiştir. Kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum cevabı veren katılımcıların sayısı 49 iken (%20) kararsızım cevabı verenlerin 16 kişide (%6) kaldığı görülmektedir. Bu soruya verilen cevapların ortalama değeri 3.82’dir (Tablo 3.16, Şekil 3.10). Bu değer ilçe halkının ilçede yeteri kadar piknik yeri, yeşil alan ve mesire yerinin olduğu düşüncesine katıldığını göstermektedir.

Tablo 3.16. İlçe Halkının Piknik Yeri, Yeşil Alan ve Mesire Yerleri Hakkındaki Düşünceleri

<u>SORU 10:</u>	Niksar’da yeteri kadar piknik yeri, yeşil alan ve mesire yerleri vardır.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	23	% 9
Katılmıyorum	26	% 11
Kararsızım	16	% 6
Katılıyorum	94	% 38
Kesinlikle Katılıyorum	91	% 36
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	3,82	

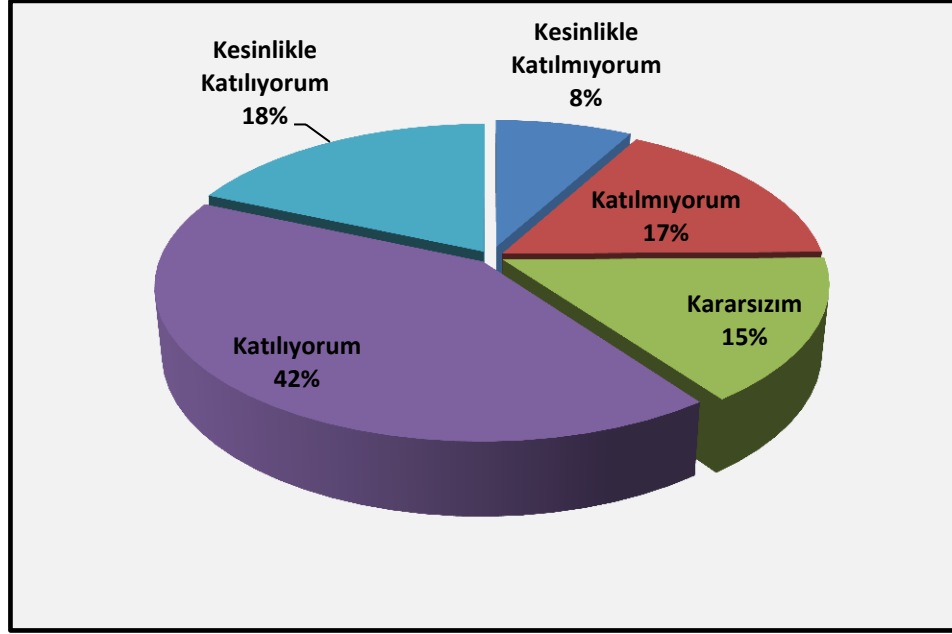

Şekil 3.10. “Niksar’da yeteri kadar piknik yeri, yeşil alan ve mesire yerleri vardır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

“Niksar’da kilim, halı, el sanatları ve hediyelik eşya yapımı vardır” maddesine verilen cevaplar; 104 kişi katılıyorum (%42), 46 kişi kesinlikle katılıyorum (%18), 42 kişi katılmıyorum (%17), 20 kişi kesinlikle katılmıyorum (%15) ve 38 kişi kararsızım (%15) şeklindedir. Cevapların ortalama değeri 3.46’dır (Tablo 3.17, Şekil 3.11). Yani ilçe halkı; “Niksar’da kilim, halı, el sanatları hediyelik eşya yapımı vardır.” maddesine katılmaktadırlar. İlçede geçmişte halı ve kilim dokumacılığının oldukça yaygın olmasına rağmen günümüzde sayılarının hayli düşmesi bu soruya verilen katılmıyorum cevaplarını çoğalttığı; ilçeye kurulan sokak atölyelerinin ise kesinlikle katılıyorum ve katılıyorum cevaplarını artırdığı düşünülebilir.

Tablo 3.17. İlçe Halkının Kilim, El Sanatları ve Hediyelik Eşya Yapımına Dair Düşünceleri

SORU 11:	Niksar’da kilim, halı, el sanatları ve hediyelik eşya yapımı vardır.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	20	% 8
Katılmıyorum	42	% 17
Kararsızım	38	% 15
Katılıyorum	104	% 42
Kesinlikle Katılıyorum	46	% 18
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	3,46	

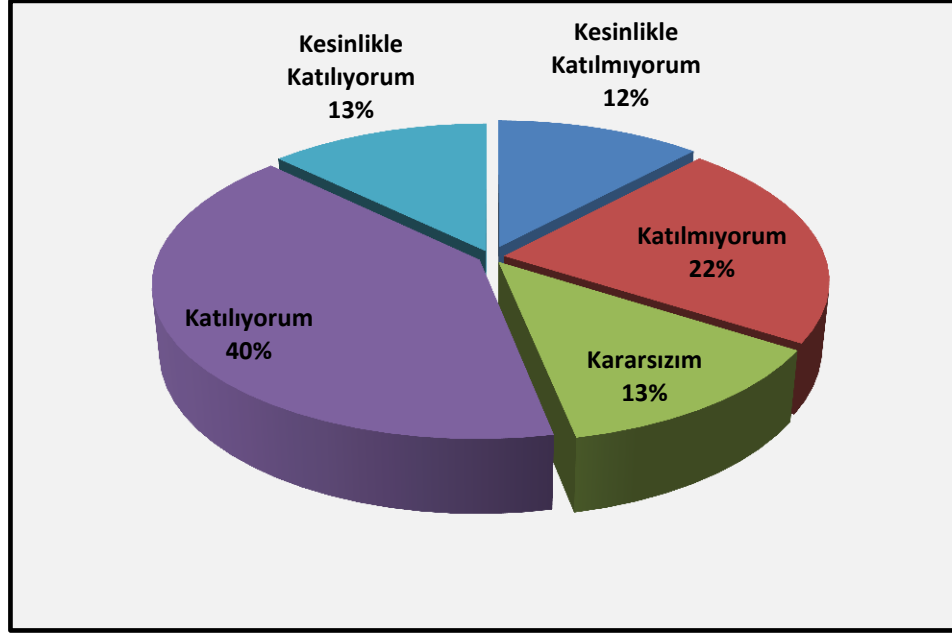

Şekil 3.11. “Niksar’da kilim, halı, el sanatları ve hediyelik eşya yapımı vardır.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

Anketin 12. sorusunda ilçe halkı, Niksar’da düzenli olarak festivaller ve şenlikler yapıldığı düşüncesine en fazla katılıyorum cevabı vermiştir. 101 kişinin (%40) katılıyorum cevabı verdiği bu sorunun cevaplarının ortalama değeri 3,2’dir (Tablo 3.18, Şekil 3.12). Yani ilçe halkı festival ve şenliklerin düzenli olarak yapılıp yapılmadığı hususunda kararsızdır.

Tablo 3.18. İlçe Halkının Festivaller ve Şenlikler Hakkındaki Düşünceleri

SORU 12:	Niksar’da düzenli olarak festivaller ve şenlikler düzenlenmektedir.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	30	% 12
Katılmıyorum	55	% 22
Kararsızım	32	% 13
Katılıyorum	101	% 40
Kesinlikle Katılıyorum	32	% 13
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	3,2	

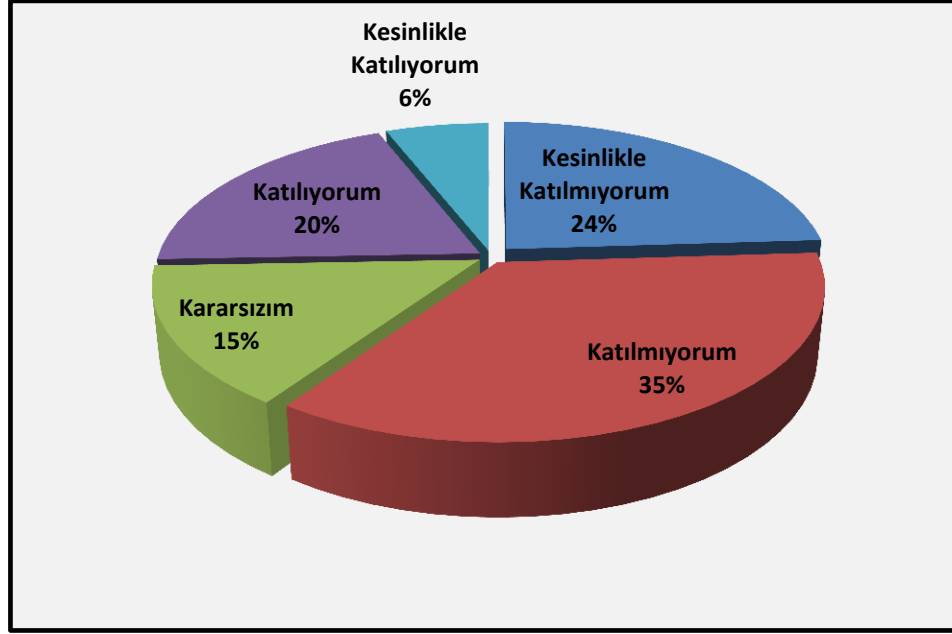

Şekil 3.12. “Niksar’da düzenli olarak festivaller ve şenlikler düzenlenmektedir.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

Anketin 13. sorusunda ilçe halkı; yerli ve yabancı turistler için turistik altyapı imkânlarının yeterli olduğu görüşüne katılmamaktadır. 89 kişinin katılmıyorum (%35) cevabı verdiği bu sorunun ortalama değeri 2,48’dir (Tablo 3.19, Şekil 3.13).

Tablo 3.19. İlçe Halkının Turistik Altyapı İmkânlarına Dair Düşünceleri

SORU 13:	Yerli ve yabancı turistler için çeşme, tuvalet, park vb. gibi altyapı imkânları yeterlidir.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	60	% 24
Katılmıyorum	89	% 35
Kararsızım	37	% 15
Katılıyorum	49	% 20
Kesinlikle Katılıyorum	15	% 6
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	2,48	

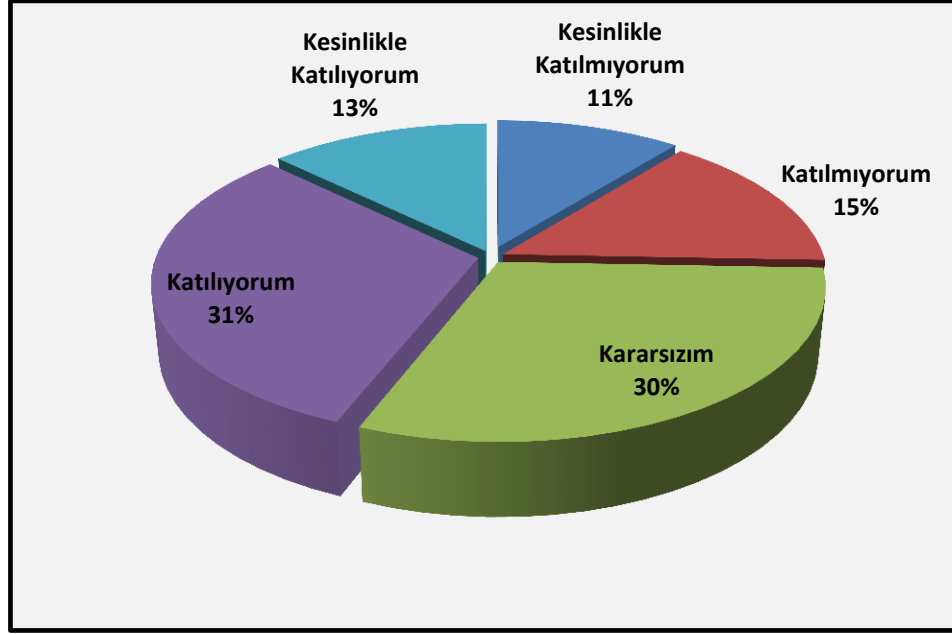

Şekil 3.13. “Yerli ve yabancı turistler için çeşme, tuvalet, park vb. gibi altyapı imkânları yeterlidir.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

Anketin 14. sorusu “ilçeye bir kez gelen yerli ve yabancı turistler yeniden gelmek isterler.” şeklindedir. Bu soruya 78 kişi katılıyorum (%31) cevabı, 76 kişi kararsızım (%30) cevabı vermiştir. 32 kişi kesinlikle katılıyorum (%13) cevabı, toplamda 54 kişi (%26) kesinlikle katılmıyorum ve katılmıyorum cevaplarını işaretlemiştir. Soruya verilen cevapların ortalama değeri 3,20’dir (Tablo 3.20, Şekil 3.14). Yani ilçe halkı; ilçeye gelen turistin yeniden gelmeyi isteyebileceğine karar verememektedir.

Tablo 3.20. İlçeye Gelen Turistlerin Memnuniyetlerinin İlçe Halkına Göre Değerlendirilmesi

SORU 14:	İlçeye bir kez gelen yerli ve yabancı turistler yeniden gelmek isterler.	
	Sayı	Oranı
Kesinlikle Katılmıyorum	27	% 11
Katılmıyorum	37	% 15
Kararsızım	76	% 30
Katılıyorum	78	% 31
Kesinlikle Katılıyorum	32	% 13
Toplam	250	% 100
ORTALAMA	3,20	

Şekil 3.14. “İlçeye bir kez gelen yerli ve yabancı turistler yeniden gelmek isterler.” ifadesine verilen cevapların dağılımı

3.1.3. Niksar’da Geliştirilebilecek Turizm Türlerinin Tespitine Yönelik Bulgular

Ankette sorulan Likert tipi ilk on dört sorudan farklı olarak hazırlanan 15. soruyla Niksar’da geliştirilebilecek turizm türlerinin neler olduğu saptanmaya çalışılmıştır. Bu doğrultuda katılımcılara “Sizce Niksar’da geliştirilebilecek turizm türleri nelerdir?” sorusu sorulmuş ve cevaplarda bulunan 16 farklı turizm türünden istedikleri kadar işaretleme yapabilecekleri belirtilmiştir. Tüm turizm türleri içerisinde ilçenin tüm özelliklerine hitap edebilecek şekilde seçilmiş olan cevaplara toplamda 1.286 işaretleme yapılmıştır.

İlçe halkının bu soruda geliştirilebilecek turizm türü olarak en fazla işaretleme yaptığı ilk üç seçenek; 1.Doğa Turizmi, 2. Yayla Turizmi ve 3. Kamp ve Karavan Turizmi şeklinde olmuştur.

Doğa turizmi cevabını 174 katılımcı işaretlemiştir ki bu da tüm işaretlemelerin %14’ünü oluşturmaktadır. İkinci olarak tercih edilen yayla turizmini 147 katılımcı (%11) işaretlemiştir. Üçüncü tercihte bulunan kamp ve karavan turizmini ise 138 katılımcı (%11) işaretlemiştir (Tablo 3.21, Şekil 3.15). Yapılan araştırmada en çok işaretlenen cevaplardaki bu üç turizm türünün zaten ilçede etkin bir şekilde yapıldığı tespit edilmiştir.

En çok işaretlenen turizm türleri dışında bulunan av turizmi, botanik turizmi, çiftlik turizmi, inanç turizmi, kano–rafting turizmi, kongre turizmi, kuş gözlemciliği turizmi, kültür turizmi, orienteering turizmi, sağlık turizmi, doğa yürüyüşü (trekking), yamaç paraşütü ve yeme içme yani gastronomi turizminden oluşan seçeneklerin tamamı işaretlenmiştir. Bu işaretlemelerden Niksar’da, seçeneklerde sunulan turizm türleri için zengin bir potansiyelin varlığına inanıldığı anlaşılmaktadır.

Katılımcıların işaretlemekten oldukça kaçındığı turizm türleri de mevcuttur. Bunlardan birincisi; kongre turizmidir (20 kişi işaretlemiştir.). Kongre turizmi önemli alt ve üst yapı olanakları istemektedir. Bu turizm türü için özellikle ulaşım imkânlarının gelişmiş olması gerekmektedir. İlçenin kavşak bir noktada bulunması bu turizm türünün burada geliştirilebileceğini gösterse de mevcut ulaşım imkânları burada kongre turizmin hızla gelişebilmesi için henüz yetersizdir.

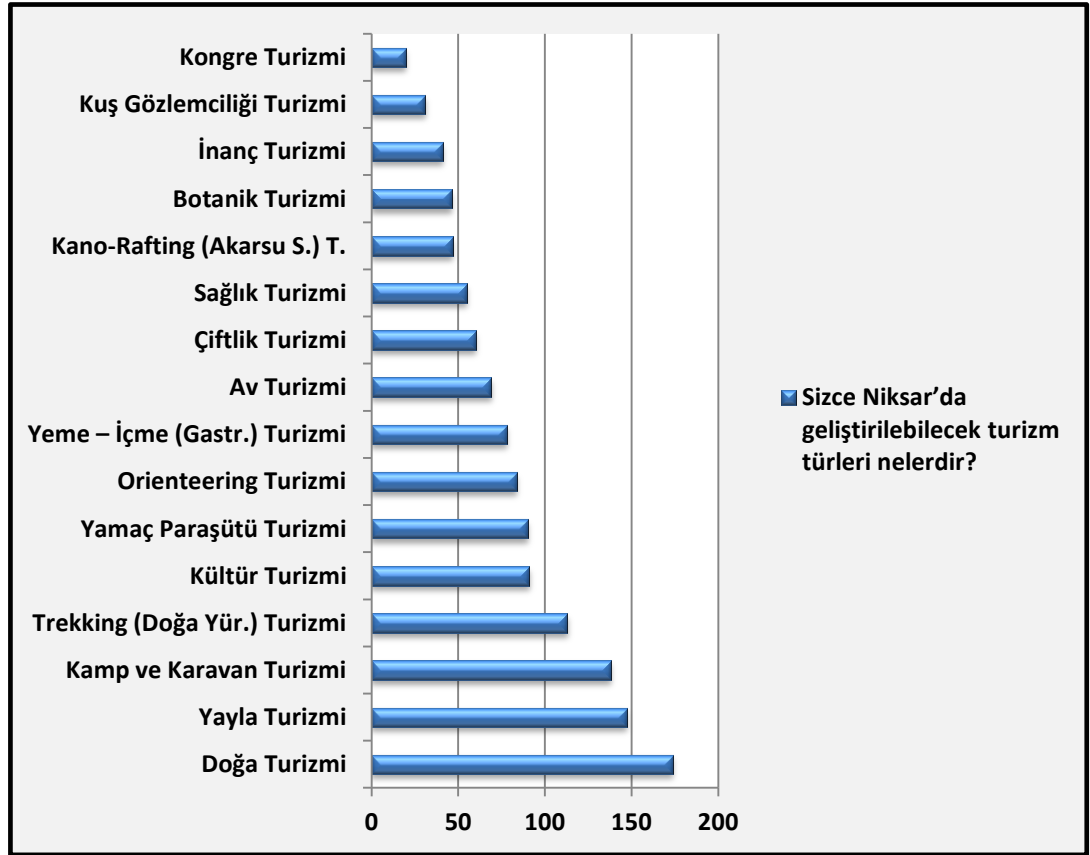
İşaretlemekten kaçınılan diğer bir seçenek ise kuş gözlemciliği turizmidir (31 kişi işaretlemiştir.). Kuş gözlemciliği turizminin, turizmi parklarda, sulak alanlarda, ormanlarda, bozkırda, dağlar ve göller gibi yerlerde kuşların doğal ortamlarında gözlemlenmesi esasına dayandığı düşünüldüğünde, ilçede önemli bir miktarda kuş popülasyonunun olması (Tablo 3.28) ve bozulmamış doğasının bulunması ilçede kuş gözlemciliği yapılabileceğini göstermektedir. İlçede geliştirilebilecek turizm türleri içerisinde diğer turizm çeşitlerinin daha hızlı geliştirilebilir düşüncesi bu turizm türünün daha az tercih edilmesine neden olmuş olabilir.

Tablo 3.21. İlçe Halkına Göre Niksar’da Geliştirilebilecek Turizm Türleri

<u>SORU 15:</u>	Sizce Niksar’da geliştirilebilecek turizm türleri nelerdir?	
Geliştirilebilecek Turizm Türleri	Sayı	Oranı
Av Turizmi	69	% 5
Botanik Turizmi	46	% 4
Çiftlik Turizmi	60	% 5
Doğa Turizmi	174	% 14
İnanç Turizmi	41	% 3
Kamp ve Karavan Turizmi	138	% 11

Tablo 3.21. (Devam)

Kano-Rafting (Akarsu S.) T.	47	% 4
Kongre Turizmi	20	% 2
Kuş Gözlemciliği Turizmi	31	% 2
Kültür Turizmi	91	% 7
Orienteering Turizmi	84	% 7
Sağlık Turizmi	55	% 4
Doğa Yürüyüş (Trekking) Turizmi	113	% 9
Yamaç Paraşütü Turizmi	90	% 7
Yayla Turizmi	147	% 11
Yeme – İçme (Gastr.) Turizmi	78	% 6

Şekil 3.15. İlçe Halkına Göre Niksar'da Geliştirilebilecek Turizm Türleri

3.1.4. Niksar’da Turizmin Gelişmesinde Öncelikli Görevin Kime Düştüğüne Yönelik Bulgular

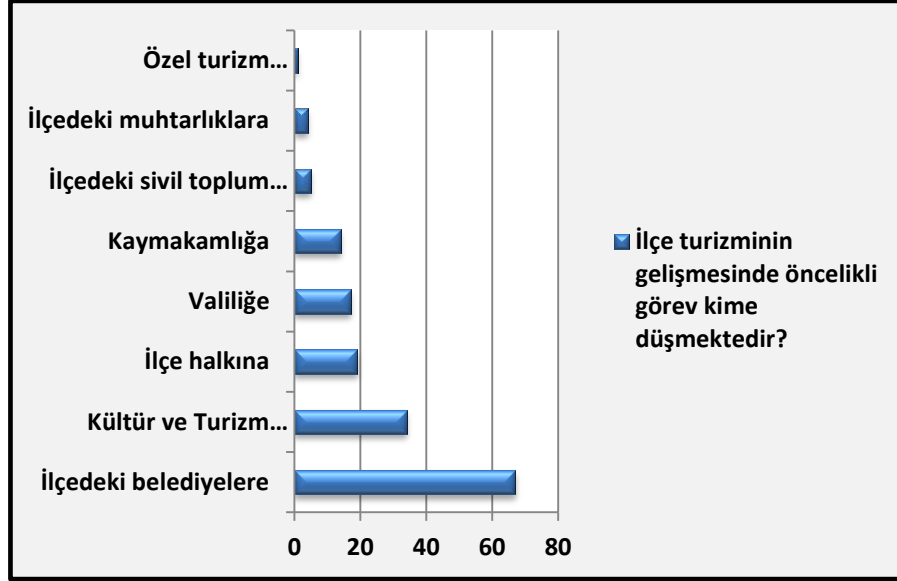
Anketin 16. sorusunda katılımcılara; “İlçe turizminin gelişmesinde öncelikli görev kime düşmektedir?” diye sorulmuş ve verilen sekiz öncülün rakamsal sıraya koyulması istenmiştir. 161 katılımcının cevaplandığı bu soruda; katılımcıların öncelikli görevin hangi kuruma düştüğüne yönelik verdikleri cevaplardan birinci sıraya konulan cevapların değerlendirilmesi yoluna gidilecektir.

Verilen cevaplara göre turizmin gelişmesinde öncelikli görev ilçedeki belediyelere düşmektedir. 67 katılımcı (%47) bu konuda öncelikli olarak belediyelerin çalışması gerektiğini düşünmektedir. Belediyelerden sonra ilk sırada en fazla tercih edilen kurum Kültür ve Turizm Bakanlığı olmuştur. Bu görevin öncelikli olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı’na düştüğünü düşünen 34 katılımcı (%21) vardır. Üçüncü olarak ilk sırada en çok tercih edilen ilçe halkıdır. 19 katılımcı (%12) turizmin gelişmesinde öncelikli görevin ilçe halkına düştüğünü düşünmektedir (Tablo 3.22, Şekil 3.16).

İlk sırada tercih edilen diğer kurumlar sırasıyla; Valilik (17 kişi), ilçe kaymakamlığı (14 kişi), ilçedeki sivil toplum örgütleri (5 kişi), ilçedeki muhtarlıklar (4 kişi) ve özel turizm şirketleri (1 kişi) şeklindedir.

Tablo 3.22. Turizmin Gelişmesi İçin Öncelikli Görevin Kime Düştüğüne Dair Düşünceler

SORU 16:	İlçe turizminin gelişmesinde öncelikli görev kime düşmektedir?	
	Sayı	Oranı
İlçe halkına	19	% 12
İlçedeki belediyelere	67	% 42
İlçedeki muhtarlıklara	4	% 2
İlçedeki sivil toplum örgütlerine	5	% 3
Kaymakamlığa	14	% 9
Kültür ve Turizm Bakanlığına	34	% 21
Özel turizm şirketlerine	1	% 1
Valiliğe	17	% 10

Şekil 3.16. Turizmin Gelişmesi İçin Öncelikli Görevin Kime Düştüğüne Dair Düşünceler

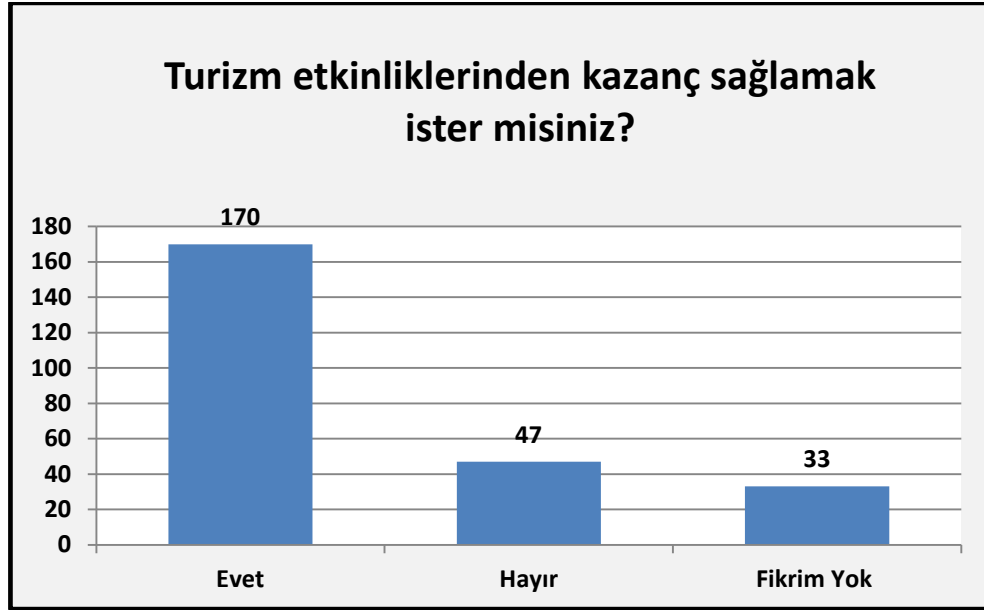
3.1.5. Niksar İlçe Halkının Turizmden Kazanç Sağlama Beklentilerine Yönelik Bulgular

Anketin 17. sorusuyla ilçe halkının turizmden kazanç sağlama isteklerine dair düşüncelerinin tespiti amaçlanmıştır. Bu doğrultuda katılımcılara; “Niksar’da turizm faaliyetleri gelişirse turizmde ücret karşılığında veya kendi hesabınıza çalışarak kazanç sağlamak ister misiniz?” sorusu sorulmuştur.

Katılımcılardan 170 kişi evet (%68) cevabını, 47 kişi hayır (%19) cevabını ve 33 kişi ise fikrim yok (%13) cevabını vermiştir (Tablo 3.23, Şekil 3.17). Hayır, cevabını veren katılımcıların çoğunun zaten işim var düşüncesiyle bu cevaba yöneldiği araştırmacının dikkatinden kaçmamıştır.

Tablo 3.23. İlçe Halkının Turizmden Kazanç Sağlama İsteklerine Dair Düşünceleri

SORU 17:	Niksar’da turizm faaliyetleri gelişirse turizmde ücret karşılığında veya kendi hesabınıza çalışarak kazanç sağlamak ister misiniz?	
	Sayı	Oranı
Evet	170	% 68
Hayır	47	% 19
Fikrim Yok	33	% 13
Toplam	250	% 100

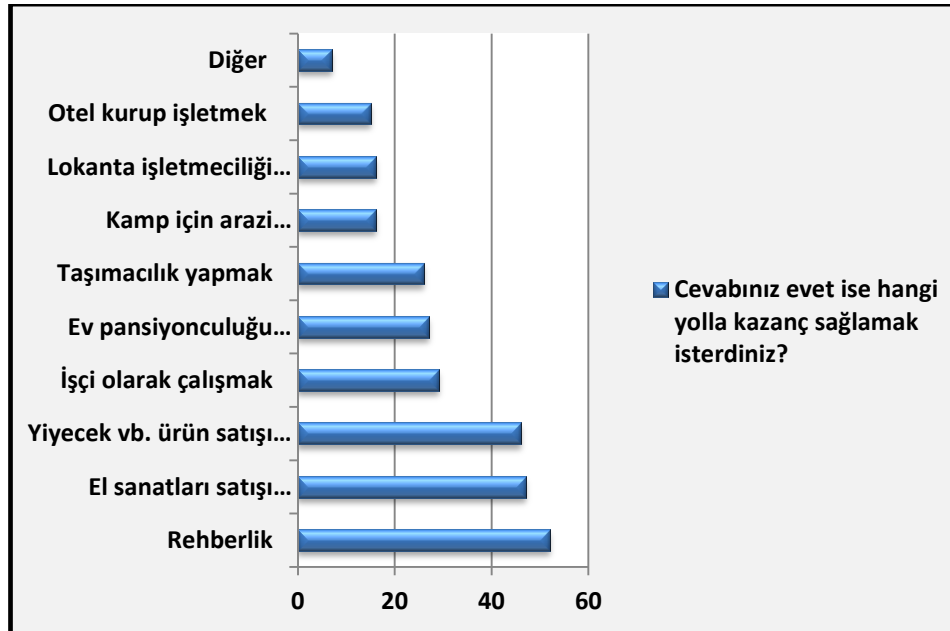
Şekil 3.17. İlçe Halkının Turizmden Kazanç Sağlama İsteklerine Dair Düşünceleri

Anketin 18. sorusu 17. soruya evet cevabı verenlere yönetilmiş bir sorudur. Turizmden kazanç sağlamak isteyen katılımcıların hangi tür etkinlik aracılığıyla kazanç sağlamak istediklerini öğrenmeye yönelik olarak sorulmuştur. Cevaplara 9 farklı ekonomik etkinlik türü yazılmış ve gelebilecek alternatif cevaplara yönelik olarak da “diğer” seçeneği eklenmiştir.

Sırasıyla en çok tercih edilen ekonomik etkinlik türleri; rehberlik (52 kişi), el sanatları satışı yapmak (47 kişi), yiyecek vb. gibi ürünlerin satışını yapmak (46 kişi) şeklindedir. Oldukça maliyetli ve profesyonellik isteyen otel kurup işletme cevabı çok tercih edilen bir ekonomik etkinlik değildir. Bu yüzden katılımcıların sadece 15’i bu işi tercih etmiştir. Tercih edenlerinde gerekli donanım ve alt yapıya sahip olmadığı düşünülmektedir. Yine bu soruya verilen cevaplardan; katılımcılardan sadece 27 kişinin ev pansiyonculuğu yapmak istediği anlaşılmaktadır. Bu ekonomik etkinliği tercih etmeyen katılımcıların bir kısmı bu amaçta kullanabilecekleri fiziki alanın olmadığını belirtmiştir (Tablo 3.24, Şekil 3.18). 7 katılımcı ise diğer seçeneğini işaretlemiş ama hangi ekonomik etkinliği düşündüğüne dair açıklamaların yapılması için bırakılan boşluğa herhangi bir etkinlik belirtmemiştir.

Tablo 3.24. Ne Tür Turistik Faaliyetten Kazanç Sağlamak İsteğine Dair Düşünceler

SORU 18:	Cevabınız evet ise hangi yolla kazanç sağlamak isterdiniz?	
	Sayı	Oranı
El sanatları satışı yapmak	47	% 17
Ev pansiyonculuğu yapmak	27	% 10
İşçi olarak çalışmak	29	% 10
Kamp için arazi kiralamak	16	% 6
Lokanta işletmeciliği yapmak	16	% 6
Otel kurup işletmek	15	% 5
Rehberlik	52	% 19
Taşımacılık yapmak	26	% 9
Yiyecek vb. ürün satışı yapmak	46	% 16
Diğer	7	% 2

Şekil 3.18. Kazanç Beklentisi Duyulan Turistik Faaliyetler

3.1.6. Niksar’da Turizmin Gelişmesine Engel Oluşturan Sorunların Tespitine Yönelik Bulgular

Anketimizin son sorusunda ise; katılımcılara “Sizce Niksar’da turizmin gelişmesine engel oluşturan en önemli üç sorun nedir?” sorusu yöneltilerek, hazırlanan 6 öncülden ilk üçünün seçilmesi istenmiştir.

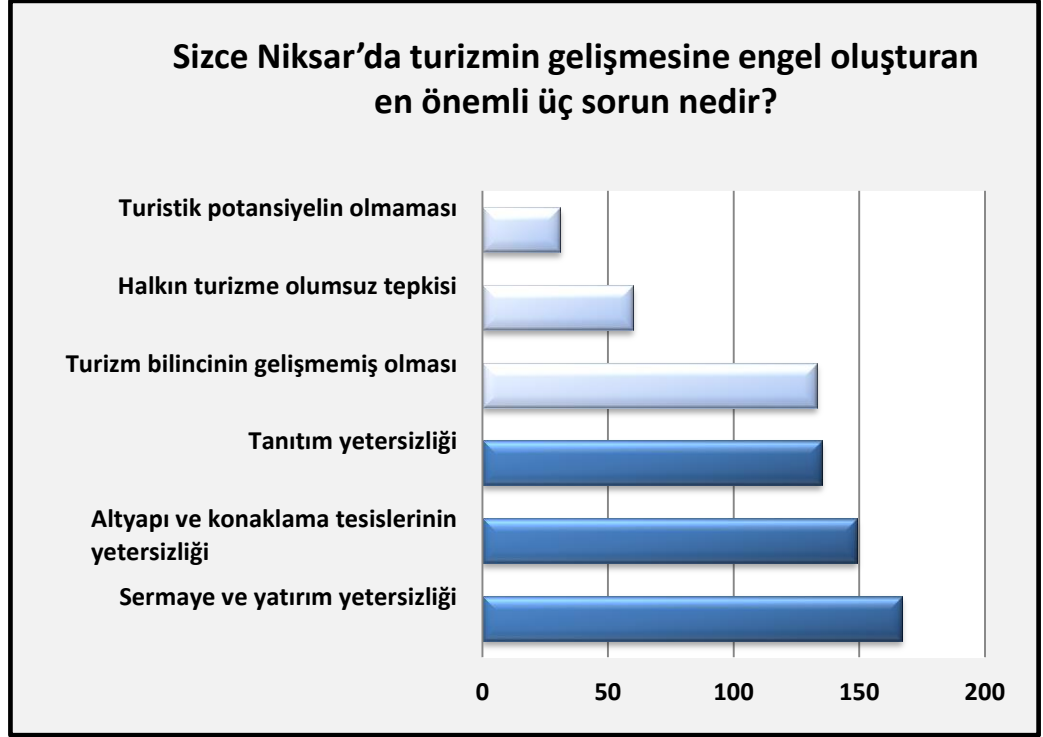
Altyapı ve konaklama tesislerinin yetersizliği, halkın turizme olumsuz tepkisi, sermaye ve yatırım yetersizliği, tanıtım yetersizliği, turistik potansiyelin olmaması ve turizm bilincinin gelişmemiş olması ifadeleri öncüllere konulmuştur.

Sermaye ve yatırım yetersizliği 167 katılımcının verdiği cevapla (%25) en önemli sorun olarak tespit edilmiştir. İkinci seçenekte olan altyapı ve konaklama tesislerinin yetersizliği ise 149 katılımcı tarafından (%22) işaretlenmiştir. Üçüncü sırayı tanıtım yetersizliği (135 katılımcı); kendinden sonra en çok tercih edilen turizm bilincinin gelişmemiş olması (133 katılımcı) sorunu ile paylaşmaktadır (Tablo 3.25, Şekil 3.19).

Cevaplar arasında en az tercih edilen seçenek ilçede turistik potansiyelin olmaması seçeneğidir. Bu cevabı 31 katılımcı (%4) işaretleyerek ilk üç tercihi almıştır. Az da olsa ilk üç tercihe alınan bir diğer ifade ise halkın turizme olumsuz tepkisidir. Katılımcıların % 9’luk bir kısmı, ilçe halkının turizme olumsuz tepkisinin Niksar’da turizmin gelişmesine engel oluşturabileceğini düşünmektedir.

Tablo 3.25. İlçede Turizmin Gelişmesine Engel Oluşturan Sebepler Üzerine Düşünceler

SORU 19:	Sizce Niksar’da turizmin gelişmesine engel oluşturan en önemli üç sorun nedir?	
	Sayı	Oranı
Altyapı ve konaklama tesislerinin yetersizliği	149	% 22
Halkın turizme olumsuz tepkisi	60	% 9
Sermaye ve yatırım yetersizliği	167	% 25
Tanıtım yetersizliği	135	% 20
Turistik potansiyelin olmaması	31	% 4
Turizm bilincinin gelişmemiş olması	133	% 20

Şekil 3.19. İlçede Turizmin Gelişmesine Engel Oluşturan Sebepler Üzerine Düşünceler

3.2. NIKSAR İLÇESİNDE GELİŞTİRİLEBİLECEK TURİZM TÜRLERİ VE SWOT (GZFT) ANALİZİ

Araştırma sahasında yapılan anket ve mülakat uygulamalarıyla yerinde yapılan gözlem ve incelemelerden Niksar’da birçok turizm türünün geliştirilebilmesi için zengin bir potansiyel olduğu anlaşılmaktadır.

Hızlı kentleşme sonucunda şehirlerin yoğun ve sıkıcı hayatından kurtulmak isteyenlerin bir kısmı yaz dönemlerinde daha serin oldukları için yaylalara çıkmayı tercih etmektedir.²³¹ Niksar’ın doğal çevre koşulları düşünüldüğünde pek çok yayla yerleşmesine (Tablo 3.26) sahip olması yayla turizmi açısından önem kazanmaktadır. Genel olarak yerel yönetimlerin düzenlediği festival ve şenliklerin dışında turizm etkinliğinin yapılmadığı bu yaylalardan en çok bilinenler; Çamiçi Yaylası, Akpınar Yaylası, Karaçam Yaylası ve Keltepe Yaylası’dır.

²³¹ Mehmet Zaman, *Doğu Karadeniz Kıyı Dağları’nda Dağ ve Yayla Turizmi*, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 134, Erzurum 2010, 203.

Tablo 3.26. Niksar'da Bulunan Yaylalar

Niksar İlçesinde Bulunan Yaylalar		
1-) Akpınar Yaylası	11-) Eğneğzı Yaylası	21-) Keltepe Yaylası
2-) Alacağağaç Yayası	12-) Eğricesu Yaylası	22-) Köprüpınarı Y.
3-) Bilgili Yaylası	13-) Edilli Yaylası	23-) Laldız Yaylası
4-) Böğürce Yaylası	14-) Geyneyurdu Yaylası	24-) Olukalan Yaylası
5-) Büyükyurt Yaylası	15-) Güvenli Yaylası	25-) Özveren Yaylası
6-) Cinahmet Yaylası	16-) Akgüney Yaylası	26-) Serenli Yaylası
7-) Çamiçi Yaylası	17-) Hasanpaşa Yurdu Y.	27-) ŞıyhlrYaylası
8-) Çamlı Oba Yaylası	18-) Kalenderli Yaylası	28-) Tekinobası Y.
9-) Çataloluk Yaylası	19-) Karabaşyurdu Yaylası	29-)Yelli Oba Yaylası
10-) Düden Yaylası	20-) Karaçam Yaylası	30-) YeniyaylaYaylası

Kaynak: Yerinde yapılan gözlemler ve ilçe halkıyla yapılan mülakatlara dayalı olarak oluşturulmuştur.

Niksar'da diğer yaylalardan farklı olarak, Çamiçi Yaylası'nda, yayla turizmi, kamp - karavan turizmi, orienteering turizmi, off-road ve motocross gibi turizm etkinliklerinin yapılması Çamiçi Yaylası'nın diğer yaylalardan çok daha fazla tanınmasına yardımcı olmuştur (Fotoğraf 3.1, 3.2).

Çamiçi Yaylası'nda aktif bir şekilde turizm etkinlikleri yapılmasına rağmen yayla, hâlihazırda Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın "Yayla Turizm Merkezleri" listesine alınmamıştır.²³² Çamiçi Yaylası'yla beraber turizme kazandırılabilen değerdeki diğer yaylaların tespiti yapılarak Yayla Turizm Merkezi ilan edilmeleri, ilçe turizmi ve dolayısıyla ülke turizmi açısından önemli bir adım olacaktır. Zira ilçede bulunan yaylalar turizmin gelişmesi için önemli bir potansiyele sahiptir.²³³

Kan dolaşımı, kalp rahatsızlıkları solunum yolu hastalıkları, beslenme bozuklukları ve sindirim yolu yorgunlukları gibi rahatsızlıkların tedavisinde orta yükseklikte (800 m – 2000 m) dağlık ve ormanlık alanlara özgü iklim olanaklarından

²³² <http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11533/yayla-turizm-merkezleri.html>, Erişim Tarihi: 30.01.2015.

²³³ Şerif Baldıran, Atıf Ulubay, "Diğer İller" Gürhan Aktaş (Ed.), *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Detay Yayıncılık, Ankara 2008, 428.

yararlanılarak “iklim kürleri” yapılır.²³⁴ İlçede yaylalarının çoğu iklim kürleri açısından değerlendirilebilecek sağlık turizmi potansiyeline sahiptir.²³⁵ Niksar ilçesi kamp ve karavan turizmi için de oldukça uygundur. İlçede bulunan yaylaların çoğu kamp ve karavan turizmi için ev sahipliği yapabilecek doğal güzelliktedir. Ancak ilçede planlı olarak sadece Niksar Kamping alanında kamp ve karavan turizmi yapılmaktadır. Niksar Kamping; 27 karavan kapasiteli karavan alanına, 10 bungalov ev ve yaklaşık 1000 çadırlık kamping alanına sahiptir (Fotoğraf 3.3). Tüm alanların su elektrik, tuvalet ve banyo imkânları ayrı ayrı olarak planlanarak ziyaretçilerinin hizmetine sunulmuştur.

Fotoğraf 3.1. Niksar Kamping'de Yabancı Turistlere Ait Bir Karavan

²³⁴ İsmet Ülker, *Sağlık Turizmi*, Yorum Matbaası, Ankara 1994, 155.

²³⁵ Hayati Doğanay, *Serhat Zaman*, 68.

Fotoğraf 3.2. Niksar Kamping Alanı ve Bungalov Evler

2012 yılında Niksar Çamiçi Yaylası'na kurulan Niksar Kamping (Fotoğraf 3.3) ilçenin isminin, sadece Türkiye'de değil aynı zamanda yabancı ülkelerde duyulmasına neden olarak uluslararası düzeyde ün kazanmasına katkı sağlamıştır (Ek-2).

Fotoğraf 3.3. 2012'de Çamiçi Yaylası'nda kurulan kamping alanı: Niksar Kamping

Çamiçi Yaylası'nda olduğu gibi ilçenin diğer yaylalarında da yayla turizmi, sağlık turizmi ve kamp-karavan turizmi için gereken alt yapı imkânlarının sağlanması veya daha sağlıklı hale getirilmesi gerekmektedir. Ayrıca hedef bulma (orienteering), off-road, motocross gibi turizm etkinliklerinin geleneksel hale getirilerek devamlılığının sağlanması turizm etkinliklerinin çeşitlenmesi açısından gerekmektedir. Bu düzenlemelerin yapılması Niksar'da turizmin gelişmesine ivme kazandıracaktır.

Günümüzde oldukça fazla meraklısı olan yamaç paraşütü, en ucuz ve doğayla iç içe bir hava aracı olmasından dolayı her geçen gün daha geniş kitlelere yayılmaktadır.²³⁶ Niksar, yamaç turizmi için de uygun doğal şartlara sahiptir. Yapılan arazi çalışmalarında Laldız Yaylası'ndan, Musapınarı'ndan, Çamlıkış Tepesi'nden yamaç paraşütü ile kalkış yapıldığı ancak kalkış yapılan yerlerde herhangi bir tesis bulunmadığı gözlemlenmiştir. Yamaç paraşütçülüğünün yaygınlaşması için eğitim, yükselti ve hava şartları açısından oldukça elverişli olan bu tepelerde gerekli tesislerin kurulması doğru bir adım olacaktır.

Niksar İlçesi, Türkiye'de son yıllarda en çok rağbet gören doğa etkinliklerinden birisi olan doğa yürüyüşü (trekking) içinde uygun fırsatlar sunmaktadır. İlçede NİDOST tarafından belirlenmiş 30'a yakın yürüyüş parkuru vardır (Ek 3). NİDOST, farklı zorluk dereceleri olan bu parkurlarda düzenli aralıklarla yürüyüşler organize etmektedir. Yerinde yapılan gözlemlerden küçük, büyük her yaştan insanın katılabildiği doğa yürüyüşü etkinliklerinin genellikle günübirlik olarak yapıldığı, hâlihazırda konaklamalı ve temalı yürüyüş parkurlarının olmadığı ayrıca parkur başlangıç noktalarına ulaşımın güç bir şekilde gerçekleştirilebildiği gözlemlenmiştir. Başlangıç ve bitiş noktalarına ulaşımın kolaylıkla sağlanabildiği, ilgi çekiciliği yüksek temalı yürüyüş parkurlarının planlanması (Örnek bir parkur planı için bakınız: Ek 4) ilçe turizmine oldukça ivme kazandıracaktır.

Son yıllarda çok rağbet gören turizm türlerinden bir diğeri de çiftlik turizmidir (agro turizm). Niksar çiftlik turizmi açısından da oldukça uygun imkânlar sunmaktadır. İlçede organik tarım yapmak amacıyla kurulan Küçükağa Çiftliği'nde hâlihazırda çiftlik turizmi yapılmaktadır. 2004'te kurulan çiftlikte günümüze kadar 100' e yakın yabancı turist konaklamıştır. 12 yatak kapasiteli çiftlik ilçede çiftlik turizminin yapıldığı tek

²³⁶ Küçükaslan, 258.

çiftliktir. Çiftlik turizminin yaygınlaşması ilçe çiftçileri için ek bir gelir kaynağı olacaktır.

Niksar zengin flora ve faunaya sahiptir. Bu yönüyle ilçe, bitki inceleme turizmi (botanik turizmi), kuş gözlemciliği turizmi ve av turizmi gibi kırsal turizm etkinlikleri açısından elverişlidir. İlçede bir adet devlet avlağı bulunmaktadır.²³⁷ Avlakta; dağ keçisi, karaca, yaban tavşanı, ayı, kınalı keklik, karatavuk, yeşilbaş ve bıldırcın vb. gibi hayvanlar bulunmaktadır (Tablo 3.27). Ancak en yaygın olarak yaban domuzu avlanmaktadır.

Tablo 3.27. Niksar İlçesinde Görülen Av Hayvanları

Niksar İlçesinde Görülen Av Hayvanları	
Memeli Hayvanlar	Kuş Türleri
Yaban Tavşanı, Dağ Keçisi, Çakal, Tilki, Sansar, Yaban Domuzu, Kurt, Vaşak, Karaca, Ayı, Sincap, Porsuk	Yeşilbaş, Kınalı Keklik, Çil Keklik, Bıldırcın, Sakarmeke, Çulluk, Suçulluğu, Kaya Güvercini, Tahtalı, Üveyik, Karatavuk, Öter Ardıç, Kargagiller, Serçe, Sığırcık, Tepeli Taygar, Sülün, Karabatak, Leylek, Kızıl Şahin, Çamurcun

Kaynak: Tokat Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü Verileri ve “Türkiye’nin Av Hayvanları²³⁸” adlı eserden faydalanılarak hazırlanmıştır.

İlçe kuş varlığı açısından oldukça zengindir (Tablo 3.28). Ancak kuş gözlemciliği için oluşturulmuş gözetleme kuleleri bulunmamaktadır. Özellikle kuş popülasyonunun fazla olduğu yerler için gözetleme kulelerinin yapılması kuş gözlemciliği turizmi için önemli bir adım olacaktır.

²³⁷ Nuray Kızılaslan, Tayfur Ünal, “Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve SWOT Analizi”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, (9), 2014, 54.

²³⁸ Ahmet Karataş ve Diğ., *Türkiye’nin Av Hayvanları*, Gökçe Ofset Matbaacılık, Ankara 2014.

Tablo 3.28. Niksar İlçesinde Görülen Yaban Kuş Türleri

Niksar İlçesinde Görülen Yaban Kuş Türleri			
Adı	Yaygın Olarak Kullanılan Diğer Adları	Adı	Yaygın Olarak Kullanılan Diğer Adları
Yeşilbaş	Gövel Ördeği, Göğel Ördeği	Saksağan	Sakça
Kınalı Keklik		Ekin Kargası	
Çil Keklik		Leş Kargası	
Bıldırcın		Küçük Karga	Çatı Kargası
Sakarmeke	Kaşkaldak	Serçe	
Çulluk		Sığırcık	
Suçulluğu	Bekasin	Tepeli Taygar	
Kaya Güvercini		Sülün	
Tahtalı	Alaboyun, Hopal	Karabatak	
Üveyik		Leylek	
Karatavuk	Kara Bakal (erkeğinin adı) Boz Bakal (dişisinin adı)	Kızıl Şahin	
Öter Ardiç	Çil Bakal, Bozillik	Çamurcun	Kirik
Alakarga	Kestane Kargası, Alakese		

Kaynak: Tokat Orman ve Su İşleri Şube Müdürlüğü Verileri ve “Türkiye’nin Av Hayvanları” adlı eserden faydalanılarak hazırlanmıştır.

Niksar’ın doğal bitki örtüsünün zenginliği bitki inceleme meraklıları için oldukça yeterlidir. Bulunduğu coğrafi konum nedeniyle mikroklima iklim özelliği gösteren ilçede çok çeşitli bitki türleri mevcuttur (Tablo 3.29, Fotoğraf 3.4). Bu zenginlik bitki inceleme turizmi açısından yani botanik turizmi için oldukça önem arz etmektedir.

Tablo 3.29. Niksar İlçesinde Görülen Bitki Türleri*

Niksar İlçesinde Görülen Bitki Türleri	
Ak Kaplan Otu (<i>Dorycnium Graecum</i>)	Karağan (<i>Cistus Laurifolius</i>)
Akçakesme (<i>Phillyrea Latifolia</i>)	Katran Ardıcı (<i>Juniperus Oxycedrus</i>)
Aklı Gideren Ot* (<i>Papaver Somniferum</i> Var. <i>Pullatum</i>)	Kermes Meşesi (<i>Quercus Coccifera</i>)
Amanos Kekiği* (<i>Satureja Amani</i>)	Kır Şalbası* (<i>Salvia Reeseana</i>)
Amasya Nakılı* (<i>Silene Manissadjianii</i>)	Kırk Sığırkuyruğu* (<i>Verbascum Myrianthum</i>)
Ana Kangal* (<i>Cirsium Poluninii</i>)	Kızıl Kirpik Otu (<i>Tragus Racemosus</i>)
Anzer Sığırkuyruğu* (<i>Verbascum Eriorrhabdon</i>)	Koca Andız Otu* (<i>Inula Helenium</i> Subsp. <i>Orgyalis</i>)
Ayı Fındığı (<i>Styrax Officinalis</i>)	Laden (<i>Cistus Creticus</i>)
Çiy Zarçiceği (<i>Petrorhagia Syriaca</i>)	Mart Süt Otu (<i>Polygala Monpeliaca</i>)
Çöp Kuduz Otu* (<i>Alyssum Virgatum</i>)	Mazı Meşesi (<i>Quercus Infectoria</i>)
Demet Çanı* (<i>Campanula Scoparia</i>)	Mor Uyuz Otu* (<i>Scabiosa Lycia</i>)
Dere Kaplanotu* (<i>Doronicum Tobeyi</i>)	Nisan Güneşotu (<i>Fumana Scoparia</i>)
Dikenli Çördük (<i>Echinophora Tournefortii</i>)	Sandal Ağacı (<i>Arbutus Andrachne</i>)
Etekli Çiviotu* (<i>Isatis Undulata</i>)	Seyyah Çıtlığı* (<i>Taraxacum Waltheri</i>)
Firek (<i>Ostrya Carpinifolia</i>)	Sırmağu (<i>Daphne Pontica</i> Subsp. <i>Pantica</i>)
Firenk Dağarcığı* (<i>Thlaspi Bornmuelleri</i>)	Sipikor Sığırkuyruğu* (<i>Verbascum Oocarpum</i>)
Gijeletri (<i>Euphorbia Condylcarpa</i>)	Toros Sediri (<i>Cedrus Libani</i>)
Ilgaz Teresi* (<i>Arabis Abietina</i>)	Van Navruzu (<i>Iris Pseudocaucaucasica</i>)
Irazdene (<i>Johrenia Dichotoma</i>)	Yaban Eşekkulağı* (<i>Knautia Byzantina</i>)
Kaf Navruzu (<i>Iris Caucasica</i> Subsp. <i>Caucasica</i>)	Yalı Göbeli (<i>Jurinea Macrocalathia</i>)
Karaçalı (<i>Paliurus Spina-Christi</i>)	Yerkötürümü (<i>Centaurea Urvillei</i> Subsp. <i>Stepposa</i>)

* Tokat Orman İşletme Müdürlüğü verilerinden, Türkiye Bitki Veri Sistemi (TÜBİVES) ve www.bizimbitkiler.org.tr sitesinden faydalanılarak oluşturulmuştur.

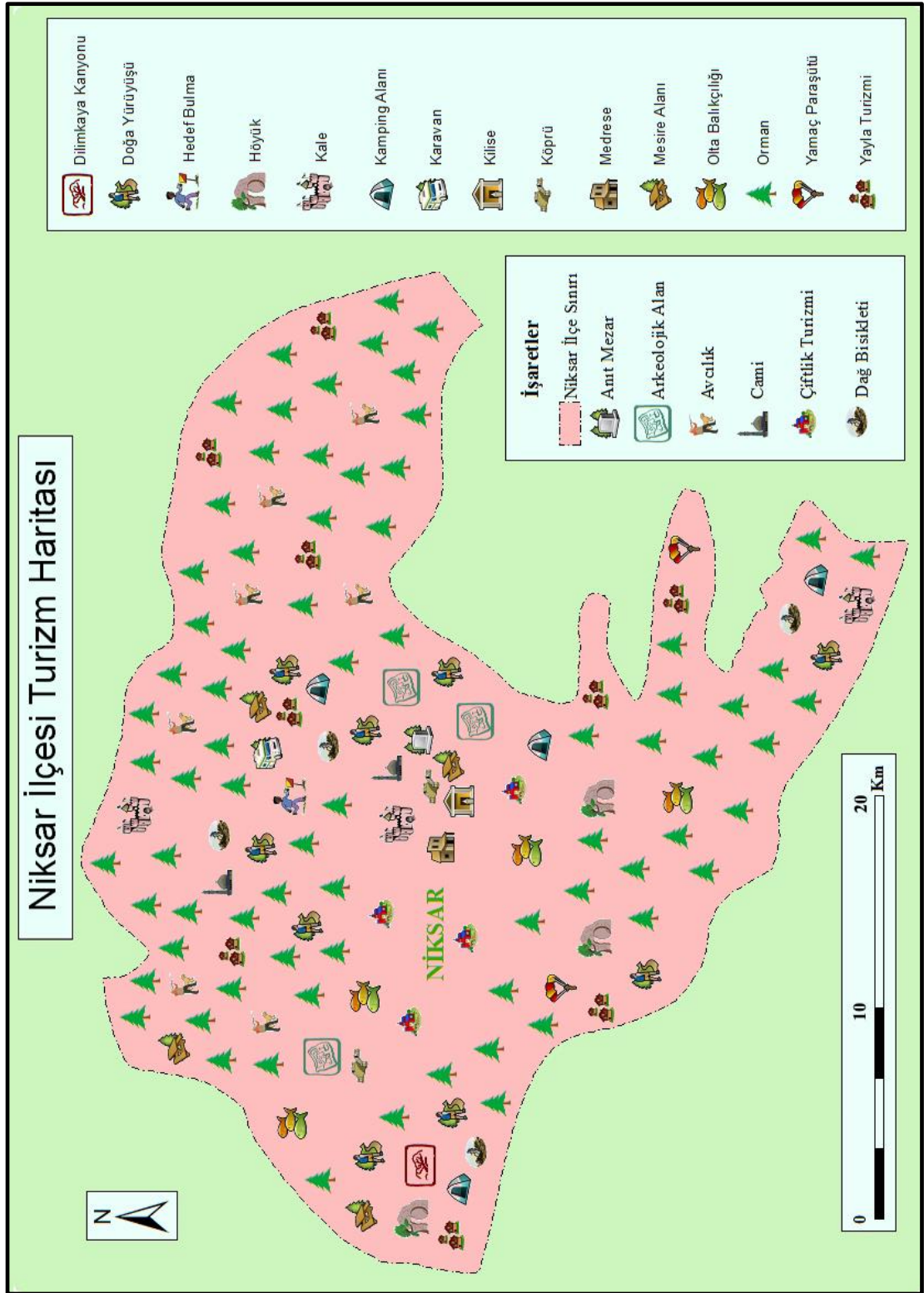
Fotoğraf 3.4. Niksar'da Gelincik Çiçekleri ve Laden Çiçeği*

Niksar'da geliştirilebilecek turizm türlerinden bir diğeri de kültür turizmidir. Kültür turizmi; *insanların yeni bilgi, deneyim kazanarak kültür seviyesini artırmak ve kültürel farklılıkları öğrenmek amacıyla kültürel mekânları görmek ve kültürel olaylara katılmak için yer değiştirmesi* olarak tanımlanmaktadır.²³⁹ Zengin yerel kültürüyle Niksar kültür turizmi için oldukça uygundur. Özellikle kültür turizminin bir alt kolu olan inanç turizmi ilçede kısa vadede geliştirilebilecek önemli varlıklara sahiptir. Danişment Gazi Türbesi ve Ulu Cami yalnızca yerli turistlerin değil aynı zamanda yabancı turistlerin de dikkatini çekmektedir. Ayrıca Thaumaturgus Kilisesi ve Kale Kilisesi gerekli restorasyonlar sonrasında inanç turizmine açılacak önemli merkezlerdir.

Araştırma sahasının, turizm alanında arzu edilen gelişmeyi sağlayabilmesi için, turistik özelliğe sahip alanlarının dağılışı hakkında bilgi edinmek yerinde olacaktır (Harita 3.1). Aynı şekilde ülkemizdeki ve araştırma sahasındaki turizm terndleri dikkate alınarak tesbit edilen ilçe turizminin fırsat ve tehditleri ile güçlü ve zayıf yönlerinin bilinmesi, turizm alanındaki planlamalar için stratejik önem arz etmektedir (Tablo 3.30).

* Tokat Orman İşletme, İl Şube Müdürlüğü personeli Uğur ERDEM'in arşivinden alınmıştır.

²³⁹ Doğaner, *Türkiye Kültür Turizmi*, 13.

Harita 3.1. Niksar İlçesi Turizm Haritası

Tablo 3.30. Niksar İlçesinin Turizm Potansiyeli Açısından SWOT (GZFT) Analizi

Güçlü Yönler	Zayıf Yönler
• Alternatif turizm türlerine uygun yer şekilleri çeşitliliğinin ve iklimin bulunması • Zengin florası ve faunasıyla kuş gözlemciliği, bitki gözlemciliği gibi turizm alanlarına olanak sağlaması • Turistik değer olarak kullanılabilecek tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerleri gibi çekiciliklerin fazlaca olması • Dağları trekking, yamaç paraşütü gibi sporların yapılmasına imkan sağlaması • Av turizmi açısından av hayvanlarının çeşitliliğinin fazla olması • Yeteri kadar piknik yeri, yeşil alan ve mesire yerlerinin bulunması • Zengin bir yemek kültürüne sahip olması • Uluslararası ün kazanmış doğal kaynak sularının olması • Yakın çevresinde tur turizmine uygun turistik çekiciliklerin bulunması • Kırsal alan etkinliklerinde güvenlik sorununun olmaması	• Sermaye ve yatırım yetersizliği • Konaklama ve altyapı tesislerinin yetersizliği olması • Tanıtım yetersizliği • Ulusal ve uluslararası turizm acenteleriyle işbirliğine gidilmemesi • Tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerleri gibi turistik çekiciliklerin korunmasına yeteri kadar önem verilmemesi • Tarihi eserlerde restorasyon ve dekorasyon işlerinin yetersiz olması ve aslına uygun yapılmaması • Kırsal turizmin gelişmesi amacıyla oluşturulacak eko çiftlikler için organizasyonların ve girişimlerin yetersiz olması • Turizm alanında istihdam edilecek kalifiye elemanın olmaması • Profesyonel anlamda rehberlik hizmeti verecek kişi ve kuruluşların bulunmaması • Kırsal alandan kentsel alana yönelik göçün engellenememesi
Fırsatlar	Tehditler
• Kırsal turizm alanlarına ulaşımın kolaylığı • İlçe halkının turizm etkinliklerinde aktif rol alma isteği • Turizm anlayışında kitle turizminden ziyade alternatif türlere yönelme eğilimi • Kentlerde yaşayanların kırsaldaki doğal yaşama olan özlemi • Tescilli avlak alanının bulunması • Çeşitli festival ve şenliklerin düzenli olarak yapılması • Ülkenin en gözde yaylalarından biri olan Çamiçi Yaylası'nın Niksar'da bulunması • Yakın çevresinde Perşembe Yaylası Turizm Merkezi, Akbelen Yaylası Turizm Merkezi, Almus Baraj Gölü, Reşadiye Kaplıcaları, Zinav Gölü gibi turizm çekiciliklerinin olması	• İlçenin KAF hattında; deprem riskinin fazla olduğu bir yerde bulunması • Çamiçi Yaylası'nda betonarme yapıların yaygınlaşarak doğal görünümü bozması • Kelkit Çayı üzerine kurulan HES'lerin doğal çevreye (Özellikle balık popülasyonuna) zarar vermesi • Çanakçı Deresi üzerine nehir tipi HES yapımının planlanması

SONUÇ VE ÖNERİLER

Niksar İlçesinin Turizm Potansiyeli başlıklı bu çalışma kapsamında saptanan başlıca sorunlar ve çözüm önerileri şu şekilde sıralanabilir:

Niksar ilçesi, Karadeniz Bölgesi'nin Orta Karadeniz Bölümü'nde yer almaktadır. Tokat iline bağlı bir ilçe durumunda olup kuzeybatısında Erbaa, güneybatısında merkez ilçe Tokat, güneyinde Almus, doğusunda Başçiftlik, güneydoğu ile kuzeydoğudan Reşadiye ve kuzeyinde Akkuş (Ordu) ilçeleri ile komşudur. Doğu ve Batı Karadeniz Bölümü Dağları'na göre ortalama yükselti değerleri düşük olan kuzeyde Canik Dağları ile güneyde Köse Dağları ilçenin önemli yükseltileridir. Bu dağlar arasında doğu – batı istikametinde uzanan Kelkit Çayı'nın oluşturduğu yaklaşık 10.215 ha büyüklüğündeki Niksar Ovası bulunmaktadır. Araştırma sahası jeolojik bakımdan çeşitlilik arz etmekle beraber yaygın olarak Mezozoik ve Senozoik yaşlı formasyonlardan oluşmuştur. Eosen Dönemi arazileri araştırma sahasında en geniş yer kaplayan arazileri iken Niksar Ovası'nı oluşturan Kuvaterner Dönemi'ne ait araziler ise en genç arazileri oluşturmaktadır.

Niksar iklim açısından; Karadeniz ve karasal iklimin etkileşimiyle oluşan geçiş iklimi özelliğindedir. Yıllık sıcaklık ortalamasının en yüksek olduğu ay 23,3°C ile Temmuz ayı, en düşük olduğu ay ise 3,9°C ile Ocak ayıdır. Bu durum ve yıllık don olayı yaşanan gün sayısının en fazla (13,5 gün) yaşandığı ayın Ocak ayı olması araştırma sahasında karasallığın Karadeniz ikliminden daha baskın olduğunu göstermektedir. Araştırma sahasının yıllık yağış miktarı 526 mm'dir. Yıllık en fazla yağış ilkbahar mevsiminde düşmektedir. İlkbaharda düşen yağış yıllık yağış miktarının %33'ünü oluşturmaktayken yağışın en fazla düştüğü ikinci mevsim ise %28'lik payla kış mevsimidir. En az yağış ise yaz mevsiminde düşmektedir. Kış mevsimi ilçede kapalı gün sayısının en fazla olduğu mevsimdir. Yaz ayları ise kapalı gün sayısının en az olduğu aylardır. İlçenin topografya özellikleri rüzgâr yönlerinde etkili olmuştur. İlçenin rüzgâr frekansı incelendiğinde genel olarak kabaca doğu – batı doğrultusunda uzanan Kelkit Vadisi'ne paralellik gösterdiği anlaşılmaktadır. Doğu – batı yönlü kanalize olan rüzgârlardan batı sektörlü olanı %28'lik bir payla hâkim rüzgâr yönünü oluşturmuştur.

İlçe topraklarının %49'u ormanlarla kaplıdır. Topografyanın çeşitliliğine göre farklı bitki örtüsüne sahip olan ilçede Toros Sedirini görmek mümkündür. Araştırma

sahası sınırları içerisinde kalan bu ağaç türü yeryüzünün en kuzeyinde görülebilen küçük bölgelerden birini oluşturmaktadır. Ormanlarla kaplı olan arazilerin toprak tipi; ilçenin hâkim toprak tipi olan kahverengi orman toprağıdır. Bu toprak türünden farklı olarak alüvyal topraklar Niksar Ovası'nı oluşturmaktadır. Ovanın kuzey ve güney kısımlarında dağların ovayla birleştiği kısımlarda kolüvyal toprakları görmek mümkündür. İlçe su kaynakları açısından yeterince zengindir. Öyle ki araştırma sahasının dağ yamaçlarında ve eteklerinde yüksek kalitede içme suyu kaynaklarına rastlayabiliriz. Doğal şifa kaynağı özelliğinde olan bu kaynaklar daha çok kent merkezinden geçen Maduru ve Çanakçı Dereleri'ne karışmaktadır. Bu dereler, ilçeye doğuda Köklüce köyünün kuzeyinden dar bir vadiyle giren Kelkit Çayı'na dökülmektedir. Kelkit Çayı ilçe kent merkezinin güneyinden geçerek batıda Kümbetli köyünün kuzeyinde yeniden dar bir vadiye girerek ilçeyi terk eder.

Niksar, nüfus miktarı açısından idari bakımdan bağlı bulunduğu ilin dördüncü büyük ilçesidir. 1927'de 28.835 olan nüfusu 2014'de 64.254'e ulaşmıştır. İlçede yaşayan nüfusun % 56'sı kentsel nüfusu oluşturmaktadır. İlçede kadın nüfusuyla erkek nüfusu genel olarak birbirine eşit seviyede dağılım göstermiştir. Araştırma sahasının nüfus piramidi incelendiğinde son yıllarda özellikle 2000'li yıllardan sonra nüfus artış hızının düştüğü anlaşılmaktadır. Araştırma sahası 22 mahalleden oluşan kent merkezi, 86 köy ve 5 beldeden oluşmaktadır. Yeryüzü şekilleri yerleşmelerin kurulmasında önemli rol oynamıştır. İlçe kırsalındaki köy yerleşmeleri genellikle dağınık ve az nüfuslu iken kent merkezi Maduru ve Çanakçı Dereleri'nin vadileri boyunca yatay bir büyüme göstermiştir. İnceleme sahasında geleneksel konut tipi hımış adı verilen ahşap iskeletli, kerpiç dolgulu konut tipidir. Bazı kırsal yerleşmelerde konutlar sadece ahşap kullanılarak yapılmıştır. Genel olarak yeni konutlar betonarme olarak yapılmaktadır.

Niksar'da en önemli ekonomik etkinlik tarım ve hayvancılıktır. İlçe topraklarının %41'i tarım topraklarını oluşturmaktadır. Bu arazilerin %37'si sulanabilir durumdadır. İnceleme sahasında bulunan Niksar Ovası tarımsal üretimin gerçekleştiği en önemli alandır. Bu alanda sebze ve meyve yetiştiriciliğinin yapıldığını söylemek mümkündür. Sebze olarak domates, karpuz, yeşil fasulye, salatalık meyve olarak ise ceviz, üzüm, şeftali ve elma yetiştiriciliği ilçede en yaygın tarımsal ürünlerdir. Tarla ürünleri olarak ise buğday, şeker pancarı, patates ve mısır en çok üretimi yapılan ürünlerdir.

İlçede hayvancılık faaliyetleri genellikle besi tipi hayvancılık şeklinde yapılmaktadır. 2013 yılı itibariyle yaklaşık 33.000 büyükbaş, 40.000 küçükbaş ve 13.500 kümes hayvanı bulunmaktadır. Genellikle besi hayvancılığı biçiminde yetiştirilen büyükbaş hayvanlardan 30.000 tona yakın süt alınmakta ve yöredeki süt fabrikalarına satılmaktadır. Aynı zamanda ilçede arıcılıkta yapılmaktadır. Yıllık olarak yaklaşık 77.000 ton bal üretimi ve 1.700 ton bal mumu üretimi gerçekleştirilmektedir.

Niksar, Tokat'a bağlı ilçeler içerisinde sanayi ve ticaretin önemli ölçüde geliştiği ilçelerden biridir. Ticari faaliyetler genel olarak kent merkezinde yoğunlaşmış durumdadır. İlçede sanayi önemli ölçüde tarım ve hayvancılığa bağlı olarak gelişmiştir. İlçenin doğal bitki örtüsünün zenginliği orman ürünlerine dayalı sanayinin, jeolojik çeşitliliği taşa toprağa dayalı sanayinin gelişmesinde önemli rol almıştır. Ayrıca Niksar, son yıllarda odun dışı orman ürünleriyle adını duyurmuştur.

Tüm bu doğal ve beşeri unsurlar ilçe turizminin gelişmesine katkı sağlayacak potansiyeldedir. Tahrip olmamış doğasıyla Niksar, doğa tutkunları için vazgeçilmez bir destinasyondur. İlçenin, ılıman iklimi, doğal bitki örtüsünün eşsiz görüntüsü ve çok çeşitli doğal güzelliklere sahip olması küçükten büyüğe her yaştan insan için cazibe merkezi olmasında önemli rol oynamıştır. Niksar sırasıyla; Pers, Roma, Selçuklu, Danişmentli, Osmanlı Devleti ve nihayetinde Türkiye Cumhuriyeti'nin himayesine girerek birçok medeniyetin izlerini taşımıştır. Danişmentlilere başkentlik yaparak günümüze önemli bir merkez olarak gelmesi de yine aynı şekilde ilçenin turistik önemini artıracak bir niteliktedir.

Niksar'ın tarihinde geçirmiş olduğu depremler ilçede bulunan tarihi eserlere hasar vermiş ve bazılarının harabe hale gelmesine neden olmuştur. Ancak yine de Niksar'ın kaleleri, türbeleri, tekkeleri, camileri, kiliseleri, medreseleri, çeşmeleri ve köprüleri tarihin izlerini taşıyan ve günümüzde tarihe ışık tutan eserler olarak dikkat çekmektedirler. Aynı zamanda Niksar'ın folklor, mutfak ve el sanatları ile geçmişten günümüze gelen zengin bir kültürel birikime sahip olduğunu söylemek yerinde olacaktır.

Her yerde olduğu gibi Niksar'da da tüm bu çekicilerin turizm etkinliklerinin gelişmesine katkısı göz ardı edilemez. Bu yönüyle Niksar turizm alanında hızlı büyüme gerçekleştirebilecek bir potansiyele sahiptir. Ancak, araştırma sahasında yapılan

gözlemler turizmin hızlıca gelişmesine engel oluşturabilecek bazı sorunların olduğunu da ortaya koymuştur. Bu sorunları çözüm önerileriyle birlikte açıklamakta yerinde olacaktır.

Niksar'ın genellikle doğa turizmi, yayla turizmi, kamp - karavan turizmi açısından zengin bir potansiyele sahip olduğu anlaşılmaktadır. Dolayısıyla doğal turizm için önemli çekici değer taşıyan Dilimkaya Kanyonu, Buğama Çamlığı Mesire Alanı, Kayabaşı Mesire Alanı, Ayvaz Kent Ormanı Mesire Alanı, Sulugöl, Çamiçi Yaylası ve diğer birçok yaylanın alt yapı sorunlarının giderilerek tanıtımlarının yapılması doğru olacaktır. Bu merkezlerin hızlıca turizme hizmet edecek hale dönüştürülebilmesi adına konaklamalı ve temalı doğa yürüyüşü güzergâhları oluşturularak (Örnek: Ek 4) bu alanların başlama – bitiş merkezi veyahut güzergâh içerisinde kritik dinlenme yerleri olarak konumlandırılması doğru olacaktır. Yine aynı şekilde ilçe kırsalında göç yoluyla boşalmış konutların gerekli restorasyonları yapılarak kahvaltı yapılabilecek, yemek yenilebilecek, yöresel ürünler yapıp satılabilecek veya konaklama yapılabilecek küçük yerel işletmelere dönüştürülmesi Niksar'da turizm etkinliklerinin ivme kazanabilmesi adına gerekli görülmektedir.

Bu düzenlemeler yapılırken hem doğaya hem de kırsal dokuya verilebilecek zararlardan sakınılmalıdır. Kırsal dokuyu koruyabilme adına turistik çekiciliği yüksek alanlarda betonarme yapılar yerine yöreye ait malzemelerle inşa edilen geleneksel konutlar tercih edilmelidir. Özellikle Çamiçi Yaylası'nda ciddi bir sorun haline dönüşen betonarme yapılarda peyzaj bozukluğunu giderecek farklı düzenlemeler yapılması doğal görünümün korunması adına oldukça önemlidir.

Niksar'da kurulan HES'lerin de doğal yapıya zarar verdiği açıktır. Kurulumu tamamlanmış HES'in flora ve faunaya vermiş olduğu zararların önlenmesi adına doğal yaşam köprülerinin artırılması ve bozulan doğal görünümün yeniden kazanılması gerekmektedir. Bunun yanı sıra Çanakçı Deresi'ne kurulması planlanan HES'in turizm faaliyetlerinin gelişimini engelleyeceği göz ardı edilmemelidir. Ayrıca tarım, ulaşım, ticaret, sanayi gibi farklı alanlarda planlanan yatırımların turizmin gelişmesine engel oluşturmayacak şekilde planlanması ilçe turizminin hızlıca gelişmesine katkı sağlayarak ülkemizin daha hızlı kalkınması adına önemli bir adım olacaktır.

Farklı turizm alanlarına yönelerek turizm faaliyetlerindeki çeşitliliği artırmak gerekmektedir. Özellikle tarımda organik üretime destek verilerek organik ürün yetiştiren çiftliklerin kurulması turizm alanlarında çeşitliliği artırarak kalkınmaya katkı sağlayacaktır. Farklı turizm etkinliklerinin yapılması turizmin yıl içerisinde yayılması adına önemlidir. Doğa fotoğrafçılığı, kuş gözlemciliği, olta balıkçılığı, bitki inceleme ve yamaç paraşütü gibi faaliyetlerin yapılması için planlamalar yapılmalıdır. Yine turizm sezonunu tüm yıla yayma adına içinde bulunan sülüklerden alan Sülüklü Göl (Sulugöl) sağlık turizmi, kamp karavan turizmi ve kano turizmi için kullanılabilir. Göldeki sülükler koruma altına alınarak sağlık turizminin hizmetine sokulabilir.

Niksar'da kurulan “Sokak Atölyeleri” yöresel el sanatlarının gelişimine katkı sağlamaktadır. Bu atölyelerin sayısı artırılarak üretimde sürekliliğin sağlanması adına gerekli çalışmalar yapılmalıdır. Erik kavalı, bez bebek, oymalı işlemeli ceviz sandıklar gibi yöreyle özdeşleşen ürünlerin turizme kazandırılması yerinde olacaktır. Yine aynı şekilde yöresel mutfağın da turizmin hizmetine açılması için gerekenin yapılması doğru olacaktır.

Hâlihazırda Niksar'da Kültür ve Turizm Bakanlığına bağlı müze bulunmamaktadır. Niksar'ın müze ihtiyacını karşılayabilmek için açılması planlanan “Yaşayan Kent Müzesi”, “Niksar Büyükleri Müzesi” ve “Açık Hava Taş Eserler Müzesi” kısa sürede faaliyete geçirilerek ziyarete açılmalıdır.

İlçe turizminin gelişmesi adına atılacak bir diğer adım ise; Niksar Konaklarının markalaştırılmasıdır. Tarihi Niksar Konaklarına aslına uygun bir şekilde restorasyon çalışması yapılarak markalaşmaya gidilmesi turizme ivme kazandıracaktır. Ayrıca “Tarihi Başkent” imajıyla da markalaşmaya gidilerek turizm alanında iz bırakılması ilçenin turizm alanında gelişimine katkı sağlayacaktır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın “Yayla Turizm Merkezleri” listesine alınmamış olan Çamiçi Yaylası'nın bu listeye dâhil edilmesi de ilçe turizminin gelişmesi için önemli bir adım olarak görülmelidir. Böylelikle ilçenin turizm alanındaki tanıtım yetersizliğine bir nebze çözüm olacaktır. Bu doğrultuda tanıtım amacıyla farklı dillerde broşürler, kitapçıklar, internet sitelerinin hazırlanması uluslararası turizm pazarına açılabilmesi için gereklidir. Tanıtımın etkin bir şekilde yapılabilmesi adına ulusal ve uluslararası acentelerle iş birliği yapılmasının gerekliliği de göz ardı edilmemelidir.

Sonuç olarak, Niksar İlçesinde tespit edilen turizm potansiyelinin hayata geçirilmesi, yukarıda ifade edilen tedbirlerin alınması ve kapsamlı bir turizm planlanması ile gerçekleştirilebilir. Bu tez çalışmasında elde edilen bulgu ve sonuçların da kullanımıyla yapılabilecek bu tür bir planlamanın, hem Niksar İlçesi, hem de bölge ve ülke kalkınması için son derece faydalı olacağını ifade etmek mümkündür.

KAYNAKÇA

- Aftab, S. M., *Niksar Ovasının Hidroloji İncelemesi*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Ankara Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 1989.
- Akar, H., Özbay, M., *Milli Mücadele Yıllarında Niksar*, Dumat Ofset Matbaacılık, Ankara 2011.
- Akdamar, A., *Uygarlıklar Merkezi Niksar*, Niksar Belediyesi Yayınları, Tokat 2000.
- Akova, İ., “Alanya’nın Turistik Çekicilikleri”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, 7, İstanbul 1999, 183-206.
- , “Alternatif Turizm Olanaklarımız”, *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Coğrafya Dergisi*, 8, İstanbul 2000, 71-84.
- Akpınar, E., “2000 Genel Nüfus Sayımına Eleştirel bir Bakış Açısı: Erzincan Örneği” *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 14, (2005), 31-46.
- Aktemur, H., T. ve Diğ., “Niksar-Erbaa ve Destek Dolayının Jeolojisi”, *MTA Dergisi*, 114, 1992, 25-36.
- Arıkan, İ., (Ed.), *Sürdürülebilir Kırsal Turizm*, Gazi Kitabevi, Ankara 2016.
- Arınç, K., *Türkiye’nin Coğrafi Bölgeleri 2*, Mega Ofset Matbaacılık, Erzurum 2006.
- Atalay, İ., *Kayın Ormanlarının Ekolojisi ve Tohum Transferi Yönünden Bölgelere Ayrılması*, Orman Bakanlığı, Orman Ağaçları ve Tohumları İslah Araştırma Yayını, Yayın No: 5, Ankara 1992.
- , *Türkiye Coğrafyası ve Jeopolitiği*, Meta Basım, İzmir 2004.
- Aydınün, M., S., *Niksar Arkeolojik Sit Alanı İçerisinde Sokak Siluetleri*, Niksar Belediyesi Yayınları, Ankara 2001.
- Aymankun, Y. ve Diğ., “Potansiyel Kırsal Turistleri Kırsal Turizme Yönlendiren Motive Edici Faktörler ve Kırsal Turistlerin Kırsal Turizmden Beklentileri”, 14. *Ulusal Turizm Kongresi*, Aralık 2013, Kayseri.
- Baldıran, Ş., Ulubay, A., “Diğer İller” Aktaş, G., (Ed.), *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Detay Yayıncılık, Ankara 2008.
- Baş, T., *Anket*, Seçkin Yayıncılık, Ankara 2005.

- Bostan, M., H., “XV. ve XVI. Yüzyıllarda Osmanlı Yönetiminde Niksar Şehri”, *XIII. Türk Tarih Kongresi*, Ekim 1999, Ankara.
- Canik, B., “Tokat’ın Depremselliği ve Tarihte Geçirdiği Depremler”, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu:2-6 Temmuz 1986- Tokat*, Gelişim Matbaası, Ankara 1987.
- Çağlak, H., A., *Niksar Ovası ve Çevresinin Jeomorfolojisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 1995.
- Çal, H., “Tokat Evleri”, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu:2-6 Temmuz 1986- Tokat*, Gelişim Matbaası, Ankara 1987, 365-369.
- , *Niksar’da Türk Eserleri*, Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, No: 1054, İstanbul 1989.
- , *Tokat Evleri*, Kültür ve Turizm Müdürlüğü Yayınları, Yayın No: 894, Asar Matbaacılık, İstanbul 1989.
- Çelebi, E., *Günümüz Türkçesiyle Evliyâ Çelebi Seyahatnâmesi*, (Çev.: S. Ali Kahraman, Yücel Dağlı) , Yapı Kredi Yayınları.
- Demir, N., Demirci, F., *Tarih ve Kültür Kenti Niksar*, Mesut Matbaacılık, Ankara 2006.
- Denizli, M. O., *Niksar Orman İşletmesi Sedir Meşcerelerinin Silvikültürel Gereksinimleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1994.
- Denkhalbant, A., “Niksar Ulu Camii Üzerine Bir Değerlendirme”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: 40, Aralık 2013, 9-32.
- Doğanay, H., *Coğrafya Öğretim Yöntemleri*, Aktif Kitabevi, Erzurum 2002.
- Doğanay, H., Altaş, N. T., *Doğal Kaynaklar*, Pegem Akademi, Erzurum 2013.
- Doğanay, H., Coşkun, O., *Tarım Coğrafyası*, Pegem Akademi, Ankara 2012.
- Doğanay, H., Zaman, S., *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara 2013.

- Doğanay, S., “Doğu Karadeniz’de Yayla Turizmi Merkezlerine Yeni Bir Örnek: Taşköprü Yaylası”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, Sayı: 26, 2011, 223-240.
- Doğaner, S., “Türkiye’de Turizm Ulaştırması” *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 4, 1996, 19-47.
- , *Türkiye Kültür Turizmi*, Doğu Kitabevi, İstanbul 2013.
- , *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Doğu Kitabevi, İstanbul 2013.
- “Dünyanın İlk Dikey Milli Su Değirmenleri”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 48-50.
- Efe, R., ve Diğ., “Sıcaklık Şartlarının Türkiye’de Zeytinin Yetişmesine, Fenolojik ve Pomolojik Özelliklerine Etkisi”, *Ekoloji Dergisi*, Sayı: 18, 2009, 17-26.
- “Efkerit Vadisi ve Luvi Tapınağı”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 54-56.
- Emekli, G., “Coğrafya, Kültür ve Turizm: Kültürel Turizm”, *Ege Coğrafya Dergisi*, Sayı: 15, 2006, 51-59.
- Eralp, Z., *Genel Turizm*, Ankara Üniversitesi Basın Yayın Yüksekokulu Basımevi, Ankara 1983.
- Erinç, S., *Klimatoloji ve Metodları*, İstanbul Üniversitesi Yayınları, Yayın No: 3278, Gür-Ay Matbaası, İstanbul 1984.
- Erol, G., *Gis-Based Microzonation Of Niksar (Tokat) Settlement Area For The Purpose Of The Urban Plannin*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara 2009.
- Erol, O., *Genel Klimatoloji*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2004.
- Erten, Ş., “Tokat Yemekleri”, *Türk Tarihinde ve Kültüründe Tokat Sempozyumu:2-6 Temmuz 1986 Tokat*, Gelişim Matbaası, Ankara 1987.
- “Farklılık Arz Eden Kırkkızlar Kümbeti”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 16-19.
- French, D., H., “Küçük Asya Roma Yolları ve Miltaşları 1986”, *V. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Ankara 1987.

- Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, *Halk Oyunlarımız ve Giysilerimiz*, Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı Kültür Yayınları, Ankara 2011.
- Gündoğdu, H., “Tokat'tan Bir Kaç Figürlü Kabartma Hakkında”, *Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Sayı:13, 2004, 65-93.
- Gündoğdu, H., ve Diğ., *Tarihi Yaşatan İl Tokat*, Pys Vakıf Sistem Matbaası, Ankara 2006.
- Güney, S., *Şehir Coğrafyası 1*, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayını, İstanbul 1995.
- Gürbahar, O., “Turizmin Bölgelerarası Gelişmişlik Farklarını Gidermedeki Rolü (Türkiye Örneği)”, *Atatürk Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Dergisi*, 2(1), 2009, 19-47.
- Gürdal, M., *Turizm Ulaştırması*, Karınca Matbaası, İzmir 1995.
- Hazar, A., *Rekreasyon ve Animasyon*, Detay Yayıncılık, Ankara 2003.
- Hoşgören, M. Y., *Jeomorfoloji'nin Ana Çizgileri 1*, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İstanbul 1993.
- İmre, N., “Niksar”, *Tokat Kültür Araştırma Dergisi*, Sayı: 12, Tokat 1997.
- İzgi, M., T., *Osmaniye İlinin Turizm Potansiyelinin Bölgesel Kalkınma Politikaları Açısından Değerlendirilmesi ve Sürdürülebilir Turizmin Gelişimi İçin Bir Model Önerisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007.
- Kalay, Z., Genç M., “Yok Olma Tehlikesi İçindeki Genetik Rezervimiz” *Çevre Dergisi*, Sayı:2, Trabzon 1991, 37-41.
- Kapluhan, E., “Ulaşım Coğrafyası Açısından Türkiye’de Karayolu Ulaşımının Tarihsel Gelişimi ve Mevcut Yapısı”, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı: 7, Ekim 2014, 426-439.
- Kapusuz, A., *Tokat İlçeler ve Bölgemiz*, Ayka Yayıncılık, Ankara 1994.
- Karabay, K., *63 No’lu Tokat Şer’iye Sicili*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş 2007.

- Karadeniz, V. ve Diğ., “Nehir Tipi Hidroelektrik Santraller ve Çevresel Etkileri (Reşadiye Hidroelektrik Santralleri Örneği)”, *Doğu Coğrafya Dergisi*, 16(26), 2011, 95-114.
- Karaküçük, S., *Rekreasyon Boş Zaman Değerlendirme*, Gazi Kitapevi, Ankara 2008.
- Karataş, A., ve Diğ., *Türkiye’nin Av Hayvanları*, Gökçe Ofset Matbaacılık, Ankara 2014.
- Kaşıkeman, Ö., *Tokat İli ve Niksar İlçesi Çeşme ile Şadırvanları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2005.
- Kayapınar, L., (Ed.), *Bizans Tarihi*, Anadolu Üniversitesi Yayın No:2298, Eskişehir 2013.
- Kıymet, K., *M.Ö. II. Binde Orta Karadeniz Bölgesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2004.
- Kızılaslan, N., Ünal, T., “Tokat İlinin Ekoturizm/Kırsal Turizm Potansiyeli ve SWOT Analizi”, *Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Gaziosmanpaşa Bilimsel Araştırma Dergisi*, Sayı 9, 2014, 45-61.
- Korkmaz, K. A. ve Diğ., “Tokat Yağlıbasan Medrese Yapısının Deprem Riskinin Değerlendirilmesi”, *Celal Bayar Üniversitesi, Fen Bilimleri Dergisi*, Sayı: 8, 2013, 43-51.
- Kozak, N., Kozak, M. A., ve Kozak, M., *Genel Turizm İlkeler-Kavramlar*, Detay Yayıncılık, Ankara 2010.
- Köksal, A., *Türkiye Turizm Coğrafyası*, Gazi Büro Kitabevi, Ankara 1994.
- Kuran, A., “Tokat ve Niksar’da Yağlıbasan Medreseleri”, *Vakıflar Dergisi*, Sayı: VII, Baha Matbaası, İstanbul 1968.
- Kurgun, H., Yamuk, Y., “Yöresel El Sanatlarının Kültürel Turizmin Gelişimindeki Rolü: Görece (Boncukköy) ve Nazarköy Örnekleri” *Uluslararası Sosyal ve Ekonomik Bilimler Dergisi*, Sayı 3, 2013, 27-32.
- Kurt, İ., B., *Beyazır Ilçesinde Kırsal Turizm*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009.
- Küçükaslan, N., *Özel İlgi Turizmi*, Ekin Yayıncılık, Ankara 2007.

- Mercan, M., Ulu, M. E., *Tokat Kitabeleri*, Türk Hava Kurumu Basımevi, Ankara 2003.
- Niksar Belediyesi, *Niksar Kent Rehberi*, Dumat Ofset Matbaacılık, Ankara 2011.
- Niksar Belediyesi, *Niksar; Dün Bugün, Yarın, İki* Nokta Yayıncılık, İstanbul 1988.
- “Niksar Kalesi”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 12-14.
- “Niksar Tarihi Kronolojisi”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 5-6.
- Orhan, F., *Şavşat’ın Beşerî ve Ekonomik Coğrafyası*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2014.
- Orman Genel Müdürlüğü, *Orman Atlası*, Ankara 2013.
- Öter, Z., “Türk El Sanatlarının Kültür Turizmi Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Milli Folklor Dergisi*, Sayı: 86, 2010, 174-185.
- Özdemir, M., Kaya, F. O., “Günümüzde Gaziantep İlinde Bakırcılık”, Gaziantep Üniversitesi, *Sosyal Bilimler Dergisi*, Sayı: 10, 2011, 1249-1270.
- Özeke, T., *Anılar İçinde Niksar*, Özdilek Basın Yayın, Tokat 2012.
- Özgüç, N., *Beşeri Coğrafyada Veri Toplama ve Değerlendirme Yöntemleri*, İstanbul Üniversitesi Basımevi, İstanbul 1994.
- , *Turizm Coğrafyası Özellikler ve Bölgeler*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2011.
- Özgür, M., *Türkiye Coğrafyası*, Hilmi Usta Matbaacılık, Ankara 2001.
- Özsait, M., “1993 Yılı Ordu-Mesudiye ve Sivas-Koyulhisar Yüzey Araştırmaları”, *XII. Araştırma Sonuçları Toplantısı*, Kültür Bakanlığı Yayınları, Yayın No: 1735, Ankara 1995.
- Rahman, S., *Lâdik-Destek ve Niksar-Erbaa Yörelerinin Üst Mesozoyik-Tersiyer Stratigrafisi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sivas 2007.
- Rızaoğlu, B., *Turizmde Tanıtma*, Detay Yayıncılık, Ankara 2004.
- “Roma Dönemi Arsenali”, *İz Yaşam*, Niksar Özel Sayısı, Aralık 2010, 52-53.
- Saygılı, K., *2000’li Yılların Başında Niksar*, Dumat Ofset Matbaacılık, Kayseri 2000.

- Secgin, N., *Tokat ve İlçeleri Mimari Eserleri*, (Yayımlanmamış Doktora Tezi), Mimar Sinan Güzel Sanatlar Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tokat 1997.
- Selçuk, M. F., *Tokat Niksar Geleneksel Mimaride Renk Araştırması*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Edirne 2008.
- Sezer, M. S., *Türkiye Turizm Sektöründe Müze Turizminin Payının Değerlendirilmesi*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010.
- Soykan, F., “Coğrafi Çevrenin Turizm Amaçlı Değerlendirilmesinde Turizm Potansiyelini Saptamanın Önemi”, *Coğrafi Çevre Koruma ve Turizm Sempozyumu Bildirileri*, 16-18 Nisan, İzmir 2003, 17-24.
- Strabon, *Coğrafya (Geographika)*, (1969), (Çev. Adnan Pekman), İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, No: 1437, İstanbul Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1969.
- Şahin, C., ve Diğ., *Türkiye Coğrafyası*, Gündüz Yayıncılık, Ankara 2005.
- Şahin, K., *Danışmentliler Döneminde Niksar*, Gaziosmanpaşa Üniversitesi Matbaası, Tokat 1999.
- T.C. Resmi Gazete, On Üç İlde Büyükşehir Belediyesi ve Yirmi Altı İlçe Kurulması ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, (2012), *T.C. Resmi Gazete*, 28489, 6 Aralık 2012.
- Temiz, H., *Niksar Güneydoğusunda Kuzey Anadolu Fay Zonunun Jeolojik ve Tektonik Özellikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Cumhuriyet Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Sivas 1989.
- Topçu, N. ve Diğ., “Tokat’ta Üzümden Üretilen Yöresel Ürünler”, *Tokat Sempozyumu: 01-03 Kasım 2012 – Tokat*, Cilt 2, Özyurt Matbaacılık, Ankara 2013, 523-530.
- Toskay, T., *Turizm, Turizm Olayına Genel Yaklaşım*, Der Yayınları, İstanbul 1983.
- Tuğlacı, P., *Osmanlı Şehirleri*, Milliyet Yayınları, İstanbul 1985.
- Tuncel, M., Doğaner, S., “Amasya’da Turizm: Coğrafi İmkânlar, Sorunlar ve Önerler”, *Coğrafya Araştırmaları Dergisi*, Sayı: 1, 1989, 48-68.
- Tümertekin, E., Özgüç, N., *Ekonomik Coğrafya*, Çantay Kitabevi, İstanbul 2012.

- Ulaş, D., “Macahel’de Hidroelektrik Santrallerin ve Ekoturizmin Çevreye ve Yöre Halkına Etkileri”, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 21(1), 2010, 151-158.
- Uzunöz, M., *Niksar Ovasında Melez Kavak Yetiştiriciliğinin Önemi ve Alternatif Tarla Ürünlerine Göre Karlılığı Üzerine Bir Araştırma*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, Tokat 1997.
- Ülker, İ., *Sağlık Turizmi*, Yorum Matbaası, Ankara 1994.
- Üzen, İ., “1939 Erzincan Depreminin Tokat’taki Yansımaları”, *Karadeniz Araştırmaları*, Sayı:27, 2010.
- Yalçın, H., *Niksar İlçesi Tarihi ve Arkeolojik Araştırmaları*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Atatürk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum 2010.
- Yanardağ, Ö., Avcı, M., “Turizm Sektöründe İstihdam Sorunları: Marmaris, Fethiye, Bodrum İlçeleri Üzerine Ampirik Bir İnceleme” *Ege Stratejik Araştırmalar Dergisi*, Sayı 2, 2012, 39-62.
- Yavi, E., *Tokat (Komana)*, Güzel Sanatlar Matbaası, İstanbul 1986.
- Yılmaz, A. ve Diğ., “Depreme Bağlı Yeri Değiştirilen Bir Şehir (Erbaa, Tokat)” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Sayı:24, 2013, 414-425.
- Yılmaz, C. ve Diğ., “Nehir Tipi Hidroelektrik Santrallerinin Coğrafi Ortam Üzerine Bir Örnek Ayancık Hes”, *E-Journal Of New World Sciences Academy*, Sayı: 7, 2012.
- Yürüdür, E., *Niksar Şehir Coğrafyası*, Çizgi Kitabevi, Konya 2009.
- Yürüdür, E. ve Diğ., “Tokat İlinde Yaşanan Son Dönem İç Göçlerin Yönü ve Boyutu”, *Tokat Sempozyumu: 01-03 Kasım 2012 – Tokat*, Cilt 2, Özyurt Matbaacılık, Ankara 2013, 117-128.
- , “Türkiye’nin Organik (Ekolojik) Tarım Coğrafyası”, *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, Bahar - 2010, 402-424.
- , *Erbaa ve Niksar Ovalarının Fiziki Coğrafya Özellikleri*, (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya 1991.

Zaman, M., *Doğu Karadeniz Kıyı Dağları'nda Dağ ve Yayla Turizmi*, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 134, Erzurum 2010.

-----, *Trabzon İlinin Turizm Coğrafyası*, Atatürk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi Yayınları, Yayın No: 137, Mega Ofset Matbaacılık, Erzurum 2012.

Zaman, S., Uzun, E., “Kültürel Turizm İçerisinde Yerel Tatların Önemi: Gaziantep Örneği”, *1. Ulusal Coğrafya Sempozyumu:28-30 Mayıs 2012 – Erzurum*, Bildiriler Kitabı, 905-917.

İNTERNET KAYNAKLARI

Autocaravaning. Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2014,
<http://autocaravaning.files.wordpress.com/2013/11/ficc-news-6th-edition-2013.pdf>

Catholic Online. Erişim Tarihi: Erişim Tarihi: 10 Haziran 2014,
http://www.catholic.org/saints/saint.php?saint_id=656

Çevre ve Şehircilik Tokat İl Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 12 Mart 2015,
<http://www.csb.gov.tr/iller/tokat/index.php?Sayfa=duyurudetay&Id=30016>

Çevresel Etki Değerlendirmesi, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü. 12 Mart 2015,
<http://eced.csb.gov.tr/ced/jsp/ek1/2293#>

Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 26 Nisan 2014,
<http://www2.dsi.gov.tr/bolge/dsi7/tokat.htm>

Gıda Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı. Erişim Tarihi: 03 Şubat 2014,
http://www.tarim.gov.tr/SGB/Belgeler/yayinlar/turkiyede_tarim.pdf

Gökçeli Belediyesi. Erişim Tarihi: 30 Aralık 2014,
<http://www.gokcelibeldesi.com/efsaneler.html>

Hendese Dergisi. Erişim Tarihi: 25 Haziran 2014,
<http://www.hendesedergisi.com/icerikgoruntule/10-51-profdr-atilla-bir.aspx>

Karayolları Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 03 Haziran 2014,

<http://www.kgm.gov.tr/SiteCollectionDocuments/KGMdocuments/Istatistikler/TrafikveUlasimBilgileri/12TrafikUlasimBilgileri.pdf>

Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Kültür Portalı. Erişim Tarihi: 03 Mayıs 2014,

<http://kurumsal.kulturturizm.gov.tr/turkiye/tokat/kulturenvanteri/hanegah-camii>

Kültür ve Turizm Bakanlığı. Erişim Tarihi: 30 Ocak 2015

<http://www.ktbyatirimisletmeler.gov.tr/TR,11533/yayla-turizm-merkezleri.html>

Maden Tetkik ve Arama Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 04 Nisan 2014,

http://www.mta.gov.tr/v2.0/turkiye_maden/maden_potansiyel_2010/Tokat_Madenler.pdf

Mahalli İdareler Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 06 Haziran 2014,

www.migm.gov.tr/Dokumanlar/Uluslararası_Uyelikler_Isbirlikleri.xls

Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi. Erişim Tarihi: 05 Mart 2015

<http://www.bizimbitkiler.org.tr/v2/index.php>

Niksar Danışmanlık. Erişim Tarihi: 05 Temmuz 2014,

<http://www.niksardanismend.com/files/news/default/niksar-eskisehirde-tanitildi56440ebc9c2452b02671.JPG>

Niksar Doğa Severler Derneği. Erişim Tarihi: 17 Mart 2015,

<http://www.nidost.com>

Niksar Kaymakamlığı. Erişim Tarihi: 24 Mayıs 2014,

<http://www.niksar.gov.tr/koyler.html>

Orman Genel Müdürlüğü. Erişim Tarihi: 27 Mayıs 2014,

<http://amasyaobm.ogm.gov.tr/Sayfalar/isletmeler/niksarisl.aspx>

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı. Erişim Tarihi: 02 Mayıs 2012,

<http://www.oka.org.tr/Documents/Mevcut-Durum-ve-Analizi.pdf>

Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı. Erişim Tarihi: 06 Mart 2013,

<http://www.oka.org.tr/Documents/Strateji-ve-Yeniden-Yapilandirma-Seneryolari.pdf>

- Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı. Erişim Tarihi: 20 Nisan 2013,
<http://www.oka.org.tr/Documents/bolgesel-gelisme-ana-plani.pdf>
- Orta Karadeniz Kalkınma Ajansı. Erişim Tarihi: 23 Nisan 2013,
<http://www.oka.org.tr/Documents/Mevcut-Durum-ve-Analizi-ekler.pdf>
- Tarımsal ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu. Erişim Tarihi: 22 Mayıs 2014,
<https://www.tkd.gov.tr/BasvuruFiles/.../OrmanKoyleri/OrmanKoyleri.xls>
- Truva Gezi Dergisi. Erişim Tarihi: 30 Aralık 2014,
<http://truvadergisi.com/wp-content/uploads/2011/01/dilimkayalari2.jpg>
- Türkiye Bitkileri Veri Servisi (TÜBİVES). Erişim Tarihi: 22 Mart 2015,
<http://www.tubives.com>
- Wikipedi. Erişim Tarihi: 6 Haziran 2014,
<http://tr.wikipedia.org/wiki/Almus>
- Yaşar Güç. (2012). *Fotoğraflar ve Videolar*. Erişim Tarihi: 30 Haziran 2014,
<http://www.yasarguc.net/fotograflar.html>
- Yaşar Güç. (2012). *Yaşar Güç Hakkında*. Erişim Tarihi: 30 Haziran 2014,
<http://www.yasarguc.net/ozgecmis.html>
- Yeni Tokat. (2014). *Tarihi Başkent Niksar Emitt'te Tanıtılacak*. Erişim Tarihi: 03 Temmuz 2014, http://yenitokat.com/haber_detay.asp?haberID=732&HaberBaslik=tarihibaskentniksaremittte-tanitilacak
- Yeni Tokat. Erişim Tarihi: 30 Haziran 2014,
http://www.yenitokat.com/haber/haber_detay.asp?haberID=2787
- Yeşilirmak Havzası Kalkınma Birliği. Erişim Tarihi: 20 Mayıs 2014,
http://www.yesilirmak.org.tr/userfiles/file/ODOU_KORUP.pdf

PLAN, RAPOR, HARİTA VE İSTATİSTİKLER

- Aktemur H. T., ve Diğ., *1/100 000 Ölçekli Açınsama Nitelikli Türkiye Jeoloji Haritası Tokat D23 Paftası ve İzahnamesi*, MTA Enstitüsü Yayınları, Ankara 1990.
- Altun, İ. E., *1/100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Samsun F38 ve Tokat G38 Paftaları ve İzahnamesi*, MTA Enstitüsü Yayınları, Ankara 2011.
- Dsi 7.Bölge (Samsun) Müdürlüğü, *Amasya Göynücek-Karatuzla Göleti, Sulaması, Malzeme Sahaları, Kırma-Elleme-Yıkama Tesisi ve Hazır Beton Santrali Projesi: Çevresel Etki Değerlendirmesi Raporu*, Şubat 2014.
- İl Özel İdaresi, *Stratejik Planı (2011-2015)*, Tokat 2010.
- Kültür ve Turizm Bakanlığı, Konaklama İstatistikleri (2011, 2012, 2013)
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Av Yönetimi Daire Başkanlığı Verileri (2014)
- Orman ve Su İşleri Bakanlığı, Tokat İli Doğa Turizmi Master Planı (2013-2023).
- Sümengen, M., *1/100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Tokat H37 Paftası ve İzahnamesi*, MTA Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013.
- Sümengen, M., *1/100 000 Ölçekli Türkiye Jeoloji Haritası Tokat H38 Paftası ve İzahnamesi*, MTA Enstitüsü Yayınları, Ankara 2013.
- Tokat Valiliği Çevre Orman İl Müdürlüğü, Tokat İl Çevre Durum Raporu, 2011.
- Tokat Valiliği Çevre Orman İl Müdürlüğü, Tokat İl Çevre Durum Raporu, 2012.
- Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Tokat Merkez ve İlçeleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri*, Tokat 2009.
- Tokat Valiliği İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü, *Tokat Merkez ve İlçeleri Taşınmaz Kültür ve Tabiat Varlıkları Envanteri*, Tokat 2010.
- TÜİK, Bitkisel Üretim İstatistikleri (2013)
- TÜİK, Hayvancılık İstatistikleri (2013)

EKLER

EK 1. Anket Formu*

Değerli katılımcı, bu anket çalışmasının sonuçları Atatürk Üniversitesi'nde yapılmakta olan "Niksar İlçesi Turizm Potansiyeli" başlıklı yüksek lisans tezinde kullanılacaktır. Anket sorularına vereceğiniz samimi cevaplar ve yardımlarınız için teşekkür ederim.

Emre UÇKUN
(Coğrafya Öğretmeni)

Cinsiyet: ☐Bay ☐Bayan

Yaşınız: ☐18-30 ☐31-40 ☐41-50 ☐51-60 ☐61 ve üstü

Eğitim durumunuz: ☐İlköğretim ☐Lise ☐Üniversite ☐Yüksek Lisans ve Doktora

Medeni durumunuz: ☐Bekar ☐Evli ☐Dul

Doğum yeriniz: ☐Niksar Merkez ☐Niksar Köyleri ☐Diğer_____

Kaç yıldır Niksar'da oturuyorsunuz?

☐Doğduğumdan beri ☐Bir yıldan az ☐2-5 yıl ☐6-10 yıl ☐11-15 yıl ☐15+

Bildiğiniz yabancı dil: ☐İngilizce ☐Almanca ☐Fransızca ☐Diğer_____ ☐Bilmiyorum

1. Niksar'da turizm son yıllarda gelişme göstermiştir.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

2. Niksar'ın sosyo-ekonomik kalkınmasına turizm faaliyetleri fayda sağlayacaktır.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

3. Turizm, Niksar'ın geleneksel kültür yapısını bozacaktır.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

4. Turizm, Niksar'da doğal çevreye zarar verecektir.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

5. Niksar'ın turizmden elde ettiği gelir payı yeterlidir.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

6. İlçe turizminin gelişmesi için yeteri kadar tanıtım yapılmaktadır.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

7. İlçede yerli ve yabancı turistler için yeteri kadar konaklama tesisi mevcuttur.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

8. Niksar'da tarihi eserler, eski yapılar ve ören yerleri vardır.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

9. Niksar'da şifalı su, göl, gölet, akarsu ve dere gibi su kaynakları oldukça fazladır.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

10. Niksar'da yeteri kadar piknik yeri, yeşil alan ve mesire yerleri vardır.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

11. Niksar'da kilim, halı, el sanatları ve hediyelik eşya yapımı vardır.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

* Anket sorularının hazırlanmasında; İzgi 2007, Kurt 2009 ve Doğanay 2002'den faydalanılmıştır. 2., 5., 7., 8., 9., 10., 11., 12., 13. ve 15. sorular İzgi 2007'den, 3., 4., 16., 17. ve 18. sorular Kurt 2009'dan uyarlanmış; demografik sorular ve anket soru örnekleri için ise Doğanay 2002'den faydalanılmıştır.

12. Niksar’da düzenli olarak festivaller ve şenlikler düzenlenmektedir.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

13. Yerli ve yabancı turistler için çeşme, tuvalet, park vb. gibi alt yapı imkânları yeterlidir.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

14. İlçeğe bir kez gelen yerli ve yabancı turistler yeniden gelmek isteyeceklerdir.

☐Kesinlikle katılmıyorum ☐Katılmıyorum ☐Kararsızım ☐Katılıyorum ☐Kesinlikle katılıyorum

15. Sizce Niksar’da geliştirilebilecek turizm türleri nelerdir?

☐Av Turizmi ☐Botanik Turizmi ☐Çiftlik Turizmi ☐Doğa Turizmi ☐İnanç Turizmi
☐Kamp ve Karavan Turizmi ☐Kano-Rafting (Akarsu Sporları) Turizmi ☐Kongre Turizmi
☐Kuş Gözlemciliği Turizmi ☐Kültür Turizmi ☐Orienteering (Yön Bulma) Turizmi
☐Sağlık Turizmi ☐Trekking (Doğa Yürüyüşü) Turizmi ☐Yamaç Paraşütü Turizmi ☐Yayla Turizmi
☐Yeme-İçme (Gastronomi) Turizmi ☐Sizin öneriniz: _____

16. İlçe turizminin gelişmesinde öncelikli görev kime düşmektedir?

☐İlçe halkına
☐İlçedeki belediyelere
☐İlçedeki muhtarlıklara
☐İlçedeki sivil toplum örgütlerine
☐Kaymakamlığa
☐Kültür ve Turizm Bakanlığına
☐Özel turizm şirketlerine
☐Valiliğe

17. Niksar’da turizm faaliyetleri gelişirse turizmde ücret karşılığında veya kendi hesabınıza çalışarak kazanç sağlamak ister misiniz?

☐Evet (isterim) ☐Hayır (istemem) ☐Fikrim yok

18. Cevabınız evet ise hangi yolla kazanç elde etmek isterdiniz?

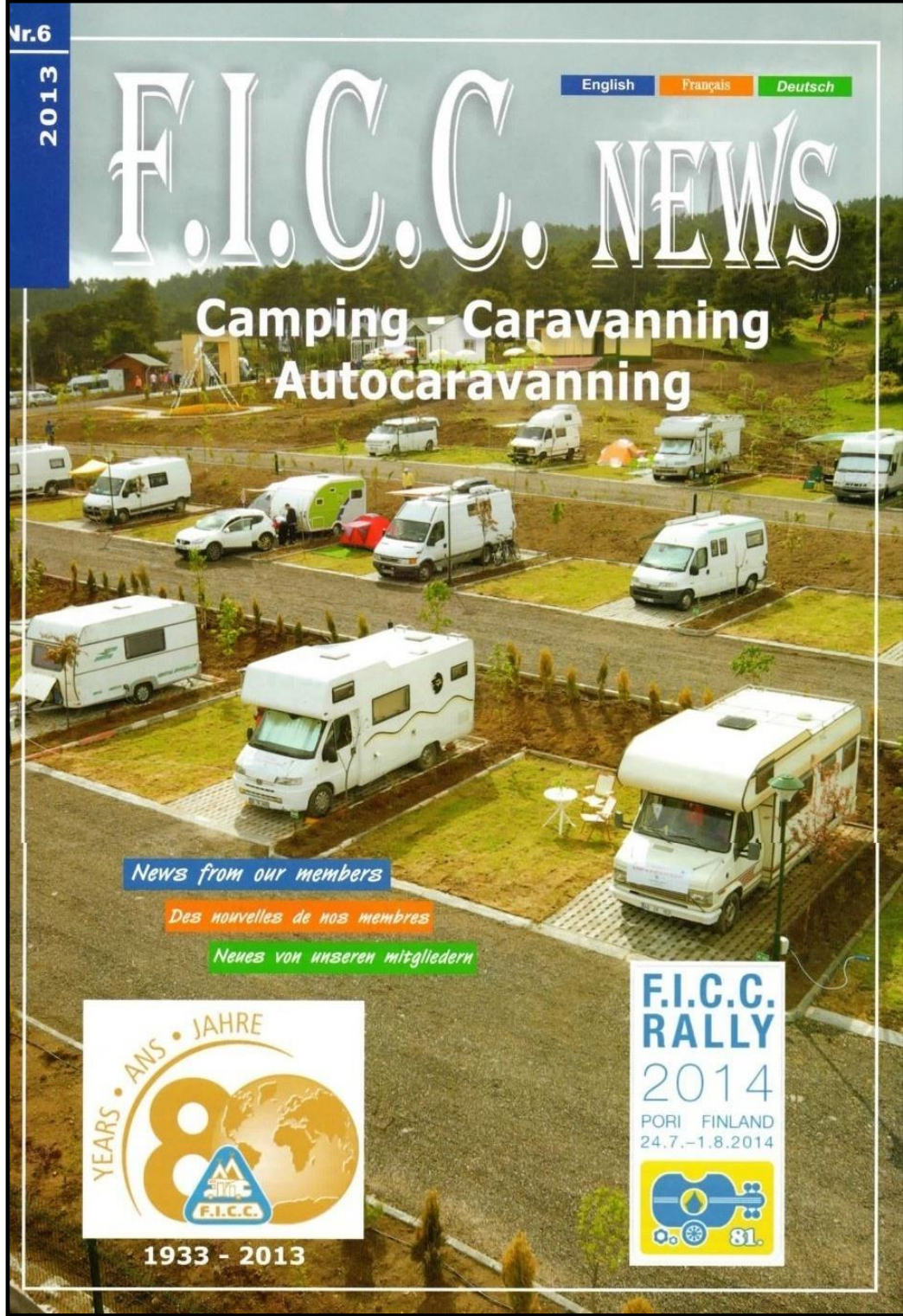
☐El sanatları satışı yapmak ☐Ev pansiyonculuğu yapmak ☐İşçi olarak çalışmak
☐Kamp için arazi kiralamak ☐Lokanta işletmeciliği yapmak ☐Otel kurup işletmek
☐Rehberlik ☐Taşımacılık yapmak ☐Yiyecek vb ürün satışı yapmak ☐Diğer _____

19. Sizce Niksar’da turizmin gelişmesine engel oluşturan en önemli üç sorun nedir?

☐Altyapı ve konaklama tesislerinin yetersizliği
☐Halkın turizme olumsuz tepkisi
☐Sermaye ve yatırım yetersizliği
☐Tanıtım yetersizliği
☐Turistik potansiyelin olmaması
☐Turizm bilincinin gelişmemiş olması

Başka eklemek istedikleriniz varsa sayfa arkasına yazabilirsiniz. İlginiz için teşekkür ederim.

EK 2. Uluslararası Kamp ve Karavan Federasyonu'nun (F.I.C.C. – Fédération Internationale de Camping, Caravanning et Autocaravanning) 2013 Yılında Yayınladığı Dergi Kapağına Konu olan: Niksar Kamping Alanı*

* <http://autocaravanning.files.wordpress.com/2013/11/ficc-news-6th-edition-2013.pdf>, Erişim Tarihi: 03.07.2014.

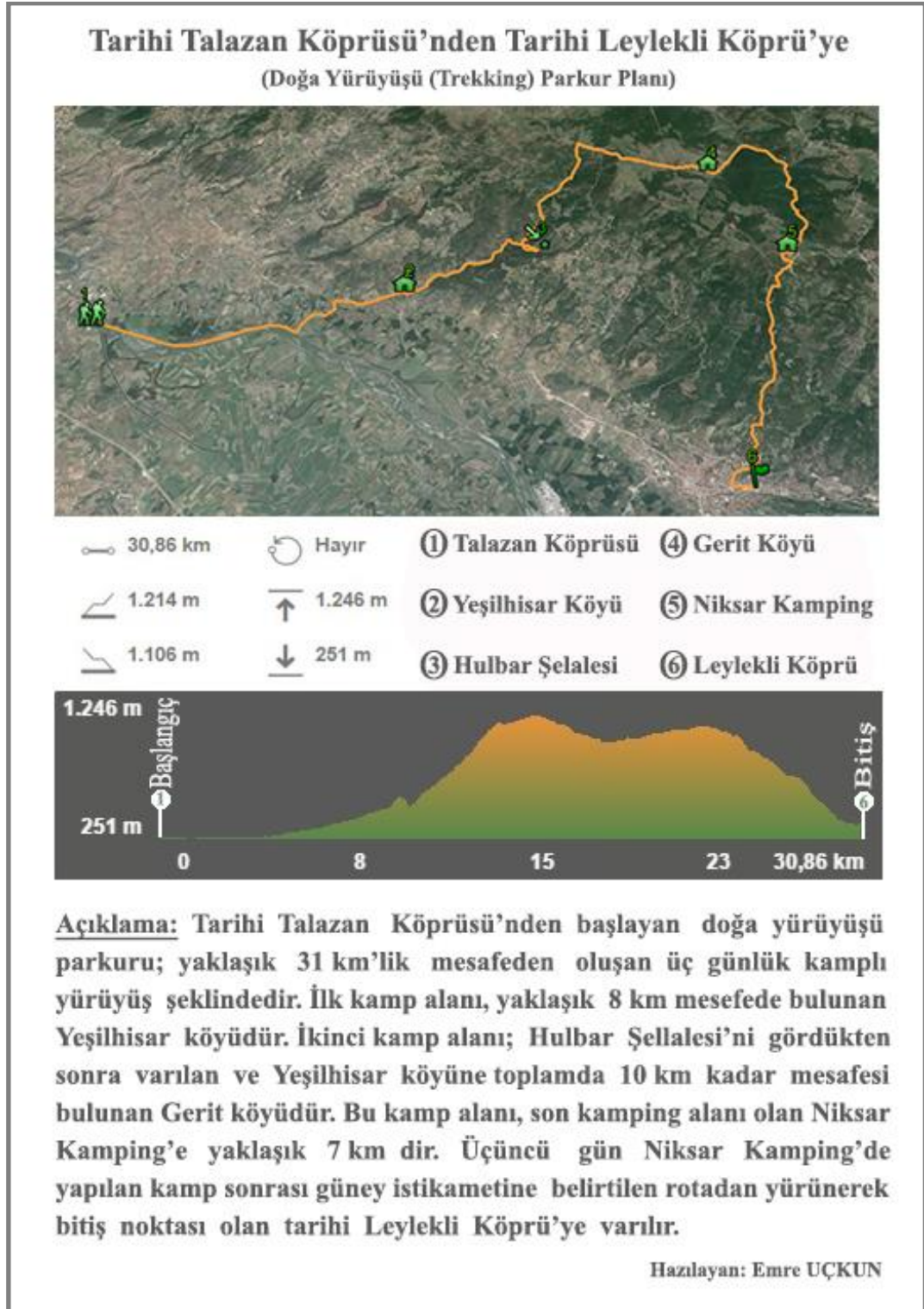
EK 3. Niksar Doğa Sporları ve Turizm Derneği Tarafından Oluşturulmuş Yürüyüş Parkurları

NİDOST Derneği Tarafından Oluşturulmuş Doğa Yürüyüş Parkurları			
Akıncı Kalesi Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	5,5 km	Açıklama	Genellikle çok eğimli ve dar patikalar içeren zorlu bir parkurdur. Yaklaşık 650m yükseklikteki Akıncı köyünden 1650m’lik zirveye bin metrelik tırmanışla ulaşılır. Bozulmamış doğal bir yapısı vardı, zirveden Almus Baraj gölü görülür.
Yürüyüş Süresi	4,5 saat		
Zorluk Derecesi	4		
Büğröcek Şelalesi Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	4 km	Açıklama	Toplam olarak 500m’yi geçmeyen yumuşak tırmanışlar içeren, patikalar boyunca ilerlenen, zorluk hissedilmeyecek kadar zevkli bir parkurdur. Yürüyüş sonunda dik ve sarp Kuş Kayalıkları’na ve 5-6 m’lik bir şelaleye ulaşılır.
Yürüyüş Süresi	2 saat		
Zorluk Derecesi	1-2		
Çamiçi Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	11 km	Açıklama	Her hangi bir araç olmaksızın Niksar ilçe merkezinden başlayıp Çamiçi Er Meydanı’na kadar yaklaşık 700m’yi bulan keyifli bir parkurdur. Bir bölümünü eski Roma yolu oluşturur.
Yürüyüş Süresi	5 saat		
Zorluk Derecesi	2-3		
Çanakçı Vadisi Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	6 km	Açıklama	Tırmanışın 300m’yi bulduğu araçsız olarak Niksar ilçe merkezinden yürünebilen, sık bitki örtüsünün zaman zaman güçlük çıkardığı, yolun bir bölümünün su içerisinde devam edildiği bir parkurdur.
Yürüyüş Süresi	3 saat		
Zorluk Derecesi	1-2		
Gökçeli Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	9 km	Açıklama	600m yükseklikteki Gökçeli beldesinden 1450m yükseklikteki Akpınar Yaylası’na yapılan ve yükselti parametreleri değiştikçe bitki örtüsündeki değişimlerinde gözlemlenebildiği keyifli bir parkurdur. Eko turizme elverişlidir.
Yürüyüş Süresi	4 saat		
Zorluk Derecesi	1-2		

Hüseyingazi Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	10 km	Açıklama	Yürüyüş sonunda Hüseyin Gazi köyündeki kaya mezarlara ve Battal gazinin babası olduğuna inanılan Hüseyin Gazi'nin mezarına ulaşıldığı bir parkurdur.
Yürüyüş Süresi	4 saat		
Zorluk Derecesi	1		
Karabaş Yurdu Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	4 km	Açıklama	Niksar ilçemize 24 km mesafededir. Tırmanış yaklaşık 350 m'dir 1400 m den başlayıp 1770 m ye ulaşılır. Bitki örtüsü çok zayıftır.
Yürüyüş Süresi	2 saat		
Zorluk Derecesi	1-2		
Keltepe Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	4,5 km	Açıklama	Yaklaşık 1150m yükseklikteki Kaynarpınar mevkiinden 1600m'ye patikalarla tırmanarak ve Gülbayır köyü obalarından geçerek ulaşılır. Niksar'a ve Kelkit Nehri'ne hâkim muhteşem bir manzarası vardır. Eko turizme oldukça elverişlidir. 2014 yılında 12.si yürünen ve 1500 kişinin katıldığı geleneksel Keltepe yürüyüşüne ev sahipliği yapmaktadır.
Yürüyüş Süresi	2,5 saat		
Zorluk Derecesi	1-2		
Ustahasan Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	13 km	Açıklama	Niksar ilçemizden araçsız yürünebilen, tırmanış yaklaşık 400m'dir Oldukça keyifli olan bu parkur eko turizm için elverişlidir.
Yürüyüş Süresi	5 saat		
Zorluk Derecesi	1-2		
Yeşilhisar Parkuru			
Yürüyüş Mesafesi	5 km	Açıklama	Yer yer dik ve sarp patikalardan yürünen, sık sık derelerden geçilmesi gereken zorlu bir parkurdur. Hulbar Şelalesi'nin görülebildiği bu parkur eko-turizme elverişlidir.
Yürüyüş Süresi	3 saat		
Zorluk Derecesi	3		

Kaynak: NİDOST'dan alınan bilgilere göre derlenmiştir.

EK 4. Doğa Yürüyüşü Turizmini Geliştirebilmek İçin Niksar'a Yapılabilecek Örnek Parkur Planı*

* Doğa yürüyüşü turizminin gelişmesine ivme kazandırabilme adına yerinde yapılan gözlemler sonucunda oluşturulmuştur parkur planıdır.

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel Bilgiler	
Adı Soyadı	Emre UÇKUN
Doğum Yeri ve Tarihi	Sivas – 11.11.1984
Eğitim Durumu	
Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Coğrafya Eğitimi Bölümü
Y. Lisans Öğrenimi	Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Beşeri ve İktisadi Coğrafya
Bildiği Yabancı Diller	İngilizce
Bilimsel Faaliyetleri	-
İş Deneyimi	
Stajlar	-
Projeler	-
Çalıştığı Kurumlar	Erbaa Sınav Dershanesi Özel Tokat Amerikan Kültür Anadolu Lisesi
İletişim	
E-Posta Adresi	e.uckun@hotmail.com
Tarih	03.08.2015